RHETORICA CAELESTIS SEU ATTENTÈ PRECANDI SCIENTIA...

Jeremias Drexel

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Deſcenderu tq; uolucres, et abigebat eas Abraham. Gen.c.
RHETORICA
CÆLESTIS
ſeu
Attentè precandi
ſcientia
Quam coram
Ser.mo Vtriuſq; Bauariæ Duce,
S.R.I. Archidapifero, Electore
MAXIMILIANO
Et Ser.ma coniuge
ELISABETHA
Explicauit & latinè
ſcripſit
Hieremias Drexelius
è Societate IESV.
MONACHII
Egreſſus fue
rat Iſaac
ad meditan-
dum in agro
Gen. c. 2
V. 63.
Vidit Iacob
in ſomnis
Gen. c. 28.
V. 1
Formis Cornelij Leyſſerij Elect. Typ et Bibliopolæ. MDCXXX

Digitized by Google

REVERENDISSIMO ANTISTITI,

ILLVSTRISSIMO S. R. I. PRINCIPI,

IOANNI CHRISTOPHORO EPISCOPO EYSTADIANO,

HIEREMIAS DREXELIVS è Societate IESV.

POSSE cum Deo loqui, artem ego cenſeam inter primas numerandam, aut omnium primam. Veriſſimè dixit Auguſtinus: Verè nouit rectè viuere,

qui nouit rectè orare. *a* Atque hanc artem, Ill^me^ Princeps, Rhetoricam cæleſtem iure merito appellamus. E cælo deſcendit, quæ orantium animos ad Cælum erigit. Oratio humiliantis ſe nubes penetrat, & non diſcedit, donec altiſſimus aſpiciat. *b* Sapienter ac ſalubriter Annæus oraturum inſtruens: Sic viue cum hominibus, inquit, tanquam Deus videat; ſic lo-

a *Aug. tomo 1. ſerm. 14. in append. initio, mihi pag. 650.* b *Eccli. c. 35. v. 21.*

Digitized by Google

loquere cum DEO tanquam homines audiant. *a* Vetus Athenodori monitum eſt: Tunc ſcito eſſe te omnibus cupiditatibus ſolutum, cùm eò perueneris, vt nihil Deum roges, niſi quod rogare poſſis palàm. *b*

Quantis laboribus, quantis & impenſis non pauci copioſè ac eleganter loqui didicerunt? Minerual grande à ſuis Iſocrates exegit. *c*

a *Seneca epiſt. 10. fine.* b *Ibid.*
c *Vide hîc l. 1. c. 1. § 2.*

Digitized by Google

Cæleſtis Rhetorica minimè ſumptuoſa ſine mineruali docetur, aut certè hoc vnum in eâ docendâ exigitur, *Velle diſcere*. Nec abundat præceptis, vt illa forenſis, quæ non rarò præceptionum multitudine dicentium conatus opplet faſtidijs. Rhetorica cæleſtis hanc pęnè vnicam præceptionem identidem inſtillat: *Attende quid ores. Vigila, cum* DEO *loqueris.* Hæc ferè huius artificij ſumma eſt. Hinc nullius memoriam fati-

gat,

Digitized by Google

gat, neminis captum & intelligentiam excedit; tota illi traditur, cui animus eſt eam diſcere.

Atque hanc cæleſtem Rhetoricam Celſitudini Tuæ inſcribere non vno nomine impellor. Epiſcopos Germaniæ Scriptionibus meis ſingillatim ſalutare iam pridem mihi animus erat. Hunc temporum priorum iniuriæ non quidem eripuerunt, id tamen effecerunt, quò minus celeriter hæc cogitatio in opus prodi-

Digitized by Google

ret. Turbis bellicis vtcunque compoſitis deſtinatas ſcriptiones proſequor, iámque ſub tui nominis tutelam, Princeps Ill^{me}. cæleſtis Rhetorica feſtinat. Ideò hanc de attentè orandi ſcientiâ Scriptionem Tibi dixerim iure deberi. Vita tua oratio eſt. Virtus tua, in tali etiam ſilentio dignam Epiſcopo patientiam perorat. De familiâ tuâ inter nobiliores antiquiſſimâ penitus ſileo, id enim te velle ſcio. Qui mores tuos norunt,

ſymbo-

Digitized by Google

ſymbolum illud, quod doctiſſimus Lipſius ſibi aſſiduè vſurpârat, Tibi ex aſſe congruum aſſignant: MORIBVS ANTIQVIS, hoc eſt, candidis & germanis, qui non aliud linguâ promptum, quàm mente clauſum exhibebant. Quod ſentis, Præſul Reu^{me} hoc loqueris. Veneranda ſenectus tua ſobrietatem menſæ tuæ teſtatur; Glorioſi cani tui ſat loquuntur, in pectore tuo diuinæ eloquentiæ fontem ſcaturire. Tem-

Digitized by Google

ſtates ſuperaſti, Princeps, profectò atroces; annos planè turbulẽtos intrepidus decurriſti. Tullij verbis hîc vti licebit: Nimbi, procellę, imbres, turbines in Germaniæ Epiſcopos ſæuierunt; tibi minimè pepercerunt hęc tempeſtatum fata. Nec bellis tantùm & deprędationibus, ſed & incendijs Eyſtadianus ager tuus eſt vaſtatus. Hęc tuæ Deus conſtantiæ ſumpſit experimenta. Ab his cladibus Tua virtus augmentum

cepit & ſplendorem ampliorem. Nimirū ſapiens vincit aduerſa quælibet infractus, ſtat erectus ſub quouis pondere. Non mirum eſt in tranquillitate non concuti: illud admirandum, ibi extolli aliquem, vbi alij deprimuntur, & ibi ſtare, vbi plurimi iacent. Ad hoc culminis Celſit^em Tuam perueniſſe iam cernimus, & à Tuâ conſtantiâ diſcimus, virtutem nullis miſerijs labefactari poſſe. Hoc ſcilicet aduerſus virtutem

Digitized by Google

poſſunt calamitates, damna, & iniuriæ, quod aduerſus ſolem poteſt nebula. Nimirum homini qui totus à diuinis nutibus pendet, id quod verè bonum, veréque ſuum poſſidet, non poteſt eripi ab vllo hoſte. Hic talis animus diuinæ voluntati tam arctè inhęrens, non ab humanis iudicijs, nec ab euentibus aduerſis, ſed ab arbitrijs diuinis ſuam omnem metitur felicitatem. Hoc vno ſemper tranquillus, quia vult,

quod

Digitized by Google

quod Deus vult. Hic ſuauiſſimus cum Deo, conſenſus maximas etiam calamitates ſuâ perfundit dulcedine. In cauſsá bonâ etiam & æquâ vinci non graue eſt diuinam voluntatem intuenti. Et hęc animi cum Deo concordia, ſupra vaſtationes, incendia, humanas omnes miſerias multum eminet, quod in Te, Princeps Magne, veluti effigie viuâ ad imitationem licet contemplari.

Hoc pectori Tuo altè in-

Digitized by Google

inſculptum ſcimus, amicos DEI aduerſis identidem exerceri, imò hanc eſſe notam initę cum Deo amicitiæ, atque vt Ludouicus Bloſius loquitur, non eſſe ſignum certius diuinæ ad vitam electionis ſeu prædeſtinationis, *a* quàm ſi quis afflictiones à Deo immiſſas non repugnanter & ſubmiſsè ſuſtineat. Nam quemcunque Deus (eiuſdem Scriptoris verba ſunt) potioribus donis exornare de-

a *Zodiacum meum ſigno V. prædeſtin.*

decreuit, eum non blan-
dè & molliter lauare, ſed
totum in mare amaritu-
dinis immergere conſue-
uit. *a* E diuinis oraculis
res certa. Aptiſſimè dixit
Angelus mæſto Tobiæ:
quia acceptus eras Deo,
neceſſe fuit, vt tentatio
probaret te. *b* Cauſſam
paupertatis, mœroris, cæ-
citatis, aliarum rerum ad-
uerſarum tradit, quòd
placuiſſet Deo. Hæc talia
Celſit.do Tua altâ cogita-
tione

a *Bloſ. in Inſtitut. ſpirit. c. 8.*
b *Tobiæ c. 12. v. 13.*

tione comprehenſa , vt ſcutum ingruentibus telis obijcit. Hinc Tua illa tam laudabilis conſtantia, & in DEVM amor, poſt tot procellas & turbines immotus. Nec in homines Tuam, quà licet, beneficentiam ſubducis. Ingens ſemper & mirè beneficus fuit Tuus in minimam Societatem noſtrã affectus. Hinc plurima in nos maximáque beneficia emanârunt. Teſtantur id etiamnum poſt ignes & ruinas tam Eluaci quàm

Ey-

Digitized by Google

Eyſtadij prolixæ in nos beneuolentiæ veſtigia & argumenta. Hunc in nos beneficum affectum memori gratóq; ſemper animo venerari, cæleſtis nos Rhetorica docet. Nō bene orare didicit, qui gratus eſſe neſcit. Et quamuis illa omnia hanc Scriptionem Tuæ Celſitudini dicandam nō perſuaſiſſent, id tamen vnum me maximè mouit, quòd hoc vnum agas, vt dignè cum Deo loquaris. Profanas omnes curas exēplo prorſus

ſus

ſus laudando abieciſti, politicum regimen in aliorum humeros rectiſſimè tranſtuliſti, ſolam illam tuæ ſalutis tuorúmque ſubditorum curam religioſiſſimè retinuiſti, de cetero paſſurus potius *Principem*, & non niſi *Epiſcopum* acturus. Ita iam vnicus pænè ac laudatiſſimus labor tuus eſt, æternitati pręparare animum, eúmque ad decretoriam vltimam horam ſine metu ſubeundam horis omnibus formare. Liceat

Digitized by Google

dicere, Tu, Magne Princeps, optimè capis, nihil æquè prodeſſe, quàm quieſcere, & minimum cum alijs loqui, ſecum & cum Deo plurimum. Hinc Tibi iure meritiſſimo cæleſtem Rhetoricam cenſui conſecrandam. Hanc artem vſu plurimo adeò iam calles, vt eam alios etiam docere poſſis. Ita mitræ Tuæ non noua, ſed grata reor & pridem aſſueta ſupplex offero, rogóque, liceat Scriptioni huic illuſtriſſi-

Digitized by Google

mi nominis tui tutelâ frui. Animabit, ſpero, non leuiter oratorem cæleſtem, precandi optimum, quod in te cernit, exemplum. Tuæ Celſitudini Societatem noſtram omnem, méque vnà ſubmiſſiſſimè commendo. Monachij Calendis Ianuarijs. Anno Chriſtiano M. DC. XXXVI.

BENE-

Digitized by Google

BENEVOLO LECTORI.

AD Rhetoricam te reduco, Lector, non illam verboſam, ſed cæleſtem ac diuinam. Multis hominum ſatis eſt eloquentiæ, ſed parum ſapientiæ. Rhetorica cæleſtis non loqui tantùm, idque cum ſummo Rege, ſed & ſapere docet. Vnde hîc appoſitiſsimum eſt illud: Orator verus, niſi vir bonus eſſe non poteſt. Nemo bene orat, qui malè vixerit. Hæc duo ſeſe conſequuntur è veſtigio, vitæ puritas, & orandi peritia. Alterum ſine altero conſtare non poteſt. Hîc omnino veriſsimum, quod eloquentiæ princeps in Rhetoricis docet, Eloquentiam ſine Sapientiâ eſſe non poſſe. Rhetorica cæleſtis multos, qui diſertiſsimi videbantur, infantiſsimos oſtendit. Eloquentia ſi ſit ſola, vt plurimum eſt pernicioſa. Quod Tullius, quod Demoſthenes, quod Antonius non negauerint. Eloquentia ſine Sapientiâ, fulmen ſonorum &

Digitized by Google

dulce aconitum eſt, plus noxæ habet quàm præſidij.

Quare, mi optime Lector, patientem accommoda aurem, & dum viuis, te diſcipulum eſſe memineris. Omnis ætatis homines hæc ſchola Rhetorices admittit. Seneſcamus in hac, vt iuueneſcamus, ut alios animos, ſi non annos ſumamus, & in meliorem ſtatum renouemur. Tam diu diſcendum eſt, inquit Annæus, quamdiu neſcias; atq́, ſi prouerbio credimus, quamdiu viuas. a *Hoc enim verè philoſophari viſum eſt Soloni, qui de ſeipſo iſtud pronuntiauit:* Aſſiduè addiſcens ad ſenium venio. *Attalus magnæ vir eloquentiæ dicere ſolebat: id docenti & diſcenti debet eſſe propoſitum, ut ille prodeſſe velit, hic proficere. Rhetorica cæleſtis omnibus prodeſſe plurimum cupit, modò non deſint, qui proficere velint. Diſcamus ergo, dum viuimus. Dies diei magiſter eſt. Poſſe cum Deo loqui, &* attentè precari, *eloquens eſt ſapientia & ſcientiarum prima. Et diſcere, mi Lector, & valere te cupio.*

INDI-

a Seneca epiſt, 26, initio.

INDICVLVS
IN
Rhetoricam cæleſtem
LIBER PRIMVS.

CAPVT I. Rhetorica cæleſtis quid ſit, & quàm ea lucroſa, vtilis ac potens?
CAP. II. Rhetoricam cæleſtem ab omnibus diſcendam.
CAP. III. Quale vitium ſit in Rhetoricâ cæleſti, animi euagatio.
CAP. IV. Euagationum animi, quænam origines ſint remotæ?
CAP. V. Euagationum animi, quænam origines ſint propinquæ?
CAP. VI. Pręparationē ad preces neceſſariā eſſe, & quæ ſit præparatio remota?
CAP. VII. Quæ propinqua ſit ad orationem præparatio?
CAP. VIII. Quid mente aridâ oraturus habeat ſolatij: documenta.
CAP. IX. Alia quatuor documenta de eodē.
CAP. X. Quot orationis partes.
CAP. XI. Quæ orationis impedimenta ſint & vitia.
CAP. XII. Quæ orationis ſint adiumenta.
CAP. XIII. Quatuor oraturo monita.
CAP. XIV. Alia quinque monita prioribus connexa.
CAP. XV. Orationis exauditæ ſigna.

LIBER

Digitized by Google

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I. Orationis aſſiduitas docetur.
CAP. II. Quâ ratione ſemper & aſſiduè orandum.
CAP. III. Quid in oratiône petendum.
CAP. IV. Quibus modis per orationem trahamur ad Deum.
CAP. V. Prolixiùs & ardentiùs orandum.
CAP. VI. Quomodo aliqui omnia, alij nihil impetrent orando.
CAP. VII. Quid mentis oratio, ſeu meditatio ſit, & quàm ea vtilis ac neceſſaria.
CAP. VIII. Quomodo mente orandum, ſeu meditandum ſit.
CAP. IX. Quàm vtilis ac neceſſaria ſit, orationis & mortificationis mixtura.
CAP. X. De orationis loco ac tempore, de ſitu corporis, inter orandum.
CAP. XI. Quantæ ſint efficaciæ orationes complurium, & publicæ.
CAP. XII. Epilogus & Compendium dictorum omnium.

Digitized by Google

APPROBATIO R. P. PROVINCIALIS.

RHETORICAM CÆLESTEM, quam P. Hieremias Drexelius, Societatis noſtræ Presbyter, de attentè precandi ſcientiâ ſcripſit, ab aliquot eiuſdem Societatis Theologis cenſam probatámque, Ego Antonius Welſer, Societatis IESV per Superiorem Germaniam Præpoſitus Prouincialis, factâ mihi poteſtate ab admodum R. P. N. Generali, Mutio Vitelleſco, in lucem dari permitto, fidémque manu meâ facio, & more Societatis conſigno. Monachij Calendis Decembris. Anno M. DC. XXXI.

ANTONIVS WELSER.

B RHE-

Digitized by Google

RHETORICA CÆLESTIS

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Rhetorica Cæleſtis quid ſit, & quàm ea lucroſa, vtilis, ac potens.

SOLLICITATIONE ditiſſimâ Chriſtus ſuos erigens: Ego, inquit, dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri.[a] Geminum promiſſum, Oris & Sapientiæ; Rhetoricæ & Theologiæ. Non eſt, quod trepidetis, inquit Seruator, ô mei diſcipuli: Etſi Academias non obieritis ad diſcendam Theologiam. Scholæ ſcientias guttatim & non ſine laborio-

a *Luc. c. 21. v. 15.*

ſâ

ſà morâ inſtillant: eas ego vos aliter docebo; puncto temporis infundam. Sed forſitan quiuis veſtrûm idem cum Moſe obijciet querelæ: Non ſum eloquens ab heri & nudiustertius. Abſit omnis ſollicitudo: Ego dabo vobis os. Nec iſta quidem gratia vobis negabitur: poterit efferre lingua, quod intellectus conceperit. Ita & Rhetoricam & Theologiam momento ſine mineruali diſcetis.

Videte & audite piſcatorem Petrum, repentè factum Rhetorem & Theologum, ardentiſſimè concionantem. Ore profectò ac Sapientiâ pollebat igneus hic concionator. Videte Alexandrinam Virginem Catharinam & Oris pariter & Sapientiæ diuitem, quæ quinquaginta doctiſſimos viros eâ verborum vi ſtrinxit, vt eiuratis Deorum ſimulachris, pro CHRISTO mortem ſanctiſſimâ coniuratione tulerint. Ignea prorſus fuerit, neceſſe eſt hæc facundia, & inuicta Sapientia, quæ tot ac tantis perſuaſit, non Chriſtum

tantummodò profiteri, ſed & pro Chriſto mori.

Stant promiſſa Chriſti: Non potérunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij gregis Chriſtiani. Nimirum æterna Sapientia os mutorum aperit, & linguas infantium facit diſertas. Neminem ab hac ſcholâ prouectior ætas, aut ingenij tarditas excludit. Seriò quiſquis diſcere voluit, iam didicit. Quid ergo diſcendum? Rhetorica. Nimirum prius os inſtruamus, quàm acquiramus ſapientiam: priùs loqui quàm ſapere diſcamus.

Quæ autem hæc Rhetorica eſt? non Tullij, non Ariſtotelis, nō Quintiliani, ſed Spiritûs ſancti. Cæleſtis hæc Rhetorica non eſt ars ſcitè declamandi, ſed rectè orandi. Cur autem ab omnibus hæc diſcenda ſit, iam explicabimus.

§. I.

Artes ſcientiæque omnes iacebunt tenebris ſepultæ, nunquam ſatis emerſuræ, ſi deſit, quæ in lucem eas educat

Rheto-

Rhetorica. Caſſiodori ſenſu, quicquid in aliâ doctrinâ concipitur, ab iſtâ ſub decoro profertur. Dictum experientia confirmat. Philoſophus, Iuriſperitus, Theologus publicè dicturus, aut ſuam ipſe Rhetoricam expromit, aut orationem ab alio emendicatam adfert, & alienis plumis triumphat cornicula. Doctrinæ aliquid habet, ſed nihil eloquentiæ, quâ doctrinam commendet. Sapientia abſconſa, inquit Siracides, & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque? *a* Magnum gloriæ & virtutis inſtrumentum facundia, quâ peritè vti ſi nôris, in lucem dabis maximo fructu, quicquid habueris abſconditæ ſapientiæ. At verus Orator niſi vir bonus eſſe non poteſt. Quod vt verum eſſe intelligas, memineris duarum definitionum, quarum altera Catonis, Ciceronis eſt altera. Ille: Orator, inquit, eſt vir bonus, dicendi peritus. Iſte autem: Nihil eſt, inquit, aliud eloquentia, niſi copioſè loquens ſapientia. Qui ergo

a *Eccli. c. 20. v. 32.*

nomen Oratoris, & veram eloquentiæ laudem deſiderat, primùm Sapientiæ ſtudeat & Virtuti.

Rhetores & Oratores fuerunt viri ſanctiſſimi. Anno à pariente Virgine ducenteſimo quinquageſimo, Valeriani & Gallieni Imperatorum æuo, Cyprianus Carthaginienſis, vir eloquentiſſimus iuxta & ſanctiſſimus, ſolutâ & ligatâ oratione plurima ſcripſit. Auguſtinus Tagaſte natus, omnium priſcorum Patrum decus & gemma ſingularis, Rhetoricam Carthagine, Mediolani ac Romæ docuit. Hîc laudis aliquid ſimul & vituperij miſcendum. Auguſtinus, quod ipſe de ſe aſſerit, ſacra Biblia cœpit legere, ſed non ſine nauſeâ iacentis, vt putabat, & abiectæ dictionis, cui Tulliana & Tertulliana dignitas longè præferenda videbatur: Tumor meus, inquit, refugiebat modum eius, & acies mea non penetrabat interiora eius. Veruntamen illa erat, quæ creſceret cum paruulis, ſed ego dedignabar eſſe paruulus, &

turgi-

Digitized by Google

turgidus faſtu, mihi grandis videbar.a Illud laudabiliter fecit Auguſtinus, quòd cùm ei carmen recitaturo victoriam promitteret Aruſpex neſcio quis, ille hominis vanitatem deteſtatus: Nec muſcam, inquit, pro me iugules velim: victoriam ego his artibus non emero. Ingenuè ac ſapienter.

Hieronymus porrò Stridonienſis, quantus Rhetor, ſed ideò vî occultâ flagellatus, quòd Ciceronianus magis quàm Chriſtianus eſſet; Damaſo Pontifici ab epiſtolis fuit. Pontifice mortuo in Palæſtinam redijt, Rhetoricâ inſigniſſimè vſus. Hinc illi tot codices ab Hieronymo conſcripti. Quantus Rhetor Arnobius Afer, qui Diocletiani æuo ſeptemplici volumine idololatriam oppugnauit. Arnobij diſcipulus Lactantius Firmianus dicendi artifex peritiſſimus, plurima libris mandauit. Ita conſtat ſanctitate ac eruditione ornatiſſimos viros fuiſſe Rhetores, & dicendi magiſtros.

B 4 §. II.

a *Aug. l. 3. Confeſſ. c. 5.*

§. II.

Hæc, mi Lector, in anteceſſum dici, & cæleſti Rhetoricæ velut proluſionem præmitti patere. Cæleſtem ſanè Rhetoricam minimè aſpernabimur, ſi profanam tanti eſſe cognouerimus. Rhetorica profectò ars lucroſiſſima, ad farinam plurimum ſæpe contulit. Domitianus Cæſar, Suetonio teſte, tam Græco quàm Latino Rhetori annua centena HS. ſeu duo millia & quingentos philippeos in ſalarium conſtituit.

Iſocrates Rhetor, quod Plutarchus memorat, *a* à ſingulis diſcipulorum non minus accepit quàm mille drachmas, *b* ſeu centenos philippeos. Habuit autem plures quàm centum diſcipulos, ergo & minerual amplius mille philippeis fuit. Demoſthenes à fortunis egens mille drachmas ſoluendo non erat, ducentas obtulit, *c* vt ſaltem quintam

a *Plutarch. parte 2. moral. l. de Oratorib. mihi pag 532.* b *Seu decem minas*, hundert Cronen/oder Guldithaler. c 20. Cronen.

quintam Rhetoricæ partem liceret diſcere. Huic Iſocrates: Artem, mi Demoſthenes, non in fruſta tribuimus, vt bouem laniones: nos agimus more illorum, qui bonos piſces totos vendunt. Tibi, ſi animus eſt diſcere, totam tradituri ſumus. Idem eloquentiæ doctor Iſocrates orationem vnicam viginti talentis, ſeu mille ducentis philippeis vendidit. a Huic dicendi artifici duo præcipuè ſunt obiecta. Primum; Mineruał, quod à ſuis exigeret, videri æquo grandius. Ad iſtud extemplo reſpondens: Ego verò, inquit, liberaliùs eum remunerabor, qui me docuerit vociferari, & animosè dicere. Alterum quod ei obiectum: qui tandem alios loqui doceret, quod ipſe neſciret? In promptu & hîc reſponſio: Cos, inquit, ſcindere non poteſt, ſed cultrum vt ſcindat, poteſt acuere: non aliter ego, eloquentes formo, licet ipſe non ſim eloquens.

Num igitur non lucroſa eloquen-

a *Plin. l. 7. nat. hiſt. c. 30.*

Digitized by Google

tia, quæ orationem vnicam tot centenis philippeis vendit?

Gorgias Leontinus Rhetor Athenienſis ad annum ætatis centeſimum quintum peruixit. Defuncto Græci ſtatuam auream poſuerunt, & eos dies, quibus orationes illius ſunt recitatæ, feſtos eſſe voluerunt.

Æuo noſtro Ioannes Baptiſta Egnatius ſacerdos annis octoginta vixit, annis quadraginta Rhetoricam Venetijs docuit. Rude donatus ducentos coronatos annuos à Senatu in honorarium accepit. Grande donum, ſi temporis rationem ſpectemus. Rhetorica prorſus lucroſiſſima plurimum ad farinam facit.

Sed & vtiliſſima eſt, quæ plurimorum caput & vitam ſeruauit. Interrogatus Demoſthenes, quid Rhetorica prodeſſet? Reſpondit: Homini perdito præſentem poteſt afferre opem. Non ſine ratione fingebant priſci Orpheum ita ſuauiter vocem fidibus attemperâſſe, vt cantu muſico feras, arbores,

bores, ſaxa traxerit ad conuentum. Apologi nucleus hic eſt. Orpheus vir facundiſſimus, hominibus barbaris & ſparſim habitantibus perſuaſit, vt conuenirent, panegyres celebrarent, leges acciperent, amicitias colerent, æquali iure viuerent. Hæc vrbium fuerunt exordia, ita homines, quos feras aut ſaxa credidiſſes, ad humanum cultum tranſierunt.

§. III.

Sed & potentiſſima eſt Rhetorica, quæ hominum animos potenti verſat manu. Cicero Romanam curiam, in quam collibuiſſet, ſententiam pertraxit; inde Rex à quibuſdam dictus eſt, quòd mentes Senatorum regeret. Demoſthenes inter amicos gloriari ſolebat, non difficile ſibi eſſe, dicendo, cauſſam bonam, malámue prout vellet, reddere. Id certè ſatis patuit, nam Athenienſes modò arma ſumebant, modò eadem ponebant, modò pacem cum Philippo Macedone componebant,

Digitized by Google

bant, modò bellum gerebant, prout Demoſthenes ciuium animos huc aut illuc perorando flectebat. Ita Græcus hic orator pacem & bellum ferebat linguâ, alterutrum effuſurus quod voluiſſet. Cteſiphon eos in Rhetoricâ progreſſus fecerat, vt auſus ſit dicere, nihil thematis ſibi proponendum, de quo non die integro poſſit diſſerere.

Imò reuerà potentiſſima ſit Rhetorica, neceſſe eſt, quæ vel fortiſſimo ac potentiſſimo fortior ſit ac potentior. Certabant olim inter ſe tres aulici iuuenes, qui Dario Regi à cubiculis erant: In lite fuit, quid in orbe fortiſſimum videretur? Suam quiſque ſententiam ſcripto conſignauit, illud ceruicali regio ſuppoſituri. Primus ſcripſit: Forte eſt vinum. Alter, Fortior eſt Rex. Tertius, Fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia autem vincit veritas.[a] Atqui Rhetorica ipſam etiam veritatem quantumuis fortiſſimam ſuæ poteſtatis ſæpiſſime facit, & luculento vincit trium-

[a] 3. *Eſdræ c. 3. v. 10. & ſeqq.*

triumpho. Ipſa quidem veritas ſubinde viribus reſumptis exilit, & ſuos victores vincit, ſed ſæpe ſerò & poſt multas hiemes toleratas emergit. Ita Rhetorica potentiſſimo potentior.

Sed hoc, inquies, laudis non eſt, fallacijs vincere. Non nego: At hîc de laudabili Rhetoricæ potentiâ ſermo eſt. Ergo, quod diximus, Rhetorica lucroſiſſima, vtiliſſima, potentiſſima; Rhetorica ſcientijs & artibus vniuerſis grandi adiumento eſt. Non igitur hanc addiſcere recuſemus. Sed obuerſetur animo, quod de Sapientiâ prædicatur: Aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit diſertas. *a* Quod & Pſaltes Regius affirmat: Ex ore infantium perfeciſti laudem. *b* Quod & Chriſtus confirmans: Confiteor, inquit, tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelâſti ea paruulis. *c* Hanc certè Rhetoricam, de quâ loqui-

a *Sap. c. 10. v. 21.* b *Pſal. 8. v. 3.*
c *Matth. c. 11. v. 25.*

Digitized by Google

mur, nemo perdiſcit niſi paruulus, niſi homo modeſti animi, niſi ſubmiſſionis ſtudioſus. Tumor & ſupercilium has ſanctiores artes non capiunt.

§. IV.

Adeò autem potens eſt Rhetorica cæleſtis, vt ſemper vincat, triumphet ſemper. Auguſtinus Rhetorum diſertiſſimus, vt Rhetoricæ vim explicaret, his omnino verbis vſus eſt: Dixit quidam eloquens, & verum dixit, ita dicere debere Rhetorem, vt doceat, vt delectet, vt flectat. Docere neceſſitatis eſt, delectare ſuauitatis, flectere victoriæ: Oportet igitur eloquentem Eccleſiaſticum, quando ſuadet aliquid, quod agendum eſt, non ſolùm docere, vt inſtruat, & delectare, vt teneat, verùm etiam flectere, vt vincat. a Verè cæleſtis Rhetorica non ſolùm docet, ſed & tenet, & vincit ipſum Deum.

Lepidum olim inter magiſtrum & diſci-

a *Auguſt. de doctrinâ Chriſtianâ l. 4. 12. & 13. mihi pag. 33.*

diſcipulum certamen fuit, quod vel forenſem Rhetoricam tunc etiam cùm victa eſt, poſſe vincere demonſtrat. Et quia mihi Lector paullatim ad ſeria initiandus, illam duorum Rhetorum pugnam è priſco ſcriptore recito.

Protagoras Sophiſta longè multiſcius, & cum primis Rhetoricæ repertis perfacundus, cum ſuo ſibi diſcipulo Euathlo mercedem nimis vberem conditione temerariâ pepigit, vt ſibi tum demum id argenti daret, ſi primo tirocinio agendi penes iudices viciſſet. Igitur Euathlus (auctoris priſci verba ſunt) poſtquàm cuncta illa exorabula iudicantium & decipula aduerſantium, & artificia dicentium, verſutus alioquin & ingeniatus ad aſtutiam, facilè perdidicit, contentus ſcire, quod concupierat, cœpit nolle, quod pepigerat: ſed callidè nectendis moris fruſtrari magiſtrum, diutiléque nec aſſerere velle, nec reddere; vſque dum Protagoras eum ad iudices prouocauit, expoſitâque conditione, quâ in docen-

Digitized by Google

docendum receperat, anceps argumentum ambifariam propoſuit. Nam, ſiue ego vicero, inquit, ſoluere mercedem debebis, vt condemnatus: ſeu tu viceris, nihilominùs reddere debebis, vt pactus; quippe qui hanc primam cauſſam penes iudices viceris. Ita ſi vincis, in conditionem incidiſti: ſi vinceris, in damnationem; Quid qüæris? Ratio concluſa iudicibus acriter & inuincibiliter videbatur. Enimuerò Euathlus, vtpote tanti veteratoris perfectiſſimus diſcipulus, biceps illud argumentum retorſit. Nam ſi ita eſt, inquit, neutro modo, quod petis, debeo. Aut enim vinco & iudicio dimittor; aut vincor, & pacto abſoluor, ex quo non debeo mercedem, ſi hanc primam cauſſam fuero penes iudices victus. Ita me omni modo liberat, ſi vinco, conditio, ſi vincor, ſententia. a

Huic geminum illud. Erat apud Syracuſas vir acuti ingenij & linguæ promptioris, Corax Rhetor. Ab hoc

Tiſias

a *Madaurenſ. l. 4. floridor. Gellius l. 5. c. 10.*

Tiſias præceptis Rhetoricis egregiè imbutus, ne magiſtro cogeretur minerual ſoluere, interrogauit; Quid eſſet Rhetorica? Eo reſpondente, Effectricem eſſe perſuaſionum. Tiſias ſic diſſertare orſus: Si tibi, mi Corax, me nihil debere perſuaſero, nihil debebo, quia non debere perſuaſi: ſin autem non perſuaſero, nihilominùs nil debebo, quia me perſuadendi ſcientiam non docuiſti. Magiſter hoc argumentum in Tiſiam retorquere niſus: Si mihi, ait, mercedem à te deberi perſuaſero, reddes illam, quia perſuaſi: ſi non perſuaſero, eam nihilominùs reddes, quia diſcipulum, qui præceptorem vinceret, erudij.

En forenſem Rhetoricam hac & illac victricem. Multò magis Rhetorica cæleſtis nunquam non vincit, ſi velit. Donum orationis nemini Deus denegat. Oratio nulla, modo ſeria, ſine fructu eſt. Orare modò ſeriò velis, & facti dimidium iam habebis. Cæleſtis Rhetorica certam habet victoriam, quoties-

tieſcunque legitimam non detrectat pugnam.

Hîc animum aduerte, Lector, quicquid de Rhetoricâ forenſi diximus; id omne de oratione, Rhetoricâ cæleſti dictum volumus. Hæc illa omnium artium ars lucroſiſſima & vtiliſſima; hæc omnium eſt potentiſſima. Archidamus olim, Plutarcho teſte, interrogatus, quantum regionis poſſiderent Spartani? Quantum, ait ille, contingunt haſtâ. Quæſierit quiſpiam, quàm potens ſit hæc Rhetorica, & quouſque pertingat? Aſſerimus: Quouſque oratio: vltra nubes, ſupra ſidera, trans cælum, ad ipſum Dei ſolium aſcendit. Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit. *a* In hac autem Rhetoricâ diſcendâ ſemper diſcipuli ſumus, nec vnquam eam ſatis condiſcimus; in ſcholâ ſumus, quamdiu in vitâ. Diſcendi finis in cælo eſt, *b* ibi oratores ſunt perfecti. Sed hoc explicatiùs ſequenti capite tractandum.

a *Eccli. c. 35. v. 21.* CAPVT

b Im Himmel lernet man erſt auß.

CAPVT II.

Rhetoricam cæleſtem ab omnibus diſcendam.

APoſtoli primæ quidem ſimplicitatis viri, & à piſcatu rudes in Chriſti contubernium adſciti, aliquoties tamen non leuis momenti quæſtiones poſuerunt. Qualis illa fuit: Rabbi quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus naſceretur? *a* Quæſtio grauis & inter Theologos diſcutienda. Ita Chriſtum ſuper excidio Hieroſolymæo diſſerentem diſtinctè interrogant: Dic nobis, quando iſta fient? & quod ſignum erit, quando hæc omnia incipient conſummari? *b* Quæſtio prorſus ſeria. Chriſto reditum parante in cælum: Domine, aiunt, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſraël? *c* Non leuis quæſtio. Ita duo è diſcipulis conſeſſum in regno Chriſti petierunt, matre

a *Ioan.c.9.v.2.* b *Marci c.13.v.4.*
c *Actor.c.1.v.6.*

matre pro filijs perorante. Petitio non infantilis: Quid ſublimius petere potuiſſent? *a* Ita Philippus omnium loco: Domine, inquit, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis. *b* Quid petierit maius & diuinius? Ita omnes vno pænè ore flagitant: Domine, doce nos orare. *c* Toties te orantem vidimus, toties vt & nos oraremus, hortatus es; vocem igitur præi. & formulam trade precandi; doce nos orare.

Cupiunt diſcipuli à Magiſtro diſcere, quomodo cum DEO loquendum ſit. Et hæc illa cæleſtis Rhetorica eſt, quam ſibi noſtra diſſertatio ſumpſit explicandam. De Oratione hîc dicendum. Sed vt ſcriptionis ſcopus ac finis pateat, complures Orationis partes ſilentio tranſibimus. Nec enim niſi ſummatim trademus, quàm neceſſarium & vtile ſit orare; nec de multiplici Orationis effectu diſſeremus. Hoc vnum ſumemus exponendum, quid ſit

Attenta

a *Matth. c. 20. v. 21.* b *Ioan. c. 14. v. 8.*
c *Luc. c. 11. v. 1.*

Attenta Oratio. Hæc illa diuina & cæleſtis eſt Rhetorica, quæ non hominum animos, ſed Deum ipſum in ſuas partes nouit trahere. Hæc nubes penetrat, hæc ſuper aſtra euolat, hæc cæli penetralia ſubit, hæc Deo ſe ſiſtit, nec vnquam, quod admirabile, irrito conatu cauſſam ſuam perorat. a

Cauſſæ, quæ ſcriptionem hanc perſuaſerunt, complures ſunt. Inter ceteras iſtæ. Prima: Quid ſcitu magis neceſſarium, quàm ſcire cum ſuo Conditore loqui? Plurima alia tutò licet ignorare, huius vnius ignorantia multò damnoſiſſima eſt.

Altera cauſſa; Omni tempore & in omni loco, locus eſt orationi. Sunt aliæ quædam actiones honeſtiſſimæ, ſed non omni loco aut tempori conueniunt. Oratio die ac nocte, æſtate & hieme, feſtis ac profeſtis diebus, aduersâ & proſperâ valetudine, domi, forìs; in templis & plateis, in lecto & ex-

tra

a Rechts Gebett iſt nie vmb ſonſt vnd vergebens.

tra lectum, tam ante quàm poſt menſam, & ſub ipſâ menſâ, tam à ſtantibus quàm ambulantibus, à ſedentibus & iacentibus, tam à iuuenibus quàm ſenibus; ab omni ætate, ſexu, ordine hominum vſurpanda eſt. Pietas ad omnia vtilis eſt. *a* Quod Hebræus Pſaltes affirmans: Benedicam Dominum, inquit, in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. *b* Eiuſdem mentis optimus Regum Ioſaphatus: Cùm, inquit, ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te. *c* Verùm nil opus hîc teſtibus, Chriſti vox eſt: Quoniam oportet ſemper orare, & non deficere. *d*

Tertia, cùm animus ſit, de primarijs Chriſtiani hominis actionibus, de Oratione, Eleemoſynâ, Ieiunio loqui, Oratio, iure putem, ſibi principem locum vendicat. Huc me non leuiter, ſincerè fateor, Auguſtinus impulit, qui

a *1. Tim. c. 4. v. 8.* b *Pſal. 33. v. 2.*
c *2. Paral. c. 20. v. 12.* d *Luc. c. 18. v. 1.*

Digitized by Google

qui paucis plurima maximáque orationis elogia complexus: Verè, inquit, rectè nouit viuere, qui rectè nouit orare. a

Iacobus Granadus noſtri æui Theologus, duplex diuinæ ad gloriam prædeſtinationis ſignum ſtatuit. Primum eſt, propoſitum nunquam lethaliter delinquendi: Alterum diligentia & attentio in oratione. b En diuinam, cæleſtem Rhetoricam, quæ non facundos ſolùm & diſertos, ſed & beatos facit. Cur autem hæc Rhetorica ſit ab omnibus diſcenda, nunc docebimus.

a *Aug. tom. 1. ſerm. 14 in Append. initio, mihi pag. 650.* b *Granad. tom. 2. in 1. part. D. Thomæ. mihi pag. 703. medio.*

§. I.

Rhetorica forenſis, vt capite ſuperiori diximus, ſingulare præſidium eſt artium & ſcientiarum omnium. Parum eſt ſcire, niſi ſcias & eloqui, quod ſciueris. Oratio, cæleſtis Rhetorica omnium humanarum actionum, primarium,

marium, ſingulariſſimum auxilium. Iacent & frigent omnia, vbi oratio deeſt.

Commendatiſſimus mos eſt proborum hominum, qui quoties ſoli ſunt, & elapſæ horæ ſignum audiunt, mox in genua ruunt, & oratiunculâ breui felicem obitum à Deo petunt. Quod alibi docuimus, a rectiſſimè fieri, & maximo precantis bono. Quòd Deus anno milleſimo, ſexcenteſimo decimo quarto confirmauit argumento non obſcuro. Eo namque anno Conimbricæ (ciuitas eſt Luſitaniæ, Doctorum domicilium) quidam ſub ſerum veſperem in inſidijs capitalem hoſtem operiebatur. Animus erat tranſeuntem glande ferreâ ſalutare, & ſclopo traijcere incautum. Sed fefellit deſtinatio. Nam alter recepti moris retinens, audito horæ pulſu repentè conſtitit oraturus, nec ad illud loci punctum peruenit, quod inſidiatores oculi ſibi deſignârant. Ita hic interitum effugit

a *In Triſmegiſto l. 2. c. 4. §. 2.*

fugit non pugnando, ſed precando. *a* Inde hic mos Conimbricæ longè confirmatior eſt, ſingulis horis Matrem Domini ſtatâ precatiunculâ venerari. Pietas ad omnia vtilis. Nihil laboris, nihil actionis eſt, quod non condiat & iuuet oratio. In tenebris ſcientiæ omnes errabunt, niſi facem eis præluceat oratio. Hoc diuinæ prouidentiæ decretum eſt, gratias non largiri, niſi eas deſiderantibus & petentibus. Hinc Chriſtus Samaritidi: Si ſcires, inquit, donum Dei, tu forſitan petiſſes ab eo. *b* Palmes fecunda non erit, neque vuas porriget, ni priùs ſuccum hauſerit è vite. Hinc regius vates in preces effuſiſſimus: Expandi, ait, manus meas ad te, anima mea ſicut terra ſine aquâ tibi. *c* Toto pectore, mi Deus, auxilium tuum imploro, ſatis gnarus, nos homunculos fruſtra ſudare, te non iuuante: quemadmodum terra cæli la-

C crimis

a *Antonius Balinghemius de Iaculat. Orationibus l.3.c.6. mihi pag. 286.*

b *Ioan, c.4, v.10,* c *Pſal.142, v,6.*

Digitized by Google

crimis non crebriùs infuſa, aut nihil parit, aut lolium; ita mens humana crebris precibus non rigata, in malignos partus prauæ cogitationis & actionis exuberat. Sine frequenti oratione ſterileſcit animus.

Beatus Thomas Aquinas Theologorum Phœbus ſcribendo, lectitando, docendo, concionando plurimum laborauit, non minùs tamen precando. Nam omnem ſuam eruditionem, & in ſtudijs profectum, orationi retulit acceptum. Hoc autem in more poſitum habuit, non priùs quidquam aggredi, nec lectionem aut ſcriptionem vllam, nec diſputationem, aut aliam quamcunque actionem ordiri, precibus non ritè præmiſſis. Vaniſſimos cenſuit labores, quibus initium non dediſſet oratio. Hinc ſuas etiam lacrimas orationi ſæpe miſcuit, non ignarus omnẽ ſapientiam à Deo infundi. Atque hoc ſanctiſſimus vir ſocio ſuo Reginaldo ſecretâ narratione commiſit, eruditionem & ſcientiam, ſi quam haberet,

non

non tam ingenio ſeſe ac ſtudio, quàm fuſis ad Deum precibus obtinuiſſe. Thomam Aquinatem aut imitabimur, quod cuiuis non difficile, aut labore vano conſumemur. Ædificat in aëre, qui ſtudia tractat ſine crebrâ oratione.

Franciſcus Suarezius è Societate IESV Sacerdos, grandia viginti volumina illuſtrandæ Theologiæ in lucem dedit. Vir iſte dicere ſolebat, malle ſe omnis eruditionis per tot annos quæſitæ facere iacturam, quàm ſolitas precandi ac meditandi horas intermittere. Eam ob cauſſam horariæ precationi matutinæ, licet aliò traherent occupationes vrgentiſſimæ, defuit nunquam. Maturiùs etiam ceteris ante ſolem ſurgere ſolebat, vt tantò liberaliùs orationi tempus impenderet. Ita lucem & noctem præibat oratio, totius ferè diei comes. Interdiu ſi ſtudijs inhærenti quæſtio perdifficilis & implicata occurreret, ad Chriſti crucifixi pedes, quem ſibi animo viuum efformârat, ſe ſupplicem abijciebat impe-

Digitized by Google

trando lumini: ſi etiamnum dubius hæreret, preces producebat, & ardentiùs orabat. a Vt ſciamus; Vera ſapientia deſcendit è cælo, non effoditur ingenij acumine. Ambis ſapientiam? cælum pulſa, & pete illam. Rhetorica cæleſtis facilè quiduis à cælo impetrat.

a *Mortuus eſt P. Franc. Suarez Anno 1617. die 23. Septemb.*

§. II.

Altera cauſſa, cur Rhetorica cæleſtis à nemine non diſcenda, quando ſummi viri, optimi Rhetores, peritiſſimi Oratores fuerunt. In forenſi Rhetoricâ excelluerunt Cyprianus, Auguſtinus, Hieronymus, Ambroſius, Lactantius: in Rhetoricâ cæleſti, non ij ſolùm, quos modò nominaui, ſed omnes omninò ſancti homines eminuerunt. E' tot centenis millibus ſanctorum hominum nec vnicum quidem eſt nominare, qui hoc orationis ſtudium neglexerit. Omnes, aio fuiſſe Oratores optimos, diſertiſſimos, qui non ſuam tantùm

ſed

ſed & orbis totius cauſſam egerunt feliciſſimè.

Dicere ſolebant veteres: Nullus Rhetor perfectus. Nec adhuc, ait Seneca, vlli contigit, vt totam contingeret: Satis felix eſt, qui in aliquâ eius parte receptus eſt. Quod de forenſi, idem de Rhetoricâ cæleſti aſſerendum. Nemo vnquam eò ſanctimoniæ progreſſus eſt, vt dicere auderet: Precandi artem ad vnguem calleo; cum Deo loqui exactè didici. Hîc omnes ſubinde hallucinamur, & artis, quam hauſimus, obliuiſcimur. Idcircò aſſiduè diſcendum, & nunquam non orandum. Priſcis, ſi qui ſedulitatem amâſſent, nulla dies ſine lineâ tranſibat. Maiorem in precando aſſiduitatem exigens Cyprianus: Chriſtianis, inquit, nulla hora tranſeat ſine oratione. Siquidem oraturi ſemper in cælo, & gratias acturi Deo, hîc quoque orare & gratias agere non deſinamus. a Pari ſenſu Auguſtinus: Meditatio, inquit,

a *Cyprianus de Oratione Dominicâ.*

Digitized by Google

præſentis vitæ noſtræ in laude Dei eſſe debet, quia exultatio ſempiterna futuræ noſtræ vitæ, laus Dei erit. Et nemo poteſt idoneus fieri futuræ vitæ, qui ſe ad illam modò non exercuerit. Modò ergo laudamus Deum, ſed & rogamus Deum. Laus noſtra lætitiam habet, oratio gemitum. Promiſſum eſt enim nobis aliquid, quod nondum habemus; & quia verax eſt, qui promiſit, in ſpe gaudemus; quia tamen nondum habemus, in deſiderio gemimus, *a* Oremus & gemamus.

a *Aug. tom. 8. in pſ. 148. initio, mihi pag. 708.*

§ III.

Tertia cauſſa, quare ars orandi tam ſedulò diſcenda, quia cæleſtis hæc Rhetorica eſt lucroſiſſima, & ſtatuam nobis auream in cælo locat, quæ diutius profectò ſtabit, quàm illa Gorgiæ Leontini ab Athenienſibus poſita. Quàm porrò lucroſa ſit cæleſtis Rhetorica, diuus Bonauentura explicans; Quâcunque, ait, horâ lucratur homo

oratione

Digitized by Google

oratione deuotâ plus, quàm valeat totus mundus? Grande lucrum vnicâ comparandum horulâ. Non neſcit hoc diabolus; quapropter omnem mouet lapidem, vt vel oraturum ab oratione ad alia trahat, vel iam orantem in oratione turbet. Fidem faciet Ruffinus Aquileienſis, qui de Macario Alexandrino iuniore hæc narrat.

Nocte quâdam perſonatus dæmon ad Macarij tuguriolum pulſans: Abba Macari, ſurge, & eamus, inquit, ad collectam, vbi Fratres precando vigilias agunt. Macarius fallacias cacodæmonis ſubodoratus: O mendaciſſime impoſtor, ait, quid tibi ſocietatis aut negotij eſt, in collectâ & cœtu ſanctorum? Cui dæmon blandè: Quaſi verò neſcias, inquit, mi Macari, nullam monachorum congregationem, collectam nullam ſine nobis inſtitui? veni denique, & videbis quàm non inanis ſit noſtra opera. Ad quæ Macarius: Imperet tibi Dominus, inquit, immun-

a *Bonau. l. de perfect. vitæ c. 5.*

de dæmon. Mox ſeſe in preces abijciens, id anxiè cupiuit ſcire, num verum eſſet, quod mendaciorum faber gloriaretur. Abijt ergo ad collectam, vbi ceteri Fratres vigilijs ſacris operabantur. Hîc denuò rogauit Deum, liceret veritatem penitiùs nôſſe. Et en toto templo diſcurſantes vidit puerulos Æthiopas, qui mirâ celeritate velut volitando huc illuc ferebantur. Illic autem moris erat, ſedentibus cunctis, pſalmum ab vno pronuntiari, ceteris vel audientibus vel reſpondentibus; Hîc Æthiopes paruuli vago diſcurſu occupatiſſimi, ſedentibus alludebant, & ſi cuius oculos compreſſiſsẽt digitis, mox ille nictare ac dormire incipiebat; ſi cui digitũ in os immerſiſſent, inertiſſimè oſcitare faciebant. Vbi verò poſt pſalmum ad orationem ſe proieciſſent Fratres. Æthiopuli illi ſingulos percurrebant, & huic quidem feminam adſtantem repræſentabant, huic fabros lignarios & cæmentarios ante animum ſtatuebant, iſti cenulam ſtructam

ſtam ante oculos proponebant, apud alios alia efformabant. Quæcunque verò dæmones diuerſo luxu effinxiſſent, id orantes animo & cogitatione verſabant. A nonnullis tamen, vbi horum aliquid tentâſſent, vigilanti conſtantiâ repulſi proſternebantur, ita vt iuxta hos nec conſiſtere, nec tranſire illos auderent. At verò alijs longè debilioribus largiſſimè illudebant, tergũ & ceruices eorum perſultabant, ſic eos ſibi, non orationi attentos faciebant. Hæc cernens Macarius altum ingemuit, & erumpentibus lacrimis: Reſpice, ait, ô Domine: ne ſileas, neque mitigeris Deus. Exurge, & diſpergantur inimici tui, & fugiant à facie tuâ, quoniam anima noſtra repletur illuſionibus. Secundùm preces ad explorandam certiùs veritatem, ſingulos ſeorſum euocans, manſuetè ac ſuauiter interrogauit, an nullæ inter precandum de ædificijs cogitationes occurriſſent, an non inſtituendum iter, aut parandam menſam aliúdue negotium

peragendum cogitâſſent? Fatentes habuit reos. Singuli pro ſe quiſque non negârunt, ita rem habere, prout interrogâſſet. Hîc dilucidè compertum eſt, vanas vagáſque cogitationes, pſalmorum aut orationis tempore, à diabolis obtrudi, & ingeri, ab ijs autem, qui omni cuſtodiâ cor ſuum ſeruarent, teterrimos Æthiopas vi laudatiſſimâ repelli. Deo námque coniuncta mens & precibus intenta nihil alienum, nil turpe, nihil ſuperfluum aut prauum recipit. *a* Hinc ingens & inæſtimabile lucrum Rhetoricæ cæleſtis. Firma eſt veritatis promiſſio: omnia, quæcunque orantes petitis, credite, quia accipietis. *b*

a *Ruffinus c.29. apud Roſvv. p.481.*
b *Marci c.11. v. 24.*

§. IV.

Quarta cauſſa: Rhetorica cæleſtis nemini non vtiliſſima. Hoc ſciamus; nullas omnino preces & nec breuiſſimam quidem oratiunculam, quæ qui-

Digitized by Google

dem hoc nomine cenſenda ſit, incaſſum fundi. Non impetramus, quod petimus? certè vel minimâ quâuis precatiunculâ plurimum mereamur, & plus (vtar Bonauenturæ verbis) quàm totus valeat mundus.

Clariſſimè Auguſtinus: Si ergo, inquit, tu inuocas Deum, ſecurus eſto, exaudiris: pertines ad iſtum verſum: *Et multùm miſericors omnibus inuocantibus te.* a Noli ergo dicere: Illud mihi non dedit: Redi ad cor tuum, & conſcientiam tuam libra; interroga, parcere illi noli. Si verè Deum inuocâſti, certus eſto, quia id fortè quod volebas temporaliter, ideò non dedit, quia tibi non proderat. Ædificetur in hoc Cor veſtrum, fratres, Cor Chriſtianum, Cor fidele, ne incipiatis triſtes facti, veluti fraudati deſiderijs veſtris, ire in indignationem contra Deum. Eſt, qui exaudit, ne dubitetis orare, qui autem exaudit, intus manet. b Age iam, in-

a *Pſal. 8. v. 5.*

b *Aug. tom. 8. in pſ. 85. mihi pag 385.*

quit Chryſoſtomus, & illud exponamus vobis, quàm multis Sanctis datum ſit, deprecationis præſidio ſeruare, non ſolùm gentes ac ciuitates, verùm etiam orbem vniuerſum. In mentione verò deprecationis primus occurrit Paulus, ille inſatiabilis Dei cultor, ille cuſtos orbis terrarum, qui per deprecationem ac aſſiduam obſecrationem omnes gentes ſaluas fecit, ſemper illud dicens nobis: Huius rei gratiâ flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti. *a*

Cùm Carolus V. Imperator Auguſtiſſimus prouinciam Peruanam ſibi reconciliatam cuperet, nobilem illum Gaſcam huic negotio deſtinauit, eique complures chartas, ſed puras & à ſcripturâ vacuas, ſolo nomine ſuo notatas *b* dedit, eo conſilio, vt quiſquis priuilegium aut munus peteret, ſi illud in chartâ virgine perſcripſiſſet, iam impetrâſſet. Hac tantâ támque facili

gratiâ

a *Chryſ. tom. 5. l. 2. de orando Deo, mihi pag. 594.* b *Italis, charta bianca dicitur.*

gratiâ rebelles animi in concordiam reducti. Chriſtus ingenioſam hanc artem vſurpans, & paginam puram regio nomine ſignatam nobis offerens: Amen, amen dico vobis, ait, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. *a* En virginem chartam, vos in eâ quicquid placuerit, perſcribite, & illud iam impetrâſtis. Nihil eſt, quod obtinere non poſſit oratio. Oratio igitur longè vtiliſſima.

Aiunt Theologi cum Aquinate Doctore, Prouidentiam diuinam ante omne æuum conſtituiſſe orationem, vt inſtrumentum præcipuum ad exequenda Numinis decreta; apertè id aſſerens Gregorius: Obtineri, ait, nequaquam poſſunt, quæ prædeſtinata non fuerunt: ſed ea, quæ ſancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, vt precibus obtineantur, quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit donare. *b* Non propter hoc oramus,

a *Ioan. c. 16. v. 23.* b *Greg. l. 1. Dial. c. 8. med.*

mus, inquit beatus Thomas, vt diuinam diſpoſitionem immutemus, ſed vt impetremus, quod Deus diſpoſuit per orationes eſſe implendum. *a* Deus plurimum gratiarum nobis impertiri cupit, ſed rogatus.

a *S. Thom. 2. 2. quæſt. 83. art. 2.*

§. V.

Quinta cauſſa: Oratio ſeu Rhetorica cæleſtis, potentiſſimè perſuadere nouit. Deum ligat, qui ſincerè orat. Dilucidiſſimè Chriſtus: Si, ait, manſeritis in me, quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis. *a* Quod ab ore Domini Ioannes Apoſtolus excipiens: Quicquid petierimus, inquit, accipiemus ab eo. *b* Et ſcimus, quia audit nos, quicquid petierimus. Cùm Moſes in ſupercilio montis preces Deo allegaret, Deus ſe velut ligatum clamans: Dimitte me, inquit, vt iraſcatur furor meus contra eos. *c* Dum oras, ligas me;

a *Ioan. c. 15. v. 7.* b *1. Ioan. c. 3. v. 22. & c. 5. v. 15.* c *Exodi c. 32. v. 10.*

me; ſine igitur, vt his vinculis exolutus, manu liberâ contumaces percutiam. En rerum omnium præpotente Deo potentior eſt oratio. Hæc Deum vincit, & prohibet iraſci: hæc ægris valetudinem, hæc vitam reddit mortuis.

Tiburtius martyr iam comploratum funus oratione à tumulo reuocauit. Dum enim caſu per plateas incederet, hominem ab alto lapſum reperit. Hic membra omnia miſerabili ruinâ ita obtriuerat, vt parentum luctus non aliud quàm ſepulturam circumſpiceret. At martyr flentibus: Sinite, ait, hominem verbo alloquar, fortaſſis recipiet ſanitatem. Et confeſtim animo erecto iuxta iacentem in genua procumbens, orationem Dominicam & ſymbolum tractim recitauit. Mox homo depoſitus, incolumis & ſanus ſurrexit. a Nimirum oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum. b

De

a *Baron. tom. 2. Anno 286. n. III.*
b *Pſal. 33. v. 16.*

Digitized by Google

De optimo Hebræorum iudice Regum faſti hoc teſtantur; Audiuit Samuel omnia verba populi, & locutus eſt ea in auribus Domini.a Videte, obſecro, ſicut Samuelis preces dicuntur eſſe in auribus Domini, ad oſtendendam Samuelis cum Deo familiaritatem, ita Domini aures dicuntur eſſe in precibus iuſtorum, ad ſignificandam Dei in illos liberalitatem. Id expendens Maſſilienſis pręſul Saluianus: Quod, inquit, ſcriptura ait, aures Domini ſemper eſſe in precibus iuſtorum, non audientia tantùm Dei, ſed quædam quaſi obedientia Dei deſignatur. Quaſi Deus adeò promptus ſit ad audiendas ſuorum preces, vt non modò audire, ſed etiam obedire, non modò quod petunt, concedere, ſed etiam quod imperant, velle facere videatur. Vtinam tam promptè nos Deo, quàm nobis Deus, obediamus. Quàm beati eſſemus omnes, addit Saluianus, ſi quàm promptam erga nos Dei audientiam

a *1. Reg. c. 8. v. 21.*

dientiam legimus, tam promptè ipſi Deum audire vellemus. a

Quanta hæc orationis potentia, Deum ſibi habere obedientem! Talis erat oratio beatorum Dominici & Franciſci, qui plerumque ſtatim, quod petijſſent, factum viderunt. Talis Bernardi, qui tot ægris pane conſecrato ſanitatem reddidit. Talis Franciſci de Paulâ, qui per aquam pedes tulit illotos, & cùm transuectionem negaret portitor, calcauit fluuij terga in famulatum ſubeunte naturâ. Talis Eliſabethæ Principis, quæ vni ſuorum aulicorum vehementiſſimum de noxis dolorem impetrauit. Talis Scholaſticæ virginis, quæ cælum vt ſubitas pluuias effunderet, exorauit. Tales hodiéque ſunt orationes amicorum DEI; vim Deo faciunt; quod petunt, impetratum auferunt.

Diogenes Philoſophus oratores vocitabat ter homines. b Nam vti eum,

qui

a *Saluian. l. 2. de prouidentiâ Dei ſub initium.* b Τελσανθρώπους.

Digitized by Google

qui nec facundus, nec humanus, nec doctus eſt, hominem eſſe negamus; ita is qui & diſertus, & affabilis, & erudi- tus eſt, ter homo dici poteſt. At pro- fectò quiſquis rectè orare nouit, & fa- cundiam, & humanitatem, & doctri- nam inſigniter oſtendit, proinde ter homo dici poterit, vt qui non ſolùm cum hominibus, ſed & cum Angelis, cum diuis omnibus, cum Deo loqui didicerit. Rex Pyrrhus gloriari ſole- bat, plures vrbes imperio ſuó additas oratione Cyneæ Legati, quàm ſuis ar- mis. Oratio Chriſtiani vera, & cælum expugnat, & Deum ligat.

Æquiſſimum igitur eſt, vt cæleſtem hanc Rhetoricam, quæ non ſolùm lu- croſiſſima & vtiliſſima, ſed & poten- tiſſima eſt, nemo non ſummis ſtudijs condiſcat. De oratione longè ve- riùs quàm de pecuniâ dixerim:

Orationi obediunt o- mnia.

CAPVT

Capvt III.

Quale vitium in Rhetoricâ cæleſti ſit animi euagatio?

GErardus in Pannoniâ Cannadienſis *a* Antiſtes templa complura condidit, & quantum facultates permiſerant, ornauit. Hic ipſe in æde D. Georgij aram poſuit Matri Domini, cui thuribulum argenteum & duos ſenes aſſignauit, qui ſingulis horis Catholico ritu thus adolerent, vt cæremonijs iſtis precandi ſtudium tantò magis incaleſceret.

Regius vates cæleſtium oratorum diſertiſſimus Dauid: Dirigatur, inquit, oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. *b* Tam ſuccinctè quàm artificiosè complexus eſt hoc carmine Rex Hebræus, quicquid oratio attenta exigit. Primum eſt thymiama ipſum, thus, galba-

a *De quo Zach. Lippeloo 24. Septemb.*
b *Pſal. 140. v. 2.*

galbanum, onyx, ſtacte, maſtiche.
Oratio, ſi vera ſit, Fidem, Humilita-
tem, Charitatem, Fiduciam, Patien-
tiam poſcit.

Alterum; Thymiama templo ſa-
crum erat, in Sancta Sanctorum infe-
rendum. Humanus animus, templum
eſt, & Dei domus. Tarſenſis Eccleſia-
ſtes id affirmans: Templum Dei ſan-
ctum eſt, inquit, quod eſtis vos. a In
huius templi adytis thymiama oratio-
nis incendendum.

Tertium; Summus Sacerdos thy-
miama obtulit: Omnes noſtræ actio-
nes & orationes omnem promerendi
& impetrandi vim obtinent ab huma-
næ gentis ſummo Pontifice Chriſto.
Hinc Eccleſia rectiſſimè orationibus
omnibus clauſulam hanc apponit:
Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Quartum; Thymiama ignis ani-
mat. Si carbones non viuant & can-
deant, nullus emergit odor, etſi ple-
nas

a *1. Cor. c. 3. v. 16. & ſeq. & c. 6. v. 19. & 2. Cor. c. 6. v. 16.*

nas thuris manus in eas excutias; ita prorſus oratio frigida, oratio nulla eſt, quam ignis Spiritûs non accendit; ſi deſit ardor orantis, deeſt anima orationis.

Quintum; *Dirigatur*, inquit, *oratio mea, ſicut incenſum.* Ante omnia ſit orantis finis ſincerus, Intentio recta, iugis attentio. Eſt, qui orat, vt ſpectatores aut laudatores habeat: Eſt, qui orat, dum aliò mens euolat: eſt, qui orat, & interim ab oratione aliena tractat; horum oratio reuerà non dirigitur, ſed vt fumus à vento auehitur, & diſſipatur.

Cùm igitur decretum nobis ſit agere de oratione attentâ, hoc quidem capite explicabimus, quid ſit animi euagatio, malæ orationis principium.

§. I.

De oratione locuturi, principio, putem, rectè quærimus: *Quid eſt oratio?* Damaſcenus ad quæſtionem: Oratio, inquit, eſt mentis eleuatio ad

Deum.

Deum. *a* Vnicus nobis Auguſtinus pro mille ſit, qui ad rem: Oratio tua, inquit, locutio eſt ad Deum: Quando legis, Deus tibi loquitur; quando oras, cum Deo loqueris. *b* Igitur oratio eſt animæ cum Deo colloquium & conuerſatio.

Balthaſar Aluareſius vir admodùm religioſus, orandi actionem deſcribens dicere ſolebat: Orare, eſt ſpiritum ſuum ad Deum eleuare, eique res ſuas omnes familiariter, magnâque cum reuerentiâ communicare; & maiori cum fiduciâ quàm vllus filius erga matrem ſuam habere poteſt: & ibi omnia ſua, pretioſa & vilia, parua & magna cum ſuo magiſtro ac Domino conferre; cor ſuum aperire, illúdque totum ita effundere, vt nihil intus remaneat; illi bona & mala, peccata & deſideria, labores tuos & requiē aperiendo, ſicuti ſolet amicus cum amico cui fidit. *c*

Atque

a *Damaſc. l. 3. de fide c. 4.* b *Aug. in pſal. 85. mihi pag. 385.* c *In vitâ Balth. Aluar. c. 25. §. 1. mihi pag. 172.*

Atque hoc eſt, quod codices diuini ſuadent, effundere ſicut aquam cor ſuum in conſpectu Domini. Vt aquam, aiunt, non vt oleum, cuius pars adhæret vaſi. Ergo cogitationes omnes, cor totum à ſeipſo velut emigret in Deum. Si ſic precaremur, euagationes animi non metuendæ forent. Oratio è cordis penetralibus emergens, homines latens, ſoli Deo patens, gratiſſima & efficaciſſima eſt. Hæc docet ſimpliciſſimè ac ſinceriſſimè cum Deo agere, & arcanum illud colloquium optimis affectionibus diſtinguere. Plurimum refert vel ſemel ſaltem in die, ratione quâ dixi, ſe Deo commendare, ſuam diuinæ voluntati agglutinare, perſeuerantiam ad ſupremum vſque halitum efflagitare. Hic talis Orator quotidie ſeipſo melior euadet. Quicquid de illo ſentiant homines, ſeu delirum, ſiue iracundum, ſeu fatuum iudicent, gratus Deo ſanctúſque erit.

Sed, obſecro, duos optimos Oratores cum Deo loquentes attendamus,

Abra-

Digitized by Google

Abrahamum & Dauid Regem. Abrahamus: Loquar, inquit, ad Dominum meum, cùm ſim puluis & cinis. a Exordium ſanè præclarum, & conciliandæ beneuolentiæ aptiſſimum. Sed audiamus quam dictioni ſuæ narrationem, quam confirmationem attemperârit. Deſcenderunt volucres ſuper cadauera (inquit ſacer hiſtoricus) & abigebat eas Abraham. b Quid hoc rei? Quod nouum iſtud dicendi genus, victimam ab auibus tueri? En Rhetor iſte in actu exercito, vt ſcholæ loquuntur, & reipsâ monſtrat, quid in oratione maximè neceſſarium ſit, nimirum aues infeſtas pellere, animum ab euagationibus defendere. Peſſimè ſacrificat, incaſſum orat, qui in has curas non vigilat.

Rex Dauid in diuinis colloquijs pænè aſſiduus: Inuenit ſeruus tuus cor ſuum, inquit, vt oraret ad te oratione hac. c Animus meus variè huc illuc vagatus

a *Gen. c. 18. v. 27.* b *Ibid. c. 15. v. 11.*
c *2. Reg. c. 7. v. 27.*

gatus diu non fuit domi, veluti columba ſocias ſecuta & ſeducta. Tandem redijt ad ſuum columbarium hæc auis, mens mea malè peregrinata domum repetijt. Quando igitur meipſum inueni, nunc orabo, nunc colloquar cum Deo: nam inueni cor meum, quod à me fugere ſolet, ſed ego velut fugitiuum ſequor, & domum reduco.

§. II.

Diuinus Rhetoricæ Magiſter Chriſtus ſaluberrimè præcipiens: Tu autem, inquit, cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito, a Aperto ſanè oſtio, vana & otioſa eſt oratio. Si ad pectoris tui conclaue liber omnibus pateat ingreſſus, ceſſa orare, ceſſa, aut priùs fores obſera: oſtio clauſo docet orandum præceptor è cælo. Ad rem Auguſtinus: Cubile noſtrum eſt, inquit, cor noſtrum: ibi tumultum patimur malæ conſcientiæ, & ibi requie-

a *Matth. c. 6. v. 6.*

ſcimus, quando bona conſcientia eſt. Ibi eſt cubile, vbi nos Dominus IESVS iubet orare. Tentator non ceſſat pulſare, vt irrumpat; ſi clauſum inuenerit, tranſit. Ideò Apoſtolus, quia in noſtrâ poteſtate eſt oſtium claudere, oſtium cordis non parietum, ibi enim & cubiculum: quia ergo in noſtrâ poteſtate eſt hoc oſtium claudere, Neque detis, inquit, locum diabolo. a Etenim ſi intrauit & poſſidet, attende, quia tu negligenter clauſiſti, aut claudere neglexiſti. Quid eſt autem claudere oſtium? Hoc oſtium tanquam duas habet valuas, cupiditatis & timoris. Aut cupis aliquid terrenum, & hac intrat; aut times aliquid terrenum, & hac intrat. Timoris ergo & cupiditatis ianuam claude contra diabolum, aperi ad Chriſtum. Quomodo ipſas valuas aperis ad Chriſtum? cupiendo regnum cælorum, timendo ignem gehennarum. Per cupiditatem ſæculi diabolus intrat, per deſiderium vitæ æternæ Chriſtus intrat. Per timorem pœna-

a *Epheſ.c,4.v,27.*

rum

rum temporalium diabolus intrat, per timorem ignis æterni Chriſtus intrat. a

Ergo Deus, vt idem Auguſtinus aſſerit, in ipſis rationalis animæ ſecretis, qui homo interior vocatur, & quærendus & deprecandus eſt. Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino. b Vbi putas ſacrificium iuſtitiæ ſacrificari, niſi in templo mentis, & in cubilibus cordis. Vbi autem ſacrificandum eſt, ibi & orandum. c Foris autem diximus, eſſe omnia temporalia & viſibilia, quæ per oſtium, id eſt, per carnalem ſenſum in cogitationes noſtras penetrant, & turba vanorum phantaſmatũ orantibus obſtrepunt. Claudendum eſt ergo oſtium, id eſt, carnali ſenſui reſiſtendum, vt oratio ſpiritualis dirigatur ad Patrem, quæ fit in intimis cordis. d Idem aſſerunt, quotquot è præceptoris huius ſcholâ prodierunt.

 Ita

a *Aug. tom. 8. in pſ. 24. mihi pag. 107. & in pſ 141. pag. 669.* b *Pſal. 4. v. 6.* c *Aug. tom. 1. l. de Magiſtro c. 1. pag. 232.* d *Idem tõ. 4. l. 2. de ſerm. Dom. in Monte, c. 3. pag. 347.*

Digitized by Google

Ita Moſes in rupe Taboreâ ad arcanam cum Chriſto collocutionem admiſſus: Cùm, ait, quæſieris ibi Dominum Deum tuum, inuenies eum: ſi tamen toto corde quæſieris eum, & totâ tribulatione animę tuę. *a* Ita Hieremias vates Numinis vicem exhibens: Quæretis me, ait, & inuenietis, cùm quæſieritis me in toto corde veſtro. *b* Ita & Principes Apoſtoli Petrus & Paulus præcipiunt: Orationi inſtare, vigilantes in eâ. *c* Eſtote prudentes, & vigilate in orationibus. *d* Res maximi momenti, eapropter tam ſeriò commendata & præcepta.

Quid Oratio ſit, ſatis liquet: Quid autem eſt mentis euagatio? Inanis, vt videtur, quæſtio. Sed huius generis plura ſunt, quæ non tam quæruntur vt ignota, quàm ponuntur vt magis obſeruanda. Hominem contemplamur oculis, & tamen quęrit Logica & Phyſica, quærit Theologia: Quid eſt homo?

a *Deut. c. 4. v. 29.* b *Hierem. c. 29. v. 13.*
c *Coloſſ. c. 4. v. 2.* d *1. Petri c. 4. v. 7.*

mo? Philoſophi, animal rationale aiunt eſſe hominem. Longè aliter Theologi, quibus homo eſt ipſa inconſtantia, cùm, Iobo teſte, nunquam in eodem ſtatu permaneat.

Si globus in ſummo monte incipiat ruere, præcipitem curſum non ſiſtit, dum ad montis radices deuenerit; at verò globus terræ immiſſus, nil fugæ molitur: cor humanum volubili globo ſimillimum, niſi Deo altiùs ſeſe immergat, cadendi ac præcipitandi finem non inueniet; vſque & vſque voluetur præcipiti fugâ.

§. III.

Quid igitur eſt in precibus euagatio? Mobilitas & inconſtantia animi. Incipimus quidem cum DEO loqui; mox auertimus nos, & cum catello aut aliâ re obuiâ pueriliter iocamur.

Fuit pictor, qui hanc animi euagationem ita ſubiecit oculis: Chriſtum in cruce pendentem pinxerat. Ante hunc duo quidam ſubmiſſis genibus

precabantur. Ex ore primi vnica eáque rectiſſima ibat linea ad CHRISTI cruentum latus. Ab ore autem alterius plures excurrebant lineæ, iſta quidem in campos, vbi meſſis, venatus, agricultura; illa in cellam vinariam deſcendebat, vbi vinum, butyrum, pomi genus varium; hæc ſubibat hypocauſtum, vbi cum liberis vxor; alia ſtabulum penetrabat ad equos; vna etiam muſeum ingrediebatur ad ſyngraphas, codicillos, numarias teſſeras, *a* aliáſque litteras luſtrandas.

En, quæſo, maximam orantium diuerſitatem. Primus ille, non malus Rhetor, orationi cœptæ inhærebat, nec interruptum deſerebat opus: *b* Chriſtum cogitabat, Chriſtum orabat, Chriſtus omne illius pectus occupabat. At verò alter domi non erat, cor ſuum non habebat apud ſe; diuerſis quinque locis agebat, Rhetor peſſimus, peſſima illius oratio. Non enim

aues,

a Zu den Schuldt: Gewalts: Wexelbrieſen. b Er blibe beym Text.

aues, vti Abraham, abigebat; cor ſuum, vti Dauid, non inueniebat. Hinc vel oculis fit fides, quàm graue ſit vitium, mentis inter precandũ euagatio.

Hinc etiam facillimum erit intelligere, quàm diuersâ ratione Dominicam orationem pronuntiemus. Sunt, qui eam per ſaltus proferant, quædam tranſiliendo, alia prætermittendo.

In Brabantiâ, quod vetus ſcriptor memorat, cacodæmon virginem Niuellanam miſerè ac diu vexauit. Interrogatus hoſpes hic orcinus, num orationem Dominicam nôſſet? Optimè, aiebat, ſcio. Ergo, recita, dixerunt, qui adſtabant. Audite ſaltantem Rhetorem; ita precabatur diabolus: Pater noſter in cælis, nomen tuum, fiat voluntas & in terrâ, panem quotidianum hodie, debita noſtra debitoribus noſtris, nos à malo. Dixit & vnà cachinnum tollens: Ecce, inquit, ita vos orationem veſtram dicere ſoletis. a

Iſtúdne, Chriſtiani, patimur, ſic à demone

a *Cæſar Heiſterb. l. 3. c. 6. de miracul. ſui æui.*

mone nos rideri, nec iniuriâ? Sunt, qui orationũ verba celerrimè percurrant, ſyllabas extremas deuorent, integras ſubinde voces glutiant, nec tam orent, quàm multa ſimul deblaterẽt. Tractim, ô boni, & linguâ non pręcipitante precandum. Sed hos ſuo loco tangemus.

Sunt, qui precibus fanda infanda miſceant. Orationem Dominicam auri amans, & auarus ſic recitat. Pater noſter qui es in cælis. *Nondúmne adeſt, qui pecuniam tulerit?* a Sanctificetur nomen tuum. *Vſura quincunx nimis exigua eſt; bes centeſimæ placet.* b Adueniat regnum tuum. *Adiecto tamen bono pignore.* c Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terrâ *Nimis multum deuorat mea familia.* d Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. *His ſumptibus diu tolerandis vix ero* e Dimitte nobis debita noſtra,

a Iſt der mit dem Geldt noch nicht da? b Fünff per cento iſt zu wenig. Acht vom hundert paſſieren. c Ein guets Vnderpfandt mueß darbey ſeyn. d Es geht mir zuvil auff im Hauß. e Wie kan ichs in die läng erſchwingen.

ſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Illum hoſtem meum in malam peſſumam crucem.* a Et ne nos inducas in tentationem. *Cras apud generum meum conuiua ero, ita parcā vino meo.* b Quæ hæc oratio, quinam intercalares verſus iſti?

His talibus ſuſpirijs & gemitibus preces noſtras diſtinguimus.

a Ey an Galgen mit dem Böſzwicht.

b Morgen iſz ich zu Gaſt auſz/ erſpar alſo ein Seidlin Wein.

§. IV.

Narrat Humbertus, fuiſſe hominem bonæ mentis. Hic cùm fortè fortuna templum tranſiret aſino vehens, deſcendit, & iumento ad templi fores alligato ingreſſus eſt, vt iter ſuum impenſiùs DEO commendaret. Dum precatur, antequam orationem dominicam ſemel duntaxat abſolueret, plurima occurrerunt à precibus aliena. Illud præcipuè: Quid ſi aliquis iumentum ſoluat, & clam abducat? quomodo viæ reliquum confecerim? ſed & illud cogitauit: Me miſerum, aſinus

Digitized by Google

meus precari me non ſinit. Egreſſus igitur hoc iam egit, vt aſinum venderet. Satius eſſe ratus aſino carere, quàm offenſum habere Deum. a

Iſidorus Peluſiota hominem illum cenſet audaciſſimum, qui Deum patrem appellat, & nil minùs facit, quàm quod decet filium. Dicit quidem: *Sanctificetur nomen tuum*; ille ipſe tamen quotidie, & horis pænè ſingulis diuinum nomen verbo violat. *Adueniat regnum tuum*; cogitationes interim impuriſſimas, Venerem & Orcũ olentes, in animo nutrit. *Fiat voluntas tua.* Ipſe nihilominus ſui ſensûs & cerebri homo vix vnquam vult, quod vult Deus. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*; cùm tamen inſatiabilis ſit vorago, nec victum quærat, ſed opes & diuitias, & datis à Deo vtatur contra Deum. *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus.* Impudentiſſimus mortalium veniam petit, ipſe inexorabilis perſtat, & vel digitulo ictus, ignem vomit, gla-

dium

a *Humbert. in Reg. S. Auguſt. c. 5.*

dium ſtringit, patibulum minatur, in minimas ſæuit iniuriolas. *Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Riſum teneamus amici: hic homo vult à malo liberari, nullam interim mali aut peccati occaſionem vitat. Non neſcit, quo loco pudicitia, quo ſobrietas, quo caſtitas periculum adeat, id tamen non declinat: Ludit & iocatur cum Deo. Ita oramus, & ſimul neſcio quæ ſomniamus: Pſalmos percurrimus, orationem Dominicam aliquoties raptim conuoluimus. Quærat quis non immeritò: Quid orâſti? Neſcimus ipſi, imò dubitamus, an dixerimus, quæ diximus.

Aduerſus hos oratores Deus iam olim grauiſſimè queſtus per Iſaiam: Appropinquat populus iſte ore ſuo, inquit, & labijs ſuis glorificat me, cor autem eius longè eſt à me. *a* Chriſtus Dei filius idem per Matthæum queritur: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. *b*

a *Iſ. c. 29. v. 13.* b *Matth. c. 5. v. 8.*

Digitized by Google

Luſcinia inter complures coruos non poteſt placere cantu, lingua inter tot animi euagationes, placere non poteſt oratu.

Fit nonnunquam in pagis, vt vnicus ludimoderator inter duos tréſue ſolùm puerulos ſtet ad grande pulpitum, ſacerdoti reſpondeat, hymnum Angelorum, & Apoſtolorum ſymbolum cantet. Hem quàm inſuauis Muſica! ſed longè inſuauior eſt illa, cùm lingua ſola labris tantùm adiuuantibus orat, aut cantat; lingua velut organum Muſicum eſt, addendum cor, aliàs ruſticanus ille labiorum ac linguæ concentus, Deo minimè probabitur.

§. V.

Miratur è purpurato ſenatu Bellarminus Theologus, quomodo DEVS rem tam indignam toleret: Ecce, inquit, loquimur cum Deo; & ſtatim ab imaginatione ad alia cogitanda tracti, tergum Deo vertimus. Quis noſtratium dominorum ferret famulos ſuos

ſecum

ſecum loquentes, continuò ſe neglecto ad fabulandū cum conſeruis auerti? *a*

Idem admiratus Auguſtinus: Tolerat Deus, inquit, tot corda precantium, & diuerſas res cogitantium: omitto dicere, & noxias; omitto dicere aliquando peruerſas & inimicas Deo: ipſas ſuperfluas cogitare, iniuria eſt eius, cum quo loqui cœperas. Oratio tua locutio eſt ad Deum. *b* Attentionem Deus & diligentiam in rebus omnibus amat, maximè verò in precibus. Quis enim eſt homo, ait idem Auguſtinus, cum quo ſi amicus eius cœperit colloqui, & noluerit ille reſpondere collocutioni eius, & viderit eum auerti à ſe, & aliud loqui ad alium, qui hoc ferat? Aut ſi fortè interpelles iudicem, & conſtituas eum loco, vt te audiat, & ſubitò, cùm ad eum loqueris, dimittas eum, & incipias fabulari cum amico tuo, quando te tolerat? *c* Vir

a *Bellarm. in Aſcenſ. mentis in Deum gradu 14. c. 2. mihi pag. 321.* b *Aug. tō. 8. in pſ. 85. ante medium, mihi pag. 385.* c *Idem ibid.*

Digitized by Google

quidam ſanctus ſeipſum admiratus: Ah Domine, inquit, quantum patior, cùm ſtans in oratione cogito de cæleſtibus, & ſtatim ſe mihi offert integer cogitationum carnalium exercitus?

Idcircò quod Ephrem monet: a Arguat ſeipſum homo, & ipſe ſibi dicat: Vis loqui cum Deo? attende ſis. Vis audiri? teipſum priùs, quid loquaris, audi. Ne ſic properes, ne fruſtrà ores.

Turpiſſimum eſt, ſi quis profiteatur ſe ſcribam, verſus tamen flexuoſos & curuos pingat, plurimas lituras faciat, chartam atramento ſpargat, multa eradat, & pænè plura deleat, quàm ſcribat. Hic ſcriba imperitiſſimus, eſt homo in oratione non attentus. En lineas curuas & inæquales, en characteres deformes, en tot alienas, tot impuras cogitationes, en tuam orantis oſcitantiam, nam dum oras, modò circumſpicis, modò garris, modò dormis, ſic magnam partem deles, aut eradis, quod ſcribis.

Moni-

a *Ephr. tom. 2. de panopliâ ſpiritali.*

Digitized by Google

Monitum vetus & optimum eſt: Agenda benè age. *a* Quod hîc cumprimis valeat: Vis orare? rectè ora. Non linguam ſolùm, ſed & animum ad preces euocam. Auguſtinus id præclarè docens: Cùm laudatis Deum, inquit, toti laudate: cantet vox, cantet vita, cantent facta. Toti Deum laudate. Noli bonæ cantilenæ tuæ obſtrepere moribus malis. Oratio bona, ſed mala eſt euagatio in orationem. Idem Cyprianus ſeriò commendans: Incumbere, inquit, ad preces toto corde debemus; nec quidquam tunc animus, quàm id ſolùm cogitet, quod precatur. Quæ autem ſegnities eſt alienari, & capi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris, quaſi ſit aliud, quod magis debeas cogitare, quàm quòd cum DEO loquaris? vis Deum eſſe memorem tui, cùm tu ipſe memor tui non ſis? *b* Maxima pars orationis, attentio.

CAPVT

a Was du thuen wilt / das thue recht.
b *Cypr. l. de orat. Dom.*

CAPVT IV.

Euagationum animi quænam origines ſint remotæ?

HEbræus vates Elias (quod Regum faſti memorant) cum Baalis ſacrificulis ſacrificando certans, ædificauit altare in nomine Domini, fecitque aquæ ductum in circuitu altaris, in quo ligna compoſuit, diuiſitque membratim bouem lignis imponendum, iuſſitque omnem victimam perfundi aquis tertiùm. Ipſe demum Elias holocauſtum oratione animans: Domine Deus, inquit, oſtende hodie, quia tu es Deus Iſraël, & ego ſeruus tuus. Exaudi me, Domine, exaudi me. a Mox ignis supernè ruit, & victimam cum lignis & ſaxis conſumpſit. Hoc altari Eliæ academia quædam pro inſignibus ſuis vtitur, cum inſcriptione LITATVR. Inferiùs adiectæ voculæ, NON ALIVNDE.

Hac

a *3. Reg. c. 18. v. 32. & ſeqq.*

Digitized by Google

Hac profectò imagine oratio, de quâ loquimur, inſigniter ob oculos conſtituitur. Cor hominis orantis eſt altare. Ligna, præparatio ad orationem. Victima, oratio ipſa. Defluentes aquæ, cogitationes alienæ, ſed repulſæ. Ignis, orandi ardor. Hic è cælo accenſus aquas exſorbet. Ita LITATVR a conſumptis Euagationum aquis. Diximus ſuperiori capite, quid ſit animi Euagatio, ſeu vſitatâ voce, Diſtractio. Iam porrò illarum quinque origines, quas vocant, remotas, declarabimus.

a *Hoc eſt, perfectè ſacrificatur.*

§. I.

Mentis inter orandum euagationes, minùs quidem venuſtâ, ſed certè propriâ voce *Diſtractiones* dicimus. Hæ námque ſunt, quæ miſeram mentem, velut Metium Fuffetium quadrigis in mille partes diſtrahunt. Hoc igitur minùs latinum, ſed huic rei magis congruum vocabulum non aſpernabimur.

Prima

Prima igitur Diſtractionum origo, *Sollicitudines & Curæ.* Quiſquis voluntatem ſuam non integrè conformat ad diuinam, vix vnquam ſine diſtractionum vehementi fremitu orabit. Is ſiquidem non inquietus tantùm atque ſollicitus, ſed & anxius, Deo non ſatis nec ex integro fidet, omnia ſuis laboribus tribuet, ſemper agens & ſatagens, alijs atque alijs curis ſemper exæſtuans. Hinc oratio minimè attenta.

Chriſtus verè cæleſtis Rhetor, contra ſollicitudinum tumultus ſeptuplici argumento pugnat per Matthæū Euangeliſtam. Demum concludens: Nolite ergo, inquit, ſolliciti eſſe. a Idem ingerens Paulus: Nihil, inquit, ſolliciti ſitis, ſed in omni oratione & obſecratione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. b Non vos morbi, non egeſtas, non infamia, non carceres, non exilium, non ipſa mors angat. Et eius rei cauſſam apponit: Dominus enim prope eſt. Immortalis remune-

ratio,

a *Matth.c.6.v.31.* b *Philip.c.4.v.6.*

Digitized by Google

ratio, æternitas beatiſſima breuî ſe veſtris infundet brachijs. Hæc curas pellat, & animum erigat ad futura. Pluma leuiſſimum quid eſt, & volat etiam, cùm vento agitatur: at pluma madefacta & leuitatem perdit & volatum: ſic & animus humanus in altum euolare, cælum petere facillimus, cùm autem curis & ſollicitudinibus vanis madefit, cùm cibum & potum, veſtem & habitationem aſſiduè cogitat, volare deſinit, iámque miſerè prægrauatus in terrâ repit. *a* Idcircò Chriſtus prouidè monens: Attendite vobis, inquit, ne fortè grauentur corda veſtra in crapulâ & ebrietate, & curis huius vitæ. *b* Aut orare non ſinunt, aut non bene.

Corbiacenſi monacho Leonardo, dum oraret, ſerpens in ſinum correpſit. Hunc ille vſque adeò non expauit, vt immobilis perſiſteret, dum precum finem feciſſet. Precibus finitis tortuoſum inſidiatorem vltrò allocutus:

a *Vide Caßianum Collat. l. 9. c. 4.*
b *Luc. c. 21. v. 34.*

Digitized by Google

tus: Quid tibi vis hoſpes, aiebat, ſi quid in me licentiæ à Domino accepiſti, exere; tuæ me poteſtati non ſubducam. At anguis ſicuti orantem non terruit, ſic etiam pati omnia paratum non læſit.

Voluntas humana cum diuinâ conformis, & animus Deo ſidens non vnum tantummodo colubrum, ſed totum colubrorũ agmen facilè contemnit; ſollicitudinum & curarum morſibus nunquam conficitur, omnem enim ſollicitudinem & curam proiecit in eum, cui fidit, quem adorat.

§. II.

Altera diſtractionum origo, eſt *otium*, quod duplex. Aut nihil agere, aut agere, quod peius ſit Otio. Occupati nobis nonnunquam videmur, cùm longè ſanctiùs feriaremur. Eſt, cùm tempus ad templum vocat, at nos ne nihil agere videamur, chartis ludere, per feneſtras proſpicere, tranſeuntes numerare, aut otioſiſſimè confabulari,

lari, vel calicem ducere, ac poculis certare inſtituimus. Et hæc negotia dicimus. Teſte Caſſiano priſcorum Aſcetarum in Ægypto dictum ſolenne fuerat: Qui laborat, ab vno diabolo; otioſus à ſexcentis, ab innumeris diabolis exagitatur. *a* Chryſoſtomus ſuper inſtituendâ oratione diſſerens: Non dormientibus nobis, inquit, dat auxilium Deus, ſed laborantibus. Nam [illegible]tor [illegible]on eſt otioſi, ſed eius qui ipſe [illegible] operatur. *b* Ad orationem [illegible]rficiendam ſingulari opus eſt gratiâ, quam Deus ceſſatoribus, ludionibus, fabulatoribus, ſaltatoribus largiri non poteſt.

Salomon otioſitatis malum oſtenſurus. Per agrum hominis pigri, ait, tranſiui, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ. *c* Mens hominis otioſi velut hortus incultiſſimus

a *Caßian. l. 10. Collat. ſac. c. 23.*
b *Chryſ. hom. 21. in epiſt. ad Epheſ. in fine.*
c *Prou. c. 24. v. 30.*

Digitized by Google

mus lappas, lolium, vrticas, adulterina ſemina, gramen inexpugnabile, herbas ſterilisſimas gignit. Et quomodo tandem hic homo rectè orabit? Nimirum, cùm dormirent homines, venit inimicus homo, & ſuperſeminauit Zizania. a Vbi otium, ibi ſatanæ lucrum maximum; otioſus diaboli theatrum.

Optimè dixit Casſianus: Mens otioſi nihil aliud cogitare nouit, quàm de eſcis ac ventre. b Experimento autem probatum eſt, acediæ impugnationem, non declinando, ſed reſiſtendo ſuperandam.

Veteri apologo fertur ruſticus cum curru & bobus luto altiùs hæſiſſe. Hîc miſer circumſpicere, caput ſcabere, malam fortunam accuſare, adiutrices manus expectare, pectus plangere, demum in genua ruere, & dextram Herculis implorare. Adfuit vocatus Hercules, ſed hominem increpitans: O piger, inquit, ſic currum non extrahes: Abi, manus admolire, boues vrge, currum

a *Matth. c 13. v. 25.*
b *Caſsian. l. 10. Collat. ſacr. c. 6. med.*

Digitized by Google

rum promoue; ita dij aderunt vocati, & iuuabunt; pigros non iuuant.

Non ſolis profectò precibus agitur; laborandum eſt; neque verò ſolis laboribus quicquam proficitur; precandum eſt. Pigrè otiari, & rectè orare nullâ vnquam amicitiâ poterunt coniungi. Iurati hoſtes ſunt otiũ & oratio.

Ad otium ſpectant cognata duo vitia: Intemperans ſomnus, & neglectus ordo. Quies corpori permittenda, ſed moderata; prolixior ſomnus nec ſalubris, nec honeſtus. Optatum pabulum eſt pigritiæ, in multam lucem ſtertere. Nec præclarum aliquid expectes ab homine ſomni amante. Quot horarum ſomnus permitti poſſit, ætas & valetudo interroganda. Eadem lex omnibus non poteſt figi. Sapientum hactenus ſententia fuit, ſeptem horarum ſpatium, veram ſomni menſuram eſſe homini adulto. Heu miſeri! vix quartam partem vitæ noſtræ viuimus: ſi dematur quod menſæ, quod relaxationi, quod colloquijs, otio, luſibus,

ſomno

ſomno conceditur, vix demum pars quarta vitæ remanebit. a Ita vir octogenarius viginti annis vixiſſe dici poterit.

Idcircò ſomnus & animi relaxatio, non quantum placet, ſed quantum ſatis eſt, idque ad dimenſum adhibenda. Nam vti de pecunijs malè vel bene expenſis, ita & de his ratio reddenda eſt Deo. Peſſimè ratiocinor, ſi dicam: Mea eſt hæc pecunia, prout volo, eam expendo. Nec multò rectiùs dixerim: Mihi dormio, mihi vigilo, ergo quantum lubet, dormiam. Fatuum enthymema. Nam vti iactura eſt, aliquot florenos dilapidare, ita diſpendium eſt pecuniariâ iacturâ grauius, aliquot horas ſuperfluo ſomno perdere. Breuî aderit iudex, qui imperet: Redde rationem villicationis tuæ.

Alterum, quod otio fauet, neglectus ordo & confuſio eſt. In re familiari adminiſtrandâ non pulchrum tantùm, ſed & vtile ac neceſſarium eſt, ſuo quæuis

a *Vide Prodromum Æternitatis c. 1. §. 36.*

uis tempore fieri, ſtatæ ſint horæ, quibus ſurgendum & cubitum eundum, quibus prandendum & cenandũ, quibus laborandum & orandum. Vbi ordo exulat, ibi nec oratio regnat. Immoderatio vitæ non ſolùm malam facit orationem, ſed ſæpe nullam.

Rex Dauid grauiſſimis regni negotijs attentus, de die nihilominùs ſepties in preces effuſus. Septies, inquit, in die laudem dixi tibi. *a* Sed & mediâ nocte ſurgebat ad confitendum Domino. *b* Daniel è ſummis principibus regis Darij, ſuis potiſſimum curis adminiſtrabat regnum, nihilominùs tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebatúrque coram Deo ſuo, ſicut & antè facere conſueuerat. *c* Ergo cui curæ ac cordi eſt oratio, immoderationem vitæ oderit & otium. Sed pergimus.

a *Pſal. 118. v. 164.* b *Ibid. v. 64.*
c *Dan. c. 6. v. 10.*

§. III.

Tertia diſtractionum origo eſt, *Confuſa negotiorum moles.* Diabolus hac in re Pharaonem æmulatur. Ægyptius rex iſte cùm audiſſet Iſraëlis populum ſacrificia cogitare, & abitum moliri: Opprimantur, inquit, operibus. *a* Ad hunc omnino modum plurimi merguntur luto, & occupationum mole ſic obruuntur, vt aut tempus, aut certè animum non habeant orandi. Hinc illæ voces eorum: orent monachi; crebris ego precibus inuigilare non poſſum. *b* Ita tres illi ad epulum grande inuitati, ſe adeò non vacare aiebant, vt nec epulo quidem intereſſe permiſſum duxerint. Huic quidem boues, iſti villa, vxor tertio tantum temporis non videbatur permittere, vt ad inſtructiſſimam cenam ſe ſiſteret. Non aliter illi, qui rariùs orant, ſeipſos diuinis colloquijs excludunt, paullatim non niſi terram & carnem ſapiunt, in rebus ſalutis inſenſiles fiunt, homines

a *Exodi c.5. v.6.* ari-

b Ich kan dem Ding nit abwarten.

aridiſſimi, qui licet in templo ſint, eis tamen fabulari ſuauius eſt, quàm precari. His iure merito quotidie occinendum: Quid prodeſt homini, ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur. Aut quam dabit homo commutationem pro animâ ſuâ. a Etſi horis ſingulis philippeos decem lucrari queat, quid tum? veniet horula, quæ omnem negotiorum molem & quicquid lucri congeſtum excutiet manibus: velis nolis vacandum eſt morti: niſi fortè tu ſolus negotiorum mole ſis repulſurus mortem? ſed conſtat hactenus mortalium nemini defuiſſe ſpatium moriendi. Negotia igitur ſic tractanda ſunt, prout nos diuinus Paulus inſtruit: Hoc itaque dico, fratres, tempus breue eſt: reliquum eſt, vt qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur, & qui emunt, tanquam non poſſidentes. b Homines eiuſmodi πολυπράγμονες, & omnia agentes ſæpius

a *Matt. c. 16. v. 26.* b *1. Cor. c. 7. v. 29. & ſeqq.*

cogitent, quod Dominus ſuæ hoſpitæ dixit: Martha, Martha ſollicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum eſt neceſſarium. a Finem ſcilicet ſibi præſtitutum aſſequi, & per Dei laudes ad Deum aſcendere.

Supremus rex non niſi ob grauiorem cauſſam ingeminat voces. Moſen, cùm ille totus in paſcuis conquirendis eſſet, compellauit: *Moſes, Moſes.* Samuelem ſopore merſum inclamauit, *Samuel, Samuel.* Saulum ad cædes properantem duplicatâ voce corripuit, *Saule, Saule*; ita Chriſtus Martham ab operoſâ nimium ſollicitudine reuocans: Martha, Martha, inquit, turbaris erga plurima. Sollicitudo non vexat ſolùm, ſed & ſuffocat; non vult Deus ijs animum impendi, quæ ipſe non imperat. Sed hoc mihi munus, inquis, commiſit Deus, hoc onus ipſe impoſuit.

Caue Deum falsò accuſes, quòd ille in has negotiorum voragines te adduxerit: tu tibi ipſe dux fuiſti.

a *Luc. c. 10, v. 41, & 42.*

Eze-

Digitized by Google

Ezechielem olim Angelus in aquas perduxerat, quæ primo ingreſſu talos, deinde genua, vmbilicum denique contigerant. Hîc vetuit eum cæleſtis ductor progredi, & ſeduxit illum, & conuertit ad ripam torrentis. a Si te, quiſquis es, occupationum tuarum aquæ, ad vſque vmbilicum ſepeliant, ohe ſatis eſt: ſi pleramque omnem diem negotijs aſſignes, non adeò reclamabimus; ſin autem nihil orationi, nihil Deo tribuas, ohe nimis exiguum eſt. Hæc dæmonis ingenioſa vafrities eſt, quos otio non poteſt, negotijs à Deo auertit.

Ioannes Caſſianus immodicas occupationes perſtringens: Probatiſſimus ſeniorum, inquit, cuiuſdam fratris cellam tranſijt, viditque aſtantem illi æthiopem. Hi duo iunctis conſertiſque manibus ſaxum graui malleo contundebant. Monachus aliquoties malleum ponere, & ad orationem redire cogitârat, cùm eum æthiops denuò ad

a *Ezech. c. 47. v. 6.*

Digitized by Google

opus animans iniuriam laboris non ſentire iuſſit. Miratus ſenex impigerrimam diaboli vafritiem, & iſtud ipſum tugurium ingreſſus: Quid operis, ait, hîc vrges? Cui monachus: Duriſſimum, inquit, hoc ſaxum aptamus fabricæ, vixque illud ſecare potuim... Has voces ſenex continuò excipiens: Bene dixiſti, ait, vix potuimus. Nam ſolus non eras, cùm illud cæderes. Et vnà expoſuit, quem vidiſſet eius operis adſtare ſocium, monuitque graviſſimè, ne ſua ſeria ludo, ne orationem labori, ne cælum poſthaberet tartaro.a Laborandum quidem, ſed abſque orationis diſpendio; ita deinceps Martham ageret, ne Magdalenam excluderet. Suum omnibus tribuendum tempus. Subinde nimios labores tam eſſe noxios, quàm nullos.

Et videte lacrimabilem Salomonis ruinam. Poſt extructum templum, neſcio quas molitiones alias exorſus, domum ſaltûs, regium prætorium, custodiam

a *Caſſian. coll. 9. c. 6. initio.*

Digitized by Google

diam armorum, ſolium orbi admirandum ſtruxit. Acceſſit vagus feminarum amor: his curis extra ſe poſitus conſcientiæ rationes conturbauit, & Dei guſtum amiſit. Hinc ſenſus multa cogitans ac depreſſus & anima aggrauata. a

Quocirca duas tibi vlnas porrigo: vnâ teipſum & iniunctum tibi munus, ad tuas vires & ad animi tui ſalutem commetire. Altera æternitatis vlna eſt, eam rebus creatis omnibus ſtudioſè applica. O quantum has illa excedit! vide igitur, vt tuos labores ita diſpenſes, ne orationis penſum Deo ſubtrahas, & beatam æternitatem perdas.

a *Sap. c. 9. v. 15.*

§. IV.

Quarta diſtractionum origo, ſunt *Confabulationes & colloquia ſuperuacanea.* Quemadmodum nobile vnguentum odorem perdit, ſi pyxidi operculum deſit, ita ſpiritus precum euaneſcit, vbi os ſine lege garrit. Plerumque frigent

orationes, vbi calent fabulę & vani ſermones. Si otium humanam mentem ſic afficit, vt ea penitus ad orandum torpeat, quantò magis praua colloquia preces turbabunt & impedient. Si quis ſupplicum aduoluatur tibi ad genua, ſed manibus attrectet ſordidiſſimis, quas paullò antê merſerit luto, & necdum abſterſas adferat, cerimoniam ijs adhibiturus & facturus delicias, quis hunc talem oratorem à ſe non repellat? Hoc Chryſoſtomus explicatiſſimè tradens; Orandum quidem tibi eſt, inquit, ſed non ſordido, neque ita deturpato. Ingemiſce, largas effunde lacrimas, miſericorditer pauperibus de tuis offeras, ſi iniuriatus cuipiam es, ſatisfacias abundè, reconcilia te illi, & ne magis oratione tuâ Deus irritetur, deterge linguam oraturus. Nam ſi quis pedes tuos manibus ſtercore ſordidatis tangeret ſupplicando, non modò non exaudires, verùm etiã calcibus expelleres. Quomodo igitur audes hoc modo Deum

orare?

orare? nam qui orat, quaſi manu linguâ vtitur, quâ genua Dei ſupplicando attingit. Nolite igitur illam maculare, ne Deus ad vos dicat: Si multiplicaueritis deprecationem, non exaudiam vos. Magis igitur quàm pupillam oculi linguam tuam cuſtodias. *a*

Non minùs præclarè dixit Beda: Multum iuuat orationis puritatem, ſi in omni loco vel tempore, nos ab actibus temperemus illicitis: ſi ſemper ab otioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigemus & linguam: quæcunque enim ſæpius agere, loqui, vel audire ſolemus, eadem neceſſe eſt, ſæpius ad animum, quaſi ſolitam propriámque recurrant ad ſedem: & ſicut ſues immunda volutabra; columbæ limpida ſolent frequentare fluenta, ſic animum cogitationes impuræ inquinant, ſanctæ ad orationem excitant. *b*

Vt igitur rectè colloquaris cum Deo, caue præmittas praua cum hominibus

E 5 collo-

a *Chryſ. tom. 2. hom. 52. in c. 15. Matth. mihi pag. 386.* b *Beda de templo Salomon.*

colloquia. Nam talis in ipsâ eris oratione, qualis ante ipſam fueris. Quod Caſſianus inſigniter executus: Quicquid ante orationis horam, inquit, anima noſtra conceperit, neceſſe eſt, vt orantibus nobis per ingeſtionem recordationis occurrat a. Quamobrem quales orantes volumus inueniri, tales nos ante orationis tempus præparare debemus. Ex præcedente enim ſtatu mens atque animus in ſupplicatione formatur. Et idcircò quicquid orantibus nobis nolumus, vt irrepat, ante orationem de abditis noſtri pectoris extrudere ſtudeamus. a Euagantium cogitationum mater, confabulatio.

a *Caſſ. coll. 9. c. 3. med.*

§. V.

Quinta diſtractionum origo, *Animi amaritudo, ira, triſtitia, odium, ſimiléſque vitioſi affectus.* Pura oratio mel eſt è cælo, vt igitur huic melli ſit locus, fel expue. Auguſtinus dicere ſolebat: Vides, quia cor tuum vas plenum eſt felle;

ideò

ideò ſi cupias id impleri melle, neceſſarium eſt, vt priùs effundas omne fel. Os plenum pulte, loqui non poteſt, cor plenum amaritudine non poteſt orare.

Incredibile dictu eſt, quàm noxium ſit valetudini, menſam accumbere, & cibos ſumere, dum vel grauior triſtitia, aut inflammatior ira, aut potentior huiuſcemodi maligniórque affectus hominem exercet, eo námque tempore alimentum tranſit in venenum, & quod cibus eſſe creditur, virus eſt. Tunc igitur longè ſatius, impranſum & incenatum perdurare, quàm corpus opplere cibo mox tranſituro in toxicum.

Haud aliter animus affectione deteriore occupatus, ſeu illum ira & excandeſcentia, ſeu mœſtitia, ſeu ambitio, ſeu libido, ſiue auaritia, ſiue alia eum amaritudo inficiat, non ſine noxâ orabit. Cùm enim oratio ſit animæ refectio, amaritudine vacet animus, ſi ſit nutriendus. Propterea Chriſtus af-

fectu ſimili laborantem ab altari remouens: Relinque, ait, ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo. a Animus tali amaritudine infectus nil bonæ orationis ſtillabit. Vis ali melle? fel priùs euome. Pone iram, libidinem abdica, téque ab omni amaritudine expurga. Quod & Paulus grauiter præcipiens: Volo viros, inquit, orare in omni loco, leuantes puras manus, ſine irâ & diſceptatione. b Non bene conueniunt, nec in vnâ ſede morantur oratio pura, & affectio maligna. Nequit curari vulnus, dum aut glans plumbea, aut ferri cuſpis, aut integrum telum hæret in vulnere; hæc priùs extrahantur, dein cataplaſma parti læſæ accommodetur: ita etiamſi vel apicula reliquerit aculeum in membro, quod ſauciauit, aculeus antè auferendus, quàm illinendum oleum: pari prorſus modo, quamdiu amaritudo vlla cor inſederit, tamdiu fragrantiſſimū orationis vnguentum

a *Matth. c. 5. v. 25.* b *1. Tim. c. 2. v. 8.*

tum nil proderit. Puræ manus in oratione leuandæ ſine irâ & diſceptatione.

Quiſquis igitur rectè orare deſiderat, vanas ſollicitudines repellat, otium fugiat, negotiorum mole ſe opprimi non ſinat, optimas horas non gerris & nugis frangat, animum ab omni maligniore affectu liberum adferat. Ita LITATVR. Hæc ſacra his conſtant impendijs.

CAPVT V.

Euagationum animi quænam origines ſint propinquæ.

LVcianvs tam ſuorum irriſor, quàm Chriſtianorum, fingit deum ſupremum Iouem, ad ingentem cæli feneſtram horâ vnâ quotidie adſidere, ſuique copiam facere, dicturis partibus aut aliquid rogaturis. Quiſquis opportunam hanc horam aucupari nouit, & ſuam facere, quicquid rogat, impetrat, qui horam hanc neglexerit,

Digitized by Google

verba precéſque incaſſum fundit. Cùm autem Iupiter non certam ſeruet horam, incerta verò ſit hominibus ignota, inde fit, vt pauciſſimorum preces ſint ratæ. Ita priſci hoc fabularum inuolucro ſapienter monuerunt, horis omnibus orandum, quando non conſtet, quâ horâ Deus ſtatuerit aures orantibus dare.

Deus noſter Rex cæli & terræ horis omnibus, interdiu noctúque [illegible] mas nobis dat aures, nec tantùm audit quod petimus, ſed & petitionibus noſtris annuit, modò nō noxia petamus, nec inhoneſta. Porrò illud præcipuè nobis ſpectandum, vt loco Deum opportuno adeamus. Hoc aio: locuturus cum Deo, Deum ſibi ſtatuat præſentiſſimum, nec ab eo quem rogat, oculos vnquam, quantum fieri poteſt, amoueat. Hic impetrandi modus eſt opportuniſſimus: hoc oculis diuinis placet. Atqui hoc oratio minùs attenta neutiquam obſeruat, hinc iure fert repulſam. De oratione hac cœpimus

verba

verba facere. Explicatum eſt, quid oratio, quid in oratione diſtractio, quæ diſtractionum remotæ ſint origines. Nunc porrò quotuplex diſtractio, & quæ diſtractionum propinquæ ſint origines, explicandum.

§. I.

A Theologis paſſim triplex ſtatuitur euagatio ſeu diſtractio, Inuita, Negligens, Voluntaria. Prima dici[illegible]a, cùm orantem aliæ quidem atque aliæ cogitationes turbant, ſed inuitum & reluctantem. Nam hic ta[illegible]uàm primùm animaduertit in ani[illegible]m ſuũ cogitationes à precibus alien[illegible]pere, mox eas repellit & ex[illegible]ec ſine dolore ac gemitu. Non facilè peccat, qui tam ſedulò aduerſus ſa[illegible]æ ſuggeſtiones vigilat.

Illa *Negligens* vocatur, cùm quis oſcitanter orat, & remiſſo animo, cogitationum ſuarum peſſimus cuſtos Quod inde fit, quando animum ad preces non præparat, neque ſerius eſt, in re tam

ſeriâ

ſeriâ, non enim laborat, vt hæc precum impedimenta reijciat. Exemplo demonſtratur id, quod dicimus. Adſidet ægroto famulus, qui muſcas abigat. Verùm hic muſcarum Veſpaſianus a ſub officio tam leni paullatim nictare incipit, & modò muſcarium flabellum tollit, modò graues oculos claudit, & toto annuit vultu; iam iterum mouet brachium, ſed languidiſſimo conatu, iam iterum dormitat, totúmque nutu oppreſſum ſomno caput; iámque denuò euigilat, & flabellum concutit, velut vno ſpiritu iugulaturus omnes muſcas. Non diu durat hic impetus; breuî & manus, & oculi, & caput in ſomnum defluunt, ita redeunt muſcæ, vnde fuerant abactæ. Hic quidem fugat muſcas, & non fugat; officio fungitur, ſed pigerrimè, adeóque non fungitur: ita prorſus qui orat, nec tamen in diſtractiones impigrè pugnat; ita bonus dormitat Homerus, & modò has, modò illas cogitationes in animum

a *Romanus hic Cæſar muſcas configere ſolebat.*

mum illabi non vetat: reſiſtit ſubinde aliquantulum, ſed conatu flaccido & inerti: ita vincitur. Quo autem eſt maior hæc negligentia, tantò grauior, ea tamen plerumque non letalis.

Tertia diſtractio dicitur *Voluntaria*, cùm pœnè ſola garrit lingua, mens domi non eſt, ſed in omnes Orbis partes euagatur. Peſſimus hic orator alienas quidem cogitationes ſentit, ſed [illegible] reijcit; videt hoſtem, ſed illi ſeſe [illegible] [illegible]it: diaboli ſuggeſtiones ſatis aduertit, ſed eas non excutit; cum Deo loqui & orare creditur, ſed ille cum quibuſuis tranſeuntibus fabulatur. Hoc graue delictum eſt, & naturâ ſuâ letale. Quiſquis enim ſic orat, quid oret, ignorat, atque ſic debitam Deo reuerentiam negat. Hinc Theologorum ſcito, qui die feſto tam alienus à precibus, aut in ijs tam vagus rei diuinæ intereſt, aut preces ex debito recitandas ſic fundit, obligationi non ſatisfacit. Atque hæ diſtractionum differentiæ ſunt. Origines earum propinquas ſubiungimus.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Prima diſtractionum propinqua origo eſt, *Licentia exteriorum ſenſuum, præcipuè oculorum.* Attentè orare non cogitat, qui oculos non cohibet dum orat. Nam ſicut

Incuſtoditum captat ouile lupus:

Ita prorſus incuſtoditam non difficulter expugnat mentem diabolus. Et quomodo cogitationes intra cancellos coërceri poterunt, ſi emiſſitij oculi toto oberrent templo? Præceptum Domini eſt: Clauſo oſtio, ora Patrem tuum.a Parum eſt oſtium claudere cubiculi, ſi non etiam claudas ianuam animi. Chriſtus à cruce rediuiuus ad diſcipulos ſuos ingreſſus eſt, ſed ianuis clauſis. Gemini oculi duo cordis oſtiola ſunt; ſi cupis, vt cor tuum ſubeat diuina gratia, para hoſpitium, & gemina claude oſtiola. Non aliâ lege Chriſtum impetrabis hoſpitem.

Sed ô curioſitas, ô humanæ gentis vitium, ô animi leuitas, ô nobilis ad omnem petulantiam præſultrix! Vos

a *Matth.c.6.v.6.*

ocu-

Digitized by Google

oculos quaquauerſus velut pyrobolos & nitratos radios, *a* euolare ſinitis, turpi magiſterio. Non miſſiles hos ignes poſcit oratio. Cùm orandum eſt, animus igneſcat, & in altum euolet: claudantur oculi, & intra ſuas ſe caueas abdant, tunc enim mens tantò cernit acutiùs, quanto minùs cernunt oculi. Elias cum Deo locuturus, *Operuit vultum ſuum pallio.* b Hic optimus orantis habitus eſt velo, quod natura dedit, operire oculos. Nihil videndo, meliùs videmus, quem adoramus.

Cur Deus, obſecro, Arcam à Noëmo fabrefactā, tam intrinſecus, quàm extrinſecus bitumine liniri voluit? *c* Ne aliundè rimularum aliquid reperirent aquæ, & penetrarent. In mundo velut in diluuio, medijſque fluctibus verſamur; heu quantum praui exempli auribus, quantum oculis haurimus: quiſquis Noëmum imitari, & diluuij fluctus euadere, Deóque ſe coniungere cupit, non interiores tantùm, ſed & exte-

a Nagelſe.

b *3. Reg. c. 19. v. 13.* c *Gen. c. 6. v. 14.*

Digitized by Google

exteriores ſenſus ſolertiſſimè cuſtodiat; arcam ſuam, animam ſuam bitumine diuini timoris intrinſecus & extrinſecus liniat.

Priſci Patres in Ægypto dicere ſolebant: Amans orationis homo, cæcus, mutus & ſurdus ſit. Cæcus ſit, vt vel clauſos habeat oculos, dum orat, vel in Chriſti aliáue ſacrâ imagine defixos. Mutus ſit, vt nullos penitus ſermones cum homine miſceat, dum Deum alloquitur: turpiſſimum eſt, & intolerabile, colloquia diuina confabulationibus humanis confundere. Surdus, vt quod vel domi, vel in templo importuni ſtrepitûs eſt, velut non audiendo tranſmittat.

§. III.

Altera diſtractionum propinquior origo eſt, *Libertas & licentia ſenſuum interiorum*, Intellectûs, Voluntatis, & Memoriæ; maximè verò imaginationis, & phantaſiæ. Maximæ artis eſt, phantaſiam velut canem rabioſum,

aut

Digitized by Google

aut draconem alatum alligare vinculis, & ſtringere catenâ. Imaginatio plurimum oranti nocet, ſi non rationis legibus veluti clathris cohibeatur. Quâ de re, ſi quiſquam, præclariſſimè Bernardus: Multarum, inquit, rerum imagines & phantaſias clauſis oculis video, eáſque inuitus tolero. Inde eſt, quòd ſæpe mihi nocuit mortifera delectatio, quæ ex recordatione præteritorum peccatorum naſci ſolet, ſed maximè ex recordatione libidinis. Hæc enim peſtis, quò præ ceteris vitijs eſt mihi familiarior, eò ad nocendum procliuior, & ad repellendum difficilior. Nam cùm eam repellere volo, nolenti mihi ſe ingerit blandè oneroſa, diſplicendo placens, & placendo diſplicens. Subtiliter intrat, & mentem occupat, & niſi ſubitò repellatur, allicit, & incendit, & quaſi virus peſtilentiæ, per totum corpus paullatim ſe diffundit. Cogitationes prauas multiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicitâ mentem afficit, & ad conſenſum

prtaui-

prauitatis animum inflectit, omnéſque animæ virtutes corrumpit. Hâc peſte cùm adſtrictus teneor, diuelli ab eâ vix poſſum, quoniam ſtimulos eius confiteri aut neſcio, aut erubeſco: tam ſubtiles & turpes ſunt.

Addit: Audi ergo, pijſſime Deus, confeſſionem meam, & reſpice ad pietatem tuam. Audi, quàm ſæpe de memoriâ meâ te expulit irruens turba plurimarum cogitationum, quæ velut plebs ad aliquod ſpectaculum ſolent effluere in cor meum. Ad ſæcularia reuocant, mundana inferunt, voluptuaria ingerunt, illecebroſa contexunt, ipſóque in tempore, quo leuare [illegible]tem meam ad te paro, ina[illegible]gitationibus infectus, ad terrena plerumque deijcior: cogitanda cogito, cogitata recogito, & eadem iterum atque iterum replicare non ceſſo. Ita mens mea ſemper mobilis & nunquam ſtabilis, ſemper vaga & velut ebria, per diuerſa diſtrahitur. Grauiter pecco, cùm cor meum derelinquo, quoniam

grauis

grauis iactura eſt, quæ per negligentiam fit. Ita peccandi conſuetudine etiam cùm neſcio, pecco, & cor meum, cor vanum per infinita deducitur, & in multa deſideria diuiditur. a

Noſtras hîc agit partes Bernardus, & velut in theatro graphicè repræſentat hominem negligenter orantem. In quo plurimum ſemper delinquit imaginatio. Hæc inſtar vagi pueri eſt, qui dum in cathedrâ Magiſter Tullium aut Maronem prælegit, ipſe interim cucurbitas, & quicquid vult nugarum, pingit; præceptoris dicta ſurdis tranſmittit auribus: ita imaginatio nugas diuerſiſſimas ſolet pingere, dum animus orationi ſtudet vacare. Adſtringe certis vinculis imaginationem, ſi fructuoſam cupis eſſe orationem.

a *Bern. l. de interior. dom. c. 29. mihi p. 1073.*

§. IV.

Tertia diſtractionum propinquior origo, *Actiones orationi non congruæ*. Qui facit ſub oratione, quod eam turbet ac

impediat, is hoc agit, vt mentem ab orationis ſenſu abducat. In multis actiones hominis & curæ diuidi poſſunt. Fuerunt, qui ſeptem ſimul amanuenſibus & ſcribis dictarent, fuerunt qui pluribus: Equitare ſimul & fabulari, non incommodè plurimi ſciunt. Ipſe meis oculis ſpectaui hominem, qui ſimul & fiſtulam inflaret, & tympana pulſaret, & libum manducaret. Sunt, qui tonſori ſimul & negotijs dare operam poſſint. Ex archimagiris non nemo eſt, qui duas pultes eodem coquat pultario.a Sunt, qui audire ſimul & ſcribere nôrint. Sunt è furaci Mercurij tribu, qui non imperitè ſimul & furari, & humaniſſimè colloqui ſciant. Sunt, qui eruditè ſimul & canere, & organis ludere didicerint. At verò preces fundere, eius generis labor eſt, vt vix vllos alios labores vnà ſecum exerceri velit. Orare ac ſimul circumſpicere, orare & ſimul cum alio fabulari,

a Zwan Mueß in einer Pfannen kochen/ iſt ein kunſt.

Digitized by Google

lari, litteras legere, dicenti attendere, nunquam niſi peſſimè coniunguntur; hæc vno eodémque tempore ſimul fieri non poſſunt.

Germanorum mos eſt in pagis, & verò etiam in vrbibus, inter opifices & tenuioris fortunæ homines, pultem auenaceam *a* hoc ritu comedere. Illud, quod dixi, auenaceum pulmentum, in menſæ plano deponitur, hoc ferculum tripus ferrea ſed gracilis inumbrat, quæ catinum lacte plenum ſuſtentat. Qui menſam accumbunt, vicibus mutatis cochlear iam auenaceâ pulte, iam lacte mergunt, *b* vt ſi fortè pultis quid hæreat in gutture, lac habeat pro vehiculo. Haud aliter orant aliqui, dum cochlearis loco vtuntur linguâ, ſed eâ modò Deum, modò alloquuntur homines miſerabili viciſſitudine, modò precatorium libellum, modò alienam formam aſpiciunt al-

F ternatis

a Ein geſottnen Haber ſampt einer Milch auff einem Dryfuß. b Ain Schub vmb den andern.

ternatis obtutibus. Atqui hoc eſt Deũ iniuriâ afficere, alijs pernicioſo exemplo, ſibi ipſi nocere nil impetrando, niſi iuſtiſſimam reprehenſionem. Nullius pretij hæc oratio eſt. Ergo quod ſæpius monebimus, cùm oras, totus ora, & actiones alias orationi aduerſarias procul amolire. Plurimum facit, qui, quod faciendum eſt, bene facit; ſatis laborat, qui rectè orat.

At ſubinde in templo ſumus, ſed orare non lubet. Non nimium hîc vrgebo faſtidientem. Hoc moneo, figat oculos in imagine piâ, ſacras ceremonias expendat, Eccleſiæ cantum attendat.

Hîc pace veſtrâ dixerim, ô Muſici, nunc templis cantandi genus dominatur nouum, ſed exorbitans, conciſũ, ſaltatorium, & parùm profectò religioſum, theatro aut choreo *a* conuenientius quàm templo. Artificiũ quærimus, & perdimus priſcum precandi ac cantandi ſtudium; curioſitati conſulimus, ſed reuerà negligimus pietatem.

a Tantzboden.

tem. Quid enim nouitia hæc & tripudians cantandi ratio, niſi comœdia eſt, in quâ cantores, veluti actores ſunt, quorum modò vnus prodit, modò duo, modò ſimul prodeunt omnes, & modulatis vocibus colloquuntur; mox iterum vnus triumphat ſolus, ceteris breuî ſecuturis. Quòd ſi cantores nec ab arte, nec à voce multum commendati ſint, & nihilominùs nouos hos cantandi dialogos ſectari velint, inſuauem prorſus Muſicam efficient. a

Crebræ ſunt in Italiâ comœdiæ, quæ voce tantùm modulatâ, ſolóque cantu peraguntur: ijs ſimillimus eſt hic muſteus cantandi modus, qui ſpecie rarioris artificij, ſacris ædibus infert comœdias. Adeóne noua omnia tam pulchra ſunt & honeſta, vt ea iure omnibus & vbique debeant placere? Fuerunt æuo ſuperiore præſtantiſſimi

a *Non omnem nouæ inuentionis Muſicam damnamus, ſed eam potiſſimum, quæ quod imitari cupit, imitari tamen neſcit, artis aut vocum penuriâ.*

Muſici, ſed reuerâ, vel vobis teſtibus ij aliter (& liceat dicere) religioſiùs cecinerunt: ſed eorum libros Muſicos veſtrum iam faſtidium pridem ſepeliuit. Reuiuiſcat, obſecro, ſaltem aliquid priſcæ religioſitatis in ſacrâ Muſicâ. Quòd ſi cordi eſt & curæ diuinus honor, hoc agite viri, hoc laborate, vt quæ cantantur, verba, ſimul etiam intelligantur. Quid mihi varius in templo ſonus, quid multiplex concentus, ſi deſit ei nucleus, ſi ſenſum & verba, quæ concentu ſunt inſtillanda, percipere nequeam? Aliud eſt choreis, aliud Chriſtianis ſacris accinere; illis ſatis eſt ſymphonia, in his etiam ſymphoniæ ſenſus deſideratur. Nimirum talibus flabellis excitanda eſt pietas, vt quod canitur, etiam cogitetur.

Æquiſſimum hoc Eccleſiæ votum diuinus Paulus approbans: Quæ, inquit, ſine animâ ſunt vocem dantia, ſiue tibia, ſiue cithara, niſi diſtinctionem ſonituum dederint, quomodo ſcietur id, quod canitur, aut quod cithari-

tharizatur? Etenim ſi incertam vocem det tuba, quis ſe parabit ad bellum? Ita & vos per linguam (*per cantum*) niſi manifeſtum ſermonem dederitis, quomodo ſcietur, id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.a

Ea igitur ſit templorum Muſica, quæ orationem non turbet, ſed excitet & accendat.

a *1. Cor. c. 14. v. 7. & ſeqq.*

§. V.

Expoſuimus diſtractionum origines; rem oculis nunc ſubijciemus. Bernardus, quem paullò antè diximus, matutinis precibus intererat magno religionis ſenſu. Hîc illi Deus cernenda obiecit, quæ nullius oculis patebant. Vidit vir ſanctus iuxta ſingulos ſuorum ſtantem Angelum, qui tantâ ſcribebat accuratione, vt videretur nec voculam, nec ſyllabam omiſſurus, quam non ſolerter excerperet. Omnium tamen Angeli diuersâ prorſus ratione ſcribebant. Hi quidem auro

exarabant verba; iſti argento; aliqui atramento; quidam etiam aquâ characteres non conſpicuos formabant. Alij demum Angeli nil penitus ſcribebant, ſed ex toto feriabantur.

Hæc autem interpretatio viſi eſt. Quorum Angeli pingebant auro, ij hoc vno deſiderio æſtuabant, quàm integerrimè Deo ſeruire; hoc ſcilicet agebant, quod agebant, hoc cogitabant, quod cantabant. Bernardo teſte, Tunc veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus.*a* Illorum verò Angeli ſcribebant argento, quorum intentio in diuinis ſeruitijs erat ſinceriſſima: minùs quidem prioribus ardebant in diuino cultu, ſed tamen ardebant. Quæ Deus omnia ad libellam habet examinata. Atramento vtebantur Angeli apud eos, quorum voluntas non adeò praua fuerat, actiones autem non ab ardore animi, ſed à conſuetudine prodibāt. Apud quos Angeli ſcribebant aquâ, ij deſides, & aut ſomno, aut

a *Bern. l. de Inter. domo. c. 48.*

aut cogitationum tumultu pleni, in odeo erant corpore, mente aliò euagabantur. Mens eorum ſicut organum Muſicum, a quod ſymphoniam perdit in frigore. Illi denique quorum tutelares Angeli à ſcriptione penitus vacabant, vanis ac noxijs cogitationibus pleni, non neſciebant, ſe à precibus aliena cogitare, nihilominùs huic cogitationum æſtui non reſiſtebant: cor eorum longè fuerat ab eo, quem lingua nominabat.

Hîc iure quiuis noſtrûm examinet ſeipſum: Quid tuus ſcribit Angelus, aut quomodo ſcribit? num argento, num auro, num atramento, aut fortaſſis aquâ, num omnino feriatur? Quæ tuæ cogitationes ſunt inter precandum? quomodo bonas foues, quomodo repellis malas? An non fateri cogeris ac dicere, quod Bernardus tibi ſuggerit dicendum? In choro ſum corpore, & in aliquo negotio ſum corde.

 Aliud

a Regal das nit geſtimbt / oder in der Kälte abgeloffen.

Aliud canto, & aliud cogito. Pſalmodiæ verba profero, & pſalmodiæ ſenſum non attendo: ſed mente vagus, habitu diſſolutus, oculis attonitus huc & illuc proſpiciens, quæcunque ibi geruntur, perluſtro & perſpicio. Væ mihi, quia ibi pecco, vbi peccata emendare debeo. a

Cor hominis particula carnis exigua eſt, quæ vix falconi ſufficiat in prandium, huic tamen cordi, prô totus non ſufficit orbis. Multi de ſe dixerint: Alas non habeo, volare tamen non ceſſo, corde ſolo in omnes orbis partes excurro, imaginatione & phantaſiâ vbique præuolante.

Hos animi vagos excurſus, hos mentis domeſticos tumultus optimè Bernardus exprimens: Sæpe, ait, aliquâ iniuriâ commotus, meis cogitationibus & tumultibus in corde premor, hincque ſollicitus & cæcus occaſione vindictæ, de acceptâ iniuriâ tu-

meo.

a *Bern. de Inter. domo c. 33. med. mihi pag. 1076.*

meo. Conſilia multiplico, & nihil aliud niſi iurgia quæ adſunt, corde præſagio, præſentem video (*ea vis imaginationis eſt*) abſentibus contradico, intra memetipſum contumelias profero, & recipio, receptis autem duriùs reſpondeo. Cúmque qui obuiet, nullus adſit, rixas in corde propono, inſidias inuidentium diſcutio, & quæcunque contra me mouere poſſunt, penſo, exquiro, quid reſpondeam, & cùm nullam rem teneam, litigo vacuus labore: ſicque diem in otium, noctem verò in cogitationem verto, torpeo ab vtili opere, quoniam fatigor illicitâ cogitatione, ita mens ſecum interiùs pugnat, cùm menti homo repugnat. Hæc omnia imaginatio, & phantaſia ſcelerum incentrix, incredibiliter auget. Ideò Bernardus prioribus dictis adiungens: In corde, inquit, ſeruo depicta ea quæ feci, ideò temporalium rerum tumultus in corde verſare non ceſſo, cùm vaco, operor. In cogitatione enim comedo cùm ieiuno, loquor cùm taceo,

Digitized by Google

iraſcor, cùm ſum tranquillus, corpus requieſcit, & animus huc illúcque diſcurrit. *a*

a *Bern. l. de Conſcientiâ mihi pag. 1100.*

§. VI.

Hîc triplex Documentum ſtudioſiùs obſeruandum. Primum eſt. Tantò ardentiùs orandum, quantò vehementiùs diſtractiones vrgent. Perinde vti fieri ſolet, cùm cælum omne cietur tonitru, quantò enim tunc ſęuior eſt tempeſtas, tantò copioſior eſt æris campani pulſus. *a* Auguſtinus multorum languidiſſimis precibus ingemiſcens: Quàm multi, ait, deprecantur Deum, nec ſentiunt Deum, nec bene cogitant de Deo. Sonum deprecationis habere poſſunt, vocem habere non poſſunt, quia ibi vita non eſt. *b* Æs ſonans, aut cymbalum tinniens, homo orans, nec mentem orationi applicans; ſat vocis

&

a Je zorniger das Wetter iſt/ je ernſtlicher leutet man zum Wetter.

b *Aug. tom. 8. in Pſal. 139.*

& verborum, non ſat attentionis, nec ſatis bonorum deſideriorum habet.

Alterum Documentum. Conſideranda eſt innumera multitudo Angelorum Deo ſemper aſſiſtentium. Canit Daniel: Millia milliũ miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei. a Cogites tecum mi homo: Sat in cælo aulicorum habet Deus, à quibus laudetur: & ego homunculus viliſſimus prorepo, cupióque, vt ad dictionem meam rex cæli attendat, & ego ipſe non attendo ad ea, quæ dico.

Noſtrates aulas, obſecro, inſpiciamus, & Legatorũ in ijs orationes. Stat Princeps auditurus, adeſt in obſequium Principis tot nobiliſſimorum hominũ corona, prodit legatus, attentio ſumma, incipit fari, dicendo progreditur, ſolum oculis gerit Principem, ad cauſſam verò ſibi commiſſam attentiſſimus, nihil niſi ex præparato & verbis conceptiſſimis proloquitur.

Et nos quid? & quomodo? Prodimus

a *Daniel. c. 7. v. 10.*

Digitized by Google

mus locuturi cum Deo, quem millia millium & decies centena millia Angelorum cingunt, quorum vel vnicus Imperatoribus omnibus præferendus eſt, nos tamen tam frigidè, tam remiſſè ac ſegniter cauſſam noſtram agimus, velut eam vltrò prodituri. Heu quàm in rem noſtram non vigilamus! Hîc aſſiduè, ſi vſpiam clamandum, ATTENDITE.

Tertium. Æternitas perpetuò cogitanda eſt, ita mens faciliùs ſe vinciri patietur. Quem enim modò adoramus, eum totis æternitatibus laudare cupimus. Hac horâ, inquit Bernardus, quâ oras, ô quanti cum Deo loquuntur, eúmque in ſemetipſis amplexantur? Tu verò æternitatis im̃emor, in his delectaris, quæ pereunt & tranſeũt, & tecum manere non poſſunt. Quàm multi iam æternitatem inchoârunt, quibus ſi daretur hæc horula ad agendam pœnitentiam, quàm ardentibus votis ante aras ſe proſternerent orantes, ſuſpirantes, plorantes ad impe-

trandam

trandam miſericordiam; & tu hîc veluti iocaris? Si amor non teneat, terreat timor. Animæ mors eſt, inquit Chryſoſtomus, non prouolui ad Dei genua. *a* Hæc autem, eodem Bernardo teſte, vera eſt tranquillitas, cùm tota mens in ſeipsâ colligitur, & in vno Æternitatis deſiderio immobiliter figitur. Debet proinde fluctuationem cordis reſtringere, & ad vnius veri gaudij deſiderium, cogitationum & affectionum motus colligere. *b*

a *Chryſ. tom. 5. l. 1. de orando Deo.*

b *Bern. de Inter. domo. c. 40. & c. 63.*

CAPVT VI.

Præparationem ad preces neceſſariam eſſe, & quæ ſit præparatio remota.

NOëmus Arcæ fabricator, carcerem pænè annuum, cum pauculis ſuorum inter feras tolerauit, ſepultus veriùs quàm mortuus. Vbi ex hoc ſeu

carcere, ſeu ſepulchro in auras emerſit, Orbis eluuione finitâ, ſacrificium aſſertori ſuo inſtituit. Id Deo plurimùm placuiſſe, codices ſacri teſtantur hoc encomio: Odoratúſque eſt Dominus odorem ſuauitatis. a

Fit nonnunquam, vt Codrus aliquis aut Irus famelicus, culinam opulentam ingreſſus, carnis aſſæ odorem, dum ea veru verſatur ad ignem, totis hauriat naribus, dicátque: hoc mihi thymiama gratiſſimum, hoc mihi thus, hoc ſtacte & caſia eſt. Dúmque has narium delicias auidè trahit, paſci videtur ac refici.

Tam acceptum Deo fuerat Noëmi ſacrificium, vt ipſum etiam odorem illius tanquam optimum laudârit, & quaſi attraxerit: Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis. Ne miremur; ſummo ſe ſtudio Noëmus præparauit ad has religiones obeundas. Nam ædificauit Noë altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.

a *Gen. c.8. v.21.*

tare.a Hîc multâ opus fuerat induſtriâ & præparatione, tam in aræ ſtructurâ, quàm in delectu animalium.

Verùm Chriſtianæ gentis ſacrificium eſt, Oratio; hæc autem bona non erit, ſi deſit ei præparatio, de quâ duo nunc exequamur; primò neceſſariam eſſe omnino præparationem: Deinde, quæ remota ſit præparatio, exponemus.

a *Ibid. v.21.*

§. I.

Oraturus ſe præparet, aut malè orabit. Quod Siracides fideliſſimè monens: Ante orationem, inquit, præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum.a Quis citharædus fidibus canit, & fides non priùs temperat? Quis in conſeſſu grauium virorum perorat imparatus? Non inerit os orationi, quæ immeditatè funditur.b Chryſoſtomi monitu, c Vide, quis

a *Eccli. c. 18. v. 23.*

b Hat weder Händ noch Füß/ was vnbedachtſam geredt wird. c *Chryſoſt. tom. 2. hom. 9. in Matth. initio. mihi pag 1015.*

Digitized by Google

quis roges? quem roges? & quid roges? Quis? homo vermiculus, puluis, vmbra, nihil. Quem? Deum, cæli terræque Dominum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam. a Quid? & animi & corporis ſalutem, beatitudinem æternam.

Plutarchus cenſet à Numâ rege monitum illud profectum: *Adoraturi ſedeant*. Sedere, eſt omnem animo ſeditionem, ac tumultum cogitationum excludere, & vni Deo, cùm quo loquendum, attendere. Ita Dauid rex ſedit coram Domino. *b* Priſci ſacra facturi per præconem promulgari iubebant. HOC AGE. Quo dicto tam ſacerdos quàm quiuis alius ſacris operaturus monebatur, id ſeriò ageret, quod agendum eſſet.

Deus olim Moſen ad colloquium euocaturus: Aſcende, inquit, ad Dominum tu & Aaron, & Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex Iſraël, & adorabitis procul. Solúſque Moſes aſcendet ad

a *Matth. c. 10. v. 28.* b *2. Reg. c. 7. v. 18.*

Digitized by Google

ad Dominum, & illi non appropinquabunt; nec populus aſcendet cum eo. Surrexerunt Moſes, & Ioſue miniſter eius: aſcendénſq; Moſes in montem, ſenioribus ait: Expectate hîc, donec reuertamur ad vos. Cúmq; aſcendiſſet Moſes, operuit nubes montem, & habitauit gloria Domini ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus: ſeptimo autem die vocauit eum de medio caliginis.a Ne Moſen cum Deo collocuturum comites turbarent, relinquuntur à tergo; inſuper omnia inuoluuntur tenebris, vt tantò mens collectior ſit, quantò minùs oculis permiſſum pluribus occupari.

Orator coram Turcarum Imperatore cauſſam acturus, per plurima conclauia deducitur, in ſingulis geſtu ſupplici, ſubmiſſis humi genibus, reuerentiam tanquam aduerſus imperatorem præſentem adhibere cogitur, ſi quidem ad Imperatorias aures admitti velit. Et nos abſque omni præparatione irruimus

a *Exodi c. 24. v. 1. & 2. & v. 13. ac ſeqq.*

ruimus locuturi cum Deo, verè quaſi homines, qui tentant Deum.

Hac de re Thomas Aquinas grauiter pronuntians his ipſis verbis: Ille, inquit, qui ante orationem animam ſuam non pręparat, dimittendo ſi quid aduerſum aliquem habet, vel aliàs ad deuotionem ſe non diſponendo, non facit, quod in ſe eſt, vt exaudiatur à Deo, & ideò quaſi interpretatiuè tentat Deum. Vnde etiam huiuſmodi tentatio irreligioſitatis ſpecies eſt. [a] Deus ſingulorum hac in re conatum penitiſſimè ſcrutatur: Præparationem cordis eorum audiuit auris tua Domine. [b] Quiſquis imparatus orat, homo eſt, quaſi qui Deum tentat. Præcepit ergo Deus, vt preces inituri, ad illas nos præpararemus.

Orare, omnium laborum reuerà grauiſſimus, & maximè ſerius labor eſt. Sunt plurimi labores, qui ſanè non magnâ egent præparatione. Faber

malleum

a *S. Thom. 2. 2. q. 97. art 3. ad 2.*

b *Pſal. 10. v. 17.*

malleum aut limam, ſutor cheleuma a & ſubulam capit; ſartor acum & filum, tonſor pectinem arripit & forcipem; comeſturus cochlear, bibiturus calicem ſumit, ita quiuis horum ad ſuum laborem ſatis accinctus eſt. At verò precaturus, nequaquam ſatis ad precandum paratus eſt, ſi libellum ſumat precatorium. Induſtriâ hîc maiore opus eſt & paratu. Pilâ ludere, equum agitare, librum lectitare, quâ horâ vis, potes: orare amplioris eſt moliminis.

Sunt quædam laborum genera, quæ cibo non præmiſſo difficillimè peraguntur. Zythepſæ, cùm triticum toſtum verſant, b ante lucem prandent, aut ientant; meſſores antequam falcem in ſegetem mittant, matutino prandio labores fulciunt. Orationem ordiri cogitas? præpara animam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum. Beatus Abbas Agathon dicere ſolebat:

Alius

a Drat. b Die Bierbrew wann ſie das Maltz rühren.

Alius alio labore robuſtior, omnium robuſtiſſimus eſt, orare. Sic eſt profectò. Ideò Siracides: Præpara, inquit, præpara animam tuam ad orationem, vt ea par ſit tam ſerio labori. Quocirca omni modo ad orandum opus eſt præparatione. Nam quales, vt Caſſianus loquitur, orantes volumus inueniri, tales nos eſſe oportet ante tempus orandi. a

a *Caſſ. l. 10. ſacrar. collat. c. 14.*

§. II.

Præparationem porrò duplicem ſtatuimus: Remotam & propinquam. Remota gemino hoc ſcito explicari poteſt: *Caue picem*, &, *Non neglige veſtem*. Duo hæc oranti neceſſaria. Primum eſt: Caue picem. Cur ea ſit cauenda, cauſſam Eccleſiaſticus aſſignat: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab eâ. a Multum fecerit, qui manu picem tractauerit, & manum à ſordibus ſeruauerit immunem. Atqui beatus Paulus leuari vult puras manus in oratione,

a *Eccli. c. 13. v. 1.*

Idcircò quiſquis cupit ſeriò orare, nulli rei creatæ cor ſuum ſinat adhæreſcere: liberrimus ſit orantis animus, non auro, non hominum vlli agglutinatus. Perinde vt eſſe ſolet vnius dieculæ aut noctis hoſpes. Eſt ſubinde diuerſorium vile, menſa tenuis, lectus rigidus, cetera omnia incommoda: id autem hoſpes tantopere non curat; ſeipſum his ſolari ſolet: Toleremus hæc nocte vnicâ, cras alibi, & forſan meliori loco erimus. a Quòd ſi diuerſor hoſpitium reperiat lautum, menſam inſtructam, ſelecta fercula, nobile vinum, mollem lectum, cauponem humanum, ſuauem ſomnum, nihilominùs die altero rationes poſcit, & iter ad deſtinatum locum conuertens; Vale hoſpes, inquit, vale hoſpitium. Et illum, & iſtud laudamus, ſed aliò tendimus. Haud aliter Chriſtianus Orator tam expeditæ mentis ſit, vt ſolum ſuſpiret conditorem: Quòd ſi mens hominis, vlli conditæ rei adhæreat affixa, illud ipſum cui

a Heut hie/ morgen anderſtwo.

cui adhæret, ſub oratione recurret, & orantem turbabit. Dominicum illud longè certiſſimum: Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.[a] Quod amas, hoc cogitas, cùm oras. Excute amorem, & excuſſiſti cogitationem.

Fuit ſacerdos, quod Theologus narrat, qui domi ſuæ conuiuium celebraturus, coco pretioſiores piſces non ſine anxiâ ſollicitudine præ cęteris commendauit, induſtriâ ſingulari coquendos. Hæc vna piſcium parandorum cura, mille curarum prægnans mater, conuiuatorem in plurimas cogitationes diſtraxit, ne fortè cocus pipere aut ſale nimio, aut forſan nimis exiguo condiret piſces, ne aut nimis diu admouerentur igni, aut æquo citiùs ſubtraherentur, ne iure nimium largo aut non grato perfunderentur. Interim ad rem diuinam abit ſacerdos, ſed mente vagus, corde aridus, curis diſtractus, culinâ merſus. Dum actione mediâ eſt, quæ cælo calentes & igneos poſcebat affectus, ille deproperare verba, nec

a *Matth, c. 6. v. 20.*

cogi-

Digitized by Google

cogitare aliud, quàm ſuę culinæ piſces: nec tamen eiuſcemodi cogitationes cohibere. Ergo adeſt fuliginoſus ex orco cocus, & cacabum ab igne raptum cum piſcibus ad aram deferens: O coce, inquit, non presbyter: en piſces, en ſalem, condi vt lubet. Sic irriſâ ſacerdotis ſuperuacaneâ curâ, euanuit. a Si hæc cacodæmoni poteſtas ſæpius concederetur, quoties diuerſa hæc exclamaret: ô amator, ô mercator, ô caupo, ô venator, ô argentarie, ô equiſo, b quid iam Veneris aut Mercurij ſacra, quid vinum aut pecuniam, quid equos aut canes animo verſas? Memento cum Rege te loqui non Hiſpaniæ, ſed cæli & terræ. At hæc, inquis, dum oro, identidem recurrunt. Tu ipſe in cauſsâ es: cur antequam orares, his rebus animum affixiſti? quid mirum, ſi iam auelli non poſſis?

§ III.

a *Ioan Maior in ſpeculo, mihi pag. 586.*

b O Kramer / O Roßteuſcher / O Buſſer / ꝛc.

§. III.

Iſidorus Peluſiota humanæ ſocordiæ ſuccenſens: Riſu, inquit, profectò dignus es, mi homo (quem ego quo nomine appellem, neſcio, dum ſtuporem tuum reprehendo) quando precaris: Confige timore tuo carnes meas. Eorum enim eſt hæc precatio, qui, quod in ſe eſt, conferunt, & ieiunant, & ſuâ ſorte contenti, paruóque beati viuunt, eáque ratione carnis exultantem laſciuiam caſtigant & compeſcũt, quique cælitus opem & auxilium ſuæ exercitationi mitti poſtulant. At illis minimè conuenit, qui, quemadmodum tu facis, crapulâ immodicâ corpus ſaginant, & varijs delicijs petulantiam tantùm abeſt, vt reprimant, vt potiùs excitent cuticulâ bene curatâ.

Addit idem. Omnes homines ita ſunt affecti, vt illis ſtudeant & opitulari, & attendere, quos viderint nequaquam dormientes, neque ignauiæ deditos; ſed qui ipſi ſe præparant, & inſtruunt, & prompti ſunt ad officij partes

tes peragendas. Tu horum nihil facis, & tamen clamas: Confige timore tuo carnes meas. Quâ igitur fronte tu poſtúlare audes, vt dum ipſe dormis, nullâque ſalutis tuæ curâ tangeris, inſuperabile auxilium cæleſte ad te aduolet? Cúmque uoto tuo fruſtraris, id ægrè fers. Præcedant itaque ea, quæ tuarum ſunt partium, quæque à te exiguntur, & tunc demum ea, quæ ſunt auxilij diuini, ſubſequentur. *a*

Qui rogat, quæ facere non vult, non ſolùm homines, ſed ipſum quoque Iudicem hominum conatur fallere. Tu ergo rebus perituris noli cor apponere. Religioſiſſimus ſcriptor hoc ipſum monitum inſtillans: Eſto purus, inquit, & liber ab intus, ſine alicuius creaturæ implicamento. Oportet te eſſe nudum, & purum cor gerere: ſi vis vacare & videre, quàm ſuauis ſit Dominus. *b* Obſerua illud, quod moneris, liber eſſe *ſine alicuius creaturæ implicamento.*

a *Iſid. l. 4. epiſt. ep. 24. & 12.*
b *Thom. de Kemp. l. 2. Imit. Chriſti, c. 8.*

camento. Si patiaris maligniore affectu vel vnico te implicari, iam actum eſt, iam vinctus es, ſexcentas tibi cogitationes ingeret, dum oras, vnicus hic affectus, niſi eum priùs repreſſeris, quàm ores.

Narrat Caſſianus integerrimum ſenem Machetem, eam à Deo gratiam impetrâſſe, vt etiamſi ſacra colloquia diem noctémque totam protraherentur, à ſomno tamen nunquam expugnaretur; quàm primùm ſermones miſcerentur vani, protinus in ſomnum ſolueretur. Ad hunc ipſum ſenem Machetem grandis epiſtolarum faſciculus à parentibus & cognatis è prouinciâ Ponti miſſus eſt, cùm per quindecim annos vtrinq; ſilentium tenuiſſet. Hîc ſenex apud ſe deliberans: Quantarum, inquit, cogitationũ tumultus hæc mihi lectio concitabit, cùm intellexero, quid parentes agant, quid cognati, quid noti alij. Et iſta me vel ad inane gaudium, vel ad inutilem triſtitiam impellent. Et quot diebus tot nugarum memoria

moria orationis tenorem interturbabit? Quanto tempore tot ingeſtarum rerum velut offam ſoporiferam digerere non potero? Qanto labore tranquillitatem per hæc perditam non reparabo? Admiſſis vel ſemel tot politicorum hominum ſermonibus, occurſabunt ea omnia, quæ pridem deſerui, notorum vultus animo inhærebunt: & nunquid inceſſet me deſiderium ad eos reuiſendi, & colloquendi cum ipſis? Quid demum iuuerit, ſolo mundum corpore deſeruiſſe, ſi ad eundem animo recurram? Heu quàm malè reuiuiſcit, qui bene fuerat mundo mortuus! Hæc ſecum voluens: Quid diu, inquit, hæreo? quin vnâ liturâ deleo tot turbatrices epiſtolas. Dixit, & faſciculum prout ligatus erat, in ignem proijciens: Ite, inquit, cogitationes patriæ, hîc pariter ardete. Mea pluris intereſt attentè orare, quàm tot vanis ſalutationibus attendere. a Hoc certè Machetes fortiore fecit dexterâ, quàm

 fuerit

a *Caſsian. l. 5. inſtit. c. 32.*

fuerit illa Mutij ardenti foculo admota.

Geminum prorſus in beato Ignatio, Societatis IESV Parente, cernere eſt. In cubiculo clauſis foribus orantem ianitor acceſſit, litterarum faſcem traditurus: Semel iterúmque pulſanti nihil reſponſum eſt. Cùm moleſtus eſſe pergeret, & crebriùs more conſueto fores obtunderet, Ignatius pandens oſtium: Ecquid, mi frater, ait, tibi vis? Cui ianitor: En litteras, Pater; qui eas huc tulit, è patriâ tuâ dicebat allatas. Et vnà litterarum faſcem in manus patri tradidit. Huic Ignatius: Bene eſt, ait, & mox oſtio iterum clauſo, quicquid epiſtolarum fuit in proximum caminum (hiems erat) cremandum generoſiſſimâ manu abiecit, & continuò ad interruptam orationem redijt. a

Ergo caue picem, & à rebus creatis, quantum potes, animum auelle, vt is tantò euolet ſublimiùs, quantò minùs ab infimis detinetur.

§. IV.

a *Ribaden. l. 5. vit. S. Ignatij c. 1. propiùs fine.*

§. IV.

Alterum præparationis remotæ documentum: *Non neglige veſtem.* Qui orare inſtituit, amicus Dei ſit, & gratiæ diuinæ cyclade priuatus non ſit. Quis enim hoſtem capitalē beneuolè audiat? Eſt, qui mihi ſupplicet, ſed ego illum cane peius & angue odi, quid impetrabit hic orator? odium augebit. Eodem modo cubiculum aliquis, aut templū ingreditur laudaturus Deum, & petiturus quippiam à Deo. Heus bone, quid agas, vide. Num in gratiâ es? vox diuina te ferit: Nomen habes, quòd viuas, & mortuus es. *a* Amici priùs fiamus: tolle impium aduerſus me bellum, & mecum in gratiam redi, dein adſis laudaturus, aut petiturus aliquid à me. Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. *b* Oratio grata eſt, ſed ab amico, non ab hoſte. Quemadmodum non conueniunt ſcabioſæ manus, & aurei in digitis annuli; pileus pertuſus & plumis ornatus; ſacculus holoſeri-

a *Apoc. c. 3. v. 1.* b *Eccli. c. 15. v. 9.*

eus & cuprei in eo numuli, *a* pretioſiſſimum vinum è malis punicis expreſſum & picata lignea capedo, *b* curuæ ac repandæ tibiæ, & ocreæ candidæ: ita non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Pſallite Domino ſancti eius: *c* non hoſtes eius. Nam rectos decet collaudatio. *d* Eam ob cauſſam in lege priſcâ ſacrificium pro peccato ceteris præmitti ſolitum. *e* Ita ſentiens Alphonſus Toſtatus Præſul Abulenſis: Vt Deo, inquit, accepta ſint poſteriora ſacrificia, oportet, vt illud primùm præmittatur, tanquam diſpoſitio ad alia. *f*

Ita prorſus non conſultum tantummodo ſed & neceſſarium, vt oraturus, delicti tamen ſibi conſcius in ſe dolorem concitet, per actum contritionis, vt vocant hoc modo: *Mi Deus, ego te ſummum bonum offendi, ſed doleo ex animo: ignoſce; Firmiſſimè ſtatuo non peccare amplius.*

a Rufenhaller. b Verpichte hültzine Bierſtitz. c *Pſal 29. v. 5.* d *Pſal. 32. v. 1.* e *Exod. c. 5. v. 7. & 8.* f *Abul. q. 9. in Exod.*

Digitized by Google

plius. Aut breuiſſimum illud vſurpandum; *Deus propitius eſto mihi peccatori.* a Qui tale quid precibus præmittit, veſtem non negligit, ſed ſui accuſationem velut togam induit. Et reuerà iuſtus, Salomone teſte, prior eſt accuſator ſui. *b*

Eſt genus colubrorum, qui venenum ponunt, cùm fontem adeunt ad extinguendam ſitim: Non aliter qui ad CHRISTVM miſericordiæ fontem properat, virus peccati priùs excutiat, & tum demum bibat: ſic impetrabit, quod rogauerit. Clemens Alexandrinus hoc ipſum explicans: Precatio, inquit, cum Deo conuerſatio & collocutio eſt, ac proinde inter familiares & amicos fieri debet, & ſupponere deletam offenſam. *c* Rectos decet collaudatio. Quod ille ab vtero cœcus confirmans: Scimus, inquit, quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit,

 hunc

a *Luc. c. 18. v. 13.* b *Prou. c. 18. v. 17.*
c *Clem. l. 7. Strom.*

Digitized by Google

hunc exaudit.a Et tamen, dices, publicanum audijt. Non negamus; audijt: ſed publicanus veſtem, de quâ loquimur, non neglexit, ſui accuſatione ſe veſtiuit, ita qui hoſtis Dei fuerat, amicus ab oratione abijt.

Idcircò ante omnia veniam ſuis erroribus deprecetur, & ſeipſum accuſando, diuinæ gratiæ veſtem induat, qui cum Deo in ſermonem venire deſiderat. Quod cæleſtis magiſter docens: Si manſeritis, inquit, in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcunq; volueritis, petetis, & fiet vobis.b

Atque geminum hoc documentum oratori Chriſtiano damus: *Picem caueat*, &, *veſtem non negligat.* Cor ſuum nulli creatæ rei agglutinari ſinat, & apud ſupremum Numen ſemper in gratiâ eſſe contendat. Ante orationem præparet animam ſuam, & non ſit quaſi homo, qui tentat Deum. Quantò accuratior fuerit præparatio, tantò attentior erit oratio.

CAPVT

a *Ioan. c. 9. v. 31.* b *Ioan. c. 15. v. 7.*

Digitized by Google

CAPVT VII.

Quæ propinqua ſit ad orationem præparatio.

CVltus diuinus apud Hebræos ſacrificijs maximè conſtabat, de quibus ipſi diuerſa decem miracula commemorant. Primum feſtis diebus innumera vis hominum confluxit, & tamen nullus vnquam excluſum ſe queſtus eſt: ſacrum hoc hoſpitium admiſit omnes. Alterum, cùm ſtarent, ſe comprimebant, cùm verè delictorum confeſſionem ritu ſuo ederent, & in terram procumberent, nihilominùs quatuor cubitorum ſpatium nemini negatum. Tertium, ſacrificiorum ſub dio inſtitutorum ignis, nunquam pluuijs extinctus. Quartum, ſacrificiorum fumus nunquam à vento ſic diſſipatus eſt, quin rectà nubes peteret. Quintum, Sacerdotem ſummum nullo expiationis die, ſiniſter aut malus euentus impedijt. Sextum, in propoſitio-

Digitized by Google

nis ac primitiarum panibus nihil vnquam vitij deprehenſum. Septimum, nulla feminarum, quæ vterum ferret, carnis ſanctificatæ nauſeam ſenſit. Octauum, Caro ſanctificata nunquam fœtoris aliquid contraxit. Nonum, in eo, quo victimæ mactabantur loco, nullæ cernebantur muſcæ. Decimum, nemo ſacrificantium à ſerpente aut ſcorpione læſus eſt.

Hæc Iudæi iactant, ſed certè non comprobant. Hæ fabulæ Chriſtianis auribus fidem non faciunt. Contrarium è vatibus Hebræis diſcimus. Dilucidè rex Dauid: Sacrificium, inquit, & oblationem noluiſti; holocauſtum pro peccato non poſtulâſti. *a* Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium, dediſſem vtique; holocauſtis non delectaberis. Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. *b* Simillimè locutus Baruch: Anima, inquit, quæ triſtis eſt, ſuper magnitudine mali, & incedit

curua,

a *Pſal.39.v.7.* b *Pſal.50. v.18.& 19.*

curua, & infirma, & oculi deficientes (*nimirum lacrimis, ieiunijs, vigilijs exhauſti*) & anima eſuriens dat tibi gloriam, & iuſtitiam Domino. *a* Spiritus eſt Deus, & eos, qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. *b* Oratio humiliantis ſe nubes penetrat. *c*

Hæc Chriſtianæ gentis ſacrificia ſunt, pura, humilis, & ardens oratio. Quæ autem ad orationem remota ſit præparatio, capite ſuperiori expoſuimus, iam ordinis ratio poſcit, de præparatione, vt eam vocamus, propinquâ diſſerere.

a *Baruch. c. 2. v. 18.* b *Ioan. c. 4. v. 24.* c *Eccli. c. 35. v. 21.*

§. I.

Primum propinquæ præparationis membrum eſt, *Puritas animi.* Diacoſtides, nobilis gemma & magnarum virium eſt, ſed eas omnes in ore cadaueris amittit. Talis reuerà eſt oratio, gemma pretioſa, ſed in ore hominis impuri vim omnem perdit. Siracides

 canit:

canit: Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. *a*

Liberum, quod ſuprà diximus, ac purum ſit cor oratoris Chriſtiani. Optimè dixit Auguſtinus: Munda tantùm cubiculum cordis, vbi fueris, vbicunque oraueris, intus eſt, qui exaudit, intus in ſecreto. *b* Cui ſubſcribens Bernardus: Oratio, inquit, cordis eſt, non labiorum. Neque enim verba deprecantis Deus intendit, ſed orantis cor aſpicit. *c*

Cùm Core, Dathan & Abiron, cæterique proceres Hebræi, numero ducenti quinquaginta, ſeceſſionem feciſſent à Moſe, iámque ſtarent, thura offerrent, & odores ſpargerent, terra horrendùm repentè contremuit, & vndante ſuperficie non ſecùs quàm pelagus vento fluctuans, populum vniuerſum terruit. Immani mox ſonitu eliſo, quà ſeditioſi tendebant, ſolum hiatu horribili ſubſidit, & eodem momento

a *Eccli. c. 15. v. 9.* b *Aug. tom. 9. tract. 10. in Ioan. c. 2.* c *Bern. l. de Inter. domo, c. 48.*

mento non tantùm ducentos quinquaginta viros, ſed & vxores eorum ac liberos, omnémque familiam abſorpſit, deſcenderúntque viui in infernum, operti humo, & perierunt de medio multitudinis. a Sublatis in hunc modum profanis, hiatus ille ita rurſum clauſus eſt, vt ne veſtigium quidem eius ſupereſſet. Quid, obſecro, Deum ad indignationem tantam commouit, vt in tot capita ſui populi tam prodigiali ſtrage animaduerteret? num ei thus, num ignis, aut thuribula diſplicuerunt? non odores, non prunæ, ſed nec thuribulum, ſed cor thura offerentium diſplicuit Deo. Peſſima fuit oratio rebellium ac ſeditioſorum hominum, quorum mentem contumax ſuperbia infecerat. Tam non placuerunt hæ preces, vt nec finem illarum Deus expectârit, quin grauiter vindicaret in perduelles hos oratores. Bias Prienæus, cùm in naufragij diſcrimine, inter ſceleſtos ac deploratæ vitæ

a *Num. c. 16. v. 32.*

Digitized by Google

homines eſſet, illique deos ob ſoſpitatem deprecarentur: Silete, ait, ne dij nos hîc eſſe ſentiant. Ita Dathamo, Abironi & aſſeclis dici potuiſſet: Tacete & abſtinete his ſacrificijs: non placebit Deo nec thus ſelectiſſimum, nec thuribulum aureum, ſi cor ſit ſuperbum aut laſciuum. Ergo, mi Chriſtiane, vt orationem tuam commendes, cor tuum ab omnibus ſordibus expurga.

Alterum eſt, *Propoſitum firmum*, aduerſus omnes futuras diſtractiones. Abrahamus in illo itinere mœſtiſſimo, quod ad montem Moria confecit, vbi Iſaac filius erat immolandus, methodum orandi optimam demonſtrauit. Nam vbi afflictiſſimus hic parens ad montis radices ſtetit, prouido conſilio ad ſeruos comites verſus; Vos, inquit, expectate hîc cum aſino: ego autem & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus, reuertemur ad vos.[a] Prudentiſſimè. Ita prorſus orato-

rem

a *Gen. c. 22. v. 5.*

rem Chriſtianum agere conuenit. Iumenta, famuli, comites ceteri, & quicquid impedimentorum eſt, à tergo relinquendum. Dimitte vana vanis, tu animum intende DEO, & ſolus age cum ſolo. Ita Moſes ſolus ad Dominum aſcendens, & pænè idem, quod Abrahamus, imperans: Expectate hîc, ait, donec reuertamur ad vos. a Ita & ipſe Chriſtus, in itinere triſtiſſimo ad cliuum oliuarum, ſuorum octo, in villâ Gethſemani reliquit, & tribus ſolùm comitibus ad locum cruentæ luctæ contendit. Sed vbi orandi locum iam oculis deſignâſſet, tres etiam illos comites à ſe amandans: Sedete hîc, ait, donec vadam illuc, & orem. Et ipſe auulſus eſt ab eis, quantum iactus eſt lapidis, & poſitis genibus orabat. b Oſtendit hoc loco Dominus IESVS, quo propoſito precationes ordiamur. Docuitque exemplo, quod iuſſerat: Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum

a *Exod. c. 24. v. 14.* b *Matth. c. 26. v. 36. & Luc. c. 22. v. 41.*

Digitized by Google

culum tuũ, & clauſo oſtio ora patrem tuum.a Omnibus tunc alijs cogitationibus & curis valedicendum; plebs iſta tumultuans tunc animo excludenda, & quamuis ea fores obtundat, ac iterum & iterum, iterúmque pulſet, rogétque admitti, nihilominùs in oratione perdurandum, nec animi oſtium ante orationis finem reſerandum. Ita quiuis apud ſe ſtatuat, priuſquàm orare incipiat.

a *Matth. c. 6. v. 6.*

§ II.

Tertium, *Diuinæ gratiæ petitio.* Euagantium cogitationum turba, ſeditioſæ plebi ſimillima eſt. Hæc eo ſubinde fertur impetu, vt vel cuſtoditas etiam fores effringat & perrumpat. Haud aliter ſeditioſarum diſtractionum vulgus, in orantis mentem irruit, & clandeſtinis omnia tumultibus miſcet. Quando igitur humanæ vires hîc parùm opitulantur, Deus in auxilium vocandus eſt: Iuua, Domine, & tumul-

multuantes animi mei turbas compone, excita precandi ſpiritum in me ſeruo tuo; impera ventis & mari, & erit tranquillitas magna.

Eccleſia hîc præit, ſuóque nos exemplo docet, ante omnem orationem diuinum ſubſidium implorare. Nam ea in omnibus ſtatis precationibus, hoc ducit principium: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina. Nec aliter matutinos hymnos orditur, quàm illis Pſaltæ verbis: Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Eò ſpectat ſolenne illud: *Surſum corda*. Quod Cyprianus explicans: Sacerdos, inquit, præfatione præparat fratrum mentes, dicendo, *Surſum corda*. Vt dum reſpondet plebs; *Habemus ad Dominum*, admoneatur ſe nihil aliud, quâm Dominum cogitare debere. a Auguſtinus, quò ſincerius diuinis intenderet, hoc ipſum poſtulans: Libera me, Deus meus, exclamat, à multilo-

quio,

a *Cypr. de orat. Dominicâ.*

quio, quod patior in animâ meâ miſerâ, in conſpectu tuo. *a*

Quartum præparationis propinquæ membrum eſt, *Præſentia Dei*, orantis animo validè impreſſa. Cum abſentibus non loquimur, niſi per epiſtolas: ſi loqui placeat cum Deo, priùs præſentem cogitemus. Vt autem in precibus animi faſtidium vitemus, ſubinde qui orat, mente ſubuolet in cælum, & medius Angelorum ante Dei ſolium ſe proſternat, & ita cauſſam ſuam exponat: aut Chriſtum velut ante ſe ſtantem aſpiciat: Deum certè præſentem, quocunque tandem modo, veneretur. Salomon ad id hortatus: In omnibus vijs tuis, ait, cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos. *b* Nimirum iſtud fœderis Deus cum ſuis amicis init: Si tu ſiue ores, ſiue labores, mihi tuos ſemper adijcias oculos, & ego tibi meos viciſſim ſemper oculos, ſeu oranti ſeu laboranti affigam, & omnes greſſus tuos dirigam; qui tetigerit te, tanget

pupillam

a *Aug. l. 15. de Trin. fine.* b *Prou. c. 3. v. 6.*

Digitized by Google

pupillam oculi mei. Hoc Sionis rex Dauid, ſuâmet confirmauit experientiâ. Hinc illius hæ voces: Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear. *a* Quemadmodum ego ad Deum, ſic ille ad me oculos adiecit. Beatæ Senenſi Catharinæ Chriſtus dixiſſe memoratur: Filia, memor eſto mei, & ego memor ero tui. Hac ſuauiſſimâ viciſſitudine ſuos ſibi deuincit Deus.

a *Pſal 15. v. 8.*

§. III.

Cùm Chriſtus à ſuo funere rediuiuus in cælum abijſſet è monte, in eodem viſi duo Angeli, qui dicerent: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? *a* Cur oculos ſollicitudine tantâ erigitis ad ſidera, an obliti, quòd valedicturus vobis magiſter dixerit? Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi. *b* Nos ſubinde altos ad cælum gemitus emittimus, perinde ſi

a *Actor. c. 1. v. 11.*

b *Sunt vltima verba c. 28. Matthæi.*

ſi Deus à nobis procul ſit. Quid hoc, ô viri, quid aſpicitis in cælum? Hîc ipſiſſimus, hîc totus eſt Deus, vbi oratis in ore veſtro, in oculis veſtris, quin & in corde veſtro præſentiſſimus eſt.

Reuerà ſi hæc talia cogitatione paullulùm profundiore perpenderemus, in precibus longè attentiores eſſemus. Quiſque ſibi diceret: Hic tuus eſt iudex, intus in corde tuo ſedet attendens, non tantùm quid dicas, ſed & quid cogites. Attende tibi, nuſquam non deprehenſus es. Nam, vt Theologi ſentiunt, Deus vbique locorum, & in omnibus rebus creatis perfectius eſt, quàm anima ſit in corpore. Admi[illegible]da prorſus eſt inter animum & corpus copulatio & adhæſio, quam Philoſophorum ſcholæ nunquam ſatis explicârint. Non neſcimus, totum animum in toto eſſe corpore, ſed & totum in digituli extremo; Deus autem in rebus, quas condidit, perfectiùs præſens exiſtit. Vbi autem non eſt, vt Auguſtinus loquitur, qui vbique præſens eſt? Non

eſſem

eſſem Deus meus, non omnino eſſem, niſi eſſes in me. *a* Cur igitur, cùm oramus, non ad hunc vnum reſpicimus? cur non vni huic intendimus? Quid vagamur miſeri? & extra nos abimus in tot labyrinthos & fallacias?

Mira memorat beatus Nilus de viro quopiam ſancto (fortaſſis ille ipſe is fuit) qui duas hebdomades continuis pænè precibus exegit. Indigniſſimè id tulerunt cacodæmones, atque vt tantam orandi conſtantiam ſaltem turbarent, ſi non frangerent, ſtoream *b* rapuerunt, cui virum ſanctum impoſuerunt, & illum velut auenam vanno euentilârunt. *c* & tamen tantopere turbare non valuerunt, vt preces abrumperet impatientiâ. Et quî tandem id fieri potuit? Vir ille ſanctus non manu libellum, non orbiculos precatorios verſauit, ſed Deum in pectore ſuo præſentem adorauit, ad hunc vnum oculos adiecit, quod diaboli nullis moli-

a *Aug. tom. 8. In pſ. 75.*

b *Rude textum è iuncu.*

c Iſt ein Spil/den Jäcklin ſchutzen.

molitionibus nec ſerijs, nec ludicris, prohibere potuerunt.

§. IV.

Baſilius Magnus à ſimili rem explicat. Datur actio comica; aliquot millia ſpectatorum ſunt. Ita Romæ ante aliquot annos data eſt Tragœdia Criſpus, Conſtantini Cæſaris filius, quem pater iugulari iuſſit ob falſam accuſationem Nouercæ. Egêre nobiliſſimi, modos Muſicos fecêre præſtantiſſimi; ter data ſemper placuit. Spectatorem habuit & ſummum Pontificem. Ita Principes, Reges, Imperatores, quandoque comœdias ſpectant. Hîc plerique omnes actores, vt tali ſe probent ſpectatori, eum pænè vnum obſeruant, num attendat, num rideat, num actionem ſibi placere oſtendat. Si quem fortè memoria deficiat, aut is ceteroqui geſtu delinquat, vix ſcenâ digreditur, & mox ab alijs percunctatur: dic, amabo, num Princeps, num Rex errorem meum notâſſe videatur?

actione

Actione verò iam finitâ, neminem audies interrogantem; dic, quid ſentit de actoribus ſartor ille Claudius, quid piſtor vicinus noſter? quî placuimus Samueli fabro ferrario? num Ionas arcularius largiter riſit? quid plauſûs tulimus à Thomâ ſutore? an nos laudauit Silueſter molitor? Hæc equidem nemo quærit, aut certè infans vel fatuus: ſed illud indagare ſatagunt actores, nũ placuerint principi, num princeps riſerit, & actionem probârit, quis iudicio principis omnium optimè egerit; quòd ſi principem habeant laudatorem, aliorum omnium vituperia nihili faciunt: ſin vnico huic neminem actorum placuiſſe reſciant, omnes demittunt auriculas, vt iniquæ mentis aſellus, cùm grauiùs dorſo ſubijt onus. [a] Tanti ſit vel vnicus eiuſcemodi ſpectator.

Meriſſima eſt comœdia, omnis vita noſtra, dum viuimus in theatro agimus. Oramus? velut in ſcenam prodimus

mus

a *Horat. l. 1. ſerm. ſat. 9. initio.*

mus corã Deo recitaturi, quod pietas dictauerit. Cur autem non vnum atque vnicum hunc ſpectatorem noſtrum aſpicimus? Malè oramus? cur huic vni atque vnico diſplicere non formidamus? nónne iſte conſiderat vias noſtras, & omnes greſſus noſtros dinumerat? a Quicquid oculorum nobis eſt, in hunc ſpectatorem noſtrum flectamus:

Speculator adſtat deſuper
Qui nos diebus omnibus
Actúſque noſtros proſpicit
A luce primâ in veſperum. b

Diuus Baſilius, quem dixi, rem ſcitu dignam interrogans: Quomodo, ait, obtinebit quis, vt in oratione ſenſus eius non vagentur? Reſponſum ab eodem audiamus: ſi certus ſit ante oculos Domini ſe ſtare. Dei præſentiam in omni omnino loco pauciſſimis ſic deſcribimus: Rex quiſpiam præſens eſt in toto regno ſuo, ſed ſolùm per potentiam; vnicum dictat epiſtolium, aut

a *Iob. c. 31. v. 4.*
b *Hymnus Eccleſiæ Fer. 5. in Laudib.*

aut mandatum, mox illud omne regnum peruolat cum imperio. Idem rex in palatio ſuo eſt per præſentiam. Hîc eius aula, hîc regia eſt. At verò hic ipſe rex in conclaui ſuo, ſuóque ſolio eſt per eſſentiam & exiſtentiam, vt ſcholæ loquuntur. Progrediamur ab his infimis. Deus vbique locorum tam per potentiam, quàm per præſentiam, & eſſentiam præſentiſſimus eſt. Non eſt vllum locum deſignare vel acûs apice, vbi Deus non intimè ſit præſens. Quocircà ſummis ac quotidianis ſtudijs, nos ipſos eò perducere connitamur, vt in omni prorſus actione, præcipuè verò in oratione, præſentiam Dei attendamus & veneremur.

Hoc certè Deus à nobis exigit, hoc vult, hoc præcipit. Sic imperatum eſt Abrahamo: Ambula coram me, & eſto perfectus. a Sicut ego te, ita tu me ſemper reſpice. In eam rem Deus animum humanum multò celerrimum fecit, qui vel ventorum alas longè præ-

a Gen. c. 17. v. 1.

Digitized by Google

uerteret, & eo, quò vellet, momento ad ſuum ſe verteret conditorem. Corpus hominis tardigradum ac teſtudineum eſt; pedetentim & per gradus de loco in locum mouetur; animus puncto temporis ad Deum peruolat. Quocirca ſedulò cogitemus oraturi: Deus videt, Deus audit, Deus punit.

CAPVT VIII.

Quid mente aridâ oraturus habeat ſolatij, Documenta quinque.

NObiliſſimus inter Græcos Oratores Pericles, ad dicendum à populo ſæpius laceſſitus, negauit ſe id facturum, quòd imparatus eſſet. Prudenter prorſus. Nam vti Stobæus loquitur, a Cogitatio eſt fons orationis: vbi nulla, vel indocta præcedit cogitatio, ibi nulla, vel ſtulta ſequitur oratio.

Hinc & Demoſthenes Epicli opprobranti, quòd tanto ſtudio meditaretur

a *Stob. ſerm. 27.*

retur ad concionem proferenda. Erubeſcerem, aiebat, optimo iure, ſi mihi ac Reipublicæ cupiens prodeſſe, dicerem ex tempore. Ideò poſtridie dicturus ad populum, nocte præcedente totâ vigilabat, vt tantò paratior prodiret, quantò exactiùs fuiſſet dicenda meditatus. Cúmque Pythias illi obijceret, ſententias eius olere oleum, ſobriè ac ſapienter reſpondit: Melius eſt, vt mea oleum, quàm vt oleant vinum.

Si tantum meditationis ac ſtudij iure adhibendum, vt peritè loquamur cum populo, quid non faciendum, vt piè loquamur cum DEO. Quam ob cauſſam, quæ Remota, quæ Propinqua præparatio ad orationem adhibenda ſit, expoſuimus.

Sed eſt, qui obijciat, vix fieri poſſe, vt oraturus cogitationes ſuas ſic vinciat, quin euolent etiam nolente Domino. Id enim Bernardum, id alios ſanctiſſimos viros ſæpius expertos eſſe, ſat conſtat: & ipſi contra ſeipſos hoc queſti ſunt. Deinde quî poteſt fieri,

Digitized by Google

aiunt, vt homo tot profanis merſus negotijs, tot ſerijs obrutus curis, tam attentam inſtituat orationem; cor vel inuito ſe ſuffuratur, & domo profugit; & hinc diſſipata oratio: Reſpondemus: Hebræus rex Dauid grauiſſimis regni geminati curis intentus, ſollicitum ſe regem præſtitit, non minùs tamen attentum Oratorem egit. An non auditus eſt dicere, & ſcribere, & canere: Oculi mei ſemper ad Dominum: Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo: Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper. Si ergo rex, cui duplex regnum, Iſraëlis & Iuda fuit adminiſtrandum, nihilominùs velut infimum mancipium, peruigili oculo Dominicos nutus obſeruauit, dies noctéſque ad imperantem Heri digitum abijt, redijt: quid nos mendiculos par eſt facere? Quòd ſi pro viribus connitamur cogitationes diſſipatas colligere, nec tamen conatui res ſuccedat, cor aridum, ſterile, vagum permaneat, nec

ſolatij

ſolatij quidquam ſuppetat; cælum æneum, terra verò ſit ferrea; quid hîc faciendum? Animus nequaquam deſpondendus, & in eam rem explicabimus, cur Deus ſic nobiſcum agat, & quid ſolatij capiendum in tantâ mentis ariditate.

§. I.

Vaticinatur ſcriptor ille religioſiſſimus, Et quamdiu vixeris, inquit, mutabilitati ſubiectus eris, etiam nolens, vt modò lætus, modò triſtis, modò pacatus, modò turbatus; nunc deuotus, nunc indeuotus; nunc ſtudioſus, nunc acedioſus; nunc grauis, nunc leuis inueniaris. Sed ſtat ſuper hæc mutabilia ſapiens, & bene doctus in ſpiritu, non attendens, quid in ſe ſentiat, vel quâ parte flet ventus inſtabilitatis, ſed vt tota intentio mentis eius ad debitum & optimum proficiat finem [a]. Non ergo turbetur cor tuum; non aliter hæc vita ducitur.

a *Thom. de Kemp. imit. Christi, l. 3. c. 33.*

Idem euenire ſolet in oratione, quæ nonnunquam ſine cæleſti ſucco, ſine igne, ſine omni ſolatio inſulſa, flaccens, languida, frigida, planè lignea videtur; ſexcentis inſuper diſtractionibus adeò eſt impedita, vt cæleſtes illæ ſentiantur minæ: ſit cælum, quod ſupra te eſt, æneum; & terra quam calcas, ferrea. *a* Idem in alijs actionibus contingit, cùm quis ſibi labruſcas, & pruna ſilueſtria videtur mandere. *b* tam inſuaue ac acerbum eſt, quicquid agit, aut cogitat. Quid hîc auxilij? Quædam accuratiùs & ordine hîc notanda.

Primum: *Vera vitæ ſanctimonia, hanc ſolatiorum dulcedinem nequaquam expetit*, cùm ſine illâ neruoſior longè ſit & robuſtior. Orare nolle, niſi voluptati ſit oratio, aut niſi ad eam animi ardor impellat, nimis delicatæ mentis eſt. Senſilis illa pietas amygdalinum lac eſt, quod Deus, cui vult, & quando vult, affundit, veluti

Teneris

a *Leuit. c. 26. v. 19. & Deut. c. 28. v. 23.*
b Schlee vnd vnzeitige Trauben.

Digitized by Google

Teneris immulgens vbera labris. a
Cùm ergo ſuauis orandi guſtus inſtillatur; Deo gratias: cùm ſubtrahitur & negatur, iterum Deo gratias. Siquidem eum hominem non inter infantes numerat, cui lac negat, & cibum præbet robuſtorum.

Deuotionis nomen, nos paſſim creberrrimè vſurpamus, ſed reuerà vim eius, & verum ſignificatũ ignoramus. Ea porrò veriſſima eſt deuotio, ſeipſum diuinæ voluntati deuotiſſimum, hoc eſt, ad omnia cùm agenda, tum patienda promptiſſimum offerre. Quod præclarè Ludouicus Bloſius exponens: Vera deuotio, inquit, in ſuiipſius ſubmiſſione, reſignatione, abnegatione ac nihili penſione ſita eſt potius, quàm in ſenſibili ſapore & dulcedine. Certè multis ad ſalutem vtilius eſt ariditatem, amaritudinémque cordis ſentire, quàm affectuoſa deſideria & ſuauitatem. Ille Deo valdè placet, qui in ipsâ ſterilitate, paupertatéque ſuâ internâ,

a *Virgil. l.11. Æneid. medio.*

Digitized by Google

humiliter dicere nouit: *Domine, licet ego immundus ſim, & omni conſolatione indignus, te tamen non derelinquam, ſed deſolatus libenter ero, iuxta tuum beneplacitum & permiſſionem.* Nimis infidelis DEO eſt, qui, quando Deus eum conſolatur, Deo ſeruire vult: ſed quando ſpirituali conſolatione deſtituitur, mox à Deo recedit, & illicita ſolatia perquirit. Si tibi oranti, aut ſacrificanti, aut diuina meditanti, aut ſacræ lectioni inſiſtenti, aut quoduis aliud ſanctum opus facienti, deeſt ſapidus ille deuotionis affectus, perge tamen in incœptis, & pium concipiens deſiderium placendi Deo, offer ei cordis tui ſterilitatem ac laborem in laudem æternam. Sic enim ipſa ariditas, quam perfers, non minùs erit illi grata, quàm internæ dulcedinis affluentia: imò verò fortè gratior. Rationalis ſiquidem deuotio longè certior, ipſique Domino acceptior eſt, quàm deuotio ſenſibilis. Eſt autem deuotio rationalis, quando quis quodlibet peccatum odit, & execratur, prom-

Digitized by Google

promptâque voluntate Deum colit, & ea, quæ Deo placere cognoſcit, ſtrenuè complectitur, & peragit. Si hanc deuotionem habes, nihil decedet mercedi tuæ, etiamſi illam alterã non habeas. a

Sanè vera perfectio non in perceptione magnæ dulcedinis, neque in conſolationis affluentiâ conſiſtit, ſed in hoc ſita eſt, vt quis ſeipſum & omnia pro Dei amore relinquat atque abneget, & voluntate propriâ, in voluntatem Dei integrè transfusâ, liber tranquillúſque in omnibus, quæ ſibi obueniunt, permaneat, ac Deo adhæreat. Nonnulli ſe perijſſe putant, quando ſenſibili deuotione priuantur: & rurſum ſe Sanctis, Deóque acceptiſſimos eſſe credunt, quando illam accipiunt: ſed falluntur & errant. Plerumque enim Deus ibi per gratiam ſuam maximè ſentitur; & ſæpe homini melior eſt ariditas cordis, quàm eſſet profuſiſſima abundantia ſuauitatis. Nam in ariditate

a *Ludou. Bloſius ſpec. ſpirituali c. 14. mihi pag. 63. Et Canone Vitæ ſpir. c. 26. pag. 21.*

ditate, & ſterilitate homo clariùs agnoſcit, ſe ex ſe nihil poſſe. Porrò ſuauitas illa conceditur etiam his, qui peſſimè viuunt. Certa ſanctitas & deuotio, eſt ęqualis illa promptitudo animi, quâ quis paratus eſt ſeruire Deo, non minùs in aduerſis quàm in proſperis. [a] Vera igitur veriſſima deuotio eſt, bona voluntas, quâ homo paratum ſe offert ad cultum, honorem, & beneplacitum Dei. [b]

a *Idem in inſtit. ſpirit. c. 7. mihi pag. 365.*
b *Et in breui reg. p. 428.*

§. II.

Alterum, quod hac in re obſeruandum, *Diuinæ voluntatis decretum.* Hîc dixeris, ô ſi nôrim, diuinę voluntatis eſſe, ariditate ac diſtractionibus me turbari, nec verbûlum contrà mutirem. At verò, vt cenſeo, Deus vult, vt attentè orem: ego autem flaccidus, vagus, frigidus, ſucceſſu pænè nullo precationes ineo: & iſtud me angit. Non nego, velle Deum, vt attenta ſit oratio noſtra,

ſtra, vult tamen etiam, vt id, quod in oratione patimur inuiti, inhærentes nobis næuos eluat. Hinc amaritudo, triſtitia, diſtractio, ariditas, exilium animi, cælum æneum, terra ferrea, quid niſi delictorum noſtrorum pœnæ ſunt? Deus abſcondit vultum ſuum, & negat, ſe domi eſſe. Ne miremur, aut indignemur; nos priùs hunc luſum cum Deo luſimus. Deus frequenter ad pectoris noſtri ianuam pulſat; nemo audit, nemo aperit, nemo admittit. Vices igitur reddit, & pariat. Agamus Deo gratias, qui tam clementer in nos animaduertit.

Ioannes Auila peritus rerum ſpiritualium magiſter dicere ſolebat: O ſi nôſſemus, quàm contemptibile ſit, non tantùm quod terrenum eſt, ſed etiam quod cæleſte, ſi abſit Dei voluntas; cùm è diuerſo tam vile nihil ſit, quin pretioſiſſimum fiat, ſi Dei voluntas non deſit. Inde fieret, vt pro ſe quiſque promptè diceret; millies conducibilius eſt, amaro eſſe corde, ſi Deus

velit, quàm affluere ſolatijs, ſi iſtud non placeat Deo. Quocircà, mi Domine, ab eâ parte, quâ ego tam aridæ, tam vagæ, ac frigidæ mentis ſum cauſſa, vehementer doleo: à quâ verò tu pœnam hanc in noxarum mearũ ſupplicium irrogas, eam libentiſſimè ſubibo.

Hæc humanæ voluntatis cum diuinâ coniunctio maioris eſt promeriti, quàm attentiſſima oratio.

Tertium: *Ariditatem mentis & euagationem, ſanctiſſimi quique viri perpeſſi ſunt.* Antonius, Franciſcus, Bernardus, alij ſe homines eſſe hac in re ſenſerunt: Sanctiſſimus rex Dauid ſeipſum lugens: Anima mea, inquit, ſicut terra ſine aquâ tibi. *a* Vti ager à multo tempore non rigatus pluuijs, æſtu hiat & ſupplicat cælo, ſic animus meus ſiccitate inareſcit. Eandem de ſeipſo habuit querelam Bernardus: Exaruit cor meum, coagulatum eſt ſicut lac, factum eſt ſicut terra ſine aquâ, nec compungi ad lacrimas queo, tanta eſt duritia

a *Pſ. 142. v. 6.* cor-

cordis. Non ſapit pſalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes ſolitas non inuenio. Vbi mentis ſerenitas & pax? *a*

Si amicis primæ admiſſionis hæc eueniunt, quid miramur nos neutiquam primarios Dei amicos, his miſerijs inuolui? Chriſtus rariſſimè ſuos in amœnum Taboreiæ rupis verticem, ſed quotidie in Golgothæum montem ſolet educere: nec ſemper amygdalinum lac, ſed mordax ſinapi, & felleum acetum præbet in potum, *b* Et nunc quidem ſolatur, nunc terret; nunc inuiſit, nunc deſerit; modò deijcit, modò iterum erigit deiectum, prout æternæ ſapientię viſum in rem hominis eſſe.

Virum religioſum memorant complures annos optimis moribus fuiſſe, & nemini non magis quàm ſibímet ſatisfeciſſe. Deuenit is tandem ad tam mœſtam animi ſiccitatem, vt quicquid ageret, triſtiſſimum tædium ſentiret, vt

a *Bern. ſerm. 54. in Cant. pag. 728.*
b *Fletum factura ſinapis.*

Digitized by Google

nec oratio, nec lectio, nec meditatio, nec horum quidquã ei ſaperet; omnia inſuauia, fellea erant omnia. Interim alios vidit alacres, & bono eſſe animo. Noctem igitur opportunam ſibi ſumpſit, quâ ante imaginem Chriſti crucifixi ſe abijciens non ſine lacrimis, ita precari cœpit: Hactenus ſanè credidi, mi Domine, nihil magis tibi conuenire, quàm in omnes bonum ac facilem eſſe. Sed en, ego iam tot annis tibi ſeruio pro viribus, acerba prorſus & plurima paſſus. Si cui alteri domino tantum obſequij detuliſſem, plus gratiæ, puto, redderet. Alij ſolatijs perfunduntur; ego deſertiſſimus ſum, nec quò me vertam, ſat ſcio. Dixit, & toto templo velut iam iam ruituro, fragor ingens intonuit. Dum ille anxius circumſpicit, en adeſt horribili aſpectu vir, qui perticam ferream librans in trepidantem, humo illum afflixit. Iacuit miſer in mortuũ, velut rotâ contuſus, & maximis doloribus oppreſſus. Manè qui odeum ingrediebantur ex

more

Digitized by Google

more cantaturi, ſeminecem repererunt. Mox ad noſocomium *a* detulerunt, vbi tribus hebdomadibus maximos tulit dolores, nec ei quiſquam inſeruire potuit, niſi obſtructis naribus, adeò tetrum odorē halabat. Reſumptis nonnihil viribus, cùm repere potiùs quàm incedere poſſet, ad eundem ſe locum conferre ſtatuit, vt ibi ſanaretur vulnus, vbi fuiſſet inflictum. Ergo ad Chriſtum in cruce pendentem redit madentibus oculis, culpam & fatetur, & deprecatur. Dum orat, hanc ſibi vocem audire viſus eſt: Verme viliorem te iudica: & ſcias ſolatium humilitate quærendum, non expoſtulatione. Hoc ita cautum fecit, vt vitam deinceps religioſiſſimam egerit. *b* Diſcamus alieno malo ſapere, nec cum Deo vnquam vel afflictiſſimi expoſtulare. Dicamus cum Iobo: Quis ei dicere poteſt: cur ita facis? *c*

§. III.

a Kranckenſtueben.

b *Annales Patrum Dominicanorum.*

c *Iob. c. 9. v. 12.*

Digitized by Google

§. III.

Quartum: *Cognitionem ſui parit animum ſolatijs deſtitutus.* Etenim qui ſeſe in oratione tam vagum, tam ſiccum, & frigidum deprehendit, iſtud non immeritò ſibi occinit: Vides, qui ſis, quantæ virtutis, quàm ſanctus? aridiſſimum lignum, frigidiſſimum ſaxum es, quod niſi Deus benigniſſimâ manu contingat, nec guttula ſolidæ pietatis è ſaxo hoc defluit.

Quòd ſi cum ſenſu & prolixè ſæpius oraremus, homines multæ orationis, & pænè iam ſancti nobisipſis videremur. Quando autem noſtra cum Deo colloquia tam ieiuna ſunt & exſucca, noſtram ipſi tam oris, quàm cordis inopiam erubeſcimus, & ſic arrogantiæ alas ſubmittimus.

Quâ de re beatus Gregorius eximiè: Sæpe, inquit, gratiæ donum eſt, quod quis iram deputat: & ſæpe diuinæ diſtrictionis ira eſt, quod gratiam iudicat. Nam plerumque gratiam æſtimat dona virtutum, & tamen de eiſdem donis

nis elatus corruit: plerumque velut iram metuit aduerſa tentationum, & tamen eiſdem tentationibus preſſus ad virtutum cuſtodiam cautior exurgit. Sicque fit, vt animus Deo altiùs inhæreat, vnde ſe à Deo profundius cecidiſſe ſuſpirat. Homo igitur ab internis gaudijs expulſus, clauſas contra ſe ianuas ſecreti ſpiritalis aſpiciat, atque ad ſemetipſum foràs proiectus in carne gemat, & cæcitatis ſuæ damna conſiderans dicat: Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit, non intelligam eum. a

Rationem de occulto Dei conſilio quærere, nihil eſt aliud, quàm contra eius conſilium ſuperbire. Cùm ergo factorum cauſſa non deprehenditur, reſtat, vt ſub factis illius cum humilitate taceatur; quia nequaquam ſufficit ſenſus carnis, vt ſecreta penetret maieſtatis. Qui ergo in factis Dei rationem non videt, infirmitatem ſuam conſiderans, cur non videat, rationem videt. Vnde & per Paulum dicitur:

a *Iob.c.9. v.11.* O

O homo, tu quis es, vt reſpondeas Deo? nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? an non habet poteſtatem figulus luti, ex eâdem maſsâ facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? a Quo autem ſe cernit figmentum diuini operis, eo ſemetipſum redarguit, ne contra manum reſultet operantis: quia qui benignè, quod non erat, fecit; quod eſt, iniuſtè non deſerit. b

Quintum: Animi ſine ſolatijs deſtitutio, eſt animi eruditio: Qui non eſt tentatus, quid ſcit? c ſic vires acquirimus, ſic in ætatem adultam roboramur, cùm etiam hoc genere tentationis exercemur. Reuerà, quod Paulus dixit, virtus in infirmitate perficitur. Et addidit: Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus. d Inter aues aliáſque animantes admirabile prorſus

a *Rom. c. 9. v. 20 & 21.*

b *Gregor l. 9. mor. c. 7 & 9.* c *Eccli. c. 34. v. 9.* d *2. Cor. c. 12. v. 9 & 10.*

ſus & ciuicum ius eſt; quamdiu pulli deplumes ſunt & inuolucres, cibum à parentibus velut præmanſum accipiunt. At verò pullos iam plumantes, ad volandum prouocant parentes, perinde ſi eis dicerent: Vos ipſi iam victum quærite; plumas habetis; vtimini: ſic Deus naturæ auctor & gratiæ, cum ſuis tanquam cum pullis agit, ad volandum prouocat, ne ſemper ſub maternis alis hæreant, rus euolent, victum ſibi quæritent; pati diſcant, ſolatijs carere aſſueſcant, ſeipſos contemnere, & verò etiam odiſſe ſciant. Hæc veræ deuotionis indicia, hæc generoſi amoris argumenta ſunt: nec enim verus amor eſt, qui fortis non eſt: Deus ſuis cunas ſubducit & à lacte depellit, cibo ſolido paſcendos. De infirmioribus illis, & etiamnum infantibus, quibus mulſum aut lac propinandum eſt, Paulus queritur; Facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo, imbecilles ad audiendum. a

De

a *Hebr. c. 5. v. 12.*

De Iſaaco Moſes hunc in modum loquitur: Creuit puer, & ablactatus eſt, fecit Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius.a Die natali, cùm omnia gaudijs exſonarent, nihil conuiuij ſapiens Abraham celebrauit, illo autem die, quo infans ademptum ſibi lac flebat, epulum conuiuis datum eſt. Ita cælites gaudent, cùm vident hominem à lacte depulſum, ſolatijs exutum, miſerijs obrutum, calamitatibus depreſſum, nihilominùs à diuinâ voluntate non diſſentientem, tranquillè ac toleranter omnia ferentem. Hunc talem DEVS inter conſtantes amicos ſuos numerat, hunc erudit vt filium. Quod Iſaias confirmans: Quem docebit ſcientiam, inquit, & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte, auulſos ab vberibus Eos videlicet, qui omni voluptati non ſolùm temporali, ſed & ſpirituali nuntium remiſerunt Christi amore.

Ioannes Taulerus eccleſiaſtes optimus narrat, ad ſe veniſſe ſæpius, qui dice-

a *Gen.c.21.v.8.*

dicerent: Malè ſecum agi, turbari ſe, atque affligi hinc tentationibus, illinc calamitatibus, vitam omnem acerbam eſſe. His ille ſolitus eſt reſpondere: Bono animo, viri, in tantâ difficultate res non eſt, ac putatis. Eſt ſanè, aiebant, in maximâ: ſed nos ipſi in culpâ ſumus. Quibus iterum Taulerus: Quiſquis eius mali culpam ſuſtineat: id, quod patiendum eſt, crux eſt, quam Deus humeris veſtris impoſuit: hanc crucem, ſiue ſocordia veſtra, ſiue malitia aliena fabricârit, non multum id refert, vos illam patienter ferte: imò & Deo gratias agite, & voluntati diuinæ quàm integerrimè vos ipſos committite. Sed enim, inquiebant, cor in nobis ſiccum, impatiens, ac vagum experimur. Quibus eccleſiaſtes ille: Hoc ipſum, aiebat, cum verâ reſignatione tolerate. Iſtud, mihi credite, ſalubrius, longéque vobis vtilius eſt, quàm ſi ſenſu veſtro deuotiſſimi ſitis. Cùm tranquillum eſt mare, ars naucleri latet; in tempeſtate ſe prodit. Tunc

vela

Digitized by Google

vela contrahere, aut explicare, clauum tenere, nauim gubernare, fortunam induſtriâ ſuperare, vim venti arte vincere, hoc demum laudabile eſt.

Hoc raræ artis, hoc Chriſtianæ virtutis eſt, ad eam æquanimitatem perueniſſe, vt animo dicas: Hoc mihi ſummum ſit ſolatium, propter Deum omni carere ſolatio. Hoc eſt, nuces & alimenta infantilia reliquiſſe, à lacte remotum eſſe, vberibus ali deſijſſe; hoc eſt ſuis militare ſtipendijs, quod obſequium Deo gratiſſimum eſt. Creſcamus igitur, & deſinamus eſſe adoleſcentuli quaſi lactentes, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, vt iam non ſimus paruuli fluctuantes. Creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput, Chriſtus. a

a *Epheſ. c. 4. v. 13.*

CAPVT

CAPVT IX.

Alia quatuor Documenta de eodem.

PIè veréque dictum cenſeo: apud Deum valet non magnus clamor, ſed magnus amor: & magis Deo placet oratio fortis, quàm oratio dulcis. Quod ſuperiore capite cœpimus declarare. Vt igitur cœpta pertexamus, reliqua huius rei documenta ſubijcimus, vt potiùs orare fortiter cupiamus, quàm dulciter.

§. I.

Sextum igitur ſit documentum: *His experimentis nos Deus inſpicit.* Quod Moſes Iſraëli dixit: Tentat vos Dominus Deus veſter, vt palàm fiat, vtrum diligatis eum an non, in toto corde, & in totâ animâ veſtrâ a Non raro Deus homini ſuauitatem omnem, & guſtum orationis meliorem adimit, vt experimentum de illo ſumatur, num ollæ

a *Deut. c. 13. v. 3.*

tantùm

Digitized by Google

tantùm & menſæ amicus ſit, an ob ſuũ duntaxat commodum conditori ſuo ſeruiat. Salomon amicos illos ollares & patinarios, à certis & fidelibus ſecernens: Omni tempore diligit, qui amicus eſt, inquit, & frater in anguſtijs comprobatur.[a] Aduerſa omnia ſcit, mera eſſe tentamenta.

Quæri poſſit, cur Hebræus rex Dauid ardente pectore ſuum illud ingeminârit: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.[b] En Hieroſolymęum hunc principem paratiſſimum, non ad ſecunda tantùm & proſpera, ſed etiam & æquè paratum ad aduerſa & aſpera. Nimirum veſci didicit, non tantùm dominico, niueo, ſiligineo, primario, ſed etiam gregario, atro, ſquaroſo, ſordido, etiam hordaceo, mucido, furfuraceo ac confuſaneo pane: exercitati iam oris, validorum dentium, & gulæ nequaquam fuit delicatæ: deinde ſeu ſaccaro panem, ſeu ſale aſpergeres, modò à Dominicâ veniret manu, æquè gratus

a *Prou. c. 17. v. 17.* b *Pſal. 56. v. 8.*

gratus fuiſſet. Paratum cor illius, paratum, paratiſſimum ad omnia, ſolatijs iuxta ac ærumnis, à Deo non auellendum.

Fuit huius animi conſtans Dei amicus, & qui primæ admiſſionis videri potuit. Hic candidè faſſus: Iam annis, inquit, quadraginta Chriſto conditori ſeruio, aſſiduis orationibus, & tamen ſine vllo interiore guſtu & conſolatione. Hoc mihi vnum eſt ſuaue, facere quod poſſum. Hoc vnum pariter moleſtum eſt & affligit, cùm viribus non reſpondeo, cùm quod poſſum facere, non conor.

Hic vir ſuis expenſis, & in orbe hoc gratis Deo ſeruijt, præmium laboris, loco meliore recepturus. Nam gratis Deo nemo ſeruit.

Septimum: *Altiſſima Dei prouidentia*, quæ quoſdam hominum annis compluribus, alios per omnem vitam ſolatijs deſtituit. Cur autem? Tu quis es, ô homo, qui Deum interroges, & ab eo facti rationem poſcas? hæc inter

mortales nunquam inueſtigabimus. Longiſſimè plerumque aberrant coniecturæ noſtræ. Hæc nobis indeprehenſibilia ſunt.

Si Aſtrologos & faſtorum Scriptores a interroges, cur anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo octauo, menſem Auguſtum adeò laudârint, & omnem in eo ſiderum coniunctionem feliciſſimam vaticinati ſint, cùm tamen totus ille menſis ob continuas pænè pluuias plorabundus, horridus, infelix fuerit: September verò, quem ipſi damnârunt vt triſtem ac lacrimabundum, ceteros omnes ſerenitate aëris ſuperârit? ſi quæras, inquam, quid hoc cauſſæ? vnde pronuntiata fuerint tam fallacia? Habent, quo ſe tueantur Aſtrologi; dicunt: Nos non omnia cæli arcana ſcimus. Itâne? exteriorem cæli faciem non ſatis dignoſcimus, quantò minùs, quæ cælum celat, arcaniſſima arcana rimabimur? cur Deus hunc hominem hoc modo, illum longè diuerſo tractet, nós nunquam pene-

a Calendermacher.

trabi-

trabimus. Hoc ſcimus, iuſtiſſima eſſe Dei iudicia, ſed occulta. Altiſſima eſt Dei prouidentia, quam nos pumiliones nunquam attingemus, vertice quantumuis erecto.

De hac Dei prouidentiâ, déque diuinis permiſſionibus inſigniter Auguſtinus: Noli ergo mirari, ait, permittit Deus, & iudicio permittit: permittit & menſurâ, numero, pondere permittit. Apud illum non eſt iniquitas, tu tantùm ad eum pertine. In ipſo ſpem pone, ipſe ſit adiutor tuus, ſalutare tuum. Refugium tuum ipſe eſt, & non te ſinit tentari ſuprà quàm potes ferre, ſed faciet cum tentatione etiam exitum, vt poſſis ſuſtinere; vt, quòd te ſinit, pati tentationem, poteſtas eius ſit, quòd non ſinit vltra in te fieri, quàm potes ferre, miſericordia eius ſit. a

Sed hanc ipſam Dei prouidentiam vberiùs explicans: Qui ſunt, ait, recti corde? Qui omnia, quæcunque in hac vitâ patiuntur, non ea tribuunt inſi-

 pien-

a *Aug. in pſ. 61. mihi pag. 257. fine pſalmi.*

Digitized by Google

pientiæ, ſed conſilio Dei ad medicinam ſuam, nec præſumunt de iuſtitiâ ſuâ, vt putent ſe iniuſtè pati, quod patiuntur: aut ideò eſſe Deum iniuſtum, quia non plura patitur, qui plus peccat: Hæc ſæpe dicimus: aliquid ſentis, ſiue ſecundùm corpus, ſiue ſecundùm diſpendium rei familiaris: ſiue per orbitatem aliquam chariſſimorum tuorum: noli reſpicere eos, quos nôſti iniquiores te. Non enim fortè audes dicere iuſtum te, ſed nôſti peiores te, & florere in iſtis, & non flagellari, vt diſpliceat tibi conſilium Dei, & dicas: Ecce, puta, peccator ſum, & propterea flagellor: quare ille non flagellatur, cuius noui tanta flagitia? Quantumcunque mali fecerim ego, nunquid ego tantum feci, quantum ille? diſtortum eſt cor tuum. Quàm bonus Deus Iſraël, ſed rectis corde? Tui autem labuntur pedes, quia zelas in peccatores, pacem peccatorum intuens. Sine curare: nouit Deus, quid agat, qui vulnus nouit. Non ſecatur alius. Quid ſi deſperatur?

Quid

Quid ſi propterea tu ſecaris, quia non deſperaris? patere ergo, quidquid pateris recto corde; nouit Deus, quid tibi donet, quid tibi ſubtrahat. Quod tibi donat, ad conſolationem valeat, nõ ad corruptionem, & quod tibi ſubtrahit, ad tolerantiam valeat, non ad blaſphemiam. Si autem blaſphemas, & diſplicet tibi Deus, & tu tibi places, peruerſo corde & diſtorto es: & hoc peius, quia cor Dei vis corrigere ad cor tuum, vt hoc ille faciat, quod tu vis, cùm tu debeas facere, quod ille vult. Quid ergo? vis detorquere cor Dei, quod ſemper rectum eſt, ad prauitatem cordis tui? Quantò melius ad rectitudinem DEI corrigis cor tuum? nónne hoc te docuit Dominus tuus, de cuius paſſione modò loquebamur? nónne infirmitatem tuam portabat, quando dixit: Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem? a

Refert Ludouicus Bloſius, Birgittam ſanctiſſimam viduam à Chriſto interrogatam: Cur turbaris, & ſollicita

a *Idem in pſ. 63. mihi pag. 266.*

es, filia? Reſpondit illa: Diuerſis ac noxijs cogitationibus affligor: inſuper tui me iudicij terror percellit. Cui Dominus: Hæc, inquit, mea eſt iuſtitia, vt ſicut priùs delectabaris mundi vanitatibus contra voluntatem meã, ita nunc moleſtæ tibi ſint peruerſę cogitationes contra voluntatem tuam. Iudicium meum time, ſed moderatè. Et ſcias cogitationes prauas, quibus mens reluctatur, & deteſtatur illas, purgationem eſſe animi, & coronam. Si eas prohibere non poſſis, tolera, & animo ijs obnitere. Et quamuis illis non conſentias, time nihilominùs, ne inde ſuperbias. Quicunque ſtat, ſolius Dei virtute ſtat.a Vt igitur homo intelligat imbecillitatem ſuam, quam habet à ſeipſo, & fortitudinem meam, quam à me accipit, neceſſarium eſt, vt quandoque permittatur prauis cogitationibus pulſari, quibus, ſi non conſentiat, efficiuntur mentis expiatio, & cuſtodia virtutum. Et quamuis eæ ſint ama-

a *Bloſ. Monil. ſpirit. c 4. medio.*

amariſſimæ toleratu, animum tamen perſanant,& præparant æternitati beatæ, quæ ſine amaritudinibus non obtinetur. a Neceſſarium non eſt, vt ſemper dulce ſit, quod eſt vtile: Plerumque fit contrarium, vt ſalubre ſit, quod eſt inſuaue.

a *Idem ibid.*

§. II.

Octauum, *Christi cohortatio.* Ludouicus Bloſius, quem dixi, hominem cæleſti ſolatio carentem, erigit his omnino verbis: Caueat is, qui orat, ne voluntariè ac datâ operâ, per grauem negligentiam inter orandum mente diſtrahatur: caueat item, ne orationem propterea deſerat, quòd in eâ nullam fortè conſolationem ſentit. Sanè ſicut mentis diſtractio, quæ præter voluntatem orantis accidit, fructum & vtilitatem orationis non tollit, ita nec cordis ariditas, dum adeſt bona voluntas. Nam quod Birgittæ viduę, hoc & Gertrudi virgini à Domino eſt dictum ſeriâ

cohortatione: Vellem, electis meis perſuaſum eſſe, quod eorũ bona exercitia & opera mihi omnino placeant, quando ipſi ſeruiunt expenſis ſuis. Illi autem expenſis ſuis mihi ſeruitium præſtant, qui licet ſaporem deuotionis minimè ſentiant, fideliter tamen, vt poſſunt, orationes, & alia pia exercitia ſua peragunt, confidentes de pietate meâ, quòd ego illa libenter & gratè ſuſcipiam. Plerique ſunt, quibus, ſi ſapor & conſolatio interna concederetur, non eis prodeſſet ad ſalutem, & meritum ipſorum valde minueretur.

Sed & illa Chriſti cohortatio ſtudioſiùs expendenda eſt: ſcito, filia, quòd anima perſeuerans in humili fideliq́ue oratione, adipiſcitur omnem virtutem. Vnde nullo modo orationis ſtudium negligendum aut omittendum eſt, propter aliqua aduerſantia, ſiue ea procedant ab illuſione ſatanæ, ſiue à fragilitate propriâ, ſiue à cogitationibus immundis. Frequenter enim diabolus orationis tempore, animam varijs imaginibus

ginibus & phantaſmatibus magis infeſtare conatur quàm extra tempus orationis. Et tunc callidè ſuggerit oranti, quòd talis oratio nil ipſi proſit, cùm alia cogitare non debeat, quàm illa, quæ orat. Hoc autem malignus hoſtis perſuadere nititur, vt is, qui orat, tædium mentis incurrat, atque ita exercitium orationis omittat, quæ eſt armatura fortiſſima aduerſus omnes inimicos. O quantum animæ vtilis & mihi grata eſt ea oratio, quæ in vilitatis propriæ, & bonitatis meæ cognitione peragitur cum charitate. a

Nimirum hoc optimæ orationis genus eſt, extremam vilitatem ſuam agnoſcere, & ſummam Dei bonitatem extollere.

Sed eadem illa, quam diximus, Gertrudis virgo è cęlo didicit, orationis veræ & deuotæ verba, nobiliſſimis gemmis aut floribus vernantiſſimis eſſe ſimilia: ſin oratio negligentior ſit, &

a *En orationis optimæ paradigma. Bloſ. Monil. ſpirit. c. 3.*

Digitized by Google

ſine curâ, qualem plerumque ſola extorquet conſuetudo, tum illius verba floribus marcidis, & gemmis obſcuris non diſſimilia cenſeri. Cúmque eadem virgo Gertrudis voculas non multas, ducenties vicies ad ſalutandum Dominum IESVM pronuntiâſſet, intellexit ſingulas eiuſmodi ſalutationes eſſe inſtar organi muſici: tum verò ſuauiſſimam edi ſymphoniam, ſi vera non deſit deuotio, quam eſſe, affirmauimus, promptiſſimam in diuinis obſequijs voluntatem. Sed pergimus.

§ II.

Nonum, *Hominis ſolida deuotio.* Hîc cum Bernardo vociferor: Sit tibi IESVS ſemper in corde, & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi ſit cibus & potus, dulcedo & conſolatio tua, mel tuum, deſiderium tuũ; lectio tua, & meditatio tua; vita & mors, & Reſurrectio Domini IESV. Tu modò hunc Dominum cum orientalibus dynaſtis ſollicitus quære, etiamſi

non

Digitized by Google

non ſemper ducem habeas ſtellam. Sidus, quod tribus illis ab oriente regibus facem præferebat, ſubinde ſe ſubduxit, mox iterũ ſublime clarauit iter. Vtrumque regijs viatoribus vtile, vtrumque Dei beneficium fuit. Nam ortu primo ſeſe ſpectandum offerens, cauſſam dedit inquirendi noui regis & adorandi: cùm oculis ſe negauit, ad Chriſti cunabula diligentiſſimè indaganda impulit, cùm autem denuò præeundo viam mõſtraret, gaudium geminauit.

Tu ne cede malis, ſed contrà audentior ito. a

Etiamſi cæleſtem hunc anteambulonem aliquoties è conſpectu amittas. Qui ſolatijs diuinis fruitur, futuro ſe paret, & illud Iobi meditetur: Quis mihi tribuat, vt ſim iuxta menſes priſtinos, ſecundùm dies, quibus Deus cuſtodiebat me? quando ſplendebat lucerna eius ſuper caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris? *b*

a *Virg. l. 6. Æneid. p. ſt init.* b *Iob. c. 29. v. 2.*

Qui ſolatijs diuinis deſtituitur, nihilominùs cum pſalte regio canat : *Etſi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* [a] Bono animo, ſtella, quæ latet, iterum ſe viſendam exhibebit, & igneo viam ſyrmate ſignabit.

Quòd ſi oculos è cælo flectamus in terram : Fertilis ager non cenſetur, qui lætas ſegetes minimè pollicetur, niſi liberaliſſimè ſtercoretur. Fecundum ſolum in fruges exuberat, etſi rariùs & parciùs fimo rigetur, ſiccitatis & æſtûs patiens, multo cum fenore refundit, quicquid accipit. Hoc boni agri, hoc fecundi horti eſt. Ita prorſus homo diuinæ voluntati verè conformis & deuotus, etiamſi modicum ſolatij ſentiat, támque à Deo, quàm ab hominibus deſertus videatur, nihilominùs, quod poteſt, facit, bonarum actionum ſolitum tenorem non intermittit, ſuo viuit ſucco; quantiſcunque demum calamitatibus vrgeatur, Deo fidelis perſtat. Hiberno nobiliori frumento gra-

a *Pſal, 23. v. 4.*

tum

tum eſt, gelu durari terram, tantò enim altiores capit radices, quantò magis gelatur ſolum: ſerenum ſemper & mite cælum, ſegetes in herbam euocat præmaturè, non ſine certo damno. Pari modo animus humanus non æſtates ſolùm, ſed & hiemes expectet; durandus eſt vtroque tempeſtatis genere; neque enim ſolatijs tantùm mulcendus, ſed & mœroribus ſtringendus eſt: cùm cælum ridet, ac fauet, Dei miſericordiam; cùm tonat, & fulminat, Dei iuſtitiam, ſuam verò infantiam & miſeriam agnoſcat.

§. IV.

Hîc tamen duo quædam non ignoremus. Primum eſt, ad eos hæc monita non ſpectare, qui, quod poſſunt, non faciunt, qui animum ad orationem non præparãt, nec viribus ſuis reſpondent, quorum conatus aut nullus, aut planè languidus eſt: Hi vaniſſimè iactant: Ita Deus vult, qui mentem meã in oratione diſtrahi permittit: quid ego

 poſſum?

poſſum? O bone, hoc Deus non vult, vt, quod poſſumus, non faciamus, nec conemur rectè orare. Conatus es? feciſti, quod potuiſti? & tamen oratio non ſuccedit? Iam dic, quæſiui, & non inueni illum; vocaui, & non reſpondit mihi. a Ergo, ſi velis, ô Domine, vt cor meum ſit aridum ac vagum, & ego muſcis abigendis ſim occupatus, Fiat voluntas tua; non ideò miſericordiæ diuinæ oſtium pulſare, aut in humilitate me ſubijcere omittam, imò iam vtrumque faciam conſtantiùs.

Videte, obſecro, quâ ratione noſtri etiam næui, & ornamento nobis ſint & adiumento. Ceſpitate, labi, corruere, nonnunquam expedit, ſi conſtantiâ maiori & ſubmiſſione aſſurgamus: Bene cecidit, qui humilior ſurrexit; feliciter lapſus eſt, qui iam cautior incedit, non ſine lucro corruit, qui ſe robuſtior iam leuauit.

Alterum eſt, quod hîc obſeruemus, Non ideò non orandum, aut ab oratione ceſſandum, ſi diſtractiones & ſic-

a *Cantic. c. 5. v. 6.*

citas

citas mentem occupârint. Eſt enim fortaſſis, qui quærat, an non conſultiùs videatur, ab oratione tunc penitus ceſſare, cùm cogitationes adeò tumultuantur. Reſpondemus, plerumque non eſſe conſultius, nam eâ ratione victor euaderet cacodæmon, vt qui homini parata in ſe tela rapuiſſet. Sat pulchra diabolo victoria eſt, orationis tædium immiſiſſe. Tu igitur orare perge. Multum dat, qui dat, quod habet, qui ſibi nihil retinet, qui nihil, quod eſt in ſe, omittit.

Quid fiet ægro, qui nihil cibi admittere ſuſtinet, cùm nihil appetentiæ ſentiat? ſaltem aliquid edulij ſumat, tametſi non appetat, dum ſcilicet appetitus ſenſim redeat. Idem in precibus obſeruandum. Et docet experientia, eum qui orationem vel cum mediocri attentione ac diligentiâ perſeuerat, longè meliùs finire quàm cœperit. Quod Eccleſiaſtes ſignificans: Melior eſt, inquit, finis orationis quàm principium. a Sic enim orandum eſt,

a *Eccleſ. c. 7. v. 9.* vt

vt etiamſi cœperimus frigidi, orando tamen incaleſcamus.

Cæcus, qui Domini IESV medicam manum implorabat, in viâ Hiericho versùs, quo magis vetabant turbæ, ne clamaret, tantò ipſe contentiùs clamabat. Ita prorſus orantibus agendum: etiamſi vaniſſimarum cogitationum vulgus minetur, & importunè ſilentium imperet, non tamen ideò ab oratione ceſſandum. Nos verò multò magis clamemus: IESV, fili Dauid, miſerere mei. Domine, canis ſum; ſed & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensâ dominorum ſuorum. a Domine, non dimittam te, niſi benedixeris mihi. b

Viator, quò ventum experitur vehementiorem, eò veſtes arctiùs ſibi apprimit; ita qui orat, quò inſultus patitur grauiores, eò ardentiùs diuinam opem imploret. In denſiſſimis tenebris, in fluctibus profundiſſimis, Deum adiutorem ſuum comprehendat

a *Matth. c. 15. v. 27.* b *Gen c. 32. v. 26.*

Digitized by Google

dat arctiſſimè. Eluctabitur iam ſepultus vndis. Vita talis non eſt quidem ſuauis, ſed eſt fidelis: oratio talis non eſt dulcis, ſed eſt fortis, quæ omnes illas delicatas orationes longiſſimè ſuperat. Conemur facere, quod poſſumus: cetera committamus Deo: ſperemus in eo, & ipſe faciet. a

a *Pſal. 36. v. 5.*

CAPVT X.

Quot orationis partes.

VIr oppidò eruditus, Iuriſconſultiſſimus, & maximi nominis toto Imperio Romano, dicere ſolebat: Nos Germani (liceat dicere) prudenter, ſed periculosè fatui; filios noſtros in regiones exteras amandamus ingenti ſumptu, & ſæpè cum iacturâ pudicitiæ, nonnunquam etiam vitæ. Quis harum peregrinationum finis? vt diuerſarum nationum idiomata condiſcant. Fac fieri? Quid inde? Cùm redeunt, linguam patriam & vernaculam ignorant;

rant; germanicè loqui neſciunt, cum infantibus balbutiunt.

Sunt, quos Mithridatis cognatos dixeris, qui linguarum plurimarum periti, cum diuerſiſſimis nationibus ſermocinari queant. Principes affari, Legationes obire, Gallos, Italos, Britannos, Vngaros, Hiſpanos ſuâ quamuis nationem peculiari linguâ ſalutare nôrunt. Pulchrum hoc, & commendandum.

Enimuerò dicite, hi linguarum tam gnari, cum Deo quo loquuntur ſermone, num patrio & natiuo, an peregrino? Certè alius hîc ſtilus, alia lingua, alia eſt Rhetorica. Heu quàm multa ſcimus, quorum ignorantia vtilior eſſet ac ſanctior. Nam ſæpe, cùm plurima didicerimus, orare neſcimus. O igitur, Domine, doce nos orare.

Diximus duplici ſuperiori capite, diſcipulum cæleſtis Rhetoricæ minimè terreri oportere, licet dicendo irraucescat, etſi vox & memoria hæreat, quamuis in oratione aridus, vagus, frigidus

gidus ſit, neque enim hæc certa mali oratoris ſigna eſſe. Nunc ſequitur, quod Rhetoricæ primarium eſt: Quot ſint partes orationis? Quatuor numerantur; Exordium, Narratio, Confirmatio, Epilogus, ſeu Peroratio. Totidem omninò partes ad orationē Chriſtianam pertinent, idcircò ea nunc explicabimus.

§. I.

Pars orationis prima eſt Exordium, quod apud oratorem Chriſtianum eſt, *Humilitas*. Salomon hac in re teſtis locupletiſſimus: Iuſtus, inquit, prior eſt accuſator ſui. *a* Omnes, putem, qui de oratione præceptiones tradunt, illud ſingulariter inſtillant, *Oratio ſit Humilis*. Ita quidem, vt Humilitas ſit verum orationis principium. Apertè Siracides: Oratio humiliantis ſe, inquit, nubes penetrabit, & donec propinquet, non conſolabitur: & non diſcedet, donec altiſſimus aſpiciat. *b* Quòd ſi miſeriarum noſtrarum abyſſum inſpiciamus,

non

a *Prou.c.18.v.17.* b *Eccli.c.35.v.21.*

Digitized by Google

non difficilis nobis videbitur Humilitatis virtus. Heu quanta hominis vilitas, imò quàm grande illius nihilum eſt! Homo corruptionis ſpeculum, imbecillitatis exemplum, temporis ſpolium, fortunæ ludibrium, putredinis ſepulchrum, auolans vmbra, vmbræ ſomnium, popina vermium, lacertorum epulum, calamitatis ſimulacrum, inconſtantiæ prodigium, inuidiæ theatrum, ſtateræ momentum, vitiorum habitaculum, morborum atriũ, autumni fœnum, mortis mancipium, vanitas vanitatum, puluis, cinis, nihilum, a & hic tam bellus homo ſuperbiat, cuius intellectus tenebricoſus, voluntas pertinax, memoria vaga; cuius imaginatio inquietiſſima, ſenſus exteriores curioſiſſimi, caro ad otium & omnem nequitiam proniſſima eſt, & tamen hic ipſe ſuperbiat, qui cauſſas ſubmittendi ſe habet innumeras?

Quid de illo equite ſentiendum, qui fractis viribus & equitandi imperitus, equum

a *Vide Prodromum Æternitatis, c. 1. §. 2.*

equum inſuper habet contumacem, duri oris, ceſpitatorem, pauidum, ſternacem, ſed & ephippium ſeſſori non habile, retinaculum ac frenum vix vllius vsûs ſunt, & quod accedit, via montoſa, aſpera, ſubiectis præcipitijs periculoſiſſima. Talis omnino eques eſt homo, cuius appetitus iraſcibilis, quem vocant, & concupiſcibilis, equus ille refractarius & indomitus, quem Ratio regat, ſed heu quàm illa debilis eſt, & imminutis viribus: propoſitum loco freni ſit, plerumque tamen imbecille ac inualidum eſt. Mundus præcipitijs plenus, miſerrimi huius equitis iter periculoſiſſimum reddit. Denique tam miſeri ſumus à nobis ipſis, vt nec vnico quidem puriore deſiderio in DEVM feramur, niſi hoc ipſum Deus ſuggerat. Non enim ſufficientes ſumus cogitare aliquid à nobis. *a* Sponte noſtrâ labimur, & cadimus, ſed nequaquam aſſurgimus ſponte noſtrâ. Actum eſt de nobis, ni Deus opitulatricem manum porrigat. Abſit

a *2. Cor. c. 3. v. 5.* diuina

diuina gratia, & perijmus. Nulla virtutum officia præſtamus, ni certis Deus adminiculis infirmitatem noſtrã confirmet. Vitiorum ſentina, & ipſa ſumus fragilitas. Hinc Eccleſia nos orare docet in hunc modum: *Deus, qui conſpicis omni nos virtute deſtitui, interiùs exteriúſque cuſtodi, vt ab omnibus aduerſitatibus muniamur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente.* a Verè virtute omni deſtituimur, & hoc eſt, quod nos in Humilitatem ſubmittat, & iure deprimat; vilitatis noſtræ impenetrabilis abyſſus.

Accedit immenſa DEI maieſtas, cum quâ loquendum eſt oranti. Quis, obſecro, mendicorum adeò inſanit, vt ſtipem in ponte rogaturus, melioribus, quas habet, veſtibus ſe amiciat, philippeos & aureos manu præferat, nummorum copiam iactet? talis mendicus erat Phariſæus. Aſcenderat hic quidem orare; noluit Deum rogare, ſed ſe laudare, inſuper & roganti inſultare. Hoc mendici

a *Dominicâ 2. Quadrageſimæ.*

mendici non ſolent; centones monſtrant & vlcera, vt non tantùm aures, ſed & oculos expugnent, & aliquid nummulorum eliciant.

Ariſtippus ſeriæ frontis Philoſophus, Laëtio teſte, a Dionyſium regem Siculum pro amico deprecaturus acceſſerat. Sed irritæ cadebant preces. Ille ad regis pedes aduolutus, demum, quod petijt, impetrauit. Hoc vt Philoſopho indecorum non nemo reprehendit. Cui Ariſtippus: Rectè, inquit, à me id factum cenſeo, nam Dionyſius aures in pedibus habet. Benigniſſimus Deus exoratu neutiquam difficilis eſt, de eo tamen non iniquè dixerimus: Aures habet in pedibus, qui impetrare cupit, quod rogat, in genua procumbat, ad pedes ſe abijciat. Exordium orationis Chriſtianæ Humilitas: quantò humiliùs oras, tantò certiùs impetras. Hoc orandi artificium non ignorans latro: Domine, inquit, memento mei, cùm veneris in regnum tuum: deprædationibus & latrocinijs inferos ſum meri-

a *Laërt. l. 2. c. 8.*

tus,

tus, ideò ſummam interpretabor gratiam, ſi ſolam obtinuero mei memoriam. Non hanc tantùm, ſed & paradiſum obtinuit, quia ſubmiſsè rogauit.

Beatam Tereſam in Hiſpanijs ſanctiſſimam feminam, aiunt, Humilitatis non tantùm ſummam admiratricem, ſed eius etiam virtutis perſtudioſam fuiſſe, diceréque ſolitam, Dominum IESVM eiuſdem amore incredibili teneri. Cur autem tantus Humilitatis cultor & amator exiſteret, hanc eſſe rationem, aiebat, quod amaret ipſe veritatem, Humilitas autem aliud non ſit, quàm veritas, dum ſcilicet agnoſcimus, quàm parùm reuerà ſimus, & nihil penitus à nobis ipſis boni habeamus. Nihil ad hæc eſſe aſſerebat, quod Deum tam celeriter ac facilè vincat, alliciat, & in preces flectat, quàm Humilitatem. Hac quippe inuitante & impellente, illum in materna viſcera deſcendiſſe, & per hanc à nobis illum in animas noſtras vel crine capitis pelliciendum: tum etiam qui plus habue-

rit Humilitatis, plus etiam Dei habere; qui verò illius minus, etiam huius minus habiturum: neque enim intelligere ſe poſſe, quomodo vel ſine Humilitate amor, vel ſine amore haberi poſſit Humilitas. Ceterum illam improbabat Humilitatem, quæ donorum à DEO in dies receptorum cognitionem nobis aufert. Salutare quippe eſt eadem cognouiſſe, ſimul tamen etiam agnoſcere, ea nos minimè promeruiſſe: ſi enim dona hæc non agnoſcantur, animus iners & torpidus manebit, & nihil heroico auſu aggredietur. Illam quoque vituperabat Humilitatem, quæ ab orationis ſtudio nos auocaret, quando ſcilicet fictâ quadam ſubmiſſione nos indignos dicimus, qui coram præſente Deo verſemur. Sic & illam damnabat humilitatem, quæ animum in bonarum actionum exercitio vel turbat, vel certè reddit languidum. a Vera Humilitas non impedit,

a *Franc. Ribera Theologus, in vitâ S. Tereſæ l. 5. c. 16. fine.*

Digitized by Google

dit, ſed accendit orationem. Quod illa caſtiſſima matronarum Iudith aſſeuerans: Humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. *a*

Mulier Syrophæniſſa Humilitatis inſigniter gnara, quia catello ſe conferri ſubmiſsè tulit, à Chriſto quicquid voluit, obtinuit: Propter hunc ſermonem, ait Dominus, vade, exijt dæmonium à filiâ tuâ. *b* Cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. *c* Qui ſemper reſpexit in orationem Humilium, & non ſpreuit preces eorum. *d*

Offa ſine liquamine & ſine ſale, *e* oratio ſine Humilitate; cibus planè inſulſus & fatuus. Semper Deo placuit Humilium deprecatio. Atque hæc pars prima orationis eſt.

a *Iudith. c. 9. v. 16.* b *Marci. c. 7. v. 29.*
c *Pſal. 50. v. 19.* d *Et pſal. 101. v. 18.*
e Vngeſaltzne vñ vngeſchmaltzne Supp.

§ II.

Pars altera, Narratio, ſiue orationis *Attentio.* Hæc triplex eſt, ad verba, ad

verbo-

verborum ſenſum, ſeu ſignificata, ad Deum. Optima videtur ea, quæ verborum ſenſum ſpectat. Rex ſanctiſſimus Dauid ſæpius hortatur: Pſallite Deo noſtro, pſallite: Pſallite regi noſtro, pſallite. Quoniam rex omnis terræ Deus: pſallite ſapienter. a Verba paucula, ſed centum conciones ſunt parandæ attentioni.

Vtiliſſimum iudico è ſacris biblijs ſelectiores aliquot ſententias ſemper in promptu habere, ad omnia aduerſa tantò fortiùs excipienda, ad omnia vitia tantò animoſiùs fugienda, ad virtutem quamcunque tantò ſtudioſiùs exercendam. Exempli gratiâ: Seriò precaturus ſeipſum his verbis extimulet: *Pſalle ſapienter, quoniam rex omnis terræ Deus, pſalle ſapienter.* Saltem has duas voculas animo verſet: *Pſalle ſapienter.* Orare vis? agedum fac, quod facis, & rectè ora, Euge quid cantes, attende.

Eruditè Caſſiodorus: Non ſolùm cantantes, inquit, ſed etiam intelligen-

a *Pſal. 46. v. 7.*

tes pſallere debemus. Nemo enim ſapienter facit, quod non intelligit. a Hæc Bernardus appoſitiſſimè confirmans: Magnam, inquit, iniuriam Deo facio, cùm illum precor, vt meam precem audiat, quam ego, qui fundo, non audio. Deprecor illum, vt mihi intendat, ego verò nec mihi, nec illi intendo. Quod deterius eſt, inutilia & immunda in corde verſando, fœtorem horribilem eius aſpectibus ingero. b Eodem prorſus modo Cyprianus: Quomodo, inquit, te audiri à Deo poſtules, cùm teipſum non audias. Vis Deum eſſe memorem tui, quando rogas, cùm tu ipſe memor tui non ſis? Hoc planè eſt vigilare oculis, & corde dormire, cùm contra facere debeat Chriſtianus, dormire oculis, & corde vigilare. c

Idem hic Claræuallenſis Abbas, vt ſuos ad vigilantem attentionem excitet: Credimus, inquit, Angelos ſanctos adſtare

a *Caßiodor. in dictum Pſalmum.*

b *Bern. l. de Animâ c. 8. mihi pag. 1057.*

c *Cyprian. de orat. Domin.*

adſtare orantibus, offerre Deo preces & vota hominum, vbi tamen ſine irâ & diſceptatione leuari puras manus perſpexerint. Probat hoc Angelus, ita loquens ad Tobiam: Quando orabas cum lacrimis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum: & mortuos abſcondebas per diem in domo tuâ, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuã Domino. a Nam quòd pſallentibus quoque dignanter admiſceri ſancti Angeli ſoleant, quid eo manifeſtius, quod Pſalmiſta ait: Præuenerunt Principes coniuncti pſallentibus. Vnde & dicebat: In conſpectu Angelorum pſallam tibi Devs meus. Doleo proindè aliquos veſtrûm, graui in ſacris vigilijs deprimi ſomno, nec cæli ciues reuereri, ſed in præſentiâ Principum tanquam mortuos apparere. Vereor, ne veſtram deſidiam quandoque abominantes cum indignatione recedant; & incipiat vnuſquiſque veſtrûm ſerò cum gemitu dicere Deo:

a *Tob. c. 12. v. 12.*

longè feciſti notos à me, poſuerunt me abominationem ſibi.

Dico ergo his, qui eiuſmodi ſunt: Maledictus, qui opus Dei facit negligenter. *a* Dicit quoque non ego, ſed Dominus: vtinam te calidum aut frigidum inueniſſem! ſed quia te tepidum inueni, incipiam te euomere ex ore meo. Eapropter attendite Principes veſtros, cùm ſtatis ad orandum vel pſallendum, & ſtate cum reuerentia: pſallite ſapienter. Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit. *b*

Qui orat, & attentionem non curat, cibum non mandit, ſed integrum deuorat, cum inſigni nocumento valetudinis. Littera occidit, ſi eam abſque ſpiritus documento glutieris. Sed addit Bernardus: Vnde vos moneo, dilectiſſimi, purè ſemper & ſtrenuè diuinis intereſſe laudibus. Strenuè quidem, vt ſicut reuerenter, ita & alacriter Domino aſſiſtatis non pigri, non ſomno-

a *Script. fraudulenter. Hierem. c. 48. v. 10.*
b *Bern. ſer. 7. in Cant. poſt med. mihi pag. 575.*

Digitized by Google

ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, *a* non integra tranſilientes, non fractis & remiſſis vocibus muliebre quiddam balbâ de nare ſonantes, ſed virili (vt dignum eſt) & ſonitu & affectu voces ſancti ſpiritûs depromentes. Purè verò vt nihil aliud dum pſallitis, quàm quod pſallitis, cogitetis. Spiritus ſanctus illâ horâ gratum non recipit, quicquid aliud, quàm debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. *b*

Idcirco pars altera orationis accurata eſt attentio, quæ narrationem faciat planam, & minimè ſalebroſam. Quiſquis, ait Auguſtinus, in ſuperficie colit Deum, magis placere vult hominibus. *c* Oratores attentos vult Deus. Maledictus, qui opus Dei facit negligenter.

a *Hæc ô Viri Religioſi, obſecro, ſeruemus, ſeu pſallamus, ſeu oremus.*

b *Bern. ſerm 47. in Cant. pag. 708.*

c *Aug. in pſ. 65. mihi pag. 277.*

Digitized by Google

§. III.

Pars tertia orationis Confirmatio, ſiue, *Fiducia*. Humilitas docet ſibi ipſi ſemper diffidere; vt autem in omnibus Deo fidamus, docet Fiducia. Hanc virtutem ſummè neceſſariam oranti aſſerens Iacobus Chriſti diſcipulus: Poſtulet autem in fide, inquit, nihil hæſitans. Qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mouetur & circumfertur. Non ergo æſtimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Domino. a

Hebræis olim ter in anno ad tabernaculum orationis vndique conueniendum fuit deſertis domibus. Ne quis verò interim rei familiari malè metueret, Deus illis ſecuritatem ab omni periculo promittens: Nullus, inquit, inſidiabitur terræ tuæ aſcendente te, & apparente in conſpectu Domini DEI tui ter in anno. b Hoc eò factum, vt dum orationi vacarent, Deo ex toto fiderent, qui & domorum cuſtodiam, & omnem ipſorũ ſalutem in ſe recepiſſet.

Orbis

a *Iacob. c. 1. v. 6. 7. 8.* b *Exodi. c. 34. v. 24.*

Orbis Seruator Chriſtus hanc ipſam fiduciam nobis quàm commendatiſſimam eſſe deſiderans: Omnia, inquit, quæcunque orantes petitis, credite, quia accipietis, & euenient vobis.a En apertiſſimum Domini promiſſum, & necdum Deo perfectiſſimè fidimus? necdum quæ petimus, certò accepturos credimus? Actum eſt de nobis, ſi tantis teſtibus negemus fidem. Hæ pollicitationes diuinæ ſunt, fallere nequeunt. Rectè, & ad Theologiæ normam dicitur: Menſura credendi, eſt menſura impetrandi. Quantò capacius fiduciæ vas adferimus, tantò plus orando impetramus. Et en luculentiſſimum eius rei paradigma. Videte mihi tria prorſus diſparia orantium vaſa, quorum aliud alio capacius. Iairus ſynagogæ princeps, amplum & capax fiduciæ vas attulit: amplius & capacius porrexit Hæmorrhoiſſa ſanguinis profluuio laborans: ampliſſimum ac capaciſſimum diuino fonti ſubiecit Centurio.

a *Marci c. 11. v. 24.*

turio. Magnæ in Chriſtum fiduciæ Iairus fuerat, qui valetudinem aut vitam filiæ reſtituendam credebat, ſed Chriſti præſentiam ad id neceſſariam cenſebat. Hinc deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis eſt: veni, impone manus ſuper eam, vt ſalua ſit, & viuat. a Magna fiducia & amplum vas. Sed maius Hæmorrhoiſſæ, & amplius vas, quod attulit. Siquidem certò perſuaſa dixit: Si vel veſtimentum eius attigero, ſalua ero. b Non protenſam manum, ſed ſolum veſtis attactum ambiebat. Attigit; & ſanitatem continuò acquiſiuit. Fiducia hæc nonnihil confirmatior fuit priori. At verò Centurio vas fiduciæ ad Chriſtum detulit capaciſſimum. Non Domini præſentiam, non manum imponendam, non veſtem contingendam exigit, ſed fiduciâ ingenti: Dic tantùm verbo, inquit, & ſanabitur puer meus. Miratus ſummam hanc fiduciam cæleſtis Medicus: Non inueni, ait,

a *Marci c.5 v.23.* b *Ibid. v.28.*

ait, tantam fidem in Iſraël. Et mox ad Centurionem verſus: Vade, inquit, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Dictum factum. Et ſanatus eſt puer in illâ horâ. a Quantò maior fiducia orantis, tantò efficacior oratio. Fiducia in Deum potentiſſimè perſuadet Deo, quod perorando rogat. Credite, quia accipietis, ait Dominus, omnia quæcunque orantes petitis. Fide Deo, cùm precaris, & nunquam irrito ſucceſſu precaberis. Reuela Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet. b Effunde coram Deo cor tuum ingenti fiduciâ: & ipſe prouidebit, ipſe faciet. Quid faciet? officium ſuum te iuuando, modò tu tuum facias in illum ſperando.

Ægrotabat Rex Ezechias: de vitâ iam conclamârant Medici; Iſaias mortem iam denuntiauerat. Nihilominus rex fiduciæ plenus, abſciſsâ licet omni ſpe humanâ, *Conuertit faciem ſuam ad parietem, & orauit ad Dominum.* c Tantopere

a *Matth. c. 8 v. 8. & alijs ſeqq.* b *Pſ 36. v. 5.*
c *4. Reg. c. 20. v. 2.*

Digitized by Google

pere placuit Deo hæc tanta fiducia, vt mortis ſententiâ mox reſciſsâ, inſuper quindecim vitæ annos adiecerit. Hanc vitæ gratiam Ezechias illuſtri facinore, nouâque in Deum fiduciâ inſtitit venerari. Æuo illo liber à Salomone ſcriptus ſummo pretio habebatur, ex eo námque facilis & obuia cuiuis morbo medicina promebatur. a Hinc ſpes in DEVM apud nonnullos debilitari & euaneſcere cernebatur. Quod optimus rex ægrè ferens, vt humanæ diffidentiæ neruos incideret, eum librum flammis ſepeliri iuſſit. Voluit nimirum Ezechias vt deinceps ægrotantes animum & oculos, omnémque ſpem ſalutis in Deo defigerent. Deo in omnibus fidendum.

Lantfrancus, vir ſanctior neſcias an eruditior, cùm liberam etiamnum vitam ageret, faceretque iter nullâ adhuc religione deuinctus, in prædones incidit. Hi eum omni viatico & veſtibus ſpoliârunt. Atque vt impunè hoc facerent, ſpoliati oculos velârunt,

a *Iſidorus Clarius.*

eúmque

eúmque manibus poſt terga reuinctis in ſenticetum prorſus auium ſeduxerunt, ne voce ſuppetias inclamare poſſet: clementiæ fuit non abſtuliſſe vitam, quæ tamen non videbatur eâ ratione diutiùs ſeruari poſſe. Quid enim faceret *Lantfrancus*, quid conſilij caperet, quò ſe verteret, quò iret velatis oculis, manibus ligatis, voce non quidem interclusâ, ſed quæ ad viatorum neminem pertingeret! Ergo auxilium omne deſperandum, ergo fame moriendum, aut feris in prædam occurrendum. Iámque nox appetebat, quæ ſpem omnem præcidere videbatur: auij dumeti horror & mors anxium animum terrebant. Nec iam videri poterat aliud conceſſum, quàm ſortem ſuam acerbè lamentari, nullis tamen auditoribus, niſi cautibus, ſaxis, arboribus. Quando igitur hoc vnum reſtabat, hominem non exuit vir iſte deſertiſſimus, & ipſe ſibi leſſum cecinit, ſeipſum velut mortuum deplorauit. Deinde ad Deum verſus: O Domine

Ieſu, inquit, tantos in diſcendis litteris expendi ſumptus, & necdum orare ſcio. Mi amantiſſime Deus, tu vnus ſuperes auxiliator, extremâ neceſſitate laborantem adiuua. Vitam anteactam, ſanctè polliceor, emendabo, & tibi ſoli ſeruiam, à te ſolo ſeruatus. Dixit, nec tamen mox Angelus adfuit, qui hominem in viam reduceret. Durior eſt in ſuos nonnunquam Deus, experitur illos, nec ſtatim iuuat, tametſi ſtatuerit iuuare. Ita huic viro incenato, vincto, in teſquis deuijs, ſub dio miſerrimè pernoctandum fuit. Aurorâ redeunte, iámque vicino ſole, audijt Lantfrancus hominum tranſeuntium ſtrepitus. Clamauit igitur, quantis potuit viribus. Vocem ſecuti viatores mox adfuerunt, & ſoluerunt ligatum. Ille iam liber & in viam reductus non differendum cenſuit, quod exequi ſtatuerat. Eam ob cauſſam: Quæſo vos, inquit, in cœnobium pauperrimum me ducite. Duxerunt. Hîc Lantfrancus ſanctitatis rudimenta iacere Humilitate; viliſ-

viliſſima quæque munia obire, focum ſtruere, ſcutellas eluere, culinæ ſordes conuerrere, aliorum calceos extergere, nullam obſequij vilitatem abhorrere, aſſiduis ſeſe orationibus exercere, atque his gradibus ad ſanctimoniam illuſtrem tendere.

Nos fiduciam hoc loco ſumamus imitandam, quâ ille vir ſanctus in extremis anguſtijs diuinam opem impetrauit. Omnia quæcunque orantes petimus, ſi credimus, Deóque fidimus, accipiemus.

§. IV.

Pars orationis quarta, Peroratio, ſeu, *Patiens perſeuerantia.* Ea duplex eſt. Prima, cùm quis vno eodémque tempore orationem producens perſeuerat. Ita Chriſtus in colle oliuario, vbi eandem orationem ter repetijſſet, Factus in agoniâ prolixiùs orabat; a tribus prope horis, vt aliquorum fert ſententia. Altera cùm à DEO quid petitur non vno ſolùm alteróue menſe, ſed annis

a *Luc. c. 22. v. 23.*

annis compluribus. Vtraque hæc perſeuerantia neceſſaria eſt. Ita nos Chriſtus diuerſis cohortationibus inſtruens: Petite, inquit, quærite, pulſate. Si amicus amicum mediâ nocte conueniat, & panes hoſpiti apponendos petat, etiamſi alter cunctetur, & fores iam obſeratas, domeſticos iam quieti datos, ſe verò ſurgere non poſſe obijciat; ſi tamē alter pulſare, & rogare panes non ceſſet, demū importunitate precum & perſeuerantiâ è lecto excutiet amicum, qui victus petitione crebriùs repetitâ ſurget, dabitque panes, quotquot voluerit. Et ego dico vobis, ait Dominus, petite, & accipietis, quærite, & inuenietis, pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit; & qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur. a Eodem ſpectat illa Domini parabola. Iudex erat ciuicus, Dei hominúmque contemptor. Hunc vidua crebris obſecrationibus compellabat, vt ſibi ab aduerſario tutam agere liceret.

a *Luc. c. 11. v. 9. & 10.*

ret. Multo tempore ſurdis fuit auribus iudex. Tandem tam crebro rogatu fatigatus: Etſi, aiebat, ipſe ſecum, nec Deum, nec homines reuerear, quia tamen hæc vidua mihi toties moleſta eſt, ius illi dicam, eámque ab aduerſario vindicatum ibo. Deus autem, ait Seruator, non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte? a

Perſuaderi vult Deus, & velut cogi fideliſſimâ precum perſeuerantiâ. Hinc Ephremo Syro teſte, illud ſatanæ opus eſt, vt cogitationes orantis in infinita iaculetur, nec ſinat hominem in eâ perſiſtere poſtulatione, quam impetrare contendit. Nouit quippe, quòd ſi perſeueret deprecans, exaudiet eum, qui fecit illum, etſi innumerabilia peccata admiſerit. b Ita ſatanas occupatiſſimus eſt, omnémque mouet lapidem, vt impediat, turbet, ſubruat & euertat precandi conſtantiam. Hic hoſtis,

— Cui

a *Luc. c. 18. v. 2. & ſeqq.*
b *S. Ephrem in Pan.*

Digitized by Google

——— Cui nomina mille,
Mille nocendi artes ——— a

Nihil non tentat, eo fine vt qui orat, faſtidium concipiat, & omnem animum prolixiùs orandi abijciat. Agnoſce ſatanæ voces: Quid agis, hæc eadem toties ingeminando? ſcit vtique Deus, quid tibi deſit, quid te affligat. Satis eſt ſemel iterúmque ſuam Deo neceſſitatem expoſuiſſe. Scriptum eſt enim: Antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego audiam. *b*

Itáne Scripturas loqueris argutator nequiſſime? Rurſum ſcriptũ eſt: Quoniam oportet ſemper orare, & non deficere. *c* Rurſum ſcriptum eſt: Si ille perſeuerauerit pulſans, dico vobis, etſi non dabit illi ſurgens eò quòd amicus eius ſit, propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit illi panes, quotquot habet neceſſarios. *d* Rurſum ſcriptum eſt: Hi omnes erant perſeuerantes

tes

a *Virg. l. 6 Æneid. ante med.* b *Iſa. c. 65. v. 24.* c *Luc. c. 18. v. 1.* d *Luc. c. 11. v. 8.*

Digitized by Google

tes vnanimiter in oratione. *a* Ergo vade retro ſatana, quoniam non ſapis, quæ Dei ſunt. *b* Deus vel ideò ſæpiſſime cunctatur dare, quod poſtulatur, vt tantò perſeuerantior ſit oratio, quantò tardior eſt impetratio. Virtutis eſt, ſic eſſe importunum. Siquidem hæc precum importunitas, delinifica illa ſuada eſt, quæ ſummæ Rationi Deo facillimè, quod vult, perſuadet.

Quando igitur non poſſumus neſcire, id omni modo cacodæmonem moliri, vt ſi orationem non impedire, ſaltem orandi perſeuerantiam poſſit auferre. Tantò igitur importuniùs orandum ac pertinaciùs, quantò vel Deus cunctantior nos audit, vel diabolus tumultuoſior nos inuadit. Eius animi Iobus: Etiamſi, inquit, occiderit me, in ipſo ſperabo. *c* Non ſinam me ſupplicem à diuino ſolio auelli; ſpe pleniſſimus, vſque & vſque, & vſque obſecrationes meas iterabo. Eiuſdem omnino mentis Hieronymus: Memini

a *Actor. c. 1. v. 14.*
b *Marci c. 8. v. 33.* c *Iob. c. 13. v. 15.*

Digitized by Google

ni me clamantem, ait, diem crebrò iunxiſſe cum nocte, nec priùs à pectoris ceſſâſſe verberibus, quàm rediret Domino imperante tranquillitas.a Nimirum quò altiùs effodiendo fonti terra egeritur, tantò aqua copioſior inuenitur.

Ad hanc ipſam orandi perſeuerantiam Chryſoſtomus impellens: Plerumque, ait, torpeſcimus & reſilimus, niſi ſtatim exaudiamur: propterea oro, vt ex his eruditi, non ægrè feramus, neque ſegniores fiamus, ſi non ſtatim audiamur. Fortaſſis enim Dominus continuam noſtram ſedulitatem ſapienter exercens ita differt, volens vt mercedem quoque patientiæ recipiamus. Et quia ipſe tempus ſcit, quando nobis vtile eſt aſſequi, quod quærimus. Ergo aſſidui ſimus in diuinis precibus, ſi quando aliquid à Deo petierimus. Perſeuerantia orantis baliſta validiſſima.b

Hæ

a *Hieron. ad Euſtoch.* b *Chryſoſt. tom. 1. hom. 49 in Gen. mihi pag. 342.*

Hæ quatuor ſunt orationis partes: Exordij locum *Humilitas*, Narrationis *Attentio*, Confirmationis *Fiducia*, Epilogi locum obtinet *Perſeuerantia*. Feliciter perorat, qui in oratione perſeuerat.

CAPVT XI.

Quæ orationis impedimenta ſint, & vitia.

HOſpes opulentus, & vt fit, plenus faſtidij, in hoſpitium paganum è viâ diuertit. Pauculi homines illic fuerant, qui rem hoſpitis curarent, muſcæ quæ vexarent, innumeræ. Ægrè tulit faſtidioſus diuerſitor, tot ſibi non vocatos adeſſe conuiuas, & cùm videri vellet facetior, tandem ad cauponem: Heus caupo, inquit, tot muſcis impudentibus ſanè conuiuis ſeparatam menſam inſtrue, ego ſymbolas pro omnibus perſoluam. Caupo magis veſte & loco quàm ingenio ruſticus, vrbanè prorſus hoſpiti moroſo reſpondit:

dit;

dit: Mi Domine, tu modò conuiuas hos iube accumbere, ego cibum præbebo gratis. *a*

Reuerà ſpecimen dabit imperij planè admirandi, qui muſcarum agmen ad vnam menſam ita compoſuerit, vt quietè ac modeſtè accumbant. Non minùs eum vt inſigniſſimum oratorem venerabimur, qui cogitationum ſuarum dominus, imperio non ſterili & vano, eas intra certos limites coërcuerit, qui iuſſu efficaci præceperit: *Huc vſque & non vltra.* Dixerat olim Eccleſiaſtes: Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti. *b*

Cogitationes inquietæ ac turbulentæ cor humanum in diuerſa diſtrahentes, non minùs importunæ ſunt orantibus, quàm muſcæ conuiuantibus. De his Gregorius: Cogitationes ſuperfluæ, inquit, ſuauitatem ſpiritûs perdunt; quoniam integritate eius perfrui non

a Mein Herr / laſſts nur niderſitzen / ſo will ich jhnen die Zech ſchencken.

b *Eccleſ. c. 10. v. 1.*

non permittunt. a Dicuntur autem eiuſcemodi muſcæ morientes, non ſolùm quia orationis ſuauitatem & gratiam exterminant, ſed etiam licet vtiles futuræ videantur, cùm occurrunt, poſt orationem tamen non magis fructuoſæ, quàm res mortuæ deprehenduntur. Simulacra illa, quæ in oratione ſpem magnę vtilitatis offerunt, oratione finitâ ſic euaneſcunt, vt trunca & inutilia cadauera relinquantur. Muſcæ morientes perdunt vnguentum orationis. Quâ autem ratione ſint eijciendæ, ſuprà demonſtratum. Nunc porrò dicendum, quæ potiſſimum impedimenta ſint & vitia orationis.

a *Greg. l.18. Moral. c. 25.*

§. I.

Primum orationis impedimentum eſt *Solatium aut gaudium à rebus creatis emendicatum.* Nec medicus, nec chirurgus in illas ædes vocari ſolent, in quibus omnes ſano ſunt corpore. Siquidem malagmata non niſi læſis membris

bris imponuntur. In eam domum conſolator diuinus non mittitur, quæ ſolatijs humanis & gaudijs vanis paſcitur. Ad eos Paracletus venit, quos in luctu ac mœrentes inuenit. Salomonis conſilium eſt: Date ſiceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro ſunt animo: bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non recordentur ampliùs. *a* Bernardus diuini ſolatij optimus æſtimator: Pretioſa eſt, inquit, diuina conſolatio, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Infelix tu Eſau, qui dixiſti: Num vnam tantùm benedictionem habes pater? Quantò melius erat dicere cum Prophetâ: Vnam petij à Domino, hanc requiram. *b* Indignus enim benedictione cæleſti conuincitur, qui eam dubio quærit affectu, aliud ſibi refugium parans. *c*

Hebræus populus annonam è cælo non accepit, manna non collegit, quam-

a *Prou. c. 31. v. 6. & 7.*
b *Pſal. 26. v. 4.* c *Bern. in illud: Ecce nos reliquimus, &c, mihi pag. 1016.*

quamdiu farinâ Ægyptiâ victitauit. Hac conſumptâ victus depluit è nubibus. Quamdiu ſolatijs aut gaudijs vanis nutrimur, tamdiu iure deſtituimur diuinis: Rara eſt mixtura profani & diuini ſolatij. Nos equidem cuperemus & hoc & illo frui. Cuticulam curamus ſedulò, & vanæ voluptatis mel lingimus auidiſſimè, ſimul tamen etiã dulcedinem cælo deſtillantem ineruditâ gulâ poſcimus. Vanas & diuinas voluptates eodem vaſe claudere difficile eſt. Aues, quæ volant & natant, inter immundas à Moſe numerantur; turbidâ voluptatis aquâ natare, & ſimul in precibus ad Deum euolare velle, immundæ auis argumentum eſt.

Nemo ſe fallat; vti nulla luci & tenebris, ſic nulla cælo & fluxarum rerum illecebris ſocietas eſt. Continuis diſſidijs in homine luctantur caro & ſpiritus, qui parti adhæret vni, bellum indicit alteri; oderit carnem, qui amore dignum cenſet ſpiritum. Hoc Hebræus rex *D*auid perſpicaciſſimè obſeruauit.

Hinc illæ voces: Renuit conſolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus ſum. [a] Scio equidem ad ſtomachum meum non fore dominicum vinum, cæleſtes delicias, ſi denorem melleas mundi placentas. Hinc Auguſtini monitum eſt: Relinque omnia, vt inuenias omnia. Tantò melior erit tua oratio, quantò vita tua fuerit à rebus fluxis abſtractior.

a *Pſal. 76. v. 4.*

§. II.

Alterum orationis impedimentum *Curioſitas.* ô Curioſitas, ô verè vitium humanæ gentis! Curioſitatem rectè dixeris non quidem vitiorum ſummum, ſed ad ſumma notiſſimam ducem. Curioſitas otioſorum hominum princeps negotium eſt. Hi non ſolùm omnia nôſſe cupiunt, ſed in aliorum ſermones & actiones, imò in ipſas pænè cogitationes indagant. Multa legere venuſtæ dictionis gratiâ, vel ſolâ ſciendi appetentiâ, meræ curioſitatis eſt.

eſt. Anſelmus hanc vitiorum ducem depingens: Curioſitas, inquit, eſt ſtudium perſcrutandi ea, quæ ſcire nulla eſt vtilitas. Quicquid à curioſitate velut à matre prodit, plurimùm orationem impedit. Oratio velut ſomnus leuiſſimus quouis ſtrepitu turbatur & abrumpitur. Hinc ſacra Salomonis carmina ſuum ſponſæ ſoporem toties defendunt: ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit: orationem ipſius, dum finierit, ne interrumpite.

Antonium magnum orantem ſol ſæpius impedijt. Solebat vir ſanctiſſimus ſole veſpertino ad tergum occumbente, omnem reliquam noctem orando peruigilare, ita vt matutinus ſol in orantis os ſeſe infundens, eodem quo reliquerat ſitu, cum Deo colloquentem deprehenderet. Hoc ægrè ferens Antonius, & in ſolem excandeſcens: Quid ſol me impedis, clamabat, qui iam ad hoc oriris, vt me à veri luminis claritate abſtrahas Hæc eum,

inquit Caſſianus, in feruore ſpiritûs proclamantem audiuimus. a Nox ei tota velut vnicum, ſed dulce ac paullò productius ſuſpirium fuit. Hîc omne cor ſuum in paternos Dei ſinus effundebat; hîc omnem mundum pedibus calcans cum conditore mundi colloquium miſcebat ſuauiſſimum.

Apud hos tales oratores licet diſcere, quomodo victâ curioſitate omnis mens humana in Dei manus ſe transfundat. Curioſitas hamus diaboli ad quæuis trahit vitia. Bethſamitæ, quod Regum faſti memorant, non pietate moti, ſed curioſitate, viderunt arcam, & gauiſi ſunt, quòd vidiſſent. b Hæc vna curioſitas tantopere Deo diſplicuit, vt virorum principum ſeptuaginta, hominum verò plebeiorum quinquaginta millia puniuerit morte. Percuſſit Dominus de viris Bethſamitibus, eò quòd vidiſſent arcam Domini, & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. c

Leue

a *Caſſ. collat. 9. c. 31.*

b *1. Reg. c. 6. v. 13.* c *Ibid. v. 19.*

Leue prorſus & puerile videbatur delictum, id tamen maximum excepit ſupplicium.

Illa verò peſſima curioſitas eſt, quæ in vitam moréſque alienos oculatiſſima inquirit. Curioſiſſime mortalium quid vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? a Labeculam in alienâ facie curioſo digito notas, & in tuâ ſordidiſſimum atrorem non accuſas; in alijs damnas morum næuulos, in teipſo robuſta vitia lippiendo tranſis. Pondus & pondus, menſura & menſura, vtrumque abominabile eſt apud Deum. b Quicquid tu agis, ſancte hypocrita, grandi menſurâ, ingenti ſupercilio, pondere verborum magno excuſandum & commendandum eſt: quod alij agunt, hoc curioſitas tua gracili menſurâ, leui pondere vituperat; menſura hæc gemina, duplex hoc pondus apud Deum eſt abominabile.

Erinaceum Lex Hebræa vetus vt im-

a *Matth. c. 7. v. 3.* b *Prou. c. 20. v. 10.*

immundum animal damnauit. Hoc ſi tangatur, foris aculeatus globus tangenti, at intus ſibi ipſi contractis pedibus mollis pulpa eſt: ita iſti curioſi indagatores ſibi ipſis propitij ac blandi, aſperi ſunt alijs & rigidi: quod inquirunt, vident, audiunt, malè ac læuorſum interpretantur, ſuiipſorum mitiſſimi non cenſores ſed laudatores. Horum miſerrima prorſus conditio eſt, qui quicquid alienum eſt, in malignam interpretantur partem, & cùm dicta factáque damnare non poſſint, damnant animum ſoli Deo apertum.

Abrahamo ſepulchreti ius à filijs Heth empturo reſponſum eſt: *Sepeli mortuum tuum.* a Hoc curioſis illis indagatoribus ac perquiſitoribus omnibus inculcandum eſt: *Sepeli tu tuum mortuum; tuum, tuum.* Nos temerarij modeſtæ nimium curioſitatis eſſe cenſemus de actionibus exterioribus ſententiam ferre, ad cogitationes, ad intima animorum propoſita, ad abditiſſimas pectoris intentiones ſoli Deo notas

a *Gen. c. 23. v. 6.*

tas decurrimus, & alienos mortuos ſepelimus. Hunc prodigum, illum præparcum, hunc & auarum; faſtuoſum illum, hunc nimis humilem, iſtum iracundum, hunc nimis plumbeum & ignauum iudicamus. Hæc quotidiana ſunt; mille audias eiuſcemodi iudicia. O curioſe, nimium & temerarie veſpillo, quid viuos ſepelis? *tu tuum ſepeli mortuum*: tuis intende, quod tui muneris eſt, cura, quid aliena ſcrutaris? Quid funera nihil ad te ſpectantia deploras? tu tuum plora, & ſepeli mortuum. Memineris, te Chriſtianum eſſe, non ciuem Athenienſem curioſitati natum. De quibus Paulus: Athenienſes autem omnes & aduenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant, niſi aut dicere, aut audire aliquid noui. *a* Hinc ſuos commonefaciens: Audiuimus, ait, inter vos quoſdam ambulantes inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes. *b* Hæc maxima orantium impedimenta ſunt, hæc orationis alas incîdunt. Aut

L 4 igitur

a *Actor. c. 17. v. 21.* b *2. Theſſ. c. 3. v. 11.*

igitur curioſitatem vita, aut oratoris nomen perdidiſti.

§. III.

Tertium orationis impedimentum, *Animi duritia*, quæ duplex eſt, illa in pauperes, hæc in inimicos & hoſtes. Durus & aſper animus in pauperes omnem orationis fructum eripit. Locupletiſſimus teſtis Salomon: Qui obdurat aurem ſuam, inquit, ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur. *a* Mentionem inijcit Hebræus pſaltes aſpidis ſurdæ & obdurantis aures ſuas. *b* Hæc enim, quod Auguſtinus nos docet, ne carminum incantamenta percipiat, auriculam vnam terræ admouet, alteram conuerſo ſyrmate oppilat: hunc ipſum exercet aſtum pecuniæ amans, qui hanc quidem aurem monetæ ſuæ applicat, quam minimè minuendam, ſed aſſiduè augendam cenſet, alteram autem obſerat vanâ futuri ſollicitudine: quid ego, ait,

a *Prou. c. 21. v. 13.* b *Pſal. 57. v. 6.*

ait, in alios tam largus ſim, fortaſſis ipſe penuriâ premendus? quid filijs meis, quid hæredibus relinquam, ſi ærariolum meum tam maturè diſſipem?

En ſurdam aſpidem! Ita pauperum clamores obſtructis auribus excludit. Huic pro caudâ eſt viuendi meta. Hæc enim cura plerumque diſtinet, cruciátque deparcos, ne ſibi ante obitum deſint neceſſaria, vel ne filij tenuitatem patrimonij accuſent. Quiſquis igitur ſic aures obdurat, clamabit & ipſe, & non exaudietur. Par pari referet Deus, & velut in os obijciet: ſicut me ſæpius famelicâ pauperis voce clamantem non audijſti, ita nec ego te, quantumcunque clames, audiam: Ad rauim vſque clama, non audio: Auxilium, fidem, & opem meam implora, non audio: Miſericordiam & liberalitatem meam inuoca, non audio, quia nec tu me audiſti clamantem ad te; tuas tibi vices refero. Monui, & prædixi.

Vlyſſes, vt in apologis eſt, ſociorum aures aduerſus Sirenum voces cerâ

munijt. Hoc Vlyſſis ingenium, opulenti ſed auari Eucliones æmulantur, qui flebiles egenorum preces, libellóſque ſupplices ceratis oſtiolis excludunt. Cera eliquato iam melle arida & inſuauis, ditiorum illiberalem, durum, immitem, aſperúmque animum in egenos aptè notat. Vis igitur, cùm clamaueris, audiri? Tu quoque clamantes audi: Caue vllum è paupertinâ tribu præfractè reijcias. Tibi dictum puta, quod filio iniunxit Tobias: Noli auertere faciem tuam ab vllo paupere: ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini.[a]

Sed alia eſt animi durities in aduerſarios & hoſtes. Fruſtra orat, qui ſuis obtrectatoribus & inimicis veniã negat. Apertiſſimè præcipit Siracides: *Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur.* Intelligis hoc, & capis? & an, quod iuberis, facturus es? Iuſſionis cauſſas Siracides adiungit. *Homo homini reſeruat iram, & à Deo quærit medelam?* Nondum hæc capis?

a. Tob. c. 4. v. 7.

capis, & necdum ignoſcis omnibus, qui te læſerunt? Audi ab eodem plura: *In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur?* Non ſatis hæc luculenter dicta? vis luculentiora? Idem diuinus monitor addit: *Ipſe, dum caro ſit, reſeruat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? memento nouiſſimorum, & deſine inimicari.* a Etiamnum deliberas, an inimicis tuis ignoſcas? num cupis clariora, his clariſſimis? En ipſum tibi ſolem meridianum ſtatuo. Chriſtus dilucidiſſimè: Cùm, inquit, ſtabitis ad orandum, dimittite, ſi quid habetis aduerſus aliquem, vt & Pater veſter, qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Quòd ſi vos non dimiſeritis, nec Pater veſter, qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra. b

Hæc ipſo ſole clariora ſunt Aut igitur inimicis veniam non nega, aut non ora, ſic enim fruſtrà orabis. Quod ma-

a *Eccli c. 28. v. 2. & ſeqq.*
b *Marci c. 11. v. 25. & ſeqq.*

giſter è cælo confirmans: Si offers munus tuum ad altare, inquit, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. a Nam, vt ſcias, homicidarum munera Deo non ſunt accepta. Atqui homicida eſt, qui odiũ in animo velut eruentam ſicam exacuit. Ioannes Apoſtolus expreſſiſſimè: Omnis, inquit, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt: & ſcitis, quoniã omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem. b Affectu & animo certè homicidium coquit, qui odiũ admittit. Ita Hieronymus: Cùm homicidium, inquit, ex odio ſæpe naſcatur, quicunque odit, etiamſi necdum gladio percuſſerit, tamen homicida eſt. Nam odium eſt deſiderium homicidij plenum. Hinc plerumque qui auerſo & hoſtili eſt animo, ſi aduerſarium vel paruulo coehleari poſſet ſubmergere,

gere,

a *Matth. c. 5. v. 24. & 25.* b *1. Ioan. c. 3. v. 15.*

gere, hoc ſibi balneum iucundum ac vtile cenſeret. Igitur oraturus Deum, exue homicidam, & indue Chriſtianum. Quod & Auguſtinus crebrò inculcans: Odiſti fratrem, inquit, & ſecurus ambulas, & concordare non vis? non agnoſcis, quare tibi ſpatium dederit Deus? Ecce iam homicida es, & adhuc viuis? O quicunque ille es, attendis, quid tibi fecerit homo, & non attendis, quid tu feceris Deo? quare non dimittis homini parùm, vt tibi Deus dignetur dimittere multum. a

Et quomodo, dic ſodes, orationem Dominicam recitas, ſi veniam inimico negas? num totam profers? totam, inquis, profero. Nihil ergo verborum reticees? nil, ais, reticeo; dico liberè: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Túne iſta? ergo impudentiſſimè mentiris, & tuũ ipſe collum laqueo induis, quando debita tuis debitoribus non dimittis.

a *Aug. ſerm. 5. de S. Stephano.*

Digitized by Google

Quapropter & Auguſtinus feriò te interrogans: Ne, inquit, ignoſcas inimico, deuiabis à Chriſto? Dimitte illi veniam, ne dum fratri tuo negas miſericordiam, tibi claudas Patris indulgentiam. *a* Iudicium enim ſine miſericordiâ illi, qui non fecerit miſericordiam. *b* Hæc Auguſtinus monitis prolixioribus confirmans: Interrogate, inquit, quando rogatis Deum, corda veſtra, videte, quomodo tranſmittatis verſum iſtum: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Non eris orans, niſi iſta dicas; ſi alia dicas, non te exaudit ille, quia non ipſa tibi dictauit Iuriſperitus, quem miſit. Neceſſe eſt ergo, vt & quando verba noſtra dicimus in oratione, ſecundùm ipſam dicamus; & quando ipſa verba dicimus, bene intelligamus, quod dicimus, quia manifeſtam illam Deus eſſe voluit. Si ergo non oraueritis, ſpem non habebitis;

ſi

a *Aug. tom. 10. ſerm. 27. & eod. tom. ſerm. 182. de Temp. mihi pag. 342.* b *Iacob. c. 2. v. 13.*

ſi aliter quàm magiſter docuit, oraueritis, non exaudiemini; aut ſi in oratione mentiti fueritis, non impetrabitis. Ergo & orandùm, & verum dicendum eſt: & ſic orandum eſt, quomodo ille docuit. Velis nolis quotidie dicturus es: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Vis ſecurus dicere? fac, quod dicis *a*

Chryſoſtomus Dei perſonam induens: Quo pacto vis, inquit, vt ea, quæ in me peccâſti, dimittam, qui illorum, quæ in te deliquit proximus, cupis atque oras, vt vltor exiſtam. *b* Quapropter aut orare deſine, aut omnibus inimicis tuis offenſionis veniam impertire.

a *Idem Aug. tom. 8. in pſ. 103 mihi pag. 485.*
b *Chryſ. hom. 5. in epiſt. 1. ad Tim.*

§. IV.

Quartum orationis impedimentum, *Orantis immunditia.* Monoculus, Philoſtrato teſte, lautiſſimum inſtituit

ſacris

ſacrificium, ſed dignus non eſt habitus, qui vel placeret, vel oculum reciperet. *a* Oratio nobile ſacrificium, ſed à luſcioſo vel lippiente, aut cæco animo non acceptum. Qui orat, & animum quacunque noxâ letali inquinatum non priùs emaculat, indignationem potiùs quàm fauorem prouocat. Orationes, inquit Chryſoſtomus, puræ eſſe non poſſunt, ſi fœda ſit anima, quæ parit eas. *b* Et obſecro, quî tandem poſſit grata eſſe oratio illa, ſi orator omni orbatus ſit gratiâ. Iſtud à re ſimili diſcamus. Præfidens & nimium temeraria ſit hominis illius audacia, qui rogaturus aliquid, eum optimatem adit, cui ſeſe multò exoſiſſimum eſſe non neſcit. Mortalium audaciſſime, hunc tibi Dominum priùs in amicum concilia, deinde, quod cupis, roga. Ita prorſus, quomodo is preces ſuas Deo gratas fore ſomniauerit, qui gratiam omnem perdidit?

Sed

a *Philoſtrat. in Apollon. l. 1. c. 7.*
b *Chryſ. tom. 5. hom. 36. mihi pag 233.*

Sed vnde hoc ſciam, inquis, me in gratiâ eſſe? Tu tuam interroga conſcientiam, num ea delicti grauioris te accuſet. Suum illa vulnus non diſſimulabit, ſi læſa ſit. Quapropter conſultiſſimum eſt, Actum contritionis, a quem vocant, precationibus alijs præmittere, ad animum contractis ſordibus expiandum. Quod tunc præcipuè faciendum, ſi nobis vel minimum ſuſpecti ſimus de offenſione DEO illatâ. Hîc prima vox orantis ſit; *Miſerere mei Deus*, aut, *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Diuinus pſaltes compendio rem explicans: Iniquitatem, inquit, ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus. b Non ignoro, ſi peccatum vel blandioribus ſolùm oculis ſalutem, Deus me orantem vultu non beneuolo reſpiciet. Ab amicis ſalutari vult, aut ab ijs certè, qui priùs inimicitias ponunt, quàm Deum patrem ſuum appellent.

Iſaias

a *Hunc Lector in Horologio meo deſcriptum & explicatum inuenies Horâ I. Diei.*

b *Pſal. 65. v. 18.*

Iſaias vates Hebræus caſſæ orationis culpam omnem Iſraelis ſceleribus impingens: Peccata veſtra, inquit, abſconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret. a Aures diuinas, quo minùs preces veſtras audiant, delicta veſtra obſerant. Audit Deus, ſed non auerſos à ſe. Hoc ipſum malum Hieremias deflens: Nos, ait, iniquè egimus, & ad iracundiam prouocauimus: idcircò tu inexorabilis es. b Hæc illa nubes eſt, quæ inter Deum & hominem opponitur, ne tranſeat oratio. c Hæc denſa nubila ſunt, commiſſa crimina, quæ aſcendunt è corde prauo, velut ex uliginosâ & paluſtri terrâ. Verùm ex atris his nubilis tonitrua, grandines, fulmina prorumpunt, è peccatis ira, indignatio & furor Dei naſcitur: Hoc ijs ſingulariter nec ſine formidine conſiderandum, qui ſæpius quidem moniti, nihilominus ad genium viuunt, & animo ſuo non obſequi, nefas ducunt.

Nec

a *Iſai. c. 59. v. 2.* b *Hier. Thren. c. 3. v. 42.* c *Ibid. v. 44.*

Digitized by Google

Nec tamen omnem pietatis ſenſum in ſe volunt credi extinctum. Hos Saluianus acriter conſtringens: Quæ ratio eſt, inquit, vt doleamus nos non audiri à Deo, cùm ipſi Deum non audiamus; & ſuſurremus non reſpici à Deo terras, cùm ipſi non reſpiciamus ad cælum? & moleſtum ſit deſpici à Domino preces noſtras, cùm præcepta eius deſpiciantur à nobis? Fac nos pares Domino noſtro eſſe quis eſt iuſtę querimoniæ locus, hoc pati quemquam quod fecerit? ſaluo eo quod probare facilè poſſum, nequaquam nos pati illa, quæ facimus, & mitiùs multò nobiſcum Deum agere, quàm nos cum Deo. *a*

Exploratiſſimum nobis ſit, quod Salomon pronuntiat: Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. *b* Et qui obdurat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur. *c*

Hoc

a *Saluian. l.3. de Prouid. Dei. mihi pag. 24.*
b *Prou. c. 28. v. 9.* c *Ibid. c 21. v. 13.*

Digitized by Google

Hoc igitur ſemper obuerſetur animo: *Audi audiendus.* Vis propitium Dominum? ſis attentus famulus. Alioquin idem Salomon Dei iuſſu tibi occinet: Inuocabunt me, & non exaudiam: Manè conſurgent, & non inuenient me, eò quòd exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint. *a* Iure merito patieris, quod facis. Non audis? nec igitur audiendus es. Par pari referetur. Tu monita ſpernis, conciones negligis, reprehenſionem nullam admittis: Tu quoque ſpernêris, ne dubita, negligêris, & ad Dei conſpectum non admittêris. Non audiens nõ audieris: oppoſuiſti nubẽ, ne tranſiret oratio. Vt igitur Deus preces noſtras audiat, nos leges Dei audiamus: vt noſtras nobis condonet noxas, nos cunctas inimicis noſtris ignoſcamus iniurias; vt noſtros ſupplices libellos admittat, nos quoque adeuntium pauperum deſideria excipiamus. Hæc pari procedunt paſſu. Audi audiendus.

a *Ibid. c. 1. v. 28.*

CAPVT XII.

Quæ orationis ſint adiumenta.

AVguſto narrat Suetonius tam delicatas & teretes fuiſſe aures, vt verba odiſſet obſoletiora, & ſermonem amaret purum & elegantem; qui ſententiam quàm apertiſſimè declararet. Ideò nonnullos cùm amicorum tum cognatorum ſuorum, feſtiuis ſalibus perſtrinxit. Agrippinam neptem laudauit ob ingenium, ſed opus eſt, aiebat, te dare operam, ne moleſtè loquaris. Marcum Antonium, qui Oratoris nomen affectabat, ſalsè notabat, velut ea ſcribentem, quæ homines mirentur potiùs, quàm intelligant. Mecænatem virum cetera eruditum, & ſibi perquàm familiarem, ſed ſtylo laſciuientem, delicias parùm viriles ſectantem, verbis quæſitis, & ad venuſtatem compoſitis nimium exuberantem, facetâ epiſtolâ irriſit, hanc porrò epiſto-

læ

læ clauſulam adiecit : Vale mel gentium, ebur ex Hetruriâ, laſer Aretinum, adamas ſupernas, Tyberinum margaritum, &c. His iocis amici orationem nimium cincinnatam exagitans, voces ac ſententias ineptas, fœtores appellare ſolitus eſt. Sicut forenſi Rhetoricæ colores ſui ſunt, ſua illi lumina, ſed ſcienter ijs vtendum eſt.

Eodem prorſus modo habet ſuos & Cæleſtis Rhetorica colores, habet ſua quoque lumina, ſed opus eſt, vt ijs orator chriſtianus peritè ſciat vti. Capite ſuperiori orationis impedimenta ac vitia propoſuimus, nunc eiuſdem adiumenta, colores ac lumina proponemus.

§. I.

Primus orationis color, *Gratiarum actio.* Metuendum valde, ne plurimi hominum, grandi ære alieno laborent, ob ſolum grati animi defectum. Innumeris quotidie beneficijs à Deo afficimur, ſed heu rara & frigida eſt gratiarum actio. A Deo nobis corpus, animus,

mus, corporis, animi bona, valetudo, facultates, eruditio, tot præſentis vitæ commoda, tot futuræ certiſſima promiſſa ſunt. Quid nos? leproſi ſumus, ſanamur, ſed meritam benefactori gratiam non perſoluimus. Reuerà grandis culpa, tantóque vulgatior, quantò minus à tot ingratis hominibus æſtimatur. Veriſſimè dixit Seneca: Inter plurima maximáque vitia nullum eſt frequentius, quàm ingrati animi. a Adeò autem hoc turpe vitium eſt, vt de ingratis etiam ingrati conquerantur, cùm interim hoc omnibus hæreat, quod omnibus diſplicet. Non ſolùm ingratus eſt, qui beneficium accepiſſe ſe negat, quod accepit, ſed etiam qui diſſimulat; ingratiſſimus omnium, qui oblitus eſt. Et dubium ſit, vtrum peiorem vocemus, an eum, apud quem gratia beneficij intercidit, an illum, apud quem etiam memoria.

Vitioſi oculi ſunt, qui lucem reformidant; cæci, qui non vident. Nimium ingra-

a *Senec. l. 1. de Benef. c. 1. initio.*

ingratus eſt, qui, quod in primâ parte animi poſitum eſſe debuit, & ſemper occurrere, ita ſepoſuit & abiecit, vt in ignorantiam verteretur: apparet illum non ſæpe de reddendo cogitâſſe, cui obrepſit obliuio.

Infinitis nominibus Deo ſumus obſtricti, & nihilominus tot beneficiorum memoriam flagitiosè perdimus. Nulla profectò ſit oratio, quæ gratiarum actione careat. Et mente & ore aſſiduè verſanda ſunt illa verba: *Deo gratias: Benedictus Deus in æternum: Te Deum laudamus: Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo.* a *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia eius.* b Aſſidua gratiarum actio mirè placet Deo, qui turbam ingratorum odit, auerſatur, & arcet. Et multa ſanè beneficia Deus non confert, ne conferat in ingratos. E contrario eos, qui ſuo ſe benefactori memores ſiſtunt, beneficijs obruit. Nam qui primo beneficio gra-

tias

a *Pſal.33 v.1.* b *Et pſal.135. v.1.*

Digitized by Google

tias egit, ſecundum promeruit. Ita donis dona cumulantur. Quapropter omnis oratio, ſimul etiam ſit gratiarum actio. Vt accipias, ora; quia iam accepiſti; gratias age. Hoc expreſſiſſimè Paulus præcipiens: In omni oratione, inquit, & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. a

Sal, germanicum & planè pretioſum aroma tanti vsûs eſt, vt cibis pænè omnibus condiendis adhibeatur. Iuſcula, carnes, olera, pultes, rapa, panis ipſe ciborum optimus ſaliendus eſt. Hoc nobis aroma præ Indiarum omnī ſaccaro, pipere, cinnamo eſt: ij verò cibi, qui aromate hoc perſpergi nolunt, minùs ſalubres iudicandi. Eius indolis eſt omne pomi genus, b Cibus vel ideò ſuperbus; ſed certè malignus, quòd aroma nobiliſſimum aſpernetur. Oratio, vt cibus eſt, Deo gratiſſimus, qui niſi ſale perſpergatur, inſulſus erit & ingratus.

a *Philip. c. 4. v. 6.*

b Das Ops ſaltzt man nit.

gratus. Quo ſenſu Chryſoſtomus: Omnis, inquit, oratio noſtra gratiarum actione non careat. Qui non ſemper Deo gratias agit, prohibet quaſi Deo, ne ſibi ampliùs benefaciat, quaſi diceret, Ceſſa, Domine, ceſſa benefacere, nam & ego ceſſo gratias agere.

Rex Hebræus Dauid in diuinas laudes mirificè accenſus: Repleatur, inquit, os meum laude: vt cantem gloriam tuam, totâ die magnitudinem tuam. In te cantatio mea, ſemper. a Paratiſſimus eſt horis omnibus Deum laudare, Deo gratias agere, totâ die magnitudinem Dei extollere. Quod Auguſtinus explicans: Quid eſt, inquit, totâ die? hoc eſt, ſine intermiſſione laudare. In proſperis, quia tu Deus conſolaris; in aduerſis, quia corrigis. Antequam eſſem, quia me feciſti; cùm eſſem, quia ſalutem dediſti. Cùm peccâſſem, quia ignouiſti; cùm conuerſus eſſem, quia adiuuiſti. Cùm perſeuerâſſem, quia coronâſti. b

a *Pſal. 70. v. 7. & 8.* Augu-

b *Aug. in pſal. 70, mihi pag. 308.*

Auguſtini dictis Chryſoſtomus accedens: Optima, inquit, beneficiorum cuſtos eſt ipſa beneficiorum memoria, & perpetua confeſſio gratiarum. Admoneo vos, vt Dominum ſemper benedicatis. Si venerint mala, benedicite, & diſſoluentur mala. Si proſpera venerint, benedicite, & perſeuerabunt bona proſpera. Iugiter ſibi ſubuenire facit, cui collatum beneficiũ ante oculos ſemper aſſiſtit. a Quod obſeruans rex Dauid: Quoniam, ait, miſericordia tua ante oculos meos eſt. b Idcirco in omni oratione petitiones noſtræ innoteſcant apud Deum cum gratiarum actione, Rhetoricæ cæleſtis color optimus, gratiarum actio.

a *Chryſ. hom. 25. in Matth. & tract. de Symb.* b *Pſal. 25. v. 3.*

§ II.

Alter Rhetoricæ color, *Orationis, & omnium, quæ in oratione Deo proponuntur, cum Chriſti promeritis coniunctio.* Eccleſia hîc exemplo præit, quæ orationes

omnes hac ſolenni clauſulâ conſignat Per Chriſtum Dominum noſtrum. Ita orationes & actiones noſtræ Chriſti orationibus & actionibus coniunctæ vnum quid fiunt, veluti cùm aliquot aquæ guttulæ vini dolio miſcentur.

Ludouicus Bloſius luculento teſtimonio, quæ diximus, confirmat. Hæc ipſa ſcriptoris verba ſunt: Cùm Gertrudis virgo in opere quodam magnã ſentiens difficultatem diceret Deo Patri: *Domine, hoc opus offero tibi in laudem æternam, per vnicum Filium tuum, in virtute Spiritûs ſancti;* Intellexit, quòd quicquid piè offertur Patri per Filium, illud mirificè ſupra humanam æſtimationem nobilitatur, & redditur Deo Patri acceptum. Quemadmodum viride vel aureum apparet, quicquid per vitrum aut gemmam viridis aureiue coloris conſpicitur. *a* Exemplo res demonſtratur: Cùm quis inediam toleret, aut ſtipem erogat, ita Deum alloquatur: Pater æterne hic ego vnicam

fero

a Bloſ. Monil. ſpirit. c.3. fine.

ſero guttulam, ſed eam in mare meritorum Chriſti Filij tui conijcio: placeat tibi, oro, hæc mea oblatio. Aut breuiùs. Hanc ego abſtinentiam, hanc eleemoſynam, hunc ego laborem meum cum Domini IESV promeritis coniungo. a

Tali affectu hominis, tali pretio Chriſti Saluatoris oblata Deo, non poſſunt non plurimùm placere. Sic viliſſimæ actiones noſtrę, ſic omnes, quas toleramus miſeriæ, actionibus & doloribus Chriſti copulatæ ſummam induunt dignitatem. Sic aurum fit è plumbo, ſic vini generoſitatem aqua obtinet, ſic vitrum gemmæ pretium acquirit, ita frigus in ſaluberrimum calorem tranſit, ita lutum in fragrantiſſimum thus mutat, ita terræ ſordes theſauris cæli ſociatæ, inter cæleſtes gazas numerantur.

Hanc noſtrarum cum Chriſti actionibus coniunctionem Paulus explicatiſſimè

a *Plures eiuſcemodi formulas vide in meâ Amuſſi Rectæ Intentionis l, 2, c. 8. §. 7.*

Digitized by Google

tiſſimè commendans: Omne, inquit, quodcunque facitis, in verbo & opere, omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite, gratias agentes Deo & Patri per ipſum.a Atque hic ſecundus eſt Rhetoricæ cæleſtis color, noſtrarum cum Chriſti actionibus ac promeritis coniunctio.

a *Coloſſ. c. 3. v. 17.*

§. III.

Tertius eſt, *Eleemoſyna, & omnis inimicis data.* Inter impedimenta orationis & vitia, *Duritiem cordis* tertio loco numerauimus. Hic illi color oppoſitus eſt, qui & veniam aduerſarijs, & monetam manu benignâ tribuit egenis. Vis, inquit Auguſtinus, orationem tuam volare ad Deum? fac illi duas alas, ieiunium & eleemoſynam. Altera iam facta eſt ala, ſi ignoſcis delinquenti, & donas egenti. a

Iacob iam tumulo vicinus, filijs fatalem lectulum cingentibus, tabellas

teſta-

a *Aug. in pſ. 42. fine omnino.*

Digitized by Google

teſtamentarias conſcribens, & cuiuis filiorum debitam partem aſſignans, demum ad Ioſephum verſus: En ego morior, inquit, & erit Deus vobiſcum, reducétque vos ad terram Patrum veſtrorum. *Vt autem nôris quàm ego te ſemper charum habuerim*, do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo. a

Quis obſecro hic gladius, quis arcus iſte? Iacob vir ſimplex & rectus habitans in tabernaculis, quando vnquam gladium ſtrinxit? ecquando armis vſus eſt? E Chanaan in Meſopotamiam properans, ſolo armatus bacillo tranſijt Iordanem. Vnde igitur illi hæc præda gladio & arcu comparata? Chaldæus interpres ſic verba componit: Quam tuli de manu Amorrhæi, oratione meâ & deprecatione. En gladium Iacobi, en arcum. Tunc autem gladium ſtrinxit, tunc arcum intendit, cùm pro hoſte capitali

a *Gen. c. 48. v. 21. & 22.*

Eſau orauit. Ita quidem Iacob pugnauit. Hinc Ephrem Syrus: Si inter orandum, inquit, animum vagari permittas, eris, velut qui tenet quidem arcum, verùm ſagittam contra aduerſarium dirigere nequit, illam in vanum nullâ certâ intentione emittens.

Verùm, oratio apud Deum eò eſt efficacior, quò magis offenſus fuerat orator ab his, pro quibus orat. Orantis enim patientia, vim confert orationi. Quem ad contumelias tacentem nemo audit, eum beneuolentiſſimè audit Deus in oratione deprecantem. Hominis patientis deprecatio non fert repulſam. Mittitur à Deo Propheta, qui regis Ieroboami ſacrilegia reprehenderet. Irato rege violentam manum extendente, *ſubitò exaruit manus eius, nec valuit eam retrahere ad ſe.* a Sed orante illicò Prophetâ, reuerſa eſt manus regis ad eũ, & facta eſt ſicut priùs. Cur impius rex à pœnâ ob tam grauem culpam irrogatâ tam citò liberatur? Pro-

a 3 *Reg. c. 13. v. 4. & 6.*

Digitized by Google

Prophetæ iniuriam patientis oratio interuenit. Oſtendit Propheta manſuetudinem, ait Theodoretus, & Deus clementiam: nam petijt, & Deus dedit medelam. a

Cùm olim Deus efficaciſſimam ſibique gratiſſimam orationem laudare inſtituiſſet, Moſis & Samuelis orationes memorans: Si ſteterit Moſes, & Samuel coram me, inquit, non eſt anima mea ad populum iſtum. b Hîc Gregorius quæſtionem ponens: Quid eſt, inquit, quod Moſes & Samuel ceteris Patribus in poſtulatione præferuntur? Niſi quòd hi duo tantummodo in cunctâ Teſtamenti veteris ſerie, pro inimicis ſuis leguntur oràſſe. Vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen pro lapidatoribus ſuis Dominũ deprecatur. Alter ex principatu eijcitur; & tamen rogatus vt Deum exoraret, fatetur dicens: Abſit à me peccatum, quò minùs ceſſem orare pro vobis. c Gratiſſima

a *Theodor. quæſt. 42.* b *Hierem. c. 15. v. 1.*
c *Greg. hom. 27. in Euang. & l. 9. moral. c. 9.*

ma & efficaciſſima oratio pro inimicis orare.

Cenſent Theologi tribus illis horis, quibus terrarum orbis ſe tenebris inuolutum obſtupuit, Chriſtum in cruce iam ſublimem, ita quidem ſiluiſſe, vt toto eo tempore tacitus orârit ad Patrem. Quale autem huius orationis poſuit exordium? Pater dimitte illis, quia neſciunt, quid faciunt. Veniam hoſtibus rogauit, ſed & militibus, à quibus crucifixus, veſtes ſuas veluti eleemoſynas diſtribuit. Cruentã hanc trabem Chriſtiane ſuſpice. En tuum hîc gladium, en arcum tuum. Huic tu ſagittas, ſi quas habes, impone & eiaculare; nunquam errabunt illæ, omnia penetrabunt; cor ipſum cæleſtis Patris reſerabunt. Sed vide hunc tuum gladiũ ita ſtringas, hunc arcum tuum ita intendas, vt hoſtes tuos attingas & vulneres, ſed prout ſuos Iacob, ſuos Chriſtus attigit, & vulnerauit. Iacob pro Eſau inimico, Chriſtus pro crucifixoribus hoſtibus orauit. Hæc amantium

ſunt

ſunt vulnera. Pater dimitte illis. Et vos, ô Chriſtiani, dimittite, & dimittemini: eâdem quippe menſurâ remetietur vobis. a Quaſi menſura diuini amoris magnitudinem ſuam mutuetur à iudicio humano: vt tantum ſperare quiſque debeat à DEO, quantum in alios contulerit, & eandem expectare delicti veniam, quam erogauerit, modo per omnia eodem. Sed nónne æternâ obliuione delictum omne ſepeliri, nullámque illius memoriam in offenſi animo reſidere volumus? Quod igitur ab alio in cauſsâ noſtrâ fieri optamus, id in aliorum delictis faciamus, memores illius: Prout vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter. b Memores & illius: Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, ne tu aliquando alteri facias. c Quæ cùm non facimus, an non nos ipſos in dies damnamus, orantes, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Nos non dimittimus: non ergo dimit-

a *Luc. c. 6. v. 37. & 38.* M 6 te
b *Luc. eod. c. v. 31.* c *Tob. c. 4. v. 16.*

Digitized by Google

te. Poſt iniuriam non admittimus vllum in amicitiam, nec tu nos admitte. Excludimus poſt delictum in nos ab omni familiaritate noſtrâ; exclude & tu à tuâ. Non fidimus; non fide. Non credimus illis noſtra, non crede nobis tua. Non facimus illos ſocios bonorum & honorum noſtrorum; nec tu facias nos tuorum. Nos debitores noſtros ad Leonem, ad crucem poſtulamus: tu quoque nos, qui tui debitores ſumus, Leoni & cruci obijce. Non parcimus, non parce. Nos ſententiâ noſtrâ inimicos noſtros ad inferos damnamus; quid reſtat Domine, quàm vt nos etiam eodem deturbes? Hæ veſtræ, Christiani, orationes ſunt.

Aut ergo dimittite, aut veſtris ipſi ſententijs perite. Si preces placet fundere non irritas, videte, (quod Auguſtinus monuit) vt geminas habeat alas oratio; ignoſcere delinquenti, donare egenti; veniam hoſti, monetam pauperi. Hæc Auguſtinus diſertiſſimè pro ſuggeſtu non ſolùm explicans, ſed altè

animo

animo inſigens & identidem incul-
cans: Ecce, inquit, poſt ſermonem fit
miſſa catechumenis. Manebunt fide-
les; venietur ad locum orationis. Sci-
tis, quò acceſſuri ſumus, quid priùs
Deo dicturi ſumus? Dimitte nobis de-
bita noſtra: ſicut & nos dimittimus
debitoribus noſtris. Agite, vt dimitta-
tis, agite. Venietis enim ad iſta verba
orationis, quomodo ea dicitis, quo-
modo non dicitis? Poſtremò interro-
go, dicitis, an non dicitis? odiſti, & di-
cis? Reſpondebis mihi, ego non dico.
Oras, & non dicis? odiſti, & dicis?
oras, & non dicis? Citò reſpondeo:
Ergo ſi dicis, mentiris: ſi non dicis, ni-
hil mereris. Obſerua te, attende te.
Modò es oraturus, dimitte ex toto
corde. Litigare vis cum inimico tuo,
priùs litiga cum corde tuo. Litiga, in-
quam, litiga cum corde tuo. Dic cordi
tuo; Noli odiſſe. Illud autem cor tuũ,
animus tuus odit adhuc. Dic animo
tuo, noli odiſſe. Quomodo orabo,
quomodo dicam, Dimitte nobis debi-

ta noſtra? poſſum quidem hoc dicere, ſed quod ſequitur, quomodo dicam? ſicut & nos? Quid? ſicut & nos dimittimus. Vbi eſt fides? Fac, quod dicis, ſicut & nos. Sed non vult dimittere anima tua, & contriſtatur, quia dicis ei: Noli odiſſe. Reſponde illi: quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Quare triſtis es? Noli odiſſe, nec perdas me. Quare conturbas me? Spera in Deum. Langues, anhelas, ægritudine ſauciaris: non potes tibi tollere odium. Spera in Deum, medicus eſt, pro te pependit in ligno, & nondum eſt vindicatus. Quid vis vindicari? Ideò enim odiſti, vt vindiceris. Vide pendentem Dominum tuum, vide pendentem, & tibi de ligno tanquam de tribunali præcipientem. Vide pendentem, & tibi languenti de ſuo ſanguine medicamentum facientem. Vide pendentem, ſi vindicari vis. Vindicari vis, vide pendentem, audi precantem, Pater ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt. Sed potuit hoc

Chri-

Chriſtus, dicis mihi, ego non poſſum. Ego enim homo ſum, ille Deus: homo ego, homo ille, Deus homo. Deus ergo vt quid homo, ſi non corrigitur homo? ſed ecce tibi loquor, ô homo, multum eſt ad te imitari Dominum tuum, attende Stephanum conſeruum tuum. Certè Stephanus ſanctus, homo erat, an Deus? homo erat, planè homo erat; hoc erat quod tu. Sed quod fecit, non fecit, niſi donante illo, quem rogas & tu. Ecce quid eſt requieſcere, pro inimicis orare.[a]

a *Aug tom. 10. ſerm. 237. de Tempore c. 8. & 9. mihi pag. 385.*

§. IV.

Hîc vnicum illud & aureum ſexcenties ingeminandum: Bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſynâ.[a] Ventri metuis à ieiunio? ſaltem loculos pande, & refice ieiunos pauperes. Inediam refugis? eleemoſynam ſaltem tuis precibus iunge. Bona eſt oratio, bona eſt, optima eſt, ſed cum eleemoſynâ. Hæc enim non tantùm orationem adiuuat,

a *Tob. c. 12. v. 8.*

ſed

ſed & ipſa orat. Quod teſtatus Siracides: Conclude, inquit, eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.[a] Adeò námque ad impetrandum potens eſt, vt etiam te tacente clamet ad Deum, & impetret, quæ tibi Deus cognouerit expedire.

Salomon ad ingreſſum oraculi in templo gemina fecit oſtiola è lignis oleaginis. Cur non è lignis Setim, quæ cariem ignorant, cur non è cedro? imò cur non ex auro, cùm id loci religio poſceret? Rectè oleam adhibuit, vt orationis locus ſymbolo miſericordiæ inſigniretur, vt enim oratio impetret, miſericordia perſuadet. Beati miſericordes, quoniam & ipſi miſericordiam conſequentur. Hinc illud Chriſti: Date, & dabitur vobis.[b] Date vos pauperibus, cùm panem aut veſtem petunt, & dabit vobis Deus, cùm æternam beatitudinem petieritis. Quòd ſi his minima negatis; quâ fronte, quo iure maxima Deum rogatis? Eâdem quippe

a *Eccli. c. 29. v. 15.* b *Luc. c. 6. v. 38.*

Digitized by Google

pe menſurâ, quâ menſi fueritis, remetietur vobis: Vos pauperes nō auditis, nec vos Deus audiet æqualiſſimâ prorſus menſurâ. Quod Chryſoſtomus inſtillans: Cùm, inquit, defeceris orans, & nō acceperis, cogita, quoties pauperem audiſti petentem, & non exaudiſti. Et tu quidem hoc ex crudelitate facis, Deus autem ex benignitate: a imò & ex iuſtitiâ.

Ita igitur orationi eleemoſynam iunge, vt tibi liceat hoc modo precari: Domine, ego cùm ipſa ſim miſeria, pauperes tuos exaudiui, tu, cùm ipſa ſis miſericordia, non exaudies me pauperem?

Exaudiêris, certus eſto; eâdem menſurâ, quâ menſus es, remetietur tibi: Danti dabitur. Concluſiſti in ſinu pauperis eleemoſynam, & hæc pro te ab omni malo exorabit.

a *Chryſ. hom. 79. ad populum.*

§. V.

Quartus Rhetoricæ cæleſtis color,

Reſigna-

Reſignatio, quam vocant, ſeu, Indifferentia & Conuenientia cum diuinâ voluntate.

Chriſtum è monte deſcendentem homo leproſus, prono corpore adorans: Domine, aiebat, ſi vis, potes me mundare. a Breuiſſima quidem oratio, ſed perfectiſſima. Tantum habuerunt momenti, geminæ ſolùm ſyllabulæ illæ: SI VIS. Adeò exacta eſt precandi hæc formula, vt eam ipſam Chriſtus Dominus in ſummis angoribus obſeruans dixerit: Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me. b Hæc eadem omniũ orationum noſtrarum ſit clauſula, *Domine, ſi vis*. Diuerſiſſimæ ſunt orationes noſtræ, prout variant calamitates noſtræ. Eſt, qui oret: Domine in morbo ſum, totius corporis doloribus oppreſſus; libera me. Bona oratio, ſi ei non deſit clauſula, SI VIS. Alius precatur: Deus fons omnium theſaurorum, extrema me paupertas conficit, tu tantùm victui meo tribue neceſſaria. Oratio

a *Matth. c. 8. v. 3.* b *Luc. c. 22. v. 42.*

cio licita, modò pauperculus hic addat: *Domine ſi vis.* Plurimi ſic orant: Pro tuo honore, Deus, honores & dignitates quæro: ad tuam gloriam hoc illúdue munus expeto: iube conſequar, quod ambio. Orationem hanc non damnamus, modò clauſulam ei orator meminerit hanc apponere; *Domine, ſi vis.* Non nemo ſic orat: Vxorem ducere decreui, ſed à nummis, formâ, virtutibus egenam nollem. Tu Deus qui nuptiale fœdus in paradiſo ſanxiſti, da diuitem, da formoſam, da virtute præditam. Non iniquæ ſunt hæ preces, ſed maximè his addendum: *Domine, ſi vis.* Quàm multi doctrinam & eruditionem variam petunt, malè petituri, niſi & hunc epilogum adiungant: *Domine, ſi vis.* Eſt, qui cum pſalte regio vociferetur: Eripe me de manu inimicorum meorum, & à perſequentibus me.[a] Sed & huic precationi addendum, quod addidit pſaltes: In manibus tuis ſortes meæ. Hoc eſt, ego,

Domine,

a *Pſal. 30. v. 16.*

Domine, paratus ſum in vtrumque, prout tibi viſum fuerit: Si vis, potes me ſaluum inimicis meis ſubducere; ſi vis, potes me ijs proterendum relinquere. Quæcunque ſors è manu tuâ prodierit, mihi placebit. Scis, Domine, quàm nec ipſum mihi cælum, nec ipſa quidem placeret beatitudo contra tuam voluntatem, quantò minùs mea, vel alterius valetudo poterit placere, ſi me vel alterum valere tibi diſpliceat. Domine, ſi vis, fiat, quod oro. Sin autem nolis, non fiat, obſecro, non fiat, quod peto. Melius eſt, repulſam pati te volente, quàm votorum ſummam aſſequi, nolente te. *Si vis*, Domine, & prout vis, ita fiant omnia.

Pretioſiſſimus hic orationis color eſt, & qui noſtris pictoribus vltramarinum dicitur. a Abſque indifferentiâ & reſignatione nulla poteſt placere oratio.

Quæſierat olim quiſpiam è ſocio diui

a Ein aintzigs Loth vmb 40. Thaler/vor Zeiten vmb 100. Goldcronen.

diui Franciſci, Ægidio: Quid tandem faciendum ſibi cenſeret, quod DEO gratiſſimum foret? Ægidius vt erat feſtiuæ ſanctitatis, canere incœpit: Vnus vni, vnus vni. Hæſit nonnihil alter, & faſſus eſt, ſe non aſſequi hoc reſponſi genus. Cui Ægidius: Tu, inquit, vnicam habes animam, hanc vnico Deo ſine omni impedimento, ita integrè ac indifferenter trade, tanquam tu ſolus & DEVS in orbe ſint. Quicquid tu DEVM rogaueris, & quicquid tibi Deus conceſſerit, hoc animo quàm reſignatiſſimo accepta. a Hæc pretioſa eſt oratio.

Hanc reſignationis virtutem Religioſus Eccleſiaſtes inſigniter ob oculos ponens: Vitâ, inquit, & doctrinâ ſuâ Dominus id in nobis efficere voluit, & intendit, vt libero, reſignato, ac immobili ferre diſcamus animo, ſi ab alijs fallaces ac ſeductores vocemur, ſeu alia quęlibet verborum in nos congeran-

a *Chronicon S. Franciſci parte 2, l. 7, c. 20. mihi pag. 271.*

gerantur iacula & iniuriæ: quibus bonæ famæ & exiſtimationis noſtræ vitietur integritas: ſi prætereà non verbis tantùm, ſed operibus quoque infeſtemur, ſi corporis nobis ſubtrahantur neceſſaria, ſi non ſolùm temporalia, quibus carere non poſſumus, nobis denegentur, ſed ipſis quoque corporibus noſtris iniuria inferatur, & læſio, cui infirmitas ſuccedat, aut alia quæuis pœna, ſeu dolor irrogetur, quæ ijſdem corporibus noſtris moleſtiā poſſint adducere. Si prætereà omnes actus noſtros meliori, quo poſſumus, modo perficiamus, & ipſos nihilominus alij, quàm peſſimè interpretentur. Inſuper vt hæc non ſolùm ab hominibus feramus æquanimiter, ſed ipſa quoque Domini flagella patienter toleremus, ſi nobis præſentiæ ſuæ conſolationem ſubtrahat, adeóque ſe à nobis elonget, ac ſi inter ipſum & nos murus ſit interpoſitus: & ſi in labore & anguſtijs noſtris, pro ſolatio & ope ad ipſum venientibus talem ſe nobis exhibeat, velut

velut ſi oculos ad noſtri occludat occurſum, neque videre, neque audire nos volens, ſolóſque nos in afflictionibus, ac miſerijs noſtris certare ſinat, ſicut & ipſe à patre ſuo relictus fuit. In his omnibus in eius nos diuinitate abſcondere debemus, vt in ipsâ noſtrâ deſolatione immobiles permanentes, in nullâ mortali creaturâ vel negotio ſolatium quæramus, niſi in illo duntaxat verbo, quod & Chriſtus ipſe dicebat: a Fiat voluntas tua. b

Quocirca breuiſſima hæc clauſula, *Si vis, Domine,* tam venuſtus, quàm gratus orationis color eſt.

a *Matth. c. 26. v. 42.* b *Taulerus in Inſtitut. c. 15. mihi pag. 35.*

§. VI.

Quintus orationis color eſt, *Animi clamor.* Hoc aſſiduum fuit pſalmographo Hebræo, vociferari precando & clamare. Hinc illud ſexcenties ingeminat, voce meâ ad Dominum clamaui. Ad te, Domine, clamabo. Ad te, Domi-

Domine, clamaui totâ die. Clamaui in toto corde meo, exaudi me, Domine. a Scio equidem, Domine, quàm duo hæc ſeſe fideliter conſequantur, homo toto corde clamans, & DEVS exaudiens: vbi clamor precantis tam ſerius, ibi promptiſſimus annuentis aſſenſus. Hinc Dauid de omni corde ſuo laudauit Dominum. b

Hinc rectè dixit Gregorius: Tantò minùs quis clamat, quantò minùs deſiderat. Conſideremus hîc, obſecro, tria fratrum paria, Abelem & Cainum, Gallum & Iulianum, Phariſæum & Publicanum. Hos duos etiam inter fratres numero, quos Chriſti concio ſocietate tam arctâ copulauit.

Abel & Cain orârunt ambo, ſed effectu diſſimillimo. Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem & ad munera eius non reſpexit. c Quid cauſſæ dixerimus fuiſſe?

ſuum

a *Pſal. 3. v. 5. Pſal. 27. v. 1. Pſal. 87. v. 10. Pſal. 118. v. 145.* b *Eccli. c. 47. v. 10.* c *Gen. c. 4. v. 4. & 5.*

ſuum vterque ſacrificium perfecit, Deum vterque inuocauit: non placuit vterque. In Abelem conijciuntur oculi, auertuntur à Caino. Quid tandem cauſſæ? Abel vtique orauit ſeriò; clamauit in toto corde ſuo, litauit Domino, & perlitauit. At verò Cain remiſſiore animo, non id quod optimum habuit, ſed vilius aliquid de fructibus terræ adoleuit: ſed Abel, quod reperit ſelectiſſimum de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum obtulit: *a* in toto corde ſuo clamauit. Hinc ad Abelis, non ad Caini dona Dominus reſpexit. Atque vt Symmachus & Aquila loquuntur, *Delectatus eſt.* Quo autem id ſigno Deus luculentum fecit? igne cælitus demiſſo in Abelis, non in Cain ſacrificium. Ita priſci Patres Cyprianus, Cyrillus, Hieronymus, Chryſoſtomus, Theodotion aſſerunt, quorum verba ſunt: Inflammauit Dominus ſuper Abel, & ſacrificiũ eius, ſuper Cain autem non inflammauit. Hæc nobis bono erunt hac ratione.

a *Ibid.* N Quando

Quando nos orationem animo remiſſo ac frigido non ſolùm incœperimus, ſed eodem etiam finierimus, in nos ipſos rectè pronuntiabimus: Non inflammauit Dominus ſuper me & ſacrificium meum. Sed & cauſſam addamus: Non Abel, non Dauid, ſed Cain fui; non clamaui in toto corde meo.

Gallus & Iulianus fratres Conſtantij Imperatoris filij, ambo clerici, ſed ſibi diſſimillimi. Quales autem ipſi, talis erat & oratio ipſorum. Hi fratres duo à fundamentis ædem ſancti Mamantis ſtruere cœperunt, ſumptus & operas partiti. Quicquid Gallus ædificauit, ſtabile fuit. Quod Iulianus condidit, totum corruit, ipſis etiam fundamentis è terrâ velut indignabundâ eiectis. Quid cauſſæ tam diſparis ſucceſsûs in vnâ eâdémque ſtructurâ? Iulianus ex aſſe nequam non clamauit in toto corde ſuo, Chriſtianum ſimulauit, dum diadema & purpuram obtinuit Dei perduellis. Idcirco non inflammauit Dominus ſuper ſacrificium

&

& preces hominis tam inſigniter improbi. At verò Gallus Iuliani frater optimo animo vtens, & ſumâ fide, clamauit in toto corde ſuo. Propterea ſuper ſacrificium illius inflammauit Dominus, huius ædificium ſurrexit, hunc Deus exaudijt. Tanti eſt in toto corde ſuo clamare ad Dominum.

Phariſæus & Publicanus eodem tempore, in eodem templo precationes planè impares inierunt. Phariſæus adeò non clamauit in toto corde ſuo, adeò non ſerius orauit, vt nec orauerit quidem, vt ingenioſè dixerit Auguſtinus: Quid Phariſæus rogauerit DEVM, quære in verbis eius, & nihil inuenies. Aſcendit orare, noluit Deum rogare, ſed ſe laudare. a Siquidem Lucas articulatè: Phariſæus ſtans, inquit, hæc apud ſe orabat. b Hæc oratio non nubes penetrabat, ſed domini ſui gratulabundo ſinu ſe occultabat.

In vno aliquo noſocomij hypocau-

a *Aug. tom. 10. ſerm. 36. de verbis Dom. circa med.* b *Luc. c. 18. v. 11.*

ſto ægrotorum complurium diuerſi gemitus & ſuſpiria eduntur, nec alia ferè auditur muſica, quàm illa miſerabilis ah ah, heu heu, oh oh. Noſocomus etſi ad menſam illius hypocauſti ſedeat, & plorabiles illas voces audiat, non tamen ſe loco mouet, non ſurgit, illud animo voluens: Iam aſſueuerunt aures meæ huic muſicæ, nec manū hæ quiritationes petunt: Quòd ſi ægrotorum aliquis clamare incipiat, *Iuuate, obſecro, iuuate*, tunc loco ſurgit, & ad ægrum accurrit, auxiliarem manū commodaturus. Haud aliter Deus nobiſcum agit, nos homunculi miſeri, dum viuimus, in noſocomio ſumus varijs afflicti morbis, varijs preſſi ærumnis, diuerſis ingemiſcentes cladibus plurimùm laboramus. Hinc gemitus & ſuſpiria, hinc preces & obſecrationes multæ, ſed non æquè multi clamores audiuntur. Paratus eſt Deus velut noſocomus accurrere & auxiliari, ſed non cuiuſuis vocibus mouetur, non qualuis exaudit preces; clamoribus,

hoc

Digitized by Google

hoc eſt, valdè ſerijs ac feruidis precationibus ad opem ferendam perſuadetur. Ergo contende vocem, clama, mi æger, clama, clama, & iuuaberis.

At verò Publicanus, vt verbis Auguſtini loquamur, pœnas de ſeipſo exigebat, propterea Deus confitenti parcebat. Nam pectus ſuum percutiebat, clamabat in toto corde ſuo.

Atque hic ſerius eſt orandi modus: Clamemus in toto corde noſtro, & effundamus ſicut aquam cor noſtrum, ante conſpectum Domini. a Ita haud dubiè Dauid, ita Daniel, ita Iudith, ita Suſanna, ita tot alij orârunt; clamârunt in toto corde ſuo. Qui inter nos ore compreſſo muginatur & muſſat, eum vt in mores delinquentem corripimus hac voce: Clariùs, clariùs; pande os. Tu verò pande cor, quiſquis oras, nec oras ſeriò; vociferare, & clama in toto corde tuo, & inflammabit Dominus ſuper ſacrificium tuum. Feruor deuotionis eſt animæ lingua, ſine hac muta eſt anima.

a *Thren. c. 2. v. 19.*

 He-

Digitized by Google

Hebræus rex Dauid: Eleuauerunt, inquit, flumina vocem ſuam. a Res creatæ omnes modo, quo poſſunt, clamant, & laudant Deum. Nos homines rationis compotes, non patiamur, obſecro, nos clamando vinci, clamemus in toto corde noſtro. Cum hominibus ſubinde fabulari licet: colloquium cum Deo, negotiorum ſummum eſt, cum curâ ſemper & ſeriò inſtituendum. Hinc rectè dixit Hieronymus: Malo vnum pſalmum cum hilaritate mentis decantare, quàm totum pſalterium cum torpore, faſtidio, & acediâ.

a *Pſal. 92. v. 3.*

CAPVT XIII.

Quatuor oraturo monita.

DEVS olim vt rem grandem pollicitus: Faciam, inquit, mirabilem in die illâ terram Geſſen, in quâ populus meus eſt, vt non ſint ibi muſcæ. Contrà minatur toti Ægypto: Immittam in te omne genus muſcarum, & imple-

implebuntur domus Ægyptiorum muſcis diuerſi generis. a Exiguum & vile animalculum muſca, ſed grande fuit ac miſerabile ſupplicium à muſcis ita cruciari.

Qui orat, & cogitationibus vagis non ſingulari ſtudio repugnat, miſer eſt Ægyptius, de quo veriſſimè dicatur: *Impleta eſt domus illius muſcis diuerſi generis.*

Qui verò eâ orant animi contentione, vt tumultuanti cogitationum turbæ pro viribus reſiſtant, mentémque ad Deum ardenter erigant, hi ſanè inter Ægyptios idololatras non numerandi veniunt, è populo Dei ſunt, in domibus eorum muſcæ non ſunt. Atque hinc, quales ſint, noſcuntur. *Facta eſt mirabilis terra Geſſen, vt non ſint ibi muſcæ.*

De hoc muſcarum examine coërcendo hactenus locuti ſumus. Nunc porrò tam hoc quàm ſequenti capite præceptiones ſeu monita nouem ſubijcie-

a *Exodi c. 8. v. 21. & 22.*

ijciemus illis perpendenda, qui ſuum cum Deo ſpiritum cupiunt coniungere; qui conantur, vt ſuprà demonſtratum eſt, in toto corde ſuo clamare.

§. I.

Monitum primum: Oratio inambulans & vaga, ſterilis eſt labor. Veniâ tuâ, mi homo, quæſierim ex te, cùm cubiculum aut templum ingrederis, quid facere cogitas? Orare, inquis: Ergo rectè ora. Hæc agendi norma, ſi in vllo negotio, in iſthoc certè valeat: Quod facere vis, fac bene. Nam oratio tam ſegnis & incuſtodita, nihil impetrat, imò nec oratio quidem eſt, ſed vanus & inanis ſermo, flumen verborum, ſed non piſculentum. Qui ſic orat, Deum potiùs irridet, quàm vt laudet. Quod Baſilius Magnus aſtruens: a Diuinum auxilium, inquit, eſt implorandum non remiſsè, nec mente huc vel illuc euagante: talis enim non ſolùm non impetrabit, quod petit, ſed Deum

a *Baſil. ſerm. cuius inſcriptio eſt, Inſtitutio ad vitam perfectã, & de orando Deo: poſt med.*

Digitized by Google

Deum magis irritabit. Aliquam eius cauſſam ſubijciens Bonauentura: Valdè indecens eſt, ait, vt quis cum Deo loquatur ore, & aliud meditetur corde. Non afficitur erga Deum, qui aliud cogitat, aliud loquitur. a Quid talis oratio impetret, quæ nec quidem rogare nouit? Siracides ad architecturam reſpiciens: Vnus ædificans, ait, & vnus deſtruens, quid eis prodeſt niſi labor? b Haud aliter, ſi ædificet lingua, cor deſtruat, labor eſt ſteriliſſimus. Hoc igitur verſetur in corde, quod profertur ab ore.

Monitum ſecundum. Oratio vaga & inambulans, non ſterilis tantùm, ſed & noxius labor. Eiuſcemodi námque oratio non ſolùm nihil impetrat, ſed & nocumentum adfert. Auguſtino teſte, Oratio iuſti clauis eſt cæli, aſcendit precatio, & deſcendit Dei miſeratio. Hanc autem cæli clauem prauè detorquet, quiſquis orat, interim tamen

N 5 quid

a *Bonau. l. de perfect. vita, c. 15.*
b *Eccli. c. 34. v. 28.*

quid oret, ipſemet ignorat. Vnde triplex oranti damnum: ſeram deſtruxit, clauem fregit, locum non aperuit: a Ita prorſus, qui animo in oratione tam vagus fuit, tempus perdidit, Deum offendit, cælum non reſerauit. Pulcherrimè dixit & veriſſimè Auguſtinus: Oratio oranti eſt præſidium, Deo ſacrificium, dæmoni flagellum. Quòd ſi nullus ſit orantis ardor, nulla attentio, vertamus, & cantemus: Oratio oranti eſt nocumentum, Deo ludibrium, dæmoni gaudium.

Importuni profectò & miſeri locutores ſunt, qui garriunt, & blaterant vt ebrij, aut vt irati, aut etiam vt limphatici & inſani. Ebrijs lingua in vdo eſt; hinc verba lapſantia merguntur luto. Iratis lingua felle ac veneno natat; hinc verba virulenta mortem propinant. Lingua phreneticis in igne eſt; hinc verba furiata volant & flammea. Etſi

a Verrib den Schlüſſel. ebrius,

Chryſoſt. ſerm. 2. de Eliâ: Clauis cæli fit ſermo Eliæ ſanctiſſimi. Iubet enim & clauditur cælum; orat poſtmodum & aperitur.

ebrius, iratus, fanaticus toto die loquantur, nihil promouent, quò enim diutius garriunt, tantò minùs proficiunt. Talis omnino eſt, qui ignorat, quid orando dicat; temulentus, fremebundus, rabioſus fabulator eſt, & tamen audet coram ſupremo Rege verba facere: quò plus loquitur, plus offendit; lingua illius fel & ignem vomit. Nec placere poteſt tam inſolens futilitas.

Oſeas Iſraëlis ruinam deflens: Lappa, inquit, in tabernaculis eorum; ſacrificium eorum quaſi panis lugentiũ, omnes, qui comedent eum, contaminabuntur. a Panis lugentium, panis ſordidus, cinere ſparſus & obductus eſt. Nauſeat Deus tam immundos panes. Sed & illud Prophetæ perpendendum: Lappæ in tabernaculis eorum. Lappa hamatum lolij genus eſt, veſtibus adhærens. Homo ad preces imparatus, alia omnia quàm quod facit, cogitans, hamatis vepribus, tribulis &

a *Oſea c. 9. v. 4. & 6.*

lappis plenus eſt, Deum nihilominus ad colloquium audet euocare. Non placat iram hæc oratio, ſed prouocat. Oratio incuſtodita labor noxius.

§. II.

Monitum tertium: Orare maxima hominis eſt dignitas. Hominem Deus honore ſummo afficit, cùm illum & quoties & quamdiu vult, ſecum colloqui permittit. Ingrediamur aulas, obſecro, & obſtupeſcemus tantum argenti & auri effundi ad propitias Principum aures impetrandas.[a] Quandoque non hebdomades ſolùm, ſed menſes, ſed & annos totos expectandum eſt, dum Principis conclaue & aures pateant orationem acturo. Ad Deum immenſæ maieſtatis Dominum omni horâ, momentis omnibus patet aditus. Rex cæli nunquam non propitias & vacuas habet aures. Importunitatis hîc nemo inſimulatur. Gratior eſt, qui frequentior, & importunior. Adeſte

a Vmb gnädige Audienz.

ſte terræ vermiculi, prorepite ſcarabæoli, accurrite homunculi miſelli; liberrimum vobis eſt cum conditore veſtro colloquium. Nec eſt, quod vel cauſſæ veſtræ vel facundiæ quidquam diffidatis: quò ſimpliciùs perorabitis, hoc meliùs: modò non frigeat, aut exerret oratio veſtra: modò eum, quem rogatis, ex oculis non veſtrâ ſponte amittatis. Caſſiodorus id aſſerens: Ad penetralia iudicis, ait, precator admittitur, & nullus inde reſpuitur, niſi qui tepidus inuenitur. *a*

Chryſoſtomus hanc hominis cum Deo ſuo colloquentis tantam dignitatem expendens, ſic ratiocinatur. Nos quidem Angelis diſſimillimi, eodem tamen iure, imò meliori, quantũ ad hoc, viuimus, nam illi, dum orant, faciem & pedes conuelant, nos vlcera noſtra & quicquid in nobis fœdum eſt, detegimus, & magnâ fiduciâ Deo adſtamus velut intimi domeſtici. Verba Chryſoſtomi ſunt: Quantæ dignitatis

a *Caſſiodor. in pſalm.*

ſit hominem cum DEO miſcere ſermonem, neminem latet. Ceterùm eam dignitatem oratione conſequi, nemo prorſus valeat: quandoquidem hic honos etiam Angelorum ſuperat maieſtatem: quod ipſi probè intelligentes, apud Prophetas deſcribuntur omnes multo cum tremore, laudes & cultum Domino offerentes, facies quidem ac pedes ob ingentem reuerentiam tegentes, volatu verò dum non valent, in quiete manere, magnum tremorem declarantes: nimirum & nos illud interim docentes, vt tantiſper dum oramus, humanæ naturæ obliuiſcamur, ſed occupati mentis alacritate ſimul & tremore, nihil reſpiciamus rerum præſentium, ſed exiſtimemus nos in Angelorũ medio conſiſtere, idémque ſacrificium cum illis peragere. Nam in reliquis multum diſcriminis eſt inter conditionem illorum, & noſtram: ſiue naturam expendas, ſiue viuendi genus, ſiue ſapientiam, ſiue intelligentiam, ſiue quicquid aliquis recenſere poſſit.

Cete-

Ceterùm orare commune eſt opus Angelorum pariter & hominum, neque quicquam intereſt inter noſtram naturam, & illorum, duntaxat quod attinet ad deprecationem. Hæc te ſeparat ab mutis animantibus, hæc te ſociat Angelis: quin facilè fiet, vt quis in illorum ciuitatem transferatur, in illorum vitam & conſortium, ad illorum honorem, vtilitatem, ſapientiam & intelligentiam, qui per omnem vitam precibus ac diuino cultui vacare ſtuduerit. a

Orare, ſeu loqui cum Deo ſummæ non ſolùm vtilitatis, ſed & dignitatis eſt.

DEVS olim cum Moſe locuturus, quantum ceremoniarum & moræ voluit præmitti? ſpectabat Moſes ardentem rubum & accedere feſtinabat, ſed repreſſus audit: Ne appropies huc; ſolue calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.

Et

a *Chryſ. tom. 5. de orando Deo l. 2. initio mihi pag. 591.*

Et abſcondit Moſes faciem ſuam, non enim audebat aſpicere contra Deum. *a* Cùm tamen Angelus tantùm cum Moſe ſit locutus, Dei autem nomen præ ſe tulerit, quia perſonam Dei ſuſtinebat. *b* Nos autem ſine ceremonijs, & ſine morâ, quocunque volumus momento, cum Deo loquimur. Orare ſumma hominis eſt dignitas.

a *Exodi c.3.v.5. & 6.* b *Communis Theologorum ſententia eſt, omnes Dei apparitiones in veteri Teſtamento factas per Angelos. De Moſe clariſsimè Actor.c.7.v.30. Apparuit illi in deſerto montis Sina Angelus in igne flamma rubi.*

§. III.

Monitum quartum: Enunciata priſcorum Patrum expendenda. Quid, quæſo, ſæpius, quid grauiùs & conſtantiùs ſanctiſſimi ſcriptores inculcârunt? orationem attentam. Ex omni ſanctorum Patrum numero, tres ſolùm hîc ſiſto: Auguſtinum, Chryſoſtomun, Bernardum. Auguſtinus ad excitan-

Digitized by Google

citandum ſegniter orantium torporem: Multi, ait, langueſcunt in orando, & in nouitate ſuæ conuerſionis feruenter orant, poſteà languidè, poſteà frigidè, poſteà negligenter. Quaſi ſecuri fiunt. Vigilat hoſtis: dormis tu? Ergo non deficiamus in oratione. Ille quod conceſſurus eſt, etſi differt, non aufert. Securi de pollicitatione ipſius non deficiamus orando, & hoc ex beneficio ipſius eſt. Proptereà dixit: Benedictus Deus meus, qui non amouit deprecationem meam, & miſericordiam ſuam à me. Cùm videris non à te amotam deprecationem tuã, ſecurus eſto, quia non eſt à te amota miſericordia eius. Quamdiu ergo hîc ſumus, hoc rogemus Deum, vt non à nobis amoueat deprecationem noſtram, & miſericordiam ſuam, id eſt, vt perſeueranter oremus, & perſeueranter miſereatur.a

Non eſt locus, vbi non ſit DEVS. Cùm autem oras, clamas non voce,

ſed

a *Aug. tom. 8. in pſ. 65. fine, mihi pag. 278.*

ſed mente. Nam & tacentes exaudit Deus; nec quæritur locus, ſed ſenſus, ſed ſpiritus. Hieremias in carcere confortatur. Daniel inter leones exultat. Tres pueri in flam̃arum medio tripudiant. Iob nudus & vlceroſus in ſterquilinio triumphat. Iſaias Deum in atrociſſimo ſupplicio laudat. Stephanus Dei filium inter ſaxorum nimbos proſpectat. Paradiſum in cruce latro impetrat. Non eſt locus, vbi non ſit Deus. Benedicamus igitur Dominum, in omni loco, & in omni tempore.

Chryſoſtomus orantis intentionem inſigniter extimulans: Omnes quidem oramus, inquit, ſed non omnes in conſpectu Domini. Etenim cum corpore in terrâ proſtrato, & ore fruſtra delirante, mens vbique per domum ac forum circumuagatur, quo ore talis poſſet dicere, quòd orauerit in conſpectu Domini? Nam in conſpectu Dei orat, qui orat vndequaque colligens ſuam mentem, nihil habens cum terrâ commercij, ſed ad ipſum Deum totus

commi-

commigrans, omni cogitatione humanâ ab animo depulsâ.a

Idem Conſtantinopolitanus præſul: Iubet Chriſtus, inquit, vt anima interiorem ingrediatur intellectum, quando orat, vt nihil cogitet, niſi de quo orat, & quem orat, vt claudat oſtium ſensûs ſui carnalis, vt omnes cogitationes carnales, & ſollicitudines foras excludat. Si autem orans de carnalibus rebus cogitaueris, non introiſti in interiorem intellectum, nec clauſiſti ſensûs oſtium: & ideò tacitè cum cogitationibus ſuperfluis anima loquens, orationis perdit tempus & fructum. Secundùm hoc & illud ſuperius intelligi poteſt. In mediâ enim ſynagogâ orat, qui in medio multitudinis malarum cogitationum orat, vndique mundialibus ſollicitudinibus circumdatus. Quando enim orans cogitat de vxore, de filijs, de mancipijs, de domo, de poſſeſſionibus, de pecoribus, de militiâ,

a *Chryſ. tom. 1. hom. de fide Annæ, ante med. mihi pag. 491.*

Digitized by Google

litiâ, de lucro, de capſis, *a* & alijs, quæ ſunt innumerabilia, quæ ſuper cor incautè orantis aſcendunt, nónne tibi videtur hæc ſynagoga malorum? omnes enim iſtæ variæ ſpecies cogitationum, diuerſi ſunt immundi ſpiritus. Quomodo ergo non in mediâ ſynagogâ orat anima tua, quando tot ſecum immundos ſpiritus habuerit ſpectatores & colloquentes? *b*

Hæc à ſe dicta Chryſoſtomus explicatiſſimè confirmans: Tu, inquit, non audis orationem tuam, & dominum vis audire precem tuam? Flexi, inquis, genua. Curuâſti quidem genua intus, ſed mens tuã foris priùs vagabatur. Corpus tuum intus, ſed ſenſus foris; os quidem loquebatur, ſed mens vſuras cogitabat, poſſeſſionum reditus ſupputabat, deſcriptiones domorum videbat, amicorum verba voluebat, negligentias intuebatur famulorum, paraſitorum vrbanitates ridebat, mulie-

a *De ciſtis, loculis, marſupijs.* b *Chryſ. tom. 2. hom. 13. in c. 5. Matth. mihi pag. 737.*

mulierum ſpeciem conſiderabat. Diabolus enim, cùm ſit aſtutus, ſcit, quoniam in tempore orationis grandia poſtulemus, & ſæpius impetremus, impedire feſtinat improuidas mentes. Hinc cùm ad orationem venimus, cogitationum nos opprimunt nubes, vt nos auocent, & ſine fructu efficiant. Labia ſolummodò mouentur, mens autem ſine fructu eſt, & aures eius ſurdæ ſunt. a

Bernardus cum Chryſoſtomo ad idem inſtitutum collineans: Vbicunque, ait, fueris, intra temetipſum ora. Si longè fueris ab oratorio, noli quærere locum, quoniam tu ipſe locus es. Si fueris in lecto, aut in alio loco ora: & ibi eſt templum. Frequenter orandum, & flexo corpore mens eſt erigenda ad Deum. Sicut enim nullum eſt momentum, quo homo non vtatur, vel fruatur Dei bonitate & miſericordiâ, ſic nullum debet eſſe momentum,

quo

a *Idem Hom. 17. in Matth. mihi pag. 1037.*

quo eum præſentem non habeat in memoriâ. a

Sed eſt non nemo, qui conqueratur cum Bernardo, dicátque: Nihil eſt in me corde meo fugacius; quod quotiens me deſerit, & per prauas cogitationes diffluit, totiens Deum offendit. Cor meum, cor vanum, vagum & inſtabile, dum ſuo ducitur arbitrio, & diuino caret conſilio, in ſeipſo non poteſt conſiſtere, ſed omni mobili mobilius per infinita diſtrahitur, & hac atque illac per innumera diſcurrit. Et dum per diuerſa requiem quærit, non inuenit, ſed in labore miſerum, à requie vacuum manet: ſibi non concordat, à ſe diſſonat, à ſe reſilit, voluntates alternat, conſilia mutat: ædificat noua, deſtruit vetera, deſtructa reædificat, eadem iterum atque iterum alio & alio modo mutat & ordinat, quia vult,

a *S. Bernardus lib. de Animâ c. 6. mihi pag. 1056. Ibid. c. 7. Et de modo orandi pag. 1031. & ſerm. 86. & vlt. in Cantic. fine.*

Digitized by Google

vult, & non vult, & nunquam in eodem ſtatu permanet. a

Ergo cubiculum tuum intra, mentem erige, corpus deprime, & ora patrem tuum in abſcondito: orationi iunge meditationem. Nam per orationem illuminatur meditatio, & in meditatione exardeſcit oratio. Quid enim homini prodeſt, ſi per meditationem, quæ agenda ſunt, videat, niſi orationis auxilio, & Dei gratiâ ad ea obtinenda conualeſcat? Non autem rectè oras, ſi præter Deum aliquid quæras, quoniam in ipſo ſunt omnia. Ibi remedia vulnerum, ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi denique quicquid accipere vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. b Hæc priſcorum Patrum monita ſunt. Sed omnia hæc vnicâ Chryſoſtomi voculâ conſignamus. Os illud aureum in Liturgiâ ſuâ populũ attentionis commonefaciens,

vocem

a *Idem ibid. l. de Animâ c. 9. de inſtabilitate cordis humani, pag. 1057. Iob. 14. v. 2.*
b *Chryſ. tom. 5. in Liturgiâ mihi pag. 1178.*

vocem hanc vnicam pro veteri ritu proclamabat. ATTENDAMVS. Hoſtis orationem turbaturus vigilat, & nos dormimus? Attendamus.

CAPVT XIV.

Alia quinque monita prioribus connexa.

DIſcipulus Domini Iacobus, modum precandi præcellentiſſimum ſuggerit his omnino verbis: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.*a* Sed ſunt nonnulla, quæ nos remorentur: Homo deformis, quo ſpeculo eſt vicinior, eò etiam eſt deformior. Speculum enim ſine fuco verax ſuam cuique deformitatem aut formam liberrimè repræſentat. Ita nos deformitati noſtræ malè metuimus, ne ſi Deo totius vniuerſi ſpeculo propinquemus, tantò appareamus fœdiores, quantò ſumus DEO propiores. Nec ignoramus, tantò euidentiorem eſſe

a *Iac. c. 4. v. 8.*

indocti

indocti hominis infantiam, quantò is cum viro egregiè docto diutius agit: Ita homo ipſa infantia, tantò apparet ſtultior, quantò diuinæ ſapientiæ ſit propinquior. Eam ob cauſſam Mathois abbas, Pelagio teſte, dicere ſolebat: Quantum homo Deo appropinquauerit, tantum ſe peccatorem videbit. a

Ideo Iſaias vates cùm dixiſſet: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum. Mox addidit: Vir pollutus labijs ego ſum. b Neque cameli hanc ſpeculorum candidā reprehenſionem ignorant, ideò aquas pellucidas ægerrimè ingrediuntur, ne aquæ limpida planities gibbam animalis deformitatem monſtret: ita nos impuri Deum ſanctitatis fontem refugimus.

Sed contrà hortatur nos vates regius, & ſuauiter impellens: Accedite, inquit, ad eum, & illuminamini. Et facies veſtræ non confundentur. c Audete,

O

a *Pelag. libello 13. n. 28.* b *Iſ. c. 6. v. 1. & 5.* c *Pſal. 33. v. 6.*

Digitized by Google

dete, & Deum prece ſupplici accedite; non ſolùm vos humaniter excipiet, ſed & oculorum nebulas abſterget. Solatio res erit & gaudio. Accedite, & illuminamini. Accedite, operæ non pœnitebit: Hoc ſpeculum tantò vos formoſiores faciet & lætiores, quantò habuerit viciniores.

Capite ſuperiori expoſuimus quatuor documenta, quæ impellant & vrgeant, vt accedamus, & appropinquemus Deo. Nunc alia quinque prioribus connexa ſubiungemus.

§. I.

Monitum quintum. Ardor ſanctorum hominum orantium inſpiciendus. Euolue res geſtas Diuorum omnium, & in omnibus ſingulare orandi ſtudium admiraberis. Quàm vigilans & ſerius in orando de ſeipſo Dauid enuntiat: Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo. a Eorum qui ardenter precati ſunt, catalogum hîc texere, infinitæ ſit operæ. Nos ignotiores no-

a *Pſal. 118. v. 58.*

mina-

minabimus. Vir ſanctus Iſaac, tres dies, totidémque noctes continuis precibus exegit. Hunc virum beatus Gregorius laudans: Quem, inquit, multi noſtrûm nouerunt. a Idem cum Iſaaco fecit Siſinnius Abbas, qui triduum totum perpetuatis precibus occupauit: quo quidem tempore nunquam ſedit. Beatus Reinerus, voluntario quidem ſe damnans carcere, quæ ad animi ſalutem ſpectant cum ijs, qui eò ventitabant, ſedulò tractabat; carnibus nunquam veſcebatur, ſingulis diebus Veneris pane ſolo & aquâ inediam tolerabat, quouis dominico & feſto die, cæleſti pane refici volebat, loricam nudo pectori appreſſam aſſiduè geſtabat, nunquam niſi aſſeri, aut nudæ humo indormiebat. Vir iſte adeò [illegible]itæ, quotidie trecenties toto corpore in terram proiectus orabat. Obijt demum Oſnaburgi, anno milleſimo, ducenteſimo, trigeſimo ſeptimo, vbi annis viginti duobus latuit incluſus.

a *Gregor. l. 3. Dial. c. 14.*

ſus. Beatus Apollonius, Palladio & Ruffino teſtibus, in Thebaide quingentos Monachos velut Prouincialis præſes gubernauit. Hic vir centies interdiu & centies noctu, ſubmiſſis ſemper genibus orauit. a Arſenius omni Sabbato ad cadentem ſolis curſum, ad eiuſdem reditum in oratione perſtitit. Taceo alios innumeros, qui orando vim omnem diaboli eliſerunt.

Narrat Ioannes ſubdiaconus à Iuliano apoſtatâ Imperatore, cùm in Perſas moueret, diabolum loco tabellarij in occidentem miſſum explorandis rebus. Verùm aliger hic nuntius decem diebus hæſit, & iter ſuum expedire nequijt. Moram precibus iniecit Publius Monachus, qui, vt chriſtianis laborantibus ſubueniret, diebus noctibúſque decem pænè continuis clamauit ad Deum. Ita redijt ex Orco tabellarius, conatu irrito, effectu nullo: nec negauit importuniſſimis clamoribus neſcio cuius homuncionis ſe impeditum.

a *Ruffin. Aquil. c. 7. Pallad. c. 52.*

tum. Huic Iulianus in reditu caput auferendum minatus eſt, ipſe ſuum paullò pòſt amiſit. a

Ardens & conſtans orandi ſtudium in Sanctis omnibus videre eſt. Hinc Chryſoſtomus liberè pronuntians: Cùm, inquit, videro quempiam non amantem orandi ſtudium, nec huius rei feruidâ vehementique curâ teneri, continuò mihi palàm eſt, eum nihil egregiæ dotis in animo poſſidere. Rurſus vbi quem conſpexero, inſatiabiliter adhærentem cultui diuino, idque in ſummis damnis numerantem, ſi non continenter orauerit, coniecto talem omnis virtutis firmum eſſe meditatorem ac Dei templum.

Quiſquis non orat Deum, nec diurno colloquio cupit aſſiduè frui, is mortuus eſt, & vitâ carens, expérſque ſanæ mentis. Quemadmodum enim corpus hoc noſtrum, ſi non adſit anima, profectò mortuum eſt ac fœtidum: ſic anima niſi ſeipſam incitet ad

a *Ioan. ſubdiaconus libell. 2. n. 12.*

orandum, mortua eſt, & grauiter olens. *a* Interioris hominis vita, oratio. Hanc ob cauſſam nemo ſanctorum hominum fuit, qui non totum animum, omnémque curam ad orandi ſtudium adiunxerit. Quot reges & reginæ, omnes Dauidis pſalmos centum quinquaginta, aut preces canonicas quotidie recitârunt? Quot hominum Religioſorum noſtro æuo ſunt, qui præter ſtatas orandi vices, quotidie quinque aut ſex horas precationi tacitæ *b* impendunt?

Stephanus Capunſachus quotidie quatuor horas poſt cenam orationi dedit. *c* Conſaluus Mederius quotidie ſex horas ſoli cæleſtium rerum meditationi attribuit. *d* Antonius Criminalis quotidie trigeſies flexis genibus prolixiùs orauit. Sebaſtianus Barradius ſacrum facturus duarum aut triũ

horarum

a *Chryſ. tom. 5. l. 1. de orandó Deum, mihi pag. 588.* b *Oratio Mentalis vulgò dicitur.* c *Hiſtoria Societatis IESV l. 10. n. 78.* d *Eadem l. 12. n. 66.*

horarum præparationem præmiſit. Eo enim precandi ſtudio ferebatur, diuinis colloquijs ſic aſſuetus, vt in extremo ſenio quotidie duodecim horas orationi daret. Obijt Conimbricæ milleſimo ſexcenteſimo decimo quinto. *a* Franciſcus Suarezius Granatenſis, qui Theologiæ illuſtrandæ ſuprà 20. benegrandia volumina conſcripſit, quotidie ſe flagris caſtigauit, ſemel duntaxat de die corpus alimoniâ refecit, non minùs orationi, quàm ſtudijs deditus fuit, in omni dubio ad orationis ſubſidium confugit. Et inde faſſus eſt, malle ſe omnium eorum, quæ vnquam didiciſſet iacturã facere, quàm vel vnicam conſuetæ meditationis horam negligere. Obijt Oliſiponæ anno milleſimo, ſexcenteſimo decimo ſeptimo. *b*

Quot millia, vtriuſque ſexûs hodiéque complures horas in ſingulos dies precibus impendunt, quot millia pleramque diem orando agunt? cur nos

a *Die 14. Aprilis.* b *Hi omnes Societatis IESV Sacerdotes fuerunt.*

Digitized by Google

alij ad hoc orandi ſtudium tam ſegnes? ſi conaremur nôſſe Deum, faceremus quod ipſi, & magno affectu colloquia diuina frequentaremus. Quàm verè dixit beatus Ignatius: O Domine, vtinam te nôſſent homines! Qui Deum nouit, Dei colloquium aſſiduè ambit.

§. II.

Monitum ſextum. Exemplum tot beatarum mentium imitandum. Opus Angelorum Oratio, dicebant priſci: Daniel Hebræus vates ſubtiliſſimis oculis cæleſtem curiam contemplatus: Millia millium, inquit, miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei. a Multò plures eſſe Angelos Cyrillus Hieroſolymitanus aſſerit, ſed eos numero illo deſignari, quem noſtra intelligentia melius aſſequeretur. Igitur oraturus cogitet, & ſeipſum his talibus admoneat: Attende tibi, coram eo principe locuturus ades, quem tot centena millia, quem tot milliones

a *Dan. c. 7. v. 10.*

Digitized by Google

Angelorum cingunt: caue linguâ titubes, caue mente excidas, aut aliena inſeras ſermoni. Heu quàm in hoc negotio cæci ſumus, in ceteris oculatiſſimi!

Regem, obſecro, cogitemus, quem in ampliſſimo conclaui maxima virorum Nobilium, Baronum, Comitum corona cingit, & hîc vnico loquendum. Fuerunt non pauci, quos lingua, quos animus & memoria defecit, quos tantæ nobilitatis maieſtas, mutos & elingues reddidit. Et nos temerè ad colloquium cum Deo irruimus; nulla præparatio, vix vlla mentis compoſitio, reuerentia exigua, attentio nulla: inter mille milliones Angelorum ſtamus, & tamen nec ad illos reſpicimus; nec ad eum, quem adoramus; & modò cum Deo loquimur, modò cum homine garrimus, deſultoriâ animi leuitate: ſub oratione non tantùm non cogitationes, ſed nec oculos cogitationibus minùs celeres continemus.

Quàm illi Oratorum optimi longè

Digitized by Google

obſeruantiores fuerunt tam Dei, quem adorabant, quàm Angelorum, quos vt Dei famulos ſpectabant. Solymæus rex Dauid ad preces attentiſſimus: In conſpectu Angelorum, inquit, pſallam tibi, & confitebor nomini tuo.[a] Sciens videri & obſeruari me à tot centenis millibus vigilantiſſimorum oculorum. Idcirco cùm velut in theatro agam tot oculis expoſitus, attentè & circumſpectè agam. Si hæc oraturi præmeditaremur, à tot Angelis, videri nos & audiri, & vel noſtram attentionem laudari, vel oſcitantiam noſtram & mentem incompoſitam vituperari, longè attentiùs precaremur.

Ergo ſeipſum oraturus hortetur, & dicat: In conſpectu Angelorum pſallam tibi, Deus meus: Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo.[b] Vires meas omnes intendam, vt hoc, quod agendum eſt, rectè agam.

Claræuallenſis Abbas Bernardus, ad neceſſariam hanc attentionem prouocans:

a *Pſal. 137. v. 2.* b *Ibid. v. 1.*

Digitized by Google

nocans: Omninò, inquit, oportet nos orationis tempore curiã cæleſtem intrare, illam vtique curiam, in quâ rex regum ſtellato ſedet ſolio, circumdante innumerabili & ineffabili Beatorum ſpirituum exercitu. Quantâ ergo cum reuerentiâ, quanto timore, quantâ illuc humilitate accedere debet à palude ſuâ procedens & repens ranuncula vilis? Quàm tremebundus & ſupplex, quàm denique humilis & ſollicitus, & toto intentus animo, maieſtati gloriæ in præſentiâ Angelorum, in concilio iuſtorũ & congregatione aſſiſtere poterit miſer homuncio? In cunctis igitur actionibus noſtris multâ opus eſt animi vigilantiâ, ſed præcipuè in oratione. Nam licet horâ omni, & omni loco oculi Domini ſuper nos ſpeculentur, maximè tamen in oratione. *a* O verum Bernardi dictum, ô longè veriſſimum!

a *Bern. ſerm. de 4. modis orandi, mihi pag. 401.*

§. III.

Monitum ſeptimum. Doctrina & inſtructio Chriſti attendenda. Nulla eſt actio humana, in quâ nos tam diſtinctè, articulatim, & accuratè doctor cæleſtis erudierit, atque in oratione. Docuit námque, quid orandum, & vbi orandum, & quomodo, & quo fine, quóue animo, quâ cauſsâ orandum ſit. Vt rectè dixerit Guilielmus Peraldus: Noluit nos negligenter addiſcere, quod voluit tam diligenter docere.

Monitum octauum. Rectè orare Chriſtus non tantùm docuit verbo, ſed monſtrauit exemplo. Nam forſitan quæras, cur Chriſtus orauerit? Id factum aſſerimus ad inſtitutionem noſtram. Ludimagiſter, cùm inter puerulos, quos docet, litteras appellat, & colligit, non ex ignorantiâ id facit, ſed vt inſtruat ignorantes. Ita feciſſe Chriſtum, aureus Eccleſiaſtes Chryſoſtomus affirmans: *Sicut enim, inquit, cùm magiſtrum audis balbutientem, & ſingulas litteras dicentem, non eum* dicis

dicis ignorare, cùm interrogat, vbi ſit illa vel illa littera; ſcis, quia non ignorans interrogat, ſed diſcipulum volens inſtituere: ſic & Chriſtus non opus habens oratione orabat, ſed te volens inſtituere, vt aſſiduus ſis ad orationem, vt ſine prætermiſſione, vt ſobriè, vt multâ cum vigilantiâ ores, *a* Frequentiſſimam fuiſſe Chriſti orationem liber Euangeliorum teſtatur. Matthæus: Dimiſsâ, inquit, turbâ aſcendit in montem ſolus orare. *b* Et Marcus: Diluculo valde ſurgens, inquit, egreſſus abijt in deſertum locum, ibique orabat. *c* Lucas verò creberrimas Chriſti orationes his verbis deſcribit: Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. *d* Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultûs eius, altera. Et factum eſt, cùm eſſet in quodam loco orans, vt ceſſauit, dixit vnus ex diſcipulis

a *Chryſ. tō. 4. in epiſt. ad Hebr. hom. 27. mihi pag. 1626.* b *Matth. c. 14. v. 23.* c *Marci c. 1. v. 34.* d *Luc. c. 6. v. 12. & c. 9. v. 29. & c. 11. v. 1. & c. 22. v. 43. & c. 23. v. 33.*

Digitized by Google

pulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Ioannes diſcipulos ſuos. De oratione porrò inter oliueta: Factus, inquit, in agoniâ, prolixiùs orabat. Nec orare deſijt in ipsâ cruce Seruator. Vix enim cruentam hanc trabem aſcenderat, & ſtatim auditus eſt dicere: Pater, dimitte illis, non enim ſciunt, quid faciunt. Toto inſuper tenebrarum tempore per tres horas, dum ſiluit, orâſſe credendus eſt. En optimum ludimagiſtrum litteras colligentem, & preces adhibentem non ſui, ſed noſtri cauſsâ. Ideò nos compellans: Exemplum, ait, dedi vobis, vt, quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. a

Monitum nonum. Chriſti præceptum obſeruandum. Non inſtructionem ſolam, nec ſolum exemplum à Domino habemus, ſed & præceptum: Petite, quærite, pulſate. Intra in cubiculum tuum. Quo iuſſu propriè cogitationum euagationem prohibuit. Sed & illud aperti imperij eſt: Quoniam opor-

a *Ioan. c. 13. v. 15.*

oportet ſemper orare, & non deficere.*a* Idem vociferantur Apoſtoli. Petrus clamat: Vigilate in orationibus. *b* Clamat & Paulus: Orationi inſtate, vigilantes in eâ. *c* Quocirca ſi nos aliud non impellat, hoc abundè ſatis eſt: Chriſtus iubet, Præceptum Domini eſt. Ergo appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. *d* Quod & Dauid inclamans: Accedite, inquit, ad eum, & illuminamini. Diuerſi ſunt modi, quibus ad Deum liceat accedere, optimus eſt per orationem. Hoc ſolùm obſeruemus probè, quò ſermo hic omnis tendit, ne ritu Iudæorum Deo appropinquemus. Contra quos Iſaias grauiſſimè conqueſtus: Appropinquat populus iſte ore ſuo, inquit, cor autem eorum longè eſt à me. *e* Appropinquemus non ore tantùm, ſed & corde. Nunc appropinquemus nos illi, & ille nobis appropinquabit in fine vitę, cùm omnes deſerent.

a *Luc.c.18.v.1.*
b *1.Pet.c.4.v.7.* c *Coloſſ.c.4.v.2.*
d *Iac.c.4.v.8.* e *Iſ.c.29.v.13.*

CA-

Digitized by Google

CAPVT XV.

Orationis exauditæ ſigna.

BAſilius Macedo Imperator Orientis variè laudatus in priſcâ hiſtoriâ, hominem in aulâ ſuâ pernicioſiſſimum fouit, Theodorum Santabarenum aſſentatorem & ſuſurronem nequiſſimũ. Perſuaſerat is Imperatori Baſilio vitæ illius inſidias ſtrui à filio. Mox Pater, vti præceps eſt in nefas ſuſpicio, filium in vincula rapi, & in carcerem detrudi iuſſit. Solenniori die Senatores alióſque vrbis Principes ad epulum vocauit. In triclinio non procul ab imperatoriâ mensâ garrulus in caueâ pſittacus humanas voces imitabatur. Eo ipſo tempore facunda hæc auis verba quædam crebriùs ab aulico famulitio audita, hunc in modum efferebat: Heu domine Leo, heu domine Leo. Ingemuit non nemo ad has voces, & è Senatoribus præſertim aliqui dum tacitis ſuſpirijs fortunæ vices expenderent,

rent, cibo potúque abſtinebant. Obſeruauit Imperator quoſdam ſuorum conuiuarum mœſtiores altis cogitationibus attineri; Et amici, ait, quid ſilentio tam mœſto temeramus menſam? Cui è primarijs vnus: Auguſtiſſime Imperator, inquit, diſerta hæc volucris eius rei nos monet, quæ lacrimas etiam excire poſſit. Submiſſiſſimè rogamus, liceat cum veniâ precari quidpiam. Dicite, ait Imperator, quid petitionis eſt? Hîc modeſtiſſimè Senator: Nos, inquit, menſam ſaliarem ac regiam accumbimus, interim Maieſtatis tuæ filius procul omnibus gaudijs luget in carcere. Si quid peccatum eſt, credimus iam expiatum. Vel hæc auis ſorti Leonis indolet, quantò magis nos eius miſeratione tangi conuenit. Quapropter, ſi licet, libertatem regio iuueni rogamus. Motus pater oratione tam opportunâ: Eximatur, inquit, vinculis Leo. Mox aulici cateruatim conuolant ad carcerem. Leo filius vinculis exemptus, tonſus, lotus, in regium iuue-

iuuenem veſtitus, ad Cæſaream menſam productus eſt. Magna vtrinque gratulatio, magnum gaudium. Hoc conuiuis & Imperatori pſittacus orator non exſpectatus perſuaſit: hunc captiuum liberauit pſittacus: à pſittacó fuit hæc ſuada eloquentia.

Nos ſæpe pſittaci ſumus, dies totos garrimus, tanquam ſi nobiliſſimum linguæ artificium ſit, quàm plurima loqui. An verò tales oratores ſimus, qui dictione poſſint perſuadere, & Deum in preces flectere, id plurimum habet dubij. Quis enimuerò id ſciat, dixerit quiſpiam, Deum precibus ac votis annuiſſe? Eò igitur orationem deduximus, vt certis de oratione quæſtionibus reſpondeamus. Sit igitur prima Quæſtio, quæ ſigna ſint orationis exauditæ & ratæ. Ea igitur ordine ſubiungemus.

§. I.

Signum primum: *Fiducia ingens in Deum.* Ad iſtam accendunt nos omnia diuinorum voluminum oracula. Iure

merito.

merito. Fiducia eſt fundamentum vitæ cum virtute agendæ. De Fiduciâ in oratione ſingulariter erigendâ Caſſianus dilucidè: Pro certo, inquit, non exaudiendum ſe ſupplicans quiſque non dubitet, cùm ſe dubitauerit exaudiri. Tantum quis exaudiri meretur, quantum crediderit DEVM præſtare poſſe. Promiſſum Domini ſtat irreuocabile: Propterea dico vobis, omnia, quæcunque orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. a Diſcipulus Domini Iacobus explicatiſſimè: Qui enim, inquit, hæſitat, non æſtimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Domino. b Subiungit Caſſianus: Retractare nos conuenit illam beati Ioannis Euangeliſtæ ſententiam, quâ ambiguitas huius quæſtionis euidenter abſoluitur: Hæc eſt, inquit, fiducia, quam habemus ad Deum, quia quicquid petierimus ſecundum voluntatem eius, audit nos. Ergo ſuper his plenam nos

&

a *Marci c. 11. v. 24.*

b *Iac. c. 1. v. 6.*

Digitized by Google

& indubitabilem iuſſit exauditionis habere fiduciam. *a*

Lacedæmonij vulgatiſſimo verbo dicere ſolebant: Armatâ manu inuocanda eſt fortuna. Qui orat, ſic Deo fidat, vt veluti cogat. Quod adſtruens Gregorius: Vult, ait, Deus rogari, vult cogi, vult quâdam importunitate vinci. *b* Adeamus ergo, quod Paulus hortatur, cum fiduciâ ad thronum gratiæ, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. *c*

Signum alterum eſt, *Duorum aut plurium in oratione conſenſus*. Neque hîc deſunt pollicitationes Dominicæ, quæ orationem ex conſenſu comprecantium erigunt his verbis: Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis eſt. *d* Succeſſu carere ac

vaneſcere

a *Caſsian. collat. 9. c. 34. med.*
b *Greg. in 6. pſ. pœnit.* c *Hebr. c. 4. v. 16.*
d *Matth. c. 18. v. 19.*

Digitized by Google

vaneſcere non poteſt hæc promiſſio. Terra prius cælúmque in antiquum chaos reuoluentur, quàm in nihilum recidant hæc verba: Domini voces nouimus: Cælum & terra tranſibunt; verba autem mea non præteribunt. *a* Maximarum virium eſt oratio, cùm idem petitur à pluribus, quemadmodum execratio plurium eſt valde penetrabile iaculum. *b*

Signum tertium, *Fidei plenitudo.* Quoties in ſacris Euangelijs illud ingeminatur, Fiat tibi ſecundùm Fidem tuam? Marcus de Chriſto Seruatore verbum è verbo ſic expreſſit: Et egreſſus inde abijt in patriam ſuam, & non poterat ibi virtutem vllam facere: niſi paucos infirmos impóſitis manibus curauit, & mirabatur. *c* Quid hoc rei, obſecro? An non Chriſtus Dominus vbique rerum omnium præpotens eſt? quis thaumaturgam ipſius dexteram repreſ-

a *Matth. c. 24 v. 25.*

b Das gmain Gebett / vnd der gmain Fluech ſeynd mächtig ſtarck.

c *Marci c. 6. v. 1. & 5.*

repreſſit? Et quo tandem modo id ipſemet mirabatur? an non euentum hunc ſequiorem præſcijt? Imò verò maximè. Exemplo rem monſtramus. Chirurgus aut Medicus ab arte præcellentiſſimus in vrbem vicinam euocatur. Hîc ille paratiſſimus eſt artis ſuæ ſpecimina edere, ſed cùm pænè nihil ſuccedat, ipſemet miratur, & ait: Num ego faſcinatus ſum? Ita ferè Chriſtus eſt miratus, quod nobis, inquit Auguſtinus, mirandum ſignificauit. a Firmiter autem decreuerat, nulla illic ſigna facere, quod Nazianzenus aſſerit. b Hinc noſtro loquendi more dicitur: *Non poterat.* Quod enim ſanctè ſtatuimus non facere, id rectè dicimur facere non poſſe. Horum autem omnium cauſſa fuit incredulitas ciuium in Chriſti patriâ. Quod expreſsè dixit Marcus: Propter incredulitatem eorum. c Credulitatis penuria non ſinit Deum eſſe munificum. Vbi Fides deficit, illic oratio perit.

§. II.

a *Auguſt. l. 1. ſuper Gen.* b *Greg. Nazianz. orat. 4. de Theol.* c *Marci 6. v. 6.*

Digitized by Google

§. II.

Signum quartum: *Perſeuerans importunitas.* Sæpius monemur: Petite, quærite, pulſate. a Ad inſtantiſſimam orationem, inquit Auguſtinus, hæc omnia referuntur. Petite: Non conceditur, quod petitis? Quærite: Negatur, quod quæritis? Pulſate: Deus vult cogi. Hac piâ importunitate plurimum delectatur Deus. Et ne quiſquam crederet, fruſtra voces in aërem ſpargi precando, illi exhortationi, quâ petere, quærere, pulſare, iubemur, additum eſt: Omnis, qui petit, accipit; & omnis, qui quærit, inuenit; & omni pulſanti aperitur. Pulſate igitur, pulſate, pulſate. Quamdiu tandem? Num tribus, num ſex aut decem annis? Quis tamdiu pulſet? ne, obſecro, moleſtum ſit vel viginti, vel quinquaginta, vel centum annis pulſare, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere. Petijt, quæſijt, pulſauit Chananæa. Hinc Christus ſubitò, vti Chryſoſtomus loquitur, in illius laudes erumpit: ô mulier!

a *Matth. c. 7. v. 7.*

lier! Propterea, inquit, laudo conſtantiam eius, laudo fidem; quia iniuriata permanſit, & ratione extorſit. Si enim ab initio dimiſiſſem illam, nec illa paullatim erudita fuiſſet, nec tu virtutem animi eius, nec latentem fidei theſaurum ſcîſſes: & ideò ſuſpendi donationem, vt tu agnoſceres fidem. O mulier, Deus dicit, ô mulier! Audiant hæc, inquit Chryſoſtomus, qui iactant, & orant, & faſtidiosè precantur. Quando dico chariſſimi, roga Deũ, obſecra eum, famulare illi, dicis: Rogaui ſemel, ſecundò, & tertiò, & decies, & vigeſies, & quidnam accepi? Ne recedas, quouſque accipias, finis poſtulati acceptio deprecantis eſt. Tunc ceſſa, quando acceperis, imò magis nec tunc ceſſes, ſed tunc perſeuera, agens gratias pro eo, quod accepiſti, vt perſeueret tibi, quod acceperis. a

Eandem hanc orandi deſidiam Bernardus perſtringens: Sed dicis, inquit, ego

a *Chryſ. tom. 2 de varijs locis in Matth. hom. 17, ante finem mihi pag. 1038.*

Digitized by Google

ego quotidie oro, & orationis meæ nullum fructum video, ſed ſicut accedo ad illam, ſic & redeo: nemo mihi reſpondet, nemo loquitur, nemo quippiam donat, ſed incaſſum laborare videor. Sic loquitur humana ſtultitia, non attendens quid veritas promittat: Amen dico vobis, quia quicquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. Vnum ergo è duobus indubitanter ſperare debemus, quoniam aut dabit nobis, quod petimus, aut quod nouerit eſſe vtilius. *a* Beatus Ægidius dicere ſolebat: Arbor, cùm plantata eſt, non protinus grandeſcit, aut fructus parit: Nec oratio ſuperuacanea eſt, quia non illico fecunda. Nimium deſes eſt, qui orare incipit, & ante finem finit.

Quintum ſignum, *Eleemoſyna.* Siracides clariſſimè: Conclude, inquit, eleemoſynam in ſinu pauperis, & pro te exorabit ab omni malo. *b* Tam cla-

a *Bern. l. de Animâ c. 6. mihi pag. 1056.*
b *Eccli. c. 29. v. 15.*

Digitized by Google

rum & abundans hoc teſtimonium eſt, vt confirmatione ampliori non egeat. Siracides eleemoſynam ita proponit ſpectandam: Stat illa ante Dei ſolium, quàm primùm autem viderit in anguſtijs te conſtitutum, mox accurrit, & ad Deum ſupplex accidit, orat & exorat, rogat & impetrat, ſuúmque clientem ab omni tam culpæ quàm pœnæ malo liberat. Nempe hoc Deo ingenium eſt, vt cùm ſupplicem cernit eleemoſynam, continuò in preces facilis, vinci ſeſe patiatur. Vult autem Siracides eleemoſynam in ſinu & in corde pauperis abſcondi. Tantò tutiùs erogamus ſtipem, quantò occultiùs. Ita ſinu conditur eleemoſyna. Tunc verò in corde reponitur, cùm egeno grata & ad ferendam opem eſt opportuna. Nam ſubinde tale quid egenis damus, quo illi ſe nihil adiutos ſentiunt. In corde igitur quod porrigis, repone; da vt proſis, da vt ſubleues egentem.

Hoc autem Siracidæ promiſſo non

eum

eum deſignari credimus, qui ſemel iterúmque ſtipis aliquid proiectat, ſed qui, vt ſacer pſaltes loquitur, intelligit ſuper egenum & pauperem, qui pauperum clamores & auribus & animo admittit, qui miſeratione tangitur, qui ærumnas illorum veluti ſentit, qui facultatum ſuarum non ſupremam tantùm ſuperficiem radit, ſed altiùs immergit manus, qui ſeſe in eandem paupertinam tribum poſſe redigi credit, qui fenoris ampliſſimi ſecurus ac certus ſua tribuit. En hominem, qui ſuper egenum intelligit. Dixerit hic talis cum pſalte regio: In die tribulationis meæ Deũ exquiſiui manibus meis. a Deum inuenire cupis? manibus quære argenteis. Sed argenteas manus has non mimis, non adulatoribus, non paraſitis, non ludionibus, non combibonibus, non ſuſurronibus, non nugiuendis, non hiſtrionibus inijce, Deum ijs exquire, Dei amicos, pauperes his inuade, & medius hoſtium tutiſſimus

 ibis,

a Pſal. 76. v. 3.

ibis, medius procellarum illæſus ſtabis. Efficaciſſimè orat, qui argenteas manus, quibus paupères erexit, cælo attollit a.

§. III.

Sextum ſignum, *Vehemens afflictio.* Ille ipſe, qui afflictiones immittit, ſimul etiam præcipit atque promittit: Inuoca me in die tribulationis, & eruam te.* Ad ſuppetias ferendas paratiſſimum ſe offert Deus, non auditurus ſolùm preces, ſed leuaturus etiam calamitates noſtras. Me, inquit, inuoca, cùm ægrè tibi eſt: tunc tu plures orandi, ego plures iuuandi cauſſas habeo. Tu modò me roga; exaudiêris; ſecurum te reddo. Gratulatus ſibi rex Dauid: Ad Dominum, inquit, cùm tribularer clamaui, & exaudiuit me. Promiſſis Deus liberaliſſimè ſtetit. In die tribulationis inuocaui eum, & eruit me a.

Solent nautæ in nauiculis piſcatoriis, cùm remi ſtrident, & arctiùs ſe ligatos veluti queruntur, aquas affundere: ita Deus, qui ad clauum ſedet, te-

a *Pſal. 49. v. 15.*

nétque

nétque gubernaculum, cùm nos ſub manu eius poſiti miſerias noſtras querimur, ſolatij & auxilij fontem affundit, prout eſt pollicitus: Et ego reficiam vos. *a* Tunc plerumque vicinior eſt Deus, cùm afflictior homo. Nulli ſe negat Deus vocanti ſe. Ne cadamus animo: Nobiſcum eſt Deus, non inter roſas ſolùm, ſed etiam inter procellas & fluctus: Cum ipſo ſum, inquit, in tribulatione eripiam eum, & glorificabo eum. *b*

Septimum ſignum, *Emendatio vitæ.* Hoc Iſaias vates affirmans: Tunc, inquit, clamabis, & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet, Ecce adſum. *c* Quærere liceat ex Iſaiâ: Tunc illud quando veniet? quandoquidem facta eſt ſtipulatio: Tunc inuocabis, tunc exaudiet. Tunc illud quando ſperandum? Reſpondet vates: Si abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris extendere digitum, & loqui, quod non prodeſt.

P 3 Tria

a *Matth. c. 11. v. 28.* b *Pſal. 90. v. 15.*
c *Iſ. c. 58. v. 9.*

Tria hîc Deus deſiderat in ijs, à quibus rogatur. Primum eſt: Aufer de medio tui catenam. Heu quoties catenas nectimus non annulorum aureorum, ſed criminum & delictorum, noxam noxa excipit, ſcelus ſcelere finitur: his annulis nouos quotidie annulos inſerimus, nequitiam nequitijs augemus, libido ſequitur è libidine; catenatum fabricamus ſcelus. Aufer catenam hanc, rumpe hos annulos, ceſſa tandem peccata cumulare peccatis, & aures Numinis habebit oratio tua fauentiſſimas. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet. Alterum eſt: Deſine digitum extendere. Qui minantur & rixantur, extenſis digitis loquuntur. Hæc diſcordiæ ſigna ſunt, & animi ad vindictam accenſi. At ſcimus hos geſtus non conuenire ſupplici. Minas igitur rixáſque tolle, & animum indulge paci; contine minaces digitos. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet. Tertium: Deſine loqui, quod non prodeſt. Vis, vt ſermo tuus momenti ſit, & ponderis apud Deum?

ſermones vanos, inutiles, impuros, obtrectatorios, laſciuos tolle, moderare verbis, linguæ impera, deſine quod non prodeſt loqui. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet.

Hæc ad Caſſiani mentem indicia ſunt orationis à Deo exaudiendæ. Non omittendum hîc, ipſam orationem noſtram eſſe mercedem & ſalutem noſtram, præſénſque precationis præmium, tametſi quod poſcit, non obtineat. Nam, vt Ianſenius annotat, oratio amorem diuinum auget. Quando carbonibus viuis thus inijcitur, optimus odor ſpargitur: Eodem prorſus modo cùm amoris prunæ orationis thus accipiunt, Deo gratiſſimus odor incenditur. Et quemadmodum reſpiratio non ſolùm eſt cauſſa, ſed & ſignũ vitæ, ita etiam oratio vitalis & planè ſalutaris eſt, etiamſi non impetret, quod poſtulat. Proinde pſaltes optimè dixit: Os meum aperui, & attraxi ſpiritum. a Ad rem Clemens Alexandrinus:

a *Pſal. 118. v. 131.*

nus : Plus, inquit, paratus eſſe debet homo petere, etiamſi non impetret, quàm impetrare non petendo, adeò optimum bonum eſt ipſa petitio. a Hoc ipſum certè Dei donum eſt os aperire, ſpiritum attrahere, cor & pulmones recreare : Sic orare tantùm, eſt inter humanas miſerias ſuauiter reſpirare. Quod tam egregiè quàm clarè Ambroſius exprimens : Petitio, inquit, Deo facta, magnus eſt fructus, & qui petit à DEO, dum petit, accipit, ipſum námque petere, eſt accipere. b

a *Clemens. Alex. l. 7. ſtromat.*
b *Ambroſ. ep. 84. ad Demetrium.*

LIBER

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

Orationis aſsiduitas docetur.

AVREVS Orator Chryſoſtomus, vt orationis aſſiduitatem altiùs infigeret animo, & nuſquam non orandum doceret: Non quæritur locus, inquit, ſed deuotio mentis. Hieremias in lacu cœni demerſus erat, fideliter orans Deum promeruit. Daniel in lacum leonum miſſus, ad ſe Dei miſericordiam inclinauit: Tres pueri in camino ardenti erant, & Deo placuerunt. Latro in cruce erat, & exauditus eſt, fideliter poſtulando. Crux ei nihil obfuit, ſed confeſſio fidei paradiſum aperuit. Iob in ſterquilinio erat, & per patientiam ſuum Deum propitiabatur. Quòd ſi in iudicijs aſſiſtis, ora. Et cùm iraſci-

tur rex, ora. Quòd ſi & in balneis es, ora: vbicumque fueris, ora. Vbique Deus præſens eſt, ſemper in proximo eſt; non clauditur loco; inuocanti dicit, Adſum. Quòd ſi hominem rogare volueris, interrogas, quid facit? Et dicitur tibi, prandet, cenat, dormit, cum amicis agit, non vacat; aut certè miniſter reſpondere tibi non dignabitur. Ad Deum autem nihil horum opus eſt, ſed vbicunque fueris, aut inuocaueris, audit te. a

Hæc Bernardus confirmans: Vbicunque fueris, inquit, intra temetipſũ ora. Si longè fueris ab oratorio, noli quęrere locum, quoniam tu ipſe locus es. Si fueris in lecto, aut in alio loco, ora: & ibi eſt templum. Igitur quocunque loco conſiſtis, cogitationes tuas iacta in Deum, & aliquid ſalutare in animo tuo verſa. Omnis ſiquidem locus ad meditandum congruus eſt. Addit, quod auro & gemmis ſcribendum: Omne tem-

a *Chryſ. tom. 2. Hom. 17. de muliere Chananeâ, mihi pag. 1039.*

tempus, quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidiſſe.*a*

Vult Deus à cogitationibus noſtris nunquam excludi, vult ijs aſſiduè intereſſe. Eò ſpectat præceptum illud: Quoniam oportet ſemper orare.*b* Quâ de re iam explicatiùs agendum.

a *Bern. l. de Animâ c. 6. mihi pag. 1056.*
b *Luc. c. 18. v. 1.*

§. I.

Deum aſſiduè cogitare, vera filiorum Dei nota eſt. Aquilæ, quod mireris, pullos ſuos orare docent. Nam eos vnguibus ad ſolem ſuſpendunt, veluti monſtrarent, quem venerari deberent. Quod ſi fixis immotíſque oculis ſolares radios admittant, in nido ſeruant, & alunt: ſin autem lumine tremulo velut oratione minùs attentâ palpitent, eijciunt nido, tanquam non ſuos. Perinde ſi Aquila parens dicat: Mei non degenerant, ſed acie immotâ ſolem adorant. Hinc priſci, cùm iſtud Aquilarum examen pingerent, adſcri-

bere ſolebant hæc verba: *Sic credo*. Quaſi mater pullo dicat: Video quidem roſtrum & pennas, vngues & colorem meo non diſſimilem, ſed tamen iam primùm credo te Aquilæ filium eſſe, cùm acie fixâ ſalutas ſolem. Haud aliter & nos DEI filios eſſe illos iudicamus, qui oculos pænè immotos in æternum ſolem defigunt, qui Deum aſſiduè cogitant. Amans in re amatâ oculos tantò fixiùs collocat, quantò plus amat. Nil certius: quò Deum plus amamus, hoc Deum ſæpius cogitamus. Vbi theſaurus eſt, ibi & cor eſt. Vis ſcire, quid ames? Attende tantùm, quid frequenter cogites. Nota filiorum Dei eſt, Deum aſſiduè cogitare.

Hoc autem beneficiorum memoria poſtulat. Deus non omnibus tantùm horis, ſed ſingulis horæ punctis in nos beneficus eſt, nos ſaltem ſemel benefactorem hunc cogitemus quauis horâ, quæ compluria punctorũ millia comprehendit. a Veriſſimè dixit Bernardus:

a *Iudæi olim horã diuiſerũt in 1080. minuta.*

Digitized by Google

dus: Sicut nullum eſt momentum, quo homo non vtatur, vel fruatur Dei bonitate & miſericordiâ, ſic nullum debet eſſe momentum, quo eum præſentem non habeat in memoriâ. *a*

De Aquilâ in altricem ſuam longè gratiſſimâ hæc memorat naturæ encomiaſtes. *b*

In vrbe Thraciæ Seſto eximia fuit virgo, non auorum tantùm & auri, ſed formæ ſimul ac pudicitiæ diues. Hæc fortè prædam ſequebatur per nemora venatrix, curſu feras agitans & arcu. His ſtudijs incenſa in montis præalti vertice geminas inuenit Aquilas, ſed etiamnum implumes, & multâ ſiti languidas. Ex his alteram, quæ præſtantiorem ſpondebat indolem, è nido ſubduxit, & in pedes ſe coniecit, hanc auem filiolæ inſtar educatura. Iámque ales regia ad dominæ nutus adeò aſſueuerat, vt captam ſubinde prædam ex vnguibus dimitteret, & ad virginis

a *Bern. loco ſuprà laudato.*

b *Plinius l. 10. Nat. hiſt. c. 5.*

Digitized by Google

manum blanda reuolaret. At nutrix virgo cum alite ſuâ veluti verba miſcens, & attactu mulcens, quandoque diu colluſerat......

Sed tandem morbus ſuam aliti altricem eripuit. Febrire cœpit virgo, & affigi lecto. Omnem oris elegantiam vis morbi abſtulit. Hîc Aquila induſtriâ incredibili velut famula lecto aſſidere, & tantùm non poſcere quid vellet, quid imperaret. Subinde lecto exiliens in venatum euolauit, ſeu fortè perdix, ſeu turdus, ſeu cothurnix, ſeu palumbus occurreret. Quicquid venatu aſſecuta eſt ad dominæ lectulum apportauit, & prædam vnguibus tenens monſtrauit, tanquam ſi quæreret, num placeret quod attuliſſet? Ita conuictûs ſui pretium & impenſam a fideliſſimè rependit. Intereà febris humorem omnem virgineis venis emulſerat, iámque mors vicina & aui & altrici diem ſupremam indixerat. Hinc Auis pænè magis ægrota, non iam am-

pliùs

a Hat das Koſtgelt redlich bezahlt.

pliùs euolare, domi latere, & modò grabato incubare, modò gremio ſedere, nunc dominæ caput circumuolare, nunc labris oſcula propinare, nunc alto ſilentio mæroris non obſcura ſigna edere, nunc queſtus ferali murmure ingeminare, & mœrentibus amicis augere luctum, iam etiam cibum reijcere, & ſomnum ſpernere. Vt verò ales miſera ſuam altricem iam mortuam vidit, vitam pariter exoſa pectus roſtro fodere, & vulneri vngues imprimere: perinde ſi mortis moras increparet. Cùm verò funus prodiret domo, Aquila quamuis vulnerata feretrum altricis fideliſſimo comitatu ſecuta eſt. Vix autem cadauer in rogo ardere cœperat, mox ales regia in medias ſe flammas præcipitauit. Nitebatur quidem ſacerdos fuſtem obijcere, & auem generoſiſſimam aſpellere, ſed fruſtrà. Nam vltro vi omni neglectâ, eodem altricis ac dominæ rogo, auis gratiſſima conflagrare voluit.

§. II.

§. II.

Pauſemus hîc nonnihil, Lector, & ſi quid à priore libro tædij conceptum eſt, hilari metro diſcutiamus. Quod de reginâ volucrum diximus proſâ, id etiam vorsâ cantemus.

Littore Threïcio, rapidis quæ barbara tellus
Fluctibus alluitur, queîs nomen & oſſa reliquit
Occumbens tua Phryxe ſoror, nec diſſita longè,
Vnde ſuo liquidas nudo monſtrare Leandro
Dum parat Hero vias, turri ſublimis ab altâ
Funeream accendit cyprio pro lumine tædam:
Diues auûm, diues formai, diues & auri
Virgo fuit, nulli laudum ceſſura tuarum
Hero, ſed intacto longè victura pudore.
Námque cupidineas inuicto corde ſagittas

Ar-

Digitized by Google

Arcebat, nullis Veneris penetrabilis armis.
Fortè ſequebatur nemoroſa per auia prædam
Venatrix, curſúque feras agitabat, & arcu:
Cùm ſuper aërij ſaxoſo culmine montis,
Vnde grauis longè ſpectantibus imminet horror,
In nido geminas Aquilas implumibus alis
Repperit aduerſo tentantes lumina Phœbo:
Horrebant teneris ceruix & brachia pinnis,
Arebant fauces iam dudum, & hiantia prædam
Guttura poſcebant, mater dum pabula ferret,
Aut ſaniem, aut laceri fibras & membra columbi.
Ex his præſtantis quæ viſa eſt indolis vnam
Accepit gremio, iuga mox & ſaxa reliquit

Virgo

Digitized by Google

Virgo metu, celeres pedibus timor
addidit alas.
Non aliter magnum qui clam pa-
ſtore iuuencum
Occidit lupus, ac pauitans, humi-
liſq́ue ſequentes
Auſcultat poſt terga canes, & con-
ſulit auras.
Iámque adeò ad nutus aſſueuerat
ales heriles,
Vt prædam interdum pedibus di-
mitteret vncis,
Ambirétque manum dominæ re-
uocantis, at illa
Blanditias & verba refert, molliq́ue
remulcens
Attactu, colludit aui quæ charior
vna
Eſt oculis, eſt vna genis, eſt vna ca-
pillis.
Heu lætis quàm vana fides, quibus
aſpera fati
Vis luctus pariter clauo confixit
aheno!
Ecce datura duas vno de vulnere
mortes Vir-

Digitized by Google

Virginis egregios febris depaſcitur
artus,
Et carptim nitidum formæ popula-
tur honorem:
Puniceum decus oris abit, natiuá-
que languent
Lilia, vernantis frontis flos decolor
aret:
Vnus vtrique modus, geminóque
tumentibus æſtu
Horreſcunt tremulæ circum præ-
cordia fibræ,
Ac ſi parca ambas neſſet de ſtamine
vitas!
Sæpe feram contra tabem luctata
volucris
Exilit è thalamo, dominæ miſerata
dolores,
Et prædam tenero quæ fors placitu-
ra palato
Per cælum venatur agens, ſeu fortè
cothurnix
Occurrat, ſeu turdus edax, aut cerea
perdix.
Apportat quodcunque datum eſt,
alimenta rependens Al-

Altrici, dederat quæ pabula veſca priuſquam
Eniti, & vacuo poſſet ſe credere cælo,
Prædatrixq́ue ſequi valles, & montibus altis
Attonitas auium turmas agitare volando.
Iámque adeò humorem venis emulſerat omnem
Febris, & egelidis viduauerat oſſa medullis,
Et iam virgineo fera mors in corpore regnans
Indicebat aui ſupremæ fata diei.
Iam lepus impauidos Seſti prope mœnia curſus
Exercet, iam falco rapax impunè propinquat
Turribus, accipitérque metu ſecurus ab omni
Errat, nec notos Aquilæ reminiſcitur vngues:
Nam deſes latet illa domi, dominæq́ue grabato

Incu-

Digitized by Google

Incubat, & lentas moriendo protrahit horas.
An animæ poſt fata ſuæ ſupereſſet, & auras
Duceret ereptâ crudeli funere vitâ ?
Nunc corpus dominæ plauſis circumuolat alis,
Nunc ſedet in gremio, labris nunc oſcula figit
Dulcia, nunc triſtes ferali murmure queſtus
Integrat & luctum mœrentibus auget amicis.
Errabat virgo Stygijs iam frigida ripis,
Iámque ter Herculeas ſuperâras Phœbe columnas,
Cùm lacrimis humecta, cibos blandúmque ſoporem
Spernit auis, tantum iuuat indulgere dolori
Quærentem miſeras moriendo abrumpere curas.
Vt verò agnoſcit nimium ſua fata morari,

Irarum

Irarũ fluctus ſubito furiata dolore
Præcipitat, pectúſque fero fodit impia roſtro,
Atque iterans duros pulmonibus imprimit vngues,
Increpitans ſeram tam crebro è vulnere mortem.
Interea ante fores ingens in veſtibus atris
Agmen adeſt, manibus tædas, luctúmque ſub imo
Corde ferens, largóque humectans flumine vultum:
Supponunt humeros oneri, ſubeúntque volentes
Exuuias animi, superûm iam templa tenentis:
Fit clamor, longiſq́ue tremunt vlulatibus auræ,
Impoſuêre rogo corpus, quod ponè ſequuta eſt
Ales membra trahens rubro ſtillantia tabo, vt
Vna eadémque duo cohoneſtet funera pompa.

Digitized by Google

Vix bene virgineum corpus libauerat igni
Mulciber, & piceum glomerârat in aëra fumum,
Cùm ſubitò ruit in medium, ſeſéque cruentam
Iniecit moritura pyræ, letúmque petiuit:
Quamuis obiecto nequicquam fuſte ſacerdos
Pelleret, aſt vltro grato ſe miſcuit igni,
Inque ſinu dominæ cantum meditata quieuit.
Fœlices animæ veſtro ſine fine ſepulchro
Manna fluat, cælúmque irroret hymettia mella,
Vos lauri virides, vos myrthea protegat vmbra:
Æternùm durate, meis durate camœnis. a

§. III.

a *Saluſtius hebd. die 5.*

§ III.

Hic alitis in altricem ſuam tam gratus fuit animus. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, ſed non minus mirabilis in volatilibus ſuis. Quid agimus, mortales, ſi beneficiorum diuinorum minùs memores, minùs grati ceteris animantibus ſumus? Non eſt momentum, quo nobis non benefaciat Deus, non ſit igitur momentum, quo nos non ſimus memores Dei. Illud Bernardi aſſiduè inculcandum: Omne tempus, quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidiſſe.

Vt autem tantò frequentiùs & magis aſſiduè Deum cogitemus, ſciamus nil Deo iucundius eſſe (ſic loquar) quàm ſuum cum humano corde permutare. Hanc facere argentariam ſolet Deus, *a* quandocunque aptum huic rei hominem habet. Ideò ipſe veluti ditiſſimus trapezita & argentarius: *b* Præbe, inquit, fili mi, cor tuum mihi. *c* Cui

a Den Wechſel treibt Gott.
b Wechſelherz. c *Prou. c. 23. v. 26.*

Digitized by Google

Cui filius forſan dixerit: Mi amantiſſime Pater, ſine corde non poſſum viuere. Et nôſti quàm ſeriò præceperis, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ. Quî hoc faciam, ſi cor non habeam? vrget nihilominus diuinus Pater: Præbe, fili mi, cor tuum mihi. Et ne corde careas, permutemus; ego tuum, tu meum accipe.

Reuerà Deus nobiſcum ſic agit humaniſſimè. Iuſſerat olim, quod Daniel teſtatur, in Rege Nabuchodonoſore ſic corda mutari: Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei. a Hoc ipſum in Saule factum teſtantur faſti regij: Immutauit ei DEVS cor aliud. b

Hæc autem diuini & humani cordis permutatio, tunc reuerà legitimè fit, cùm homo ſuam omnem memoriam ſic affigit Deo, vt pænè iugiter Deum cogitet. Ita homini cor aliud inſeritur, cor vanum aufertur. Dixerat pſaltes:

Q Cor

a *Dan. c. 4. v. 13.* b *1. Reg. c. 10. v. 9.*

Digitized by Google

Cor eorum vanum eſt. *a* Hoc vano corde ablato, diuinum ſubſtituitur.

Carolus IV. Imperator Moguntiæ, cum Gerlaco Archiepiſcopo egit præſentibus Canonicis compluribus. Fuit ex horum numero, qui pretioſiore, quàm par erat, pileo eſt vſus. Id Imperator obſeruans, & hominem ſuaui ore comitérque accedens: Elegantem, inquit, habes pileum; mutemus. Et ſimul dum ſuum porrigit, alienum capiti ſuo impoſuit. *b* Ita Deus, cuius deliciæ ſunt cum hominibus eſſe: O homo, inquit, mutemus corda; tu vanum habes & mundanum, ego tibi meum dabo, & diuinum.

Ille Aquilarum pullus, Plutarcho teſte, qui in nido ad latus materni cordis collocatur, robuſtiſſimus euadit, & genuinam Aquilarum indolem oſtendit: Homo, qui Deum ſemper cogitat, diuino cordi proximus, in aduerſa omnia fortiſſimus conſurgit. Immutat ei Deus cor aliud.

§. IV.

a *Pſal. 5. v. 10.* b *Hiſtoriam hanc vberius narramus in Triſmegiſto l. 3. c. 9. § 3.*

Digitized by Google

§. IV.

Notum eſt illud Plinij: Aquilarum pennæ miſtas reliquarum alitum pennas deuorant. a Cogitationes noſtræ pennis auium rectè conferuntur. Et quia minimè vnius generis ſunt, rectè dixeris aquilarum, vulturum, cygnorum, columbarum, paſſerum, pſittacorum pennas miſceri. Siquidem modò bonæ, modò malæ, modò peſſimæ ſunt cogitationes noſtræ; hinc nobis plurimum negotij faceſſunt. Quiſquis cogitationibus ſuis vult moderari, hoc vnum, quàm poteſt, maximâ diligentiâ ſpectet, vt de die quàm ſæpiſſimè Deum cogitet. Hæ cogitationes, Aquilinæ pennæ ſunt, quæ alitum aliarum pennas deuorant. Sunt cogitationes ſuperbæ, ſunt inuidæ & auaræ, ſunt ſordidæ & impuræ, pennas dixeris anſerinas. Sed miſce illas aquilinis, & ab ijs deuorabuntur. In ſeipſo id quiuis experitur, quod, quo ſæpiùs Deum cogitat, hoc cautior, hoc & ſanctior, &

a *Plin. l. 10. Nat. hiſt. c. 3 fine.*

etiam auſim dicere, in actionibus omnibus ſit felicior. Rectiſſimè dixit Hieronymus: Vna cogitatio felix eſt, cogitare de Domino. a Dominus ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt: b Vaniſſimæ ſunt.

Et videte ingentem earum vanitatem. Parentes filiolum ſummâ curâ educant. Ad ſcholas puer deducitur; diſcit formare litteras; paullatim altiora combibit, & proficit inter coæuos; ſimul & muſicæ dat ſtudium, organis ludere, chelyn & teſtudinem tractare, fidibus & aſsâ voce canere perdiſcit; ita muſis manſuetioribus cognoſcendis annos aliquot inſumit: iámque è patriâ in Academias mittitur, ad Philoſophiam ſe applicat, deinde ius ciuile cognoſcit, Bartolum & Baldum tractat. Ab his ſtudijs in exteras terras alio ſole calentes amandatur, in Gallias, Italiã, Hiſpanias proficiſcitur, hîc diuerſorum idiomatũ diſciplinam accipit; hîc ſaltare, equitare, palæſtricis

vacare

a *Hieron. in pſ. 93. v. 11.* b *Pſal. eod.*

vacare inter ſtudia habet; hîc homines fiunt. Maxima quæque ſperantur; vir euadet maximus, aptiſſimus ad omnia. Parentes longiſſimâ cogitationum ſerie diſponunt, quod filio munus, quam ſponſam deligere, quâ ratione nuptias, quâ tot alia placeat inſtituere. Ita demum filius in patriam redit, cultu & moribus peregrinis, ſtudiorum præbet ſpecimen, magnam ſui ſpem concitat, ſerijs negotijs ſenſim admouetur. Sed cùm grande cogitationum ſuarum volumen iam pænè abſoluerint parentes, vnica ſubrepit febricula, & tot vaniſſimas parentum cogitationes, vnáque filium tollit, conditque tumulo. Verè ſcit Dominus cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Vna igitur cogitatio felix eſt cogitare de Domino.

Pingebant priſci Aquilam cum dipſade, quæ volucris pectus admorderet. Picturæ inſcriptionem apponebant hanc: SEMPER ARDENTIVS. Hominem deſignat hæc icon, qui quantò frequentiùs DEVM cogitat,

Digitized by Google

tantò frequentiùs cogitare, tantò & ardentiùs amare deſiderat, quò enim diutiùs diuinam pulchritudinem ac bonitatem aſpicit, eò plus diligit. Hoc ponit ob oculos illud genus ſerpentum Dipſas, quæ hominem ita pungit, vt quò plus bibit, plus ſitiat, *Semper ardentiùs.* Hîc idem fit. Æternæ Sapientiæ promiſſum eſt: Qui edunt me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient. *a* Crebris de Deo ſuſceptis cogitationibus id aſſequimur, vt Deum pænè aſſiduè cogitemus, & quod initio non adeò erat facile, vſu non facile tantùm, ſed & ſuaue fiat. Quocircà imitemur Aquilas, & ad præceptum Domini, in arduis ponamus nidum noſtrum. *b* Sic infra nos erunt omnes tempeſtatum furiæ: mugiat, tonet, fulgeat, imò & ruat cælum, volent ſaxa, præcipitent fulmina, inter tot ruinas ſtabimus, modò animus per aſſiduas de Deo cogitationes DEI hoſpitium fiat. Illud Bernardi vel centies, vel millies

a *Eccli. c. 24. v. 29.* b *Iob. c. 39. v. 30.*

Digitized by Google

lies repetendum ingemino : Omne tempus, quo de Deo non cogitas, te computes perdidiſſe.

CAPVT II.

Quâ ratione ſemper & aſsiduè orandum.

HVſſæi Principis Iobi pronunciatum eſt: Homo naſcitur ad laborem, auis ad volatum. a Cùm autem longè diuerſiſſimi ſint labores, in percontando ponitur, quinam ſint difficillimi? Theologorum non nemo ad rogatum reſpondet, quatuor videri difficillimos omnium labores. Laborantis in partu, Docentis in ludo, Imperantis in bello, Precantis in templo. De labore primo in diuinis voluminibus crebra mentio. Cùm Rabſaces Aſſyrius optimum Regem Ezechiam in anguſtias adduxiſſet, Rex Iſaiæ nuntiari iuſſit: Venerunt filij vſque ad partum, & vires non habet par-

a *Iob. c. 5. v. 7.*

turiens. a Labor & dolor parturientium maximus.

De altero loquuntur ſcholæ. Quanti laboris centum aut ducentos diſcipulos cùm in officio continere, tum liberalibus diſciplinis imbuere. Multi diſcipuli, multæ curæ: hic garrit, iſte dormit, ille pingit, hic circumſpicit, pars magna dicentem non attendit. E tanto numero ſubinde vix viceni dicta capiunt, ceteri fungi, ſed inſolentes & vagi ſunt. Grandis labor tam vagis aut ſtupidis ſcientias inſtillare.

Tertium imperantis in bello laborem eſſe difficillimum nemo ambigit. Hîc ſana intelligentia, capax memoria, multa experientia, & ante omnia ingens animus, ſed & corporis vires requiruntur. Subinde conſilia manu firmanda ſunt. Nonnunquam volandum potiùs quàm equitandum. Imperatorem inter tympana & tubas agere, vehemens labor.

De labore quarto precantis in templo Caſſiodorus teſtis. Ipſius, inquit,

a *4. Reg. c. 19. v. 3.*

eſt

eſt perfecta oratio, cuius & cauſſa clamat, & lingua, & actus, & vita, & ſermo, & cogitatio. *a* Hæc omnia coniungere, difficillimum. Ideò Abbas Agathon interrogatus, quis omnium optimus ſimul & grauiſſimus videretur labor? dixit: Rectè orare. Homo naſcitur ad laborem. Hic quartus precandi labor nos omnes citat, præſertim cùm Chriſtus dixerit: Quoniam oportet ſemper orare, & non deficere. *b* Ioannes Maldonatus aſſerit multos & graues auctores magno ſtudio quæſijſſe, quâ ratione dominicum hoc dictum ſit interpretandum. Quando igitur noſtrum omnium intereſt illam Domini cohortationem non verbis ſolùm explicare, ſed & monſtrare factis, complures eius explicationes in medium dabimus.

a *Caßiodor. in pſ. 16. Exaudi Domine.*
b *Luc. c. 18. v. 1.*

§. I.

Prima explicatio. Non iuſſit Chriſtus aſſiduè nos genibus niti, & inde-

feſſas cælo manus attendere: ſed aut orare, aut vtile quid aliud agere. Bene orat, qui bene agit. Orationem veram, dixeris, eſſe actionem ſed religioſam: actio bona, oratio eſt, ſed operoſa & practica.

Altera explicatio: Semper orat, qui ſtatas orandi vices religioſè obſeruat. Religioſiſſimus rex Dauid hoc obſeruans: Septies, inquit, in die laudem dixi tibi. a Atque hoc eſt Dominum in omni tempore benedicere, præſtituta orandi tempora minimè negligere.

Tertia: Semper orat, qui orando perſeuerat, tametſi non impetret, quod flagitat. Hîc nemo deſperet, nemo annos numeret, nemo dicat: Iam ſeptennium, iam decennium, iam annos plurimos precando expleui, & nihil impetraui; nemo talibus querelis cælum ſurditatis accuſet, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere. Non deficit, qui orare non deſinit.

Quarta: Miratur Auguſtinus, quomodo Chriſtus multiloquium prohi- beat,

a *Pſ. 118, v. 164.*

Digitized by Google

beat, nihilominus ſemper orare iubeat. Sed ad inſtitutum: Si, ait, non vis intermittere orare, noli intermittere deſiderare. Continuum deſiderium tuum, continua vox tua eſt. Tacebis, ſi amare deſtiteris: Frigus charitatis, ſilentium cordis eſt. Si ſemper manet charitas, ſemper clamas, ſi ſemper clamas, ſemper deſideras, ſi deſideras, requiem recordaris. Semper orat, qui ſemper vitam beatam, æternam deſiderat. a

Quinta: Ioannes Chryſoſtomus breues ſed crebras iaculatorias preces iure maximi æſtimans: Breues, inquit, & frequentes orationes Chriſtus & Paulus præceperunt, paruis ex interuallis. Si continuas & crebras orationes facias, totúmque tempus interpolans frequentiâ, facilè poteris modeſtiam exhibere, & ipſas orationes cum multâ facies ſolertiâ. b Hoc & Caſſia-

a *Aug. tom. 8. in pſ. 36. mihi pag. 129. & tom. 2. epiſt. 121. ad Probam c. 9.* b *Chryſ. tom. 5. hom. 79. de Oratione, mihi pag. 394.*

Digitized by Google

nus adſtruens: Vtilius cenſent, inquit, breues quidem orationes, ſed creberrimas fieri, vt frequentiùs Dominum deprecantes iugiter eidem cohærere poſſimus. *a* De ijſdem iaculatorijs precibus Auguſtinus ad Probam ſcribens: Dicuntur, inquit, fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, ſed eas tamen breuiſſimas & raptim quodammodo iaculatas, ne illa vigilanter erecta intentio per productiores moras euaneſcat. *b* Anna Elcanæ vxor multiplicabat preces non cumulando verba, ſed iterando, vt potiùs multum orauerit quàm multa. Vnde fiebat, vt eius animus non diſſiparetur in plurima, ſed ad vnum colligeretur. Maximarum profectò virium ſunt hæ breues & iaculatoriæ preces, quæ Dei memoriam aſſiduè refricant, animum euagari non facilè ſinunt, peccata plurima impediunt.

Sexta: Aſſiduâ pænè memoriâ Deũ colere.

a *Caſſian. l.2. de inſtitut. Cœnob. c.10.*
b *Aug. dicto loco ad Probam c.10.*

colere. Ad hoc Caſſianus inſtigans: Mens noſtra, inquit, iugi omnipotentis Dei contemplatione paſcatur. Hac ratione pænè ſemper conditoris meminiſſe poſſumus. a Quod beatus Nilus confirmans: Qui amat Deum, inquit, ſemper cum hoc tanquam cum patre conſuetudinem & ſermonem habet, repudians omnem notitiam turbidam. Sanctus Baſilius, in eam rem vult etiam noctem diuidi: Vide, ait, ne media pars vitæ tranſeat inutilis: tribue partem ſomno, partem precationi, imò ipſe etiam ſomnus pietatem exerceat. Et beato Hieronymo teſte, Sanctis etiam ipſe ſomnus eſt oratio. Sicut autem qui peccando in mortem obdormiunt, totâ quaſi æternitate peccant, ita qui orando aut ſancta cogitando in ſomnum decidunt, totâ quaſi nocte orant.

Septima: Aſſiduè orat, qui omnia negotia & vniuerſas actiones ſuas, tam inchoare quàm finire, medias etiam

a *Caſ. collat. 9. c. 3. fine omnino.*

precibus diſtinguere; in his omnibus intentionem rectam reſtaurare conſueuit. Eius animi Siracides; Laudabo, inquit, nomen tuum aſſiduè. *a* Solymæus rex Dauid, quia vtique actiones omnes precibus cœpit, diſtinxit, finijt, hinc liberè pronuntiauit: Semper laus eius in ore meo. *b*

Octaua: Pauperes eleemoſynis ſibi conciliare, vt cùm ipſe precari defierit, illi incipiant, vti alternatim canitur in templis. Pelagius & Ruffinus dignum relatu memorant his ipſiſſimis verbis, quæ optimâ fide ſubiungam. Venerunt aliquando, inquit ad Abbatem Lucium in Ennato monachi quidam, qui dicebantur Euchitæ, hoc eſt orantes: & interrogauit eos ſenex, dicens: Quod eſt opus manuum veſtrarum? Et illi dixerunt: Nos non contingimus aliquod opus manuum, ſed ſicut dicit Apoſtolus, Sine intermiſſione oramus. *c* Dicit eis ſenex: Et non mandu-

a *Eccli. c. 51. v. 15.* b *Pſal. 33. v. 2.*
c *1. Theſſ. c. 5.*

Digitized by Google

manducatis ? illi autem dixerunt, etiam manducamus. Et dicit eis ſenex: Quando ergo comeditis, quis pro vobis orat? Et iterum interrogauit eos, dicens: Non dormitis? Et illi dixerunt: Dormimus. Et dixit ſenex: Et cùm dormitis, quis pro vobis orat? Et non inuenerunt, quid ad hæc reſponderent ei. Et dixit eis: Ignoſcite mihi, fratres, quia ecce non facitis, ſicut dixiſtis: Ego autem oſtendam vobis, quia operans manibus meis, ſine intermiſſione oro. Sedeo enim, iuuante Deo, infundens mihi paucas palmulas, & facio ex eis plectam, & dico: Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam. a Et dixit eis: Oratio eſt, an non? Et dixerunt ei: Etiam. Et ille dixit: Quando permanſero totâ die laborans & orans corde vel ore, facio plus minùs ſedecim nummos, & pono ex eis ad oſtium duos, & reſiduos manduco. Qui acceperit illos duos denarios,

a *Pſal. 50. v. 1.*

rios, orat pro me, tempore quo ego manduco, vel dormio, atque ita per gratiam Dei impletur à me, quod ſcriptum eſt: Sine intermiſſione orate. a En optimum modum orationis, qui orationem pænè aſſiduam facit, eam in alios atque alios partiendo.

a *1. Theſſ. 5. Pelag. l. 12. n. 9. mihi pag. 613. Ruffin. l. 3. n. 212. pag. 531. apud Roſvv.*

§. II.

Nona & omnium commodiſſima explicatio Dominici dicti: Quoniam oportet ſemper orare. Reuera plus hîc myſterij tegitur, quàm explicationes hæ omnes aperiant. Et reuerà diuerſa ſunt, ſemper orare, & ſemper bene agere. Alioqui dixiſſet Dominus: Oportet ſemper bene operari. Atqui hoc nemini non perſpectum: Nunquam licere malè operari. Ab iſto igitur diuerſum Dominus iubet, Oportet ſemper orare. Quâ in re Chriſtus moraliter locutus eſt eo planè modo, quo nos dicere conſueuimus: Hi homines toto

toto die comedunt, toto die bibunt, & ludunt. Sunt alicubi puerperæ, *a* quæ pænè ſingulis horis comedant. De hominibus tam exercitatæ gulæ non malè dixeris: Hi homines ſemper comedunt. *b*

Hoc loquendi ritu Seruator non Mathematicam orationis aſſiduitatem, ſed moralem imperauit, vt ſaltem quot horis ſemel iterúmque animum erigamus ad Deum iaculatoriâ prece. Hoc Auguſtini & Caſſiani, hoc Chryſoſtomi præcipuè vult interpretatio, quæ docet non ſolùm certa precandi interualla obſeruare, ſed quàm fieri poteſt, creberrimè orare. Hoc Eccleſiaſtici monitum eſt: Non impediaris orare ſemper. *c* Hoc & Pauli præceptum: Sine intermiſſione orate. *d*

Orationem iugem, iugis poſtulat neceſſitas. Hoſtis perdius & pernox nos

a *De his D. Guarinonius l.4. de abominand. humanæ gentis c. 52.* b Die Leut eſſen alle weil; ſie eſſen ein gantzen Tag. c *Eccli. c. 28. v. 22.* d *1. Theſ. c. 5. v. 17.*

nos vrget, haud aliter quàm oratione iugi vincendus. Ad exemplum vrbis ſanctæ id faciendum monens Iſaias: Super muros tuos Hieruſalem, inquit, conſtitui cuſtodes: totâ die & totâ nocte in perpetuum non tacebunt. *a*

Atque hoc eſt ſemper orare. De oratoribus tam aſſiduis dictum videtur illud regij pſaltæ: Oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum. *b* Cornelius centurio Romanus è gentibus oriundus, religioſus tamen ac timens Deum cum omni domo ſuâ, faciens eleemoſynas multas plebi, deprecabatur Deum ſemper. *c* En virum orationis plurimæ. Non is erat è populo Dei, non circumciſus, non ſacro fonte luſtratus, miles fuit, alumnus Martis, inter arma educatus; ſed quia Deum timuit, ideò precationes & ieiunia frequentauit, eleemoſynas largas erogauit, Deum, quem nondum nôrat, deprecans ſemper. Hoc tantopere Deo placuit, vt Angelum miſerit, qui vi- rum

a *Iſai. c. 62. v. 6.*
b *Pſal. 33. v. 16.* c *Actor. c. 10. v. 2.*

Digitized by Google

rum ſuauiſſimè ſolatus: Orationes tuæ, inquiebat, & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriā in conſpectu Dei. a Deus, mi Corneli, non poteſt obliuiſci tui; fidiſſimi monitoris loco eſt, largiendi & orandi ſtudium. Idcirco iube accerſiri Petrum, qui te tuámque familiam omnem baptiſmate ſacro abluat, & Chriſto adiungat.

En præmium paratiſſimum ſemper orantis, Deúmque ſemper deprecantis. Illius obliuiſci non poteſt amantiſſimus Deus: Ecce, inquit, in manibus meis deſcripſi te. *b* Tu corde tuo, tuâque memoriâ me non exclude. Deſcribe me in tabulis cordis tui. *c*

Ergo non impediamur ſemper orare. Benedicamus Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore noſtro, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere.

a *Ibid. v. 4.* b *Iſ. c. 49. v. 16.*
c *Prou. c. 3. v. 3.*

§. III.

§. III.

Sed multa hîc obijcias: Quid opus tam crebrâ, imò tam aſſiduâ oratione? Deus omnia nouit: Et num diuina liberalitas orationes noſtras expectat? Deinde centies, inquis, rogaui Deum; quid impetro? ceſſabo igitur, cùm videam, nolle Deum precibus meis annuere. Eadem, mi Chriſtiane, tibi ſæpius inculcanda ſunt, cùm tu eaſdem etiam querelas ſæpius recantes. Hæc Dei dilatio, vt ſcias, non eſt inuidiæ, ſed curæ, non eſt ignorantiæ, ſed prouidentiæ. Fidem tuam & conſtantiam tuam exerceri ac ſpectari vult Deus. Ita Chriſtus mulierem chananæam vociferantem audire diſſimulauit, imò veluti canem repulit, vt illa contentiùs rogaret, ſibi maius præmium obtineret, alijs exemplum illuſtrius præberet. Sic Annæ petitio differtur, vt eius deuotio clarior euulgetur. Neque verò multiloquium cenſendum prolixa oratio, aut eorundem verborum in oratione repetitio. Anna ſterilis multipli-

cabat

cabat preces coram Domino. *a* Franciſcus Aſſiſias noctem integram illud vnicum ingeminauit: Deus meus, & omnia. Idem in Eccleſiâ more modóque veteri conſueuit fieri. Productioribus colloquijs familiaritas cum Deo contrahenda eſt. Ideò Moſes in medio caliginis diebus ſeptem detinebatur, inde in montem ad colloquium quadraginta dierum cum Deo ineundum euocatus eſt.

Dixerat Chriſtus ad fontem confidens mulieri Samaritidi: Qui biberit ex aquâ, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, ſed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. *b* Femina eius aquæ auidiſſima: Domine, inquit, da mihi hanc aquam, vt non ſitiam, neque veniam huc haurire. Quid ais, mulier? vis diuinum beneficium ad ſuperbiam & faſtum,

a *1. Reg. c. 1. v. 12. Chryſ. hom. 1. Aßiduè ſonabat eadem, nec deſtitit ijſdem verbis iterandis multum temporis abſumere.*

b *Ioan. c. 4. v. 13. & ſequent.*

Digitized by Google

ſtum, valetudinem ad oblectationem, diuitias & gratiam ad DEI contumeliam deriuare? Renuit Chriſtus hanc aquam à ſe oblatam concedere; neque iniuriâ. Non placuerunt verba illa: *Vt non ſitiam, neque veniam huc haurire.* Vult Deus quotidie rogari; ſupplices non ſuperbos amat; fatuam pactionem, *ſemel pro ſemper* non admittit Deus. Sic enim dona eius vileſcerent; ita tandem, quod donum eſt, velut debitum exigeretur.

Melius eſt igitur ſitire, & ad hauriendum huc venire: Melius eſt, ad DEVM aſſiduis precibus accurrere, quàm rebus omnibus abundare, ac ſuopte nutu viuere. A catello, quem domi ad oblectationem alis, id diſce. Hic cùm famelicus eſt, velut ad obſequium accurrit, blandus adeſt, & mulcet, petitq́ue cibum eo, quo poteſt, ſermone. Si ei fruſtillum nimis minutum obijcias, mox redit, & ſubinde in pedes ſeſe erigit: iterum bucellā proijcis, iterum hiat, & oculis in dominum

intentis

Digitized by Google

intentis adſtat, dum plura recipiat: ſin illi os grande aut multum pulpæ des, nec reuocatus quidem redit, ſed ad rodendum & glutiendum attentiſſimus abit. Vidiſti aliquando canem, inquit Seneca, miſſa à Domino fruſta panis aut carnis aperto ore captantē? quicquid excepit, protinus integrum deuorat, & ſemper ad ſpem futuri hiat.a Hoc noſtrum eſt ingenium. Hinc petentibus rogata vel non conceduntur vel minutatim, vt animum, oculos, ſpem omnem intendamus in Deum. Cùm non eſurimus, aut ſitimus, ad pietatis & gratiæ fontem non recurrimus.

Dicet fortaſſe quiſpiam, inquit Chryſoſtomus, ſi habeo iuſtitiam, quid opus eſt oratione? Huic ſanctiſſimus Pater reſpondens: Oratio, inquit, non eſt paruum vinculum dilectionis in Deũ, quæ cum eo nos colloqui aſſuefacit, & ad ſapientiæ ſtudium deducit. Homines quidem nobis ſuperiores allocuturi, & habitum & inceſſum, & amictum,

a *Sen. epiſt. 72 fine.*

&

& omnia componimus. Ad Deum autem accedentes hiamus, fricamus, nos huc & illuc verſamus, negligentes ac ſocordes ſumus, humi genibus flexis per forum oberramus. *a* Quid igitur miri, ſi non faciat Deus, quod volumus, cùm nos non faciamus, quod iubemur. Nihilominus oratio, tametſi nihil impetret, nos arctiùs coniungit Deo, qui ſua etiam promiſſa vult noſtris precibus honorari. Bernardi hoc aſſerentis verba ſunt: Nemo orat, niſi quod credit & ſperat. Vult autem à ſe requiri Deus, etiam quod pollicetur. Et ideò fortè multa, quæ dare diſpoſuit, priùs pollicetur, vt ex promiſſione deuotio excitetur: ſicque quod gratis daturus erat, deuota oratio promereatur. Sic pius Dominus, qui omnes homines vult ſaluos fieri, merita nobis extorquet à nobis: & dum nos præuenit tribuendo, quod retribuat gratis, agit, ne gratis tribuat. *b*

a *Chryſ. tom. 1. in pſ. 4. mihi pag. 610.*

b *Bern hom. 4. ſuper Miſſus, fine. Et in floribus mihi pag. 3090.*

CA-

CAPVT III.

Quid in oratione petendum.

MAximus Tyrius *a* è veteri Apologo narrat, Regem Phrygiæ Midam auri cupidiſſimum, aliquamdiu fontem è vino fluere iuſſiſſe. Ad hunc ſitibundus venit Satyrus, qui promulſide tam ſuaui liberaliùs ſitim ſuam propitians, iam vino grauis facillimè ſe capi paſſus eſt. Rex huic captiuo ſuo blandiens petijt ab eo, quod ſibi chariſſimum acceptu, & Deo non difficile factu foret. Petijt ergo, vt quicquid in omni regno ſuo naſceretur è terrâ, probatiſſimum aurum eſſet. Non difficulter votis annuit temulentus Deus. Cùmque iam omnis terræ partus, omne pomorum, olerum, frumentorum genus ſuccreuiſſet, purum putum aurum fuit; ſed ingens oborta fames ſtultiſſimum votum publicè damnauit. Midas ſuam ſuorúmque infeliciſ-

R ſimam

a *Tyrius diſſert. 30. An orandus Deus.*

Digitized by Google

ſimam felicitatem deplorans, fatuæ petitionis ſeipſum accuſauit, iámque non vnum, ſed Deos Deáſque omnes impenſiſſimè rogauit, reſtituerent regno ſuo fructuoſam paupertatem, hoſtibus darent tam infelicem opulentiam. Dij ſenatu coacto deliberârunt, quid ad Midæ libellum ſupplicem reſpondendum. Conſenſu demum decretum eſt: Habeat vt nactus, & ſciat, Deos non in omnem horam mutabiles eſſe; votis ſuis fruatur.

Hîc Tyrius: Placet Apologus, inquit, & latens ſub eo veritas. Quanti ſuum ſibi exitium accerſunt grandibus votis. Vt conſequantur, petunt, damnant, cùm conſecuti ſunt. Multi violenter impetrant, quod cupiunt, & id donum interpretrantur. Errant fatui: ſuppliciũ eſt, non donum, ſed quod ſuis ipſi tam improbis & importunis precibus extorſerunt. Plurima ſunt eiuſcemodi bona, quæ nonniſi iratus Deus poteſt concedere. Pars orationis præcipua eſt, ſcire quid petas. Hîc ergo doce-

docebimus: Quid in oracione petendum.

§. I.

Fit nonnunquam, vt quis comparandæ veſti tabernam adeat, & pannum petat: Hîc ſedulus panni negotiator officinam excutiens, violaceum, praſinum, venetum, multicolorem pannum profert, vt delectus ſit emptori. Sed enim emptor coloris negligens: Bonum, inquit, & durabilem volo pannum, ſiue atri, ſiue cinerei, ſiue alterius coloris ſit, pannum exhibe, qui ætatem ferat. Non aliter, aiebat Socrates, orandum eſt: bonum aliquid & vtile petendum. Quidnam ſit illud, ſcit ille meliùs, qui dat, quàm qui rogat. Nos ſæpiſſime petimus, quod longè ſalubriùs non impetraremus. Facultates petis & opes? hæ multa millia hominum præcipitârunt Orco. Honores petis? ſcis ipſe plurimos tantò grauiùs cecidiſſe, quantò altiùs aſcenderunt. a Coniugium petis amplum

a Hoch geſtigen / hoch gefallen.

ac nobile? Multis conſultius fuiſſet ignobilem, deformem, inopem ſed honeſtam duxiſſe virginem. Petis valetudinem? quot millia damnati gregis cælo fuiſſent recepta, ſi annis aliquot ægrotâſſent. Ergo cæleſtium arbitrio te totum permitte: quia qui tribuere bona ex facili ſolent, etiam eligere aptiſſima poſſunt. Hoc idololatras vel ratio docet. Hinc eruditus ille, ſed nebuloſus Satyricus, fatua & ſæpe improba hominum vota ſic irridet:

——— Non tu prece poſcis emaci
Quæ niſi ſeductis nequeas committere Diuis. *a*
At bona pars procerum tacitâ libabit acerrâ;
Haud cuiuis promptum eſt murmúrque humiléſque ſuſurros
Tollere de templis, & aperto viuere voto.

Addit, quæ clarè poſſint peti, quæ clam & tacitè ſoleant rogari:

Mens

a *Submiſſâ voce petis, quæ clarâ non auderes. Perſius ſat. 2. initio.*

Mens bona, fama, fides, hæc clarè & vt audiat hoſpes:
Illa ſibi introrſum, & ſub linguâ immurmurat: ô ſi
Ebullet patrui præclarum funus, & ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro
Hercule, pupillúmue vtinam, quem proximus hæres
Impello, expungam! a ———

His talibus votis ac petitionibus non multum vltra beſtias ſapimus. Taurus & Camelus, vt in fabulis eſt, petierunt à Ioue cornua. Camelus non tantùm non impetrauit quod petijt, ſed aures etiam perdidit, quas Iupiter præciſas eſſe voluit: Boui data ſunt quidem cornua, ſed eum petitionis ſtatim pœnituit. Nam cùm inermis liber eſſet, & à nemine capi facilè poſſet, enatis cornibus iniectus eſt laqueus; ita miſer ad carrum, ad aratrum, ad macellum tractus eſt. R 3 Fre-

a *Hæc ſtultiſſima hominum vota ſunt. ô ſi hoc aut illo mortuo pinguem hæreditatem obtineam; ô ſi pecuniam inueniam! &c.*

Digitized by Google

Frequenter idem cum camelo & tauro petimus. Eſt, qui numen aſſiduis precibus eò fatiget, vt inimicis & aduerſarijs poſſit reſiſtere; ita cornua petit, & in maleuolos arma. Ah in ſuam ipſe perniciem hæc poſtulat; imò multi cornua, quæ petunt, non acquirunt, & aures inſuper amittunt vt camelus. Rectè dixit Philoſophus: Si Deus votis noſtris omnibus annueret, breui orbis periret. Dictum Tarſenſis Pauli hoc confirmat: Quid oremus, ſicut oportet, neſcimus. a Exorari autem in perniciem rogantium ſæua bonitas eſt. Quemadmodum pulcherrimum opus eſt, etiam inuitos nolentéſque ſeruare, ita rogantibus peſtifera largiri, blandum & affabile odium eſt. Quid ni eum oderimus, à quo in damnum ac periculum noſtrum adiuti ſumus?

Inſigniſſimè hic Romanus ſapiens philoſophatus: Sunt quædam, inquit, nocitura impetrantibus, quæ non dare ſed negare beneficium eſt. Sæpe enim noxia concupiſcimus, nec diſpicere,

a *Rom. c. 8. v. 26.*

quàm

quàm pernicioſa ſint, licet, quia iudicium interpellat affectus. Sed cùm ſubſedit cupiditas, cùm impetus ille flagrantis animi, qui conſilium fugat, cecidit, deteſtamur pernicioſos malorum munerum auctores. Vt frigidam ægris negamus, & lugentibus ac ſibi iratis ferrum: ſic ea, quæ nocitura ſunt, impensè ac ſubmiſsè, nonnunquam etiam miſerabiliter rogantibus, perſeuerabimus non dare. Sunt, qui dicant: Scio hoc illi non profuturum. Sed quid faciam? rogat, reſiſtere precibus eius non poſſum. Ipſe viderit. De ſe, non de me queretur. a Cum multis Deus ſic agit. Iſraëlis populus in ſolitudine importunis precibus carnes poſtulauit: valde diſplicuit Deo hæc poſtulari, ſed tamen annuit iratus magis quàm propitius. Idem populus æuo iudicum Hebræorum, regem petijt. Æquè id Deo diſplicuit, ſed tamen conceſſit, non vt beneficium, ſed vt ſupplicium. Sciebat hoc illis non profutu-

R 4

a *Sen. l. 2. de Beneficijs, c. 14.*

Digitized by Google

ſuturum. Duo Zebedæi filij per matrem, quam ſubornârant, aſſeſſionem in regno Chriſti petierunt; reſponſum eſt: Neſcitis, quid petatis. Petijt Paulus ſtimulum carnis à ſe auferri; reſponſum eſt: Sufficit tibi gratia mea. Quid ergo petendum?

§ II.

Compendio res tradenda. Vnicum eſt, quod honeſtiſſimè ac iure petitur à Deo, *Gloria* aut *Gratia*. Vtrumque petit qui alterutrum. Explico. Gloriam petere dicendus eſt, qui petit aliquid æternum. In ſpecimen has preces ponimus: *O mi Deus, hoc ſolum deprecor, æternitate totâ inter diabolos & hoſtes tuos te maledicere. Cetera da, & aufer quod vis; cæde, ſeca, vre, prout vis, habebis obſequentem.* Aut hoc modo: *O Domine, ego quidem muſicorum imperitiſſimus ſum, & cum tuis illis in cælo muſicis heu neutiquam conferendus, ſed ex gratiâ in Angelorum ſocietatem me recipe, vt æternùm te laudem.* Qui ſic orant, gloriam petunt, ſed modeſtè

deſtè ac ſubmiſsè, quod vtique Deo plurimum placet. Neque diſplicet beatitudinem ſimpliciſſimè ſic petere. *Domine, in cælum me admitte.* Hæ tales preces æternitatis donum, gloriam cæleſtem ambiunt.

Gratiam verò *Primam*, vt eam Theologi vocant, petimus, cùm læſæ conſcientiæ veniam rogamus; aut certè gratiæ augmentum poſcimus, cùm in gratiâ quidem ſumus, ſed eam augeri cupimus. Qui gratiam ſic ambit, ſimul etiam gloriam expetit, nam paſſu pari hæc eunt. Cùm enim augetur gratia, ſimul etiam gloria, quæ futuro ſeponitur, augmentum ſumit.

Porrò Gratiam cenſetur petere, quicunque ſpirituale quippiam, qui virtutes, qui cæleſtem ſapientiam, qui vitiorum victoriam petit. Peculiariter crebriùs petenda ſunt: Venia peccatorum, Non peccandi propoſitum, Spiritus orationis & precum, Humilitatis & Charitatis incrementum. Id denique, quod DEVS ſcit, homini ma-

ximè neceſſarium. Ita gratiam poſtulamus.

Quocirca hæc duo abſolutè bona ſine ambagibus, ſine præfatione multâ, ſine conditione petĩ poſſunt. Gratiam aut Gloriam petere honeſtiſſimum ac laudatiſſimum. Orationis Dominicæ petitiones inſpicite, Gloriam aut Gratiam, eiúſque augmentum omnes ſpectant. Quarta ſolùm petitio, quæ panem poſtulat, periturum aliquid videtur poſcere. Sed & hæc, ſi attendimus, verè ſpiritualis eſt, nam aut panem petimus *ſuperſubſtantialem* (vt Græcus contextus eſt) ſeu diuinum & æternum, aut certè quotidianum, ſeu ſolam vitæ alimoniam, a quam Salomon modeſtiſſimè petens: Tribue, inquit, tantùm victui meo neceſſaria: b ſi & nos pariter ſolum petamus victum, ſpirituale aliquid petijſſe cenſemur, quod eruditè Iſidorus Peluſiota confirmans: Nil, inquit, præter panem

a Die bloſſig nahrung vñ auffenthaltung.
b *Prou, c. 30. v. 8.*

panem requirere, ſpiritualis procul dubio ac præclaræ & philoſophicæ mentis fuerit. a Qui quotidianum duntaxat panem mendicat, his quaſi verbis Deum compellat: Amantiſſime Pater, quia mihi orandum & laborandum, & verò etiam luctandum eſt, vt cælum inter violentos rapiam, ideò vitæ neceſſaria; victum ac veſtitum peto; non ſuperflua, non rerum abundantiam; non panem ſelectiſſimæ farinæ, non veſtem magni pretij, aut rari artificij poſco: modò paſcar & tegar; victui tantùm neceſſaria tribue. Hæc ſolùm expetere, inquit Peluſiota, mentis eſt ſpiritualis.

a *Iſid. Peluſ. l. 5. epiſt. 281.*

§ III.

Itaque ſi leges orationis Dominicæ ſequamur, non formam, non valetudinem, non opulentiam, non corporis vires, non vitam longiorem, non famæ celebritatem petemus, hæc enim, ait Chriſtus, gentes inquirunt, & hæc Deus

velut auctarium ſolet adijcere. Num igitur, dices, nil periturum, nil mortale aut fluxum petere licebit? Nihil ſanè, niſi ſub conditione, certiſque legibus & cautè. Si nimirum id, quod petimus, Dei honorem non imminuat, & nobis expediat.

Innumera petimus à Deo, cùm ad ea ſingula reſponderi poſſit aptiſſimè: Non expedit tibi, quid hoc petis? non expedit tibi. En Solymorum rex Dauid poſito diademate, proiectis gemmis, exutâ purpurâ, remotâ regij ſplendoris dignitate omni, ſolitarius gemens, ſacco clauſus, ſqualidus, fletu madidus, cinere ſordidatus, vitam paruuli ſui tot lamentationum ſuffragijs petit, & benigniſſimum Deum tantâ precum ambitione pulſat, ſed nihil impetrat. Cùm tamen, quod fortiſſimum petentibus adiumentum eſt, impetraturum ſe, quod ſic à Deo peteret, crediſſet. Ne miremur: non expediebat ei; rem temporis & non æternitatis petijt.

Ita

Ita Franciſcus Borgias Dux Gandiæ, Deum impenſiſſimè nec ſine lacrimis rogârat, vt Leonoræ coniugi ægrotanti vitam produceret. Sed vocem audijt, quæ reſponderet: *Fiat, quod vis; ſed tibi non expedit*. Hîc Borgias in largiſſimas lacrimas effuſus: Tua, inquit, voluntas fiat, mi Deus, non mea. Quid mihi conducat, nemo te meliùs nouit. Quòd ſi tibi ſic placeat, non vxorem tantùm, ſed & liberos, & meipſum tolle. En ego me tibi meáque omnia in tuas conſigno manus, paratiſſimus facere ac pati quicquid volueris. a

Quiſquis aliter petit, quod non æternum eſt, malè petit. In petendâ re mortali, hæc conditio nunquam non miſcenda; ſi honori diuino non obſiſtat, ſi animi ſalutem non impediat.

a *Vide Heliotropium meum l. 2. c. 3. §. 5.*

§. IV.

Auguſtinus conſignatiſſimè iſtud explicans: Quid eſt, inquit, quod dicit multis locis ſcriptura? quia inuocabunt,

bunt, & non exaudiam eos. Certè miſericors omnibus inuocantibus ſe. Inuocant illi, ſed non Deum. Inuocas, quicquid amas: Inuocas, quicquid in te vocas, inuocas, quicquid vis, vt veniat ad te. Porrò ſi Deum propterea inuocas, vt veniat ad te pecunia, vt veniat ad te hæreditas, vt veniat ad te ſæcularis dignitas, illa inuocas, quæ vis, vt veniant ad te: ſed Deum tibi adiutorem ponis cupiditatum, non exauditorem deſideriorum. Deus bonus, ſi det, quod vis. Quid, ſi malè vis? Nónne erit tibi magis non dando miſericors? Porrò ſi non dederit, iam nihil tibi Deus eſt, & dicis: Quantum rogaui, quàm ſæpe rogaui, & non ſum exauditus? Quid enim petebas? Fortè mortem inimici tui? Quid ſi & ille petebat tuam? Qui te creauit, ipſe & illum: homo es, homo eſt & ille. Deus autem iudex eſt: audit ambos, ſed non exaudit ambos. Triſtis es, quia non es exauditus contra illum: gaude, quia ille non eſt exauditus contra te. Ego, inquis,

Digitized by Google

inquis, non hoc petebam: non inimici mei petebam mortem, ſed vitam petebam filij mei. Quid mali petebam? Nil mali petebas, ſicut tu ſentiebas. Nam quid ſi ille raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum illius. Sed peccator, inquis, erat: & ideò volebam illum viuere, vt corrigeretur. Tu volebas eum viuere, vt melior eſſet. Quid ſi Deus nouerat, ſi viueret, peiorem futurum? vnde ergo nôſti, quid illi prodeſſet, mori, an viuere? ſi ergo non nôſti, redi ad cor tuum, dimitte Deo conſilium ſuum. Quid ergo, inquis, faciam? quid orem? Quid ores? quod te docuit Dominus, quod te docuit cæleſtis magiſter. Inuoca Deum tanquam Deum. Illo melius nihil eſt, ipſum deſidera, ipſum concupiſce. *a*

Quocirca, quod idem Auguſtinus enucleatè docet, oremus pro corpore, ſed ſine vllâ comparatione ampliùs pro animâ ſupplicemus. *b* Quis enim

Cæſarem

a *Auguſt. tom. 8. in pſal. 85. mihi pag. 385.*
b *Idem tom. 10. ſem. 60. de Tempore; fine.*

Digitized by Google

Cæſarem accedés has preces precatur: Auguſte Imperator, lacerum mihi pallium eſt, ſex crucigeris egeo ad illud ſarciendum: largire tres ſeſtertios. Quid iſta, ſtolide, à tanto principe petis? Pete digniora Cæſare.

Quando igitur Gratia & Gloria honeſtiſſimè petuntur ac ſecuriſſimè, ideò quod rerum fluxarum eſt, nonniſi ſub conditione, idque indicando tantùm & innuendo rectè petitur. Ita Domini mater in nuptijs Canæ, non vinum magnis precibus efflagitauit, ſed nouorum coniugum tenuitatem expoſuit: Ita leproſus, quid gratum eſſet, indicauit ſolùm, & innuit: Domine, ſi vis, potes me mundare. *a* Ita Lazari ſorores non importunè fratri valetudinem expoſcunt, ſed Chriſto ſolùm hoc nuntiari volunt: Ecce, quem amas, infirmatur. *b* Hoc indicare eſt, non poſtulare; quâ quidem lege petendum, quicquid extra Gratiam & Gloriam deſideratur, Omnia námque tempo-

ralia

a *Luc.c.5.v.12.* b *Ioan.c.11.v.3.*

ralia ita indifferentia ſunt, vt tam obeſſe queant, quàm prodeſſe. Permiſſum eſt quidem ſic orare: Domine, ſi vis, facultates auge, valetudinem inſtaura, vires ſuffice, nomen & bonam famam concilia, calamitates auerte; Si tamen honori tuo nil derogetur, & ita fieri expediat. Nam forſan hæc magis quàm aperta pernicies, nocerent; hæc forſan plus prodeſſent negata quàm conceſſa.

Infans petit panem; dat pater: petit cultrum, negat. Atqui opus eſt cultro, nec enim integrum panem glutiet. Ego frangam, ait pater. Ita nos ſæpe cultrum petimus vulneris inſtrumentum. Quibus Pater: Mei filij, ait, panem non nego, ſed nego cultrum veſtro bono.

§. V.

Iſtud Bernardus copioſiùs declarans: Ad hoc tende, inquit, ad hoc conare, vt in Domino delecteris, & dabit petitiones cordis tui. Sed conſidera, quòd petitiones cordis dixerit, quas approbat

iudicium

Digitized by Google

iudicium rationis. Nec habes, vnde cauſeris, ſed vnde magis tanto affectu in gratiarum actione verſeris. Quandoquidem tanta ſuper te cura eſt Deo tuo, vt quoties ignorans quæris, quod tibi inutile eſt, non te audiat ſuper hoc; ſed mutet illud vtiliori dono. Sic & pater carnalis paruulo quærenti panem libenter porrigit: quærenti cultellum, quem non neceſſarium putat, non conſentit, ſed magis panem ei, quem dederat, frangit, vel per aliquem miniſtrorum frangi præcipit, vt nihil ille habeat periculi, nihil laboris. Addit: Pro neceſſitatibus animæ orandum nobis eſt, & frequentiùs, & feruentiùs, id eſt, pro obtinendâ gratiâ Dei, animæque virtutibus. Sic & pro vitâ æternâ, totâ pietate & toto nobis orandum eſt deſiderio, vbi nimirum corporis & animæ plena & perfecta ſit beatitudo. Sit ergo oratio, quæ pro temporalibus eſt, circa ſolas neceſſitates reſtricta, ſit oratio, quæ pro virtutibus eſt animæ, ab omni impuritate libera,

bera, & circa ſolum beneplacitum Dei intenta, ſit ea, quæ fit pro æternâ vitâ. in omni humilitate, præſumens de ſolâ (vt dignum eſt) miſeratione diuinâ a.

Vult igitur Deus, quæ temporalia ſunt ſub conditione peti, non quòd velit nos parcè petere, ſed quod illa non digna Deo ſint dona. Gratia & Gloria, hæc munera ſunt regia. Neque metuendum vlli, ne Deus nobiſcum agat, quemadmodum Antigonus rex egit cum Thraſyllo Cynico. Petijt hic ſibi drachmam b à rege donari. At rex eum repellens: Non petis, aiebat, munus regium. Ergo talentum argenti, ſeu ſexcentos philippeos petijt. Rex illum iterum faceſſere iubens: Non petis, aiebat, munus Cynicum. Non ita Deus, qui multò & humanior & liberalior in nos eſt, hinc ei gratiſſimum. ſi & plurima petamus, & maxima. Optimè dixit Chryſoſtomus: Quem-admodum

a *Bernard. ſerm. 5. fine, in quadrageſ. de triplici modo orationis.* b *4. ſeſtertios.* 2. Batzen.

admodum ad Imperatorem nemo pro veſte diſciſsâ, nec pro decem obolis ereptis audet accedere: ita etiam tu, atque adeò longè ampliùs, caue, ne ad Deum accedas pro rebus vilibus, contemptis, & nihili: vt verbi gratiâ, ſi quis in pecuniâ tibi fecerit iniuriam, aut ſi quis affecerit te contumeliâ: *a* ſed in ijs, in quibus diabolus te iniuriâ afficit, ſuperno maximè auxilio opus eſt. *b*

Balthaſar Aluareſius *c* vir magnæ ſanctitatis, Deóque coniunctiſſimus, cùm in illa Domini verba: *Petite, & accipietis*, altiùs animum defigeret, intellexit ex alto, nolle Deum nos eſſe parcos in petendis ab ipſo donis & gratijs, talem námque parcitatem dæmonis eſſe tentationem. Et cùm ſemel aliquid pro indigente peteret, ſibi audijt dici: *Cur tu in petendo parcus es, cùm*

Deus

a *Hæc quidem etiam licet petere, ſed ſic: Si vis, Domine, ſi ad tuum honorē, ſi vtile ſit.*

b *Chryſ. tom. 1. in pſ. 142. mihi pag 1049.*

c *Hiſpanus Societatis IESV Sacerdos.*

Deus in dando tam liberalis? Tanquam indicaretur illi, vt etiam pro alijs indigentibus peteret. Alio etiam tempore cùm felicem negotij ſucceſſum peteret, audiuit hæc verba: *Ego te tanquam Rex adiuuabo.* a

Nemo igitur petendo modicus ſit: immortalia præcipuè petamus & ſumma. Quoniam, vt Ambroſius loquitur, non bonum tantùm, ſed & opulentum Dominum habemus.

a *In vitâ Balth. Aluar. Ludouicus de Ponte c. 15. §. 2.*

CAPVT IV.

Quibus modis per orationẽ trahamur ad Deum.

NOn vitio vertamus, ſi quis quærat: Cur, obſecro, toties, & ſubinde prolixiùs cum Deo loquendum? cur tam attentè, tam ſeriò, tam ſollicitè, tantâ animi præparatione, intentione tantâ cur orandum? Deus ſiquidem ab æterno cuncta nobis deſutura, omniáque

Digitized by Google

admodum ad Imperatorem nemo pro veſte diſciſsâ, nec pro decem obolis ereptis audet accedere: ita etiam tu, atque adeò longè ampliùs, caue, ne ad Deum accedas pro rebus vilibus, contemptis, & nihili: vt verbi gratiâ, ſi quis in pecuniâ tibi fecerit iniuriam, aut ſi quis affecerit te contumeliâ: *a* ſed in ijs, in quibus diabolus te iniuriâ afficit, ſuperno maximè auxilio opus eſt. *b*

Balthaſar Aluareſius *c* vir magnæ ſanctitatis, Deóque coniunctiſſimus, cùm in illa Domini verba: *Petite, & accipietis*, altiùs animum defigeret, intellexit ex alto, nolle Deum nos eſſe parcos in petendis ab ipſo donis & gratijs, talem námque parcitatem dæmonis eſſe tentationem. Et cùm ſemel aliquid pro indigente peteret, ſibi audijt dici: *Cur tu in petendo parcus es, cùm Deus*

a *Hæc quidem etiam licet petere, ſed ſic: Si vis, Domine, ſi ad tuum honorẽ, ſi vtile ſit.*

b *Chryſ. tom. 1. in pſ. 142. mihi pag 1049.*

c *Hiſpanus Societatis IESV Sacerdos.*

Digitized by Google

Deus in dando tam liberalis? Tanquam indicaretur illi, vt etiam pro alijs indigentibus peteret. Alio etiam tempore cùm felicem negotij ſucceſſum peteret, audiuit hæc verba: *Ego te tanquam Rex adiuuabo.* a

Nemo igitur petendo modicus ſit: immortalia præcipuè petamus & ſumma. Quoniam, vt Ambroſius loquitur, non bonum tantùm, ſed & opulentum Dominum habemus.

a *In vitâ Balth. Aluar. Ludouicus de Ponte c. 15. §. 2.*

CAPVT IV.

Quibus modis per orationẽ trahamur ad Deum.

NOn vitio vertamus, ſi quis quærat: Cur, obſecro, toties, & ſubinde prolixiùs cum Deo loquendum? cur tam attentè, tam ſeriò, tam ſollicitè, tantâ animi præparatione, intentione tantâ cur orandum? Deus ſiquidem ab æterno cuncta nobis defutura, omniáque

omniáque nobis aduerſatura prȩuidit. A Chriſto id diſcimus monente: Scit pater veſter, quia his omnibus indigetis. *a* Deinde aliquem rogare non eſt aliud, quàm eum precibus velle flectere. Atqui Deus immutabilis, inflexibilis eſt. Sic Regum faſti loquuntur: Porrò triumphator in Iſraël non parcet, nec pœnitudine flectetur. *b* Præterea multò maioris eſt liberalitatis vltrò dare non petenti, quàm moroſis auribus longas preces tranſmittere, atque tum demum exorabilem dominum ſe præbere. Ex vero Cordubenſis Philoſophus dixit: Nulla res cariùs conſtat, quàm quæ precibus empta eſt. *c* Atqui Deus liberaliſſimus, imò ipſa eſt liberalitas.

Cur igitur toties, tamdiu, contentione tantâ orandum? quæſtio non abſurda, quam & doctiſſimi poſuerunt. Chriſtus ſuauiſſimè pollicitus: Et ego, inquit, ſi exaltatus fuero à terrâ, omnia

a *Matth. c. 6. v. 32.* b *1. Reg. c. 15. v. 29.*
c *Seneca l. 2. de Beneficijs c. 1. fine.*

Digitized by Google

omnia traham ad meipſum. a Quibus autem modis, per orationem præcipuè trahamur ad Deum, nunc exponemus.

a *Ioan. c. 12. v. 32.*

§. I.

Triplex eſt Theologis trahendi genus, Morale, Naturale, Ciuile. Moraliter trahimur laudando, inuitando, rogando, promittendo, comminando, donando. Cùm Dauid Saulem fugiens Odollam ſpecum occupâſſet, conuenerunt ad eum omnes, qui in anguſtiâ conſtituti, & oppreſſi ære alieno, & amaro. Ita quadringentos viros attraxit. Sed quibus tractorijs organis? promittendo, quia dando non potuit. Sic moraliter trahendo, quod Regum faſti teſtantur, factus eſt eorum princeps. a

Naturaliter verò trahimur diuerſis modis. Valde trahit ſimilitudo, ſiquidem par pari facilè ſociatur; aues concolores vnà volant, corui cum coruis, columbæ cum columbis; ſic con-

a *1. Reg. c. 22. v. 2.*

generes

generes feræ, lupi cum lupis, cerui cum ceruis pererrant ſiluas; ſic inter homines ſimilis gaudet ſimili. In humano corpore, calore plurima trahuntur: caput inflammatum ſtomachi vapores attrahit, manus aut pes malignè incenſus, quidquid mali humoris alibi ſparſum eſt, ad ſe corriuat, ſic in ingenti hoc orbis corpore ſolaris calor exſpirationes & anhelitus terræ colligit; hinc omne genus tempeſtatum. Cùm autem natura vacuum & inane plurimùm horreat, metu vacui leuiſſima quæque deorſum trahit, ſurſum grauiſſima. Idem hic vacui metus vel æneam ollam ſubinde rumpit, cùm aquâ in eâ congelauit; ſic aquæ in fontibus ſubterraneis in altum educuntur. Quâ porrò vi occultâ & mirabili ſympathiâ paleas ſuccinum, magnes ferrum, Cæcias nubes trahit?

Ciuile verò trahendi genus eſt, cúm quis ſupplicij formidine, aut aliâ vi legitimâ compellitur ad faciendum officium. Beato Lucâ teſte, cùm ſeſe

omnes,

omnes, qui ad cenam magnam inuitati fuerant, excuſâſſent, dictum eſt ſeruo: Compelle intrare. a Sic Abſalon, cùm Ioabum ſemel iterúmque vocâſſet, at ille venire recuſâſſet, denique Ioabi ſegetes incendi iuſſit, ita eum ad ſe pertraxit. b His omnibus modis benigniſſimus Deus nos priùs ad orationem, tum demum ad ſe trahit. Sed antè obiectionibus reſpondeamus, quàm hunc triplicem trahendi modum diſertiùs explicemus.

Ad orationem, inquis, ſæpiuſcule me trahi ſentio, ſed auocant negotia; non vacat.

Itáne inter poſtremiſſimas curas habendum mentis cum Deo colloquiũ? Negotia, vt ſcias, ab oratione pendent, non hæc ab illis. Inſuauis eſt labor, & ſæpe inanis ac inutilis, quem oratio non condit.

Obijcias iterum: Nonnunquam obliuio preces ſepelit; orationes præ-

a *Luc. c. 14. v. 23.* b *2. Reg. c. 14. v. 30.*

ſertim breuiores ſæpius iterarem, ſi earum ſæpius meminiſſem.

Hîc ingenuè te reum fateris. Quàm enim facilè meminimus, quod libenter agimus? Nemo obliuiſci eius poteſt, quod diligit. *a* Rarò & non libenter orare, pænè idem ſunt. Sit Deus theſaurus cordis tui, & non ſolùm frequenter, ſed aſſiduè orabis.

a *Iamb. vet.*

§ II.

Et primò quidem Deus nos moraliter trahit inuitando, benefaciendo, rogando: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. *a* Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa, & omnia parata, venite ad nuptias. *b* Ita beatitudinem promittendo, gehennam comminando, ſingulis horis benefaciendo humaniſſimè vocat: Venite ad me omnes, venite, venite.

Sed & naturaliter nos trahit ſimilitudine

a *Matth. c. 11. v. 28.* b *Ibid. c. 22. v. 4.*

Digitized by Google

tudine admirandâ, nam in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, *a* ſermonibus ſuauiſſimis nos deliniens, ipſo in orbem ingreſſu hæc nobis ſignificauit: Igne olim veſtitus in Sinai montem inter fulgura, tubas & fulmina deſcendi; nunc autem, ne quiſquam conſortium meum horreret, en adſum vobis ſimillimus, veſtram in me naturam cernitis, eſurio, ſitio, ploro perinde vt vos, comedo, bibo, dormio non aliter quàm vos, frater veſter, ſimillimus vobis. Non ſolùm autem ſimilitudine, ſed & calore, & vacui timore, & ſympathiâ incredibili nos trahit. Tanto amoris ęſtu flagrabat Dominus Ieſus, vt aliqui eum furere putarent. Ita Marcus dilucidè: Cùm, inquit, audiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim, quoniam in furorem verſus eſt. *b* Quantis caloribus ardebat, cùm diceret: Deſiderio deſideraui, hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. *c* Quantis ignibus ex-

a *Philip. c. 2. v. 7.*
b *Marc. c. 3. v. 21.* c *Luc. c. 22. v. 16.*

exæſtuabat, cùm in cruce iam morti proximus clamaret, Sitio. Hanc in eo ſitim ardentiſſimam gentis humanæ ſalus excitabat. Hîc affixus ſol cruci, vapores & halitus terræ, frigidiſſima corda in altum ad ſe pertraxit. Hîc etiam vacui metus ruinam orbis minabatur. Nam ſanctiſſimum Domini corpus iam ſanguine & aquâ vacuum, ab ipſo etiam animo deſertum in trabe pependit, ſol expalluit, terra mouit & tremuit, mortis carcer reſerauit, & patuit, captiui non pauci euolârunt, a Orbis videbatur ruiturus. Ita calore trahebamur, ſed & ſympathiâ prorſus admirandâ trahimur. Euchariſtia velut magnes potentiſſimus nos trahit vi latentiſſimâ. Nec enim aliud cernunt oculi, quàm candidum panis orbiculum; corpus, ſanguis, animus, Chriſtus totus, homo Deus latet. Inuentio ſanè obſtupeſcenda!

Sed & ciuiliter nos trahit Deus, dum

per

a *Multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt, Matth. c. 27. v. 42.*

per orationem ſuaui neceſſitate adigit ad meliora. Iis, quæ principio capitis obiecta ſunt, reſpondet ille ipſe, qui trahit. Quid vobis deſit, ſcio perfectiſſimè, & ab omni retro æternitate ſciui. Ego Dominus, & non mutor. a Ego amantiſſimus veſtri, ego ditiſſimus, ego liberaliſſimus, dabo, quod petitis, victum & veſtitum non ſubtraham, multò minùs negabo meam Gratiam. Hoc ſolùm à vobis exigo: Venite, pulſate, petite.

En, vt mitiſſimus Deus ciuiliter nos trahat! nam apud plurimos nec moralis, nec naturalis proficit attractio; excitantur minis, alliciuntur beneficijs, inuitantur promiſſis; non veniunt, tractorios funiculos omnes abrumpunt. Chriſtus eos ad præſepe in ſtabulum, ad conciones in templum, ad Euchariſtiæ menſam in cenaculum, ad orationes in oliuarum hortum, ad columnam purpuream in Pilati prætorium, ad veſtem albam in Herodis palatium,

a *Malach. c. 3. v. 6.*

ad crucis ſpectaculum in Golgothæ cliuum, ad victoriæ triumphum in Ioſephi viridarium vocat; non veniunt vocati. Ergo trahendi, ergo compellendi ſunt. Ita Deus varias in nos calamitates immittit, rebus aduerſis premit, ærumnis vrget & impellit. Ita pænè cogimur orare; vix aliud effugium; trahimur ad Deum.

Nos quidem ſæpiuſcule miramur: vnde hæc afflictio, vnde calamitas iſta? Chriſtus cum Abſalone cauſſam aſſignans: Miſi, ait, ad te obſecrans, vt venires ad me, *a* & noluiſti venire. Traxi te funiculis, ſed mollibus & byſſinis, rogaui, & inuitaui. Sed tu rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſeruiam *b* Traxi te naſcendo & docendo, traxi te patiendo & moriendo, traxi te reſurgendo & in cælum aſcendendo. At tu rupiſti vincula mea. Validum mihi reſtat vinculum; trahendus es cladibus & ærumnis, ad orationem compellendus es; ita deniq; iungemur, ita in amicitiam copulabimur. §. III.

a *2. Reg. c. 14. v. 32.* b *Hier. c. 2. v. 20.*

§. III.

Hîc, obſecro te, Lector, animum aduerte, & ſerius audi, quâ ratione ab vtrâque parte, ſed prorſus inæquali vinculo trahamur. Trahit nos Deus, trahit & diabolus, & velut trahendo certant, vter vincat, & hominem ad ſe pertrahat. Nos medij ſtamus, & in poteſtate noſtrâ eſt, à quo attrahi velimus. Diabolus tenui filo, aut etiam fragili culmo nos non inuitos ligat, vanitates & titulos, ſteriliſſima nomina inculcat, pecuniam oſtentat, libidinum voluptates monſtrat, & hominem ſine vi pertrahit ad vetitum. Abit miſer homo, & expreſſiſſimas Dei leges violat, vt vel libidini ſuæ, vel alijs cupiditatibus ſatisfaciat. Deus etſi quandoque nauticos funes, etſi catenas inijciat ei, quem attractum cupit, etſi varias calamitates, iacturam gratiæ, cæli odium, etſi ſupplicium æternum & inferos minetur, Satanas nihilominùs trahendo vincit, & deliberantem hominem in ſuam pertrahit partem.

tem. Ita reuerà efficit diabolus, vt homo iniecta ſibi à Deo vincula rumpat, Dei leges euertat, Deum conſpuat.

Hoc indignitas maxima, hoc ſumma in Deum iniuria eſt. Atqui hoc re ipsâ & verè fit in omni letali noxâ. Hæc tanta in Deum contumelia nullis inferorum ignibus, æternitate nullâ expiabilis eſt.

Etiamnum ſemper quærimus, cur Deus peccatum letale vnicum, quod vel ſolâ fit cogitatione, ſupplicijs æternis puniat? En cauſſam, en iniuriam ipſis oculis aſpectabilem. Huc animum, huc oculos; videte, obſecro, videte indignitatem criminis; vnum eundémque hominem Deus trahit & diabolus. Funes Deus & catenas inijcit, robuſta vincula; pollicetur cælum, minatur inferos. Nil efficit; cedendum eſt Deo; rumpit vincula homo, & audaciſſimè dicit, Non ſeruiam. At verò diabolus, ſubtilibus ſuperbiæ funiculis, vel aureo auaritiæ filo, vel pictis luxuriæ catenulis trahit hominem, quò vult.

vult. Ita Deum certando vincit, triumphat, imò etiam inſultat Deo, & opprobrat: En ita tui te homines colunt, pro quibus in crucem actus, pro quibus mortuus es: hæc tibi pro tuis reddunt beneficijs. Quid à me præmij ſint accepturi, non neſciunt, nihilominus me ſequuntur, mihi ſeruiunt. Tua vincula rumpunt, meis ſe vinciri ſinunt, modò eis pecuniolam, modò voluptatulam, aut gloriolam, velut viridem ramum his ouiculis oſtendam, facillimè quò volo, pertrahi ſe permittunt. Ego nullos pro eis colaphos, non flagra, non ſpinas, non clauos, non mortem pertuli, nihilominùs tuis legibus calcatis meas ſtudioſiſſimè obſeruant. Hoc Chriſto cacodæmon exprobrat.

Hoc, ô Chriſtiani, hoc gehennis omnibus digniſſimum eſt, hoc æternitate nullâ ſatis expiari poteſt. Quod in hac imagine Dei & diaboli pariter trahentium, vel oculis expoſitum eſt; nemo non videt, quàm indignum ſit, malle hominem in cacodæmonis potiùs,

tiùs, quàm Conditoris partes tranſire, Diaboli leges multò accuratiùs, quàm Dei ſeruare.

Ventus eſt, cui Cæcias nomen, de quo Plinius: Narrant, inquit, & in Ponto Cæciam in ſe trahere nubes.[a] Hinc adagio: Cæcias nubes trahit. Q. Sertorius vir ſtrenuus & bellicoſus, Plutarcho teſte, cùm Characitanos oppugnaret, huius venti naturam peritiſſimè in ſuam traxit fortunam: Nam cùm barbarus hoſtis in ſpecus & antra ſeſe abderet, ille grandes cinerum aceruos è regione congeri iuſſit. Iámque Cæciâ hoſtibus aduerſo flante, aliquot turmas equitum emiſit, qui & hoſtem ad conflictum elicerent, & vnà cineres turbarent. Feliciſſimè ceſſit ſtrategema. Nam Cæcias ita hoſtem cineribus inuoluit, & afflixit, vt mox ſeſe dederet. Non multum abſimili ratione pugnat in nos Deus, quos vt ſibi dedititios faciat, aceruos cinerum, cumulos calamitatum aduerſus nos ag-

gerat,

a *Plinius l.2. Nat. Hiſt. c.47. med.*

gerat, vt in ſuam redigat poteſtatem. Nimirum hoc Dei conſilium eſt, tam copioſos oculis cineres ingerere, tam varijs ærumnis impellere, vt denique non aliud velimus, quàm ad Deum per orationẽ procurrere, Deo nos dedere. Et quia cupit, vt in rebus omnibus & aſſiduè ad ſe confugiamus orando, eam ob cauſſam oculos noſtros perpetuo cinerum aggeſtu implet, & modò morbis, modò pauperie, modò curis & mœroribus nos oppugnat, vt ad preces fundendas pertrahat. Hoc per Oſeam ſe facturum iam olim denuntiauit: In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. *a*

Væ homini, qui toties vincula diuina rumpens audet dicere: Non ſeruiam. Inuitamur, vrgemur, trahimur ad aſſiduas orationes. Sub vitæ finem tot ſua vincula monſtrabit Deus, & iure meritiſſimo exprobrans dicet: Volebam quidem te meum eſſe, ſed noluiſti: Traxi te *moraliter* pollicitis,

a *Oſeæ c. 11. v. 4.*

minis, beneficijs, precibus, donis, ſed tu rupiſti vincula mea. Traxi te *naturaliter*, non ſolùm paſcendo te corpore meo, ſed etiam moriendo pro te, at tu rupiſti vincula mea. Traxi te *ciuiliter* miſerijs & calamitatibus diuerſis. Voluiſſem, vt per crebras orationes arctiſſimâ iungeremur amicitiâ, ſed tu noluiſti, & rupiſti omnia vincula mea, dixiſti, Non ſeruiam. At verò diabolum tenui filo trahentem, quò voluit, ſecutus es. Quia igitur deſeruiſti me, nunc & ego te deſeram, & proijciam à me in æternum.

Ita filij regni eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium. *a* Nunc ergo deprecemur Dominum, & clamemus: Trahe nos poſt te. *b*

a *Matth. c. 8. v. 12.* b *Cantic. c. 1. v. 4.*

CAPVT

CAPVT V.

Quando prolixiùs & ardentiùs orandum.

AGitabatur olim quæſtio inter complures, num ſapientia potiùs, an opulentia deligenda. Viſum eſt non paucis, opulentiam præſtare Sapientiæ. Nam opulenti, aiebant, doctos non prenſant, non ambiunt, ſed docti opulentos. Contrà ſentiebant alij, longè meliorem eſſe ſapientiam omni opulentiâ. Vir enim eruditus & ſapiens ſtudoiſiſſimè quærit, quicquid damnosè ſibi deeſſe cognoſcit: Opulentus facilè perſuadetur omnium bonorum poſſeſſione ſe frui, cùm abundet pecuniâ; ita bonum illud minimè quærit, cuius penuriâ maximè laborat.

Priori non abſimilis eſt quæſtio: An humanæ genti non conſultius foret, ſi Deus ſingulis, quod cuique ſcit deeſſe, liberali manu tribueret, quàm multis precibus fatigari ſuſtineret? Hîc

vna omnium rectè ſentientium vox eſt: Non fore conſultius. Si enim Deus etiam non petentibus daret, quod cuiuis neceſſarium iudicaret, quàm rarus, quàm & frigidus orationis vſus eſſet. Deus multiplici rerum indigentiâ nos ad ſe trahit, perinde ac ſi ſingillatim omnes monuiſſet: Cùm tibi aliquid defuerit, ad me propera, quære, pulſa, pete. Impetrabis, ſi debita popoſceris.

Explicauimus, quâ ratione ſemper & aſſiduè orandum. Quid in oratione petendum. Quibus modis per orationem trahamur ad Deum. Reſtat dicere, quando potiſſimùm prolixiùs & ardentiùs ſit orandum.

§. I.

Primò; Tunc ſanè attentiùs, prolixiùs, & ardentiùs orandum eſt, cùm donorum aliquid à DEO accipimus. Conſultiſſimum eſt, ita ſeipſum aſſuefacere, vt quotieſcunque aliquid diuini luminis & melior è cælo radius allu-

cet,

cet, cùm aliquid à Deo impetratum eſt, cùm proſpero ſucceſſu res eunt, cùm quis bene ſibi eſſe ſentit, mox ſeſe ad Deum vertat; Benedictus Deus in æternum; mi Domine, hoc à te munus eſt, tibi gratias ago.

Alaudulas ferunt, quotieſcunque aliquid in agro pabuli repeniunt, mox euolare in altum, ſuauiter cantare in laudem & præconium ſui altoris. Homo nutritoris Dei alumnus, non ſe gratiorem exhibeat alaudâ? Quotieſcunque igitur Deus beneficum ſe nobis oſtendit, licet in re modicâ, toties nos illi gratiſſimos exhibeamus; mox ſequatur oratio. In omnibus gratias agentes benedicamus Dominum in omni tempore.

Secundò: Orandum eſt, cùm ardui quid aggredimur. Suis id Chriſtus diuiniſſimis exemplis nos docuit, qui diſcipulos ſibi electurus totam noctem precibus peruigilauit. Res erat ardua duodecim concionatores eligere, qui orbem vniuerſum ad CHRISTI ſigna trans-

transferrent. Electionem hanc Dominus orando inchoauit.

Caſtiſſima vidua Iudith facinus ſummè arduum, & multò, quàm ſexus ferret, animoſiùs aggreſſa eſt orando. Holoferni ſupremo duci caput amputare meditabatur. Quid agis mulier imbellis? virum femina, heroëm, Ducem, Imperatorem bellicoſiſſimum dextra ducendis filis aſſueta obtruncet? Ipſi ſubinde carnifices multorum ſupplicijs celebres, in cæde talium virorum trepidant, & Hebræa vidua tam ſtrenuum Principem ſola iuguleт? Quid agis Iudith?

Illa nihilominus cogitatum facinus attentiſſimis precibus exorſa eſt, ſtetitque Iudith ante lectum, orans cum lacrimis, & labiorum motu in ſilentio dicens: Confirma me Domine Deus Iſraël, & reſpice in hac horâ ad opera manuũ mearum, vt hoc, quod credens per te poſſe fieri cogitaui, perficiam. Et ſanè perfecit, Deus manum direxit, illa caput Holoferni abſtulit, hoſtium

exer-

exercitum in fugam coniecit, Bethuliam ſeruauit, glorioſiſſimam victoriam, quam ſperârat, obtinuit, quia, quod moliebatur, precando inchoauit. a

Obijcias hîc: Sunt, qui precibus pænè nihil temporis aſſignent, nec actiones ſuas oratione inchoënt, nec Deum libellis ſupplicibus fatigent, nihilominus negotia ſua dexterrimè perficiant, & rerum ſuarum ſucceſſum ad votum habeant.

Eſto. Nec inuidemus: nam ſubinde Deo ſic permittente adiutorem habent diabolũ. Hoc videre eſt in Iſraëlis populo, qui Moſe abſente & colloquente cum Deo, armillas & inaures aureas congeſſit, eo animo, vt Aaron è metallo tam nobili fabricaret Deum. Aaron intemperantiſſimis precibus adactus, aurum in fornacem coniecit, & opus abſolutum, vitulus conflatilis exiuit. Sed, quæſo, quâ tandem ratione id factum, num in ſolitudine mox adfuerunt aurifices; & adfuerint ſanè,

a *Iudith.c.13.v.7.*

vnde

vnde illis tam ſubitò aurificinæ inſtrumenta? Et quæri poteſt, num opus malleatum & procuſum, an verò fuſile & conflatum. *a* Si primum, fieri non potuit, vt tam citò abſolueretur; ſi alterum, vnde forma & omnis ſupellex fuſoria? Sunt, qui dicant, aurum ab Aarone in fornacem coniectum, vitulum à diabolo aurifice formatum. Sic enim Aaron teſtatur: Proieci illud in ignem, egreſſúſque eſt hic vitulus. *b* Vt vt hæc ſunt facta: quidam non multum laborant, & parùm orant, eis tamen ad votum fluunt omnia. Alij laboribus ſe frangunt, diligentiæ plurimum inſumunt, frequenter & ſollicitè orant, vix vllo tamen ſucceſſu. Quæſo prioribus illis progreſſiones tantas non inuideamus; felices ſunt ſuo damno. Iſti verò, qui nihil ſine precibus aggrediuntur, Deum fauentem habent, qui ſæpe non vult labori reſpondere proceſſum, ex cauſsâ ipſi notâ.

Quic-

a Iſts ein trібne oder goſſne Arbeit geweſen? *b Exodi c. 32. v. 24.*

Digitized by Google

Quicquid igitur laboris ſumimus, aut operæ, adorandus eſt Deus, vt actiones noſtras omnes & aſpirando præueniat, & adiuuando proſequatur.

§. II.

Tertiò: Orandum eſt, cùm periculum peccandi eſt. Quoties contingit in ſalutis diſcrimine verſari, vt aliquis vel in pudicitiam ac caſtitatem, vel in iuſtitiam, aut temperantiam aliámne legem delinquat. Quid hîc agat bonæ mentis homo, num quod vnus aliquis Turcarum fecit, qui vinum Mahometi lege vetitum potaturus dixit: Vinum adeſt, ô anima, contrahe te ac neceſſitati cede. a

Apage has conſcientias cauterio inuſtas, cùm periculum eſt lædendæ conſcientiæ, mox ad Deum ſe vertat homo, & diuinam imploret opem, vti Chriſtus docuit: Et ne nos inducas in tentationem. Eam autem tentationem rectè deprecamur, quæ animo nocitu-

ra

a Duck dich Seel/ es kompt ein Guß.

ra eſt. Et Theologi paſſim tradunt, non in periculo ſolùm corporis, ſed animi ac ſalutis, idque tantò magis orandum. Iſtud Franciſcus Suarezius his omnino verbis aſſerens: *a* Primò, inquit, ac præcipuè obligatur homo ad orandum pro ſe, maximè in ſpiritualibus, quâ oratione præuenitur, ne incidat in tentationem, id eſt, non ſolùm vt per tentationem non vincatur, ſed etiam vt in illam incidere, aut eâ grauiter vexari non ſinatur. Tunc enim confidere de ſuâ libertate, eſſet magna ſuperbia & præſumptio; confidere autem de ſolo auxilio ordinario ſufficiente, eſſet ſtulta negligentia. Addo inſuper in huiuſmodi occaſionibus, pro quibus hæc oritur obligatio, illam omittere, graue eſſe peccatum, non ſolùm contra illam virtutem, contra quam vexat tentatio, verbi gratiâ, contra caſtitatem, ſed etiam ſpeciali modo contra charitatem, vel vt probabile

eſt

a *Franc. Suarez. tom. 2. l. 1. de orat. in communi, c. 30. n. 17. & 18. mihi pag. 71.*

Digitized by Google

eſt etiam contra Religionem. Orandum igitur & precibus periculum amoliendum eſt.

Vix vllus in ſeipſum tam iniquus erit, quin oret, Deóque ſe commendet, cùm vitæ diſcrimen ob oculos verſatur. Siccíne corpori ſuam propugnamus incolumitatem, & animi negligemus? Quid prodeſt homini centum annis viuere, & vniuerſum mundum lucrari, animæ verò detrimentum pati. a Ita princeps Theologus Thomas Aquinas docet, diuino & naturali iure ſub noui peccati pœnâ nos obligari ad orandum, cùm in periculo ſumus peccandi. Tunc enim vtrinque trahimur, hinc à Deo diuiniſque legibus, illinc à diabolo peſſimiſque ſuggeſtionibus. Si cupimus à Deo attrahi, quamprimùm nos ad illum vertamus paratis his vocibus: Et ne nos inducas in tentationem. In hoc animi periculo ne ſinas nos interire: Domine ſalua nos.

Quartò: Orandum eſt, cùm aduer-

a *Matth. c. 16. v. 26.*

ſa premunt. Pſaltes regius longâ calamitatum ſerie exercitatiſſimus: Beatus, inquit, cuius Deus Iacob adiutor eius, ſpes eius in Domino Deo ipſius. a Cur, obſecro, non Abrahamum, non Iſaacum, ſed Iſaaci filium Iacob nominat? Hic ſermo erat de præſidio, quo Deus ſuos in aduerſis fideliſſimè tuetur, idcircò nominauit Deum Iacob, vt conſtaret, quid Deus eo tempore à ſuis exigeret. Iacob fraternâ intemperie pulſus è parentum domo, ſolum vertere pro aſylo habuit. Sic è Chanaan in Meſopotamiam ad Labanum auunculum contendit, pauperrimus viator, bacillum pro omni ſupellectile, próque omni telo ſecum aſportauit. In itinere Deum impenſiſſimè ſibi conciliare inſiſtens: Si, ait, fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in viâ, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſúſque fuero proſperè ad domum patris mei, erit

a *Pſal. 145. v. 4.*

erit mihi Dominus in Deum. *a* Impetrauit, quæ voluit, & plura quàm voluit. Cùm verò reditum illius in patriam, Eſau frater cum quadringentis viris hoſtiliter excepturus occurreret, quàm ardenter Iacob precatus: Deus patris mei Abraham, inquit, & Deus patris mei Iſaac: Domine, qui dixiſti mihi, reuertere in terram tuam, & in locum Natiuitatis tuæ, & benefaciam tibi. Minor ſum cunctis miſerationibus tuis, &c. Erue me de manu fratris mei Eſau, quia valde eum timeo. *b* His precibus & Deum ſibi propitiauit, & immutauit fratris animum. Nam Eſau ſubitò ferociam omnem exuens, mentem induit amiciſſimam, iámque iterum ex hoſte frater, humaniſſimè fratrem complexus eſt.

Nos quandoque ad ſolam Mortis memoriam, velut ad terrificam laruam, aut colubrinam Meduſæ peltam expalleſcimus. Hem meticuloſi infantes! Ad orationem velut ad Matrem confu-

a *Gen. c. 28. v. 20.* b *Gen. c. 32. v. 11.*

confugiamus, & vanus hic metus euaneſcet: ſentiemus opitulantem Deum Iacob, ſi orauerimus vt Iacob. Conſilium Apoſtoli Iacobi ſcimus: Triſtatur aliquis in vobis? oret. a

Chriſtus ipſe, tametſi triſtaretur ad mortem, confugit tamen ad orationem, & factus in agoniâ, prolixiùs orabat. b Tribus horis circiter, vt aliquorum fert ſententia. Si in mœrore, aut in rebus aduerſis difficile ſit orationem producere; breuior ſit oratio, ſed crebrior; ſit frequenter repetita, ſi non poſſit eſſe longa. Doctiſſimus Ianſenius Epiſcopus autumat Chriſtum non tantùm in Oliuarum horto, & Caluariæ cliuo, ſed ad omnem iniuriam notabiliorem orâſſe, in exemplum nobis: perinde ſi dixiſſet, ita propulſandæ ſunt iniuriæ, orationis clypeus eſt obijciendus. Quod religioſiſſimè rex Dauid executus: Pro eo, inquit, vt me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam. c Qui mihi debuiſſent re-

ferre

a *Iacob. c. 5. v. 13.*
b *Luc. c. 22. v. 43.* c *Pſal. 108. v. 4.*

ferre gratias, intulerunt iniurias. Ego autem optimam orandi occaſionem nactus, ab oratione non deſtiti, certus fore, vt dum homines aduerſos habeo, Deum propitium inueniam. Ita eſt, qui in iniurijs tacent, in oratione efficaciùs clamant; patientia prouocat miſericordiam.

§. III.

Beatus Hieronymus exiſtimat Chriſtum in cruce pendentem, tacitè decem pſalmos recitâſſe; initium feciſſe à vigeſimo primo, & ad pſalmi trigeſimi verba illa perueniſſe: In manus tuas commendo ſpiritum meum. Quod confirmatur hymno ad cenam dicto. Quorſum enim hæc oratio Chriſti? Nunquid non Deus erat? Noſtræ hoc inſtitutioni fecerat, vt quandocunque nobis malè eſſet, orando vim mali retunderemus. Non aliter quàm ſicut gliſcente incendio ad aquam properatur, ita ingruente turbamento properandum ad preces.

Apoſtoli periclitantes in aquis ob fluctuum in nauiculam inſultus, Dominum in puppi dormientem ſuſcitauerunt. Optimè factum. Vult ſuſcitari, ideò dormit. Quid ergo in Apoſtolis reprehenſum? Non quòd ſomnum turbârint, non quòd territi clamârint, nec etiam quòd illiſus fluctuum defendi rogârint, ſed quod minorem, quàm par erat, fiduciam exhibuerint, & dormientem velut periculi ignarum excitauerint.

Tutiſſimum in aduerſis aſylum, oratio. Quod etiam Chriſtiani Iapones nos docebunt. Anno milleſimo ſexcenteſimo duodecimo, Rex Iaponum Daifu quatuordecim Chriſtianos ex vrbe Sarungâ totóque regno, Religionis cauſsâ proſcripſit. Inter hos Ioannes Faramundus domo nobilis, & facultatibus abundans. Hic à ſuomet famulo, quem à paruulis educauit, proditus eſt. Quare crux inuſta fronti, & manuum ac pedum digiti omnes præciſi. Promulgatum inſuper, ne quis

totâ

totâ Iaponiâ ſub pœnâ capitis generoſiſſimum hunc Athletam hoſpitio reciperet. Inſpicite, oro, & conſiderate hoc mutilati hominis ſpectaculum, in fronte ſtigma rubet, manus pedéſque truncati, ipſe deſertiſſimus ab omnibus & excluſiſſimus eſt. Sua tamen oculis, ſua linguæ ac animo libertas etiamnum conſtat: Quis prohibeat cum Ioſaphato rege dicere: Deus noſter, cùm ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te. *a*

En ſpecimen nobiliſſimum in aduerſis & tolerandi & orandi. Et quamuis noſtrûm ſinguli Faramundum Iaponem Chriſtianum non æquaremus ſolùm, ſed ſuperaremus calamitatum copiâ, nemo tamen animum deſpondeat: hoc habemus reſidui, vt oculos noſtros precando ad illum dirigamus, in cuius manu ſita ſunt omnia: clamemus ad eum, & ipſe ſaluabit nos in tempore afflictionis noſtræ. *b*

T 2 Deus

a *2. Paral. c. 20. v. 12.* b *Hierem. c. 11. v. 12.*

Digitized by Google

Deus nos ideò aduerſis premi permittit, ideò in mare iratum ducit, ideò dormit, tanquam quid agatur, ignoret, vt orationibus vigilantiſſimis ſuſcitemus ipſum. Videt equidem ille peruigil oculus nos fluctibus pænè ſepeliri, ſed diſſimulat videre; imò ipſe ventos ac turbines in nos concitauit, ipſe iuſſit eos furere, ipſe maris iracundiam aduerſum nos commouit, interim dormienti ſimilis, noſtram in ſe fiduciam arbitratur, noſtras ad ſe orationes auſcultat. Suſcitemus Dominum precatione attentiſſimâ, & imperabit ventis ac mari; Fiet tranquillitas magna. a In oculis portus eſt; enauigabimus.

a *Matth. c. 8. v. 26.*

§. IV.

Quàm autem oratio hominis afflicti, Deo ſit grata, vel inde poteſt liquere. Hebræus pſaltes tam ſibi, quàm afflictis omnibus applaudens: Reſpexit Dominus, inquit, in orationem humilium. a Vel, vt Pagnini eſt interpreta-

a *Pſal. 101. v. 18.*

tio,

tio, in orationem myricæ. a Vel, vt aliorum, *in orationem cicadæ*: Eorum ſcilicet qui miſerijs inuoluti, ærumnis preſſi, auxilijs deſtituti gemunt. Sed miramur, ô Domine, quid in amœnis ſtridoribus cicadæ potiùs quàm merulæ, vel acanthidis, vel luſciniæ ſuauiſſimo cantu delecteris. Quàm dulcis eſt Muſica tot auicularum, quæ primo vere ſiluas & viridaria exhilarant? Nihil ad illas cicadæ. Quicquid ſit, has illis diuinæ aures præferunt. Nam illæ cantatrices auiculæ ad oblectationem cantant; cùm turbantur, ceſſant. At cicada rore paſcitur, & æſtiuis menſibus totos dies ſtridet, canitque incredibili conſtantiâ: ſic animi ſubmiſſi homo, tametſi vilis & abiectus ſit aduerſis inſuper exagitatus, ſorte tamen ſuâ contentiſſimus eſt, & æquali conſtantiâ conditorem laudat. Alij tunc ſuauiter canunt orando, cùm omnia ad nutum fluunt, cùm annus fertilis, cùm prouentus copioſi, cùm euentus

 fauſti,

a *Humilis virgulti.*

Digitized by Google

fauſti, cúm veris ridet amœnitas; Tolle iſta, iam vox ſepulta, oratio vix vlla, languent & tacent omnia. Idcirco Deus in humilium orationem reſpicit, cicadæ ſtridulum melos, aliarum auiũ concentui præfert.

Strabo memorat, Eunomium citharœdum Locrenſem, cum Ariſtone Muſico Rhegino cantu & fidibus certâſſe. Cùm verò Eunomius ob chordam ſubitò ruptam, de victoriâ periclitaretur, cicada felici caſu ſuperuolitans in Eunomij citharâ conſedit, & fractæ chordæ vocem ſtridore ſuo ſuppleuit. Hinc Locris in Italiâ Eunomij ſtatua viſitur, quæ cicadam citharæ inſidentem monſtrat. *a*

Aſpice Chriſtum crucifixum in ſublime elatum, in eo artus & nerui omnes veluti chordæ ad concentum tenſæ ac temperatæ: Hîc audire licet ſeptemplex melos ſuauiſſimum. Quiſquis te miſerum, infelicem & cicadæ inſtar abiectum credis, in hanc citharam ſubſulta: hîc vocem tuam expedi,

a *Strabo l. 6.*

hîc

hîc ora, hîc canta: non ſpernêris ab hac citharâ. Et en cicadam aliam. Tarſenſis Paulus, qui ſe minimum Apoſtolorum, nec dignum vocari Apoſtolum, qui ſe abortiuum nominat, is tamen velut cicada in citharâ crucis confidens: Ego, inquit, adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne meâ.a En, obſecro, cicadam, quæ chordæ vicem obit, ne quid huic muſicæ deſit. Oratio afflictorum Deo longè gratiſſima.

Princeps Huſſæus Iob inter ruinas erectiſſimus, pecore omni abacto, liberis ruinâ vnicâ ſepultis, bonis omnibus ademptis, adhuc tamen cantabat hilaris: Sit nomen Domini benedictũ. Hæc oratio in calamitatibus, hic can-

a *Coloſſ. c. 1. v. 24.* NB. *Chriſti paſſio in ſe pleniſſima & ſufficientiſſima redimendis vel mille mundis; ei tamen in nobis deeſt communicatio & participatio horum meritorum, videlicet vt Chriſtus non tantùm in ſe, ſed etiam in ſuis membris, in Chriſtianis ſimilia patiatur.*

tus in aduerſis magis placuit DEO, quàm decem millia precationum in proſperis. Huius cicadæ vocem Chryſoſtomus his verbis dilaudat: Vniuerſa Iob amiſit, magis autem vniuerſa inuenit. Cuncta enim læta amittens, lætitiæ radicem non amiſit; amiſit lyram, ſed artifex remanſit. Chriſtus in cruce citharœdus, imò & ipſa cithara, non vt ficta Orphei muſica, ad ſe potentiſſimè traxit non amicos ſolùm, ſed & inimicos, non ſolùm viuos, ſed & mortuos, traxit rupes, traxit ſolem & omnem ſiderum comitatum. Quid extinctum Apoſtoli lugetis? citharam perdidiſtis, ſed artifex remanſit. Orando perſeuerate. Oratio Chriſtum è cælo traxit, oratio illum corpore veſtiuit, illius in ſolitudine cibus oratio, in morte pharmacum fuit. Oratio vobis & citharam amiſſam, & ipſum etiam artificem reſtituet rediuiuum. Oratio in luctu ſuauiſſima cælitibus eſt muſica. a

§ V.

a *Chryſ. tom. 1. hom. 4. de Pat. Iob, mihi pag. 568.*

§. V.

Quocirca præclariſſimum illud monitum Ioannis Auilæ ſæpius inculcandum: Plus valet vnicum *Deogratias* in aduerſis, quàm ſex millia in proſperis. Orantis patientia incredibilem vim confert orationi. Hominis verè patientis deprecatio repulſam non patitur. Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exſurgam, dicit Dominus *a* Quæ Chryſoſtomus explicans: Timete, inquit, quicunque pauperes iniuriâ afficitis. Habetis potentiam, opes, pecuniam, & iudicum beneuolentiam. Sed habent illi arma omnium validiſſima, luctus & eiulatus. *b* Hæc arma domos effodiunt, hæc fundamenta euertunt, hæc integras gentes ſubmergunt. Bonum eorum animum Deus reueretur, quando mala patientes, nullum malum verbum proferunt, ſolùm autem gemunt, & ſua mala deplorant.

Si quam laudem meruit vnquam

a *Pſ. 11, v. 16.* b *Lugubres ad Deũ orationes.*

Samuel, certè hoc vno facto meruit longè maximam; in afflictione admodùm ſeriâ contentiſſimè orauit. Nam à ſuo populo tam grauiter offenſus, ac de ſuo principatu tam turpiter deiectus, nec puſillanimis ſuccubuit, nec iratus excanduit, nec elatus infremuit, ſed prudens & patiens totũ ſe contulit ad orandum. Samuelem totam noctem orando extraxiſſe credidit Ioſephus. *a* Sic olim Moſes à iurgante ac murmurante populo grauiſſimè prouocatus, clamauit ad Dominũ, dicens: Quid faciã populo huic? Adhuc paululùm & lapidabit me. *b* Sic Ezechias regũ optimus à rege Aſſyriorum litteris iniquiſſimè laceſſitus, Aſcendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & orauit in conſpectu eius. *c* Sic & Dauid, vel ſub eius effigie Chriſtus Dominus: Aduerſum me loquebantur, inquit, qui ſedebant in portâ, & in me pſallebant, qui bibebant vinum; ego verò orationem meam ad te, Domine.

a *Ioſeph. l. 6. Antiquit. c. 4.*

b *Exodi c. 17. v. 4.* c *4. Reg. c. 19. v. 14.*

mine. *a* Sic & Sara Tobiæ vxor ab ancillâ conuicijs acerrimis lacerata, Perrexit in ſuperius cubiculum domûs ſuæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducauit, neque bibit, ſed in oratione perſiſtens cum lacrimis deprecabatur Deum. *b* O Muſicam Superis iucundam! Oratio in aduerſis & in luctu ſuaue organum cælo, dulcis Deo concentus.

a *Pſal. 68. v. 13.* b *Tob. c 3. v. 10.*

CAPVT VI.

Quomodo aliqui omnia, alij nihil impetrent orando.

VIr religioſus è diui Dominici familiâ Ioannes Taulerus, rem miram commemorans: Duæ, inquit, virgines ijſdem ædibus habitabant. Altera rerum difficilium ac ſublimium non ignara, ſermonem de ijs miſcere nouerat, quæ auditorem in admirationem raperent. Altera horum negligens, laudabili ſimplicitate in Deum

immerſa hoc vnum ſibi ſumpſit ſtudij, Deo diuinæque voluntati in rebus planè omnibus ſeipſam quàm perfectiſſimè conſignare ac tradere. Hoc ſolidiſſimæ deuotionis ſtudio id aſſecuta eſt, Deúmque adeò habuit exorabilem, vt quicquid ferè petijſſet, impetraret. Hinc plurimi ſe ſuâque negotia illi enixè commendârunt, precibus ad optatum finem deducenda. Recepit illa in ſuam fidem, quod ſibi commiſſum fuerat, & verò etiam poſtulatas preces fundere deſtinauit, ſed quod humanæ memoriæ pronum, id exequi ſubinde oblita eſt. Interim negotia aliorum ex animi ſententiâ fluebant. Eapropter reuerſi plurimi vberrimas egerunt gratias, ob rerum ſuarum proſperos ſucceſſus; abundè ſibi ſatisfactum teſtati. Illa tacitè in ruborem verſa mirabatur, quòd ſe nec orâſſe quidem meminiſſet. Ab his ad alloquendum Deum digreſſa: Mi amantiſſime Deus, inquiebat, quid hoc fieri dicam? Ego ſegniter obliuioſa, illas gra-

gratiarum actiones nequaquam meruí, quia promiſſis non ſteti, neque negotijs mihi commendatis preces impendi. Cui Deus: Tua mihi voluntas loquebatur, filia. Pſalmi reſponſum nôſti: Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua. *a* Cùm tu proponeres rogare, decreui ego facere, quia tuam voluntate meâ commutâſti.

Videte, obſecro, quàm celeres Deo ſunt aures, vt non ſolùm clamorem, lacrimas, orationem ipſam, ſed etiam orationis præparationem & veluti primos ac tenuiſſimos animi ſuſurros exaudiat. Quod Iſaias apertiſſimè teſtatus: Eritque, ait, antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam. *b* Adeò propenſus eſt Deus aures propitias ſuis præbere.

Interim innumeras in cælum iacimus querelas, nos toties & tamdiu

a *Pſal. 9. v. 17.* b *Iſai. c. 65. v. 24.*

Digitized by Google

támque ardenter vociferari ad Deum, & non audiri. Quid ad hæc reſponſi eſt? Hic ille ſcopulus eſt, ad quem orbis pænè totus colliditur; ad hunc ſcopulum impegerunt viri etiam ſanctiſſimi. Sic nos ratiocinamur: Euangelia promiſſis ingentibus abundant, ſi vel duo ſolùm coniunctis viribus rogent, impetraturos quicquid rogauerint: hîc neminem repudiari, modò quærant, modò pulſent ac petant, inuenturos & accepturos quicquid petierint. Nos interim dies & annos precationibus implemus, quotidianis clamoribus fatigamus cælum, ſuperos omnes in cauſſæ patrocinium vocamus; nemo audit, nemo aperit, nemo votis annuit. En ſcopulum vel aſtris minantem, en montem vel Caucaſo magis horrificum. Sed hanc ipſam, Deo fauente, tam formidabilem rupem in mare iam præcipitabimus. Stabit Domini promiſſum: Si monti huic dixeris; Tollere, & iacta te in mare, fiet. a

a *Matth. c. 21. v. 21.*

Hoc

Hoc igitur loco duo ſunt exequenda: Primum eſt, integros ſanctóſque homines, quicquid petunt, impetrare. Alterum, exponendæ cauſſæ, cur aliquorum preces aut non ſint, aut certè non videantur eſſe ratæ.

§. I.

Primum eſt; Amici Dei, quicquid rogant, impetrant. In promptu cauſſa eſt. Nam & ipſi, quicquid Deus imperat, exequuntur. Vna ipſorum & Dei voluntas eſt. Hinc quicquid illi voluerint rogare, hoc Deus ab æterno voluit concedere. Promittit olim Moſes: Abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, &c. in vbertate terræ tuæ, & in rerum omnium largitate. Reuertetur enim Dominus, vt gaudeat ſuper te in omnibus bonis; ſi tamen audieris vocē Domini Dei tui, & cuſtodieris pręcepta eius.a Vis, vt Deus omnia tuo arbitratu faciat? tu priùs fac omnia ſecundùm Dei arbitrium: Vis, vt Deus veniat ad te?

a *Deut. c. 30. v. 9. & 10.*

Digitized by Google

te? tu modò prodi obuiam, ille mox in viâ erit. Vis, vt petenti tibi nil neget? nec tu illi nega quicquam. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. a

Beatus Dominicus vir alioquin oris modeſtiſſimi, auditus tamen eſt dicere, ſe nihil vnquam à DEO petijſſe, quod non impetrâſſet. Excepit has voces ſociorum aliquis, & continuò ſubiungens: Mi Pater, inquit, pete, obſecro, vt ille celeberrimus Doctorum Conradus, in tuam adſcribi velit familiam. Cui Dominicus: Difficile hoc quidem eſt, inquit, ſi autem id petam, futurum confido, vt impetrem. Proximam noctem totam orando duxit. Sequenti manè Doctor Conradus ad cœnobium venit, & à Dominico in religioſam familiam admitti petijt. Amici Dei, quicquid rogant, impetrant. Abundare facit illos Dominus in rerum omnium largitate.

Bernardus, ille mellis fluuius, complures genere, diuitijs, eruditione præ-

a *Pſal. 36, v. 4.*

Digitized by Google

ſtantes iuuenes ac viros in ſuam familiam precibus & virtutum exemplis traxit. Inter ceteros fuit Gaufridus de Peronâ Flander, qui poſtmodum in Clarâualle Antiſtitis officio functus eſt. Videbatur vir iſte omnia alia malle, quàm monachum induere. Sed eas homini faces conſcientia ſubdidit, vt tandem in ſacrum Bernardi commilitium adſcriptus ſit. Cúmque iam iter faceret cum viro ſancto, tentatione grauiſſimâ exagitari cœpit. Multa recurſabant animo, facultates, amici, voluptates, & omnia mundi gaudia iam deſerta; hærebant infixi pectore vultus verbáque charorum olim hominum. Hinc luculenta mœſtitiæ ſigna, in Gaufridi fronte legebantur. Bernardi ſocius curioſiore oculo virum intuitus: Quid eſt, inquit, Domine Gaufride, quod vultum his triſtitiæ nubibus obducat; quâ cogitationum mole mergeris? Nec amplius emergam, ſat ſcio, inquit Gaufridus, extincta eſt in me omnis lætitia. Hoc qui audijt, ad Bernar-

Bernardum anxiè retulit. At vir ſanctus id ſuauiter diſſimulans, cùm ad templum viæ proximum perueniſſent, ingreſſus eſt ad preces fundendas. Socij foris prçſtolabantur; inter hos Gaufridus tædij plenus in ſaxo reſidens obdormiuit. Vbi Bernardus orationem, Gaufridus etiam ſomnum finijt, ſed iam longè alius, tantò hilarior ceteris omnibus, quantò anteà triſtior. Mirati ſocij tam ſubitam vultûs animique mutationem humaniter eam exprobrare cœperunt. His ille: Dixi, ait, non nego, nunquam ampliùs futurum me lætum. Nunc verto & canto; nunquam ampliùs triſtis ero. Hoc Bernardi preces potuerunt. Sed idem ille Gaufridus primo tirocinij ſui tempore, ob parentem ſuum hominem opulentum ſollicitus Bernardum adijt, & ſummè rogauit, patri ſuo emendatiorem vitam precibus obtinere non grauaretur: Cui Bernardus, ne malè metuas, inquit, ego illum probatum monachum in hac Claraualle meis manibus

bus

Digitized by Google

bus ſepeliam. Vtrumque fuiſſe veriſſimum, euentus docuit. *a*

Ita nimirum ſuos amicos abundare facit Dominus in rerum omnium largitate. Ipſis promiſſum eſt: Quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis *b* Ita vir integerrimus Franciſcus de Paulâ, ob nauli penuriam reiectus à nautâ, pallium ſuum in vndis explicuit, & in eo velut in naui mare Siculũ vnà cum ſocio traiecit. Ita beata Scholaſtica cùm fratrem ſuum Benedictum non aliter retinere poſſet, repentinas pluuias impetrauit. Sic innumeri alij volucribus, quadrupedibus, feris, piſcibus, ſideribus & aſtris, rebus creatis alijs, & ipſi creatori, ad cuius arbitrium ſe totos finxerant, vim gratam precibus fecerunt. Ita orante Ioſue, & imperante, ſol curſum ſuum inhibuit, obediente Domino voci hominis. *c* Quicquid rogant amici Dei, impetrant. Sancti, ait Auguſtinus, ad ſalutem per omnia

a *Guilielm. in vitâ S. Bernardi l. 2. c. 3 mihi pag. 2060.* b *Ioan. c. 15. v. 7.* c *Ioſ. c. 10. v. 14.*

omnia exaudiuntur. a Abundare facit illos Dominus in rerum omnium largitate: Quicquid petierint, fiet illis.

Hinc priſcus ille Theologus & Eccleſiaſtes fidenter dicere auſus eſt: Credite mihi, quiſquis ita ſe DEO omni tempore (*voluntatis conformatione*) captiuum tradit, huic & Deum viciſſim ſe captiuum tradere oportet. Tum verò hominem ſupra omnem modum, omnémque captiuitatem, in diuinam quandam transfert libertatem, imò & in ſeipſum, ita vt homo eiuſmodi, iam quodammodo diuinus potiùs quàm naturalis homo ſit, & quiſquis eum tangit, etiam Deum tangat. Hîc iam cuncta ſanantur vulnera, debita omnia relaxantur. Hic amoris ludus omnem ſuperat intellectum. Hoc autem ſatius eſt experiri, quàm intelligere. Qui eiuſmodi ſunt in perpetuâ ſtant reſignatione voluntatis ſuæ, & omnium eorum, quæ Dominus vult relinqui ac reſignari,

a *Aug. tom. 9. tract. 6 in epiſt. 1. Ioan. c. 3. mihi pag. 253.*

Digitized by Google

reſignari, & ſeipſos in omnibus diligentiſſimè obſeruant. His Deus præſens eſt omni tempore, nec vnquam illius præſentiâ fruſtrantur, quamdiu ipſum intendunt & inquirunt, omni propriâ quæſitione calcatâ. Aio igitur, quod eorum, qui ſe Deo reſignârunt, inſtituta & ſenſus, plus ſine verbis orant, quàm alij extra hos in ſuis precibus vbertim lacrimantes. a Amici Dei, quicquid rogant, impetrant.

a *Taulerus in Circumciſ. Dom. conc. 1. mihi pag. 32.*

§. II.

Sed dixeris: Sunt plurimi, qui ſe Dei amicos eſſe iudicent, vix quidquam tamen eorum, quæ petunt, impetrent. Reſponſo triplici rem omnem explico. Primum: Qui malè rogat, quid miri eſt, ſi nihil impetrat. Hanc cauſſam Iacobus Apoſtolus aſſignans: Petitis, inquit, & non accipitis, eo quod malè petatis. a Filij Zebedæi, conſeſſum in regno Chriſti petierunt; non impetrârunt:

a *Iac. c. 4. v. 3.*

runt: Ignem de cælo in Samaritanos præcipitari voluerunt; nec iſtud obtinuerunt. Non ſimplici modo malè petimus. Nam aut bona ſed malè, aut certè in ſe mala, aut ipſi mali petimus. Singulis lucem adfero. Qui facultates ſuas augeri poſtulat, ſed ideò vt ipſe luxum augeat, rem non malam, ſed malo fine poſtulat. Qui inimico interitum, qui hoſti tartarum apprecatur, rem malam & non petendam petit, Deóque iniuriam facit. Frequenter non malum quid petimus, ſed ipſi petitores mali, & gratiâ diuinâ vacui ſumus. Non raró rem licitam, ſed nullâ aut vacillante fiduciâ rogamus. Subinde bonum quid, & ſine bono poſcimus, quod tamen impetrare non expedit, ne bonum maius impediatur.

Diſertiſſimus hîc Auguſtinus, ad orationis perſeuerantiam accedens, & prouidentiſſimam Dei largitatem exponens: Quando, inquit, non dat, ideò non dat, ne obſit, quod dat. Neque enim aliquid iniuſtum petebat Apoſto-

lus,

lus, quando rogabat, vt auferretur ab eo ſtimulus carnis, Angelus Satanæ, & tamen rogauit, & non accepit, quia tempus adhuc erat exercendæ infirmitatis. Petijt Iob tentandum diabolus, & accepit. Attendite fratres mei, magnum myſterium diſcendum, repetendum, tenendum animo, nunquam obliuiſcendum propter abundantiam in iſto ſæculo. Quid dicam? Reuerà comparandus Apoſtolus diabolo? Apoſtolus rogat, & non accipit, diabolus petit, & accipit. Sed non accepit Apoſtolus propter perfectionem ſuam, accepit diabolus ad damnationem ſuam. Denique ipſe Iob accepit ſanitatem in opportunitate: dilatus eſt enim, vt probaretur, & diu ſedit in puluere, & rogabat Deum, vt auferrentur ab eo iſta, & Deus non auferebat. Citiùs diabolum exaudiuit ad eum tentandum, quàm ipſum Iob ad ſanandum. Ideò conceſſus eſt iſte tentandus, vt eo probato eſſet ille cruciandus. Diſcite ergo non murmurare ad-

Digitized by Google

aduerſus Deum: & quando non exaudimini, ne deficiat in vobis, quod ſcriptum eſt, Per ſingulos dies benedicam te. Quare iſta dico, fratres? Ne quis, quando fortè non fuerit exauditus aliquid iuſtum petens à Deo, non minuatur animo, non deficiat, expectent oculi eius ad eſcam, quam ille dat in opportunitate. Quando non dat, ideò non dat, ne obſit, quod dat. Qui verò iniuſtum aliquid petit, in pœnam ſuam exauditur. a

Hæc à ſe dicta luculentiùs confirmans Auguſtinus: Si verè Deum inuocâſti, ait, certus eſto, quia id fortè, quod volebas temporaliter, ideò non dedit, quia non tibi proderat. Ædificetur in hoc cor veſtrum, fratres, cor chriſtianum, cor fidele: ne incipiatis triſtes facti, veluti fraudati deſiderijs veſtris, ire in indignationem contra Deum. Non expedit aduerſus ſtimulum calcitrare. Recurrite ad ſcripturas. Exauditur diabolus, & non exauditur Apo-

ſtolus.

a *Aug. tom. 8. in pſ. 144. mihi pag. 687.*

Digitized by Google

ſtolus. Exaudiuit eum, quem diſponebat damnare, & non exaudiuit eum, quem volebat ſanare. Nam æger petit multa à Medico, non dat Medicus: non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad ſanitatem. Ergo Medicum tuum pone Deum, pete ab illo ſalutem, & ſalus tua ipſe erit. Vis, vt det ſe tibi? Quòd ſi quid vis habere, non vult ipſe vt habeas, vt ſe tibi det. Impedimenta remouet, vt intret ad te. Deus etſi voluntati noſtræ non dat, ſaluti dat. Tu cum patientiâ ſalutem expecta. Quibus te medicamentis curet, ille nouit: quibus ſectionibus, quibus vſtionibus, ille nouit. Tu tibi ægritudinem comparâſti peccando, ille venit non ſolùm fouere, ſed & ſecare & vrere. [a]

Subinde queritur ægrotus impoſitum cataplaſma nimium vrere, & chirurgum rogat, vt amoueat. Sed petit, quod profuturum non ſit, ideò non auditur, & ideò etiam chirurgus ſui

a *Idem Aug. in pſ. 85. mihi pag. 385.*

muneris gnarus: Scio, inquit, quando amouendum ſit cataplaſma; tu mihi hanc curam relinque; ſi iam tollerem, nocerem. Tu vis auferri medicamentum, quo vreris, ego noui infirmitatem, quâ grauaris. Ita nos ſæpiſſime, Quid oremus, ſicut oportet, neſcimus. *a* Non autem, inquit Auguſtinus, petitur in nomine Saluatoris, quicquid petitur contra rationem ſalutis. *b* Ideò Deus ſubinde, quod petitur, concedit, ſed iratus. Ita populus Iſraëlis manna ſuauiſſimum panem nauſeans, carnes flagitauit: conceſſit Deus, ſed iratus. Nam adhuc eſcæ illorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos. *c* Idem populus pro ritu aliarum gentium regem petijt: & hunc Deus conceſſit, ſed etiam iratus. Sic petit aliquis amplas facultates, & impetrat, ſed ſuo malo: petit ſanitatem, & accipit, ſed ei vtilius foret, ægrotare: quærit dignitates, & inuenit, ſed ei magis

a *Rom. c. 8. v. 26.*
b *Aug. tom. 9. tract. 102. in Ioan.*
c *Pſal. 77. v. 30.*

Digitized by Google

gis conduceret in imo iacere. Multa Deus concedit iratus, quæ negat propitius. Eſt, qui mutuum à vicino equum petat, negat ille hunc clementer, quem concederet crudeliter, cùm ſciat, quàm furioſus & ſternax ſit equus.

Quod Hipponenſis præſul vberrimè aſſeuerans: Multi dati ſunt, inquit, in manus ſuas malo ſuo: de quibus dicit Apoſtolus: Tradidit eos Deus in deſideria cordis eorum. Petit aliquis magnam pecuniam: accipit malo ſuo. Quando illam non habebat, parùm timebat: habere illam cœpit, præda factus eſt potentiori. Diſcite rogare Deũ, vt Medico committatis, quod ipſe nouit, faciat. Tu morbum confitearis, ille medicamentum adhibeat. Tu tantùm charitatem tene. Nam ille ſecare vult, vrere vult: tu ſi clamas, & non exaudiris in ſectione, vſtione, & tribulatione, nouit ille, quouſque putre eſt. Tu iam vis reuocare manus, & ille vulneris ſinum attendit; ſcit, quouſque perueniat:

ueniat: non te exaudit ad voluntatem, ſed exaudit ad ſanitatem, quia contradicit voluntati. Non fit, quod vis, ſed fit, quod tibi expedit. a

a *Aug. tom. 9. tract. 6. in epiſt. 1. c. 3. Ioan. mihi pag. 253.*

§ III.

Alterum ad obiecta reſponſum eſt: Negat Deus minora, vt maiora concedat: cunctatur annuere, vt orantis conſtantiam exerceat, vt fiduciam augeat. Non exaudit Deus, vt impenſiùs & ſæpius petamus. Amat Deus importunitatem oratoris: vult crebriùs rogari, vt tantò gratius ſit concedentis donum. Eſt, qui corporis ſanitatem petat; non abnuit Deus, ſed quia gratiam hanc protrahit, preces alter meritò extendit. Videte, quàm lento molimine, ſuos arbor fructus porrigat. 1. Seritur arbor & plantatur. 2. Radices mittit in terram. 3. Paullatim teneram ſtirpem generat. 4. Frondibus & folijs velut capillis tegitur. 5. Diffundit

ſundit ramos & brachia. 6. Vernat & in florem ſeſe induit. 7. Producit fructus ſole ac pluuijs excoquendos. 8. Hi ſenſim maturitatem aſſequuntur & dulceſcunt. 9. Iam maturati decerpuntur ac colliguntur. 10. Decerpti menſis inferuntur & ingeruntur ori. 11. Quod illatum eſt ori, ad ſtomachum tranſmittitur & digeritur. 12. E chylo digeſto ſuccus demum elicitur vitalis. En, quot moræ fiunt, dum enaſcatur fructus, & corpori accedat. Ita Deus è ligno vitæ fructum porrigit, ſed aliquando cunctanter & cum morâ.

Nonnunquam non exaudit, vt aut melius quid accipiamus, aut promeritum augeamus. Quod Auguſtinus aſſerit hoc breui monito: Bonus autem Dominus, qui non tribuit ſæpe, quod volumus, vt, quod mallemus, tribuat. Exempli gratiâ: Petenti victum liberalem ac copioſum, negat, ſed modicum ac paruũ, ſed ſimul valetudinem dat, alteri diuitias poſcenti, eas quidem negat, ſed pro diuitijs eruditio-

nem impertitur; alius annis compluribus rogat, quod ſibi neceſſarium iudicat, & non auditur, poſt multos demum annos exaudiendus. Eſt, qui profuſiſſimis precibus religionis augmentum petat; hoc quidem non obtinet, ſed ſuum ipſe promeritum auget. Cuius rei locuples teſtis Gregorius: Eò magis, inquit, ſancti exaudiuntur ad meritum, quò minus exaudiuntur ad votum.a

Sæpiſſime Deus non aufert, quod rogatur, ſed differt; obſecrationem aliquanto tempore repudiat, vt demum tantò fiat iucundius, quantò dilatum eſt diutius. Quod Auguſtinus obſeruans: Cùm, inquit, aliquando tardiùs dat, commendat dona ſua, non negat. Diu deſiderata dulcius obtinentur, citiùs data vileſcunt. Ergo quære, pulſa, pete, obſecra & inſta. Vna dies dabit, quod mille negârunt.

Sed Tertium reſponſum obiectis damus: Semper exaudimur, modò ve-
ra

a *Greg. lib. 20. mor. c. 25.*

ra ſit ſeriáque oratio. Hoc nihil dubitationis habet, in manibus tenetur: Omnis, qui petit, accipit. a Si non illud, quod petit, certè aliud quod ei magis proderit. Clariſſimè Auguſtinus: Et quando, inquit, non vobis datur, quod petitis, exaudimini, ſed neſcitis. Sit in vobis charitas, & ſecuri eſtote. b Hinc duplici nomine obſtringimur Deo: quòd non det noxia, & quòd det perutilia. Veriſſimum eſt vetus verbum: Fruſtrari noxijs exaudiri eſt.

Beata Gertrudis iuſſa eſt, eligere quicquid vellet. At illa verecundè clauſit oculos, dixitque: Ego prouidentiæ diuinæ longè tutius fido, quàm meo iudicio: Deus eligat, velit, iubeat; diuinis nutibus non integerrimè solùm, ſed & ſecuriſſimè totam me trado: ſuos Deus antequam clament, exaudit; & nemo vnquam clamauit fruſtra.

Sic ſentiamus omnes, nec vllas vnquam

a *Matth. c. 7. v. 8.* b *Aug. loco ſuprà laudato.*

quam preces eſſe irritas credamus: Gemitus vel vnicus ad Deum emiſſus, è cælo non redit vacuus. Habet ſuas & pium ſuſpirium alas, quibus ſe cælo inſinuat, & nunquam ſine certo commodo. Inter ſuperiores annos vnus altérue continuis verè pluuijs planè lacrimoſus fuit. Querelæ grandes vbiuis obuiæ. Non nemo in has voces erupit: Ergóne nullus ex amicis Dei eſt, qui ſerenitatem cælo impetret? Erant vtique, qui hoc impetrare potuiſſent, ſi cũ Dei voluntate pugnare voluiſſent. Viderunt Deum non velle, vt aëris ſerenitas impetretur, ergo nec ipſi hoc voluerunt, qui diuinam voluntatem agnoſcunt pro ſuâ; hinc non poſſunt cum illâ non concordare[a].

Hoc certum ſit, orationem ſeriam ſemper admitti, ſemper exaudiri, nec vnquam à Deo dimitti vacuam. Quod expreſſiſſimè Bernardus adſtruens: Quæ fidelis, inquit, & humilis, & feruens

uens

a *Non tantùm quoad ſpecificationẽ, vt Theologi loquuntur, ſed etiam quoad exercitium.*

Digitized by Google

uens oratio fuerit, cælum ſine dubio penetrabit: vnde certum eſt, quod vacua redire non poterit. *a* Nam, quod idem affirmat, vnum è duobus indubitanter ſperare debemus, quoniam aut dabit nobis, quod petimus, aut quod nobis nouerit eſſe vtilius. Noli ergo vilipendere orationem tuam, quoniam ille, ad quem oras, non vilipendit eam: ſed antequam egrediatur de ore tuo, ipſe ſcribi eam iubet in libro ſuo. *b*

Sed obijcias: Quomodo exaudior, cùm non accipiam, quod precor? Ne trepida, mi homo, aliud eſt exaudiri, aliud accipere. Exauditus eſt Dauid, ſed non accepit, quod petijt. Templi ſtructuram, & Betſabeæ filio vitam rogauit; neutrum accepit, in vtroque exauditus eſt. Nam templum non ipſe, ſed Salomon ædificauit, & infans viuere deſijt. Ita Paulus, ita in cruce Chriſtus exauditus eſt, non tamen à

V 5 Paulo

a *Bern. ſerm. 4. in Quadrageſ. fine.*
b *Idem l. de Animâ c. 6. mihi pag. 1056.*

Digitized by Google

Paulo ſtimulus carnis, nec à Chriſto amariſſimus calix mortis ablatus eſt. En neuter accepit, tamen exauditus eſt vterque.

Sed iſtud nos homines noſtri cerebri ſubinde difficulter capimus, & ad noſtros affectus omnia metimur. Eſt, qui pecuniam petat, vt frumentum emat. Frumentum ei datur, negatur pecunia. At ille malè querulus vaniſſimè lamentatur ſe petijſſe pecuniam & non impetrâſſe. Stolidiſſime mortalium, quid quereris? Pecuniam, ais, non impetraui. Eſto. Sed tamen illud impetrâſti, cuius cauſsâ pecuniam petijſti. Ne igitur tuas preces repudiatas dixeris; aliud pro alio accepiſti.

Ita ſemper exaudimur, quotieſcunque ſeriò precamur. Quod Siracides confirmans: Quis, ait, inuocauit eum, & deſpexit illum? a Quapropter Auguſtinus his omnino verbis hortatur: Ne deficias in oratione; Deus quod conceſſurus eſt, ſi differt, non

a *Eccli. c. 2. v. 12.*

non aufert.ª Nemo gratis orat. Omnis oratio modò ſeria ſit, ſemper fructuoſa erit.

a *Aug. in Pſal. 65.*

CAPVT VII.

Quid mentis oratio, ſeu Meditatio ſit, & quàm ea vtilis ac neceſſaria.

INterrogatus eſt olim Ioannes Gerſon Pariſijs libellorum magiſter, quis ſtatus homini ad veræ ſanctimoniæ leges viuere volenti ſit eligendus? Num pictor, num cantor, num ſtatuarius & fictor, num potiùs aſtronomus fiat? Tecta quæſtio & verbis inuoluta. Apertior erit, ſi eam hoc modo ponamus: Quid ei, qui vitam ſpiritalem amat, conducibilius eſt, an vt pictor ſit, & oculos occupet legendo, an vt cantor ſit, & linguam exerceat orando, an verò ſtatuarius ac fictor ſit, & manus fatiget laborando, an verò ſit

aſtronomus, & mentem excolat meditando & cæleſtia conſiderando? Quid igitur ad vitam piè religioſéque inſtituendam accommodatius & compendioſius, num actio, num lectio, num oratio; & quoniam ea duplex, num exterior & vocalis, an interior & mentis, ſeu meditatio? Ad quæſtionem poſitam ex mente doctiſſimi viri Gerſonis reſpondemus, ad vitam ex virtute inſtituendam nil magis conducere, quàm attentam meditationem. a Non vanè dixit Auguſtinus: Intellectus cogitabundus eſt principium omnis boni; Meditatio ſiquidem, Bernardo teſte, docet, quid deſit, oratio ne deſit, obtinet; illa viam oſtendit, iſta deducit; meditatione denique agnoſcimus imminentia nobis pericula, oratione euadimus. b De meditatione ac methodo meditandi copioſè plurimi ſcripſêre. Nos anguſto hîc circo concluſi duo

a *Gerſon part. 2. Alphab. 34. lit. M. & de ſollicit. Eccleſ. part. 41. Alphab. 37. lit. A.*
b *Bern. ſerm. 1. de S. Andreâ.*

duo duntaxat docebimus; primum, quàm expediens ac vtilis ſit meditatio ad omnigenas virtutes facilè comparandas: alterum, quâ ratione meditatio poſſit inſtitui. De primo loquemur hoc capite; de altero, ſequenti.

§. I.

In fundamentum ponimus, quod beatiſſimus Paulus in exemplum ſtatuit: Orabo ſpiritu, orabo & mente; pſallam ſpiritu, pſallam & mente. a Orationis interioris ſeu meditationis ſanctiſſimus rex Dauid ſexcenties mentionem inijciens, ſacra carmina ſic exorditur: Beatus vir qui in lege Domini meditabitur. Huius pronunciati cauſſam aſſignans: Et erit tanquam lignum, inquit, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo, & folium eius non defluet, & omnia, quæcunque faciet, ſemper proſperabuntur. b Libet hîc quærere.

V 7 Quid

a. *1. Cor. c. 14. v. 15.* b *Pſal. 1. v. 1. 2 3.*

Digitized by Google

Quid eſt Meditatio? Eſt attenta diuinorum cogitatio, ſeu mentis oratio, quæ varios voluntatis affectus miſcet. Ad meditationem rectè peragendam Memoria, Intellectus & Voluntas ſuam operam neceſſe eſt conferant. Quod vel oculis ſubijciat modus formandi ac pinſendi panis. In piſtoris domo, quò labor ſit expeditior, hic ordo inter plures ſeruari ſolet. Primus maſſam farinaceam iam ſubactam vel in panem oblongum, vel in rotundum, vel in ſpiram format. Alter maſſam iam formatam ad libram examinat: Tertius in furnum immittit, vbi animam farina accipit. Ita prorſus quæ meditanda ſunt, Memoria format, Intellectus ponderat, Voluntas animat.

Duo ſunt meditandi genera, Primum eſt, quod alter alterum docere vix poteſt. Gloriatur cæleſtis ſponſa, & ipſa ſibi gratulatur: Introduxit me rex in cellam vinariam. a Introductam ſe dicit; quod vini genus guſtauerit, non dicit. Rex illi vtique non vappam,

a *Cant. c. 2. v. 4.* non

non fugiens vinum, non acetum propinauit, ſed Creticum, ſed falernum, ſed vinum menſâ regiâ dignum. Huic liquori generoſiſſimo regiâ manu propinato, primum illud & arcanum meditandi genus conferimus, ſed quale ſit, dicere vix poſſumus. Guſtate & videte. Hanc ſuauitatem rectiùs experientia quàm lingua commendat. At verò alterum meditandi genus cuiuſcunque ſtatûs hominibus expoſitum eſt. Frui potes, quiſquis es, modò velis.

Nemo hîc dixerit: Ego litteras non didici; meditari meum non eſt. Imò verò eſt omnium, etiam ſimplicium. Hos Deus hinc neutiquam excludit: Cum ſimplicibus ſermocinatio eius. a Rex Dauid meditationis amantiſſimus non ſibi aquilæ, ſed columbæ alas expetijt.

Ægidius, quod priſci Annales commemorant, è diui Franciſci ſocijs, Bonauenturam illius familiæ ſupremum magiſtratum adijt, ſermonem in hæc ferè verba exorſus: Vobis litteratis pluri-

a *Prou. c. 3. v. 32.*

plurimum gratiæ DEVS præſtitit, ob quam conuenit, vos illi præ ceteris gratos exiſtere: Nos verò illiterati & idiotæ, quî aſſequi poterimus tam ſublimè incedentes? Huic Bonauentura: Satis, inquit, ſatis abundè nobis omnibus per beneficium & gratiam Deus conceſſiſſet, tametſi nihil aliud beneficij præſtitiſſet, quàm quòd omnibus facta eſt copia ipſum amandi. Ad quæ iterum Ægidius: Num, inquit, analphabetus & ſimplex tam ardenter Chriſtum amare poteſt, atque vir intelligens & doctrinis inſtructus? Quid ais, frater, ſubiungit Bonauentura, quid hæc quæris? Vna ſimplex vetula plus Deum amare poteſt, quàm profundiſſimus Theologiæ magiſter. Ægidius mox inde ſe proripiens, & vti feſtiuè hilaris erat, excurrens in hortum vociferari cœpit: Vetula ſimplex paupercula, Chriſtum ama, & maior eſſe potes, quàm frater Bonauentura. a

Quid igitur hac in re trepidamus?

Medi-

a *Chronicon S. Franciſci parte 1. l. 1. c. 14.*

Meditatio non eſt artificioſa, elegans, articulata mentis agitatio, non eſt erudita, & humani diuiniq́ue iuris ſcientiâ pollens ratiocinatio, ſed feruens ſpiritûs cum Deo colloquium, linguâ & exterioribus ſenſibus modeſtè feriantibus. Et hic orandi modus amicis Dei ſemper commendatiſſimus, ſemper vtiliſſimus fuit.

§ II.

Ludouicus Bloſius rerum diuinarum perquam intelligens auſus eſt dicere: Precatio exterior, quæ ore tantùm funditur, veluti palea eſt; nam interna oratio, quæ funditur mente, ipſum granum eſt. Si quæratur, quæ omnium optima ſit oratio? Eodem loco Bloſius reſpondet: Nulla præſtantior oratio eſt, quàm vt quis petat gratiſſimam DEI voluntatem in ſe & in alijs fieri. *a* Hinc Iſidorum rectiſſimè dixiſſe iudicamus: Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit.

Dictum

a *Bloſ. Inſtit. ſpirit. c. 8. mihi pag. 366.*

Digitized by Google

Dictum hoc mirificè confirmat vir eruditiſſimus Bartholomæus Torres Theologiæ Doctor, Canarienſis Epiſcopus, qui ſcriptis publicis, his omnino verbis profeſſus liberrimè: Teſtis eſt Deus, inquit, quàm ex voluntate meâ ceciderit, vt de Societatis IESV exercitijs ſeu ſacris meditationibus ſententia mea poſtularetur. Cupio enim ſimpliciter & chriſtianè, quid hac in re ſentiam, palàm facere toti orbi terrarum. Ac primùm ne quis exiſtimet ex priuato me quopiam affectu loqui, aio, me hominem de Societate IESV non eſſe: quamquam ſi seriò eſſem virtutis cupidus, dudum in eâ, vel in aliâ ſanctarum Religionum verſarer. Aio deinde, me ſatis poſſe interrogationi propoſitæ reſpondere, cùm & Societatem ab eius exortu nouerim, & pridem Salmanticæ cum Ignatio, deinde cum eius diſciplinæ alumnis perfamiliariter egerim. Aio prætereà, neminem verè ac perfectè meditationum ſacrarum vim æſtimare

Digitized by Google

poſſe, niſi ſeipſum in ijs exerceat. Etenim cùm totæ referantur ad inſerendas animo virtutes, & vitia extirpanda, nemo eſt, qui virtutis vim percipere, guſtúmque ſentire poſſit, niſi in eâ priùs elaboret. Nimirum longè aliud eſt litteras ſcire, & ſenſa ſpiritûs percipere, qui præter litteras, actionem, orationiſque vſum, ac ceterarum virtutum poſtulat. Me quidem profiteor Compluti ad eam formam meditationibus ſacris exercitum, ac Deum teſtor, triginta annis, quibus verſor in ſtudijs ſapientiæ, & permultis alijs annis, quibus Theologiam doceo, nunquam ad meam vtilitatem didiciſſe tantum, quantum me ſacræ meditationes illæ diebus paucis docuerunt. Quòd ſi cuipiam Doctorum id fortaſſe mirum accidat, experimentum appello: tentet idem, atque exiſtimabit idem. Neque in obſcuro eſt ratio, quod priora videlicet ſtudia ad docendum, exercitia verò ad agendum referebam; valdéque intereſt ſcire, vt doceas,

ceas, ac ſcire, vt facias. Addo cognitos mihi permultos, qui ſacras exercitationes illas ſuſceperint, nec tamen cognitum quemquam, qui non pietatis magnum inde profectum retulerit, palámque prædicârit nihil omnino è mortalibus rebus ſe voluiſſe ijs antelatum. Atque vtinam quanti eſt ille theſaurus, tanti eum æſtimare noſſemus. Nam cùm tanti ſit momenti oratio ac meditatio propter rationem ac viam, quæ hîc commodiſſima traditur, multi meditando plus conſequuntur breuî, quàm alij hoc præſidio deſtituti, multo tempore ac labore. In ſummâ qui cupiat nôſſe, quid exercitia ſint, pronuntio aliud nihil eſſe, quàm conſiderare attento & quieto animo Capita Fidei, Beneficia, Leges & præcepta DEI, vitam & mortem Christi; vitam ſuam anteactam recognoſcere, de futurâ ſtatuere. a Luculentum viri ſapientis ac planè perer-uditi

a *Hiſtoria Societatis parte 1. l. 13. n. 34. vſque ad 38. mihi pag. 428.*

eruditi de meditandi fructu teſtimonium.

§ III.

Hebræus vates Iſaias hominem meditationis ſtudioſum eleganter depingens: Qui ambulat in iuſtitijs, inquit, & loquitur veritates, qui proijcit auaritiam, &c. Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius: panis ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt. Regem in decore ſuo videbunt oculi eius, cernent terram de longè. Cor tuum meditabitur timorem: vbi eſt litteratus? vbi legis verba ponderans? vbi doctor paruulorum? a Meditatio hominem reuerà euehit in ſublime, & inter aſtra collocat. Homo meditationi deditus, quotieſcunque vult, cælum perambulat, in excelſis habitat, hîc paſcitur, hîc inter Angelos epulatur, nullâ ſpiritûs inopiâ laborat: Chriſtum regem non iam in patibulo pendentem, ſed in ſolio reſidentem interioribus oculis ſpectat,

orbem

a *Iſ. c. 33. v. 15. & ſeqq.*

orbem terrarum veluti nidum formicarum ex alto deſpicit, & omne aurum cum terrâ ſuâ ridet. Hîc illi oritur inæſtimabile bonum, quies mentis in tuto collocatæ & ſublimitas: expulſiſque terroribus, è cognitione veri gaudium grande ac firmum, diffuſióque animi, ſpéſque certa naſcitur ea omnia poſt obitum poſſidendi. Vbi ergo eſt in hunc modum litteratus, vbi Legis verba ponderans, qui cupiat cælo inhærere, in cæleſtia cogitationem defigere, inferorum ſupplicia ſpeculari, ponderare voluptates æternas? *Iſte in excelſis habitabit.*

Sic itaque qui ſaluus eſſe cupis & felix, animum tuum inſtitue, vt timorem Dei eiúſque obſeruantiam, vt beatorum delicias pœnáſque impiorum aſſiduè commediteris. Nam abſque hoc meditationis ſtudio cetera omnia, quæ amat & admiratur vulgus, non tam euehunt ad ſublimia, quàm ad ima deprimunt. Meditatio, vt Gerſon loquitur, ſoror lectionis, nutrix orationis;

nis, directrix operis, omniúmque pariter perfectio & conſummatrix; meditatio liquidiſſimæ fons lætitiæ. Meditationi aſſuetus vbique locorum, & quouis tempore orare ac cum DEO colloqui nouit, veluti citharœdus, qui paruulam chelyn aut teſtudinem ſecum circumfert; vbicunque lubuerit, ſibi canit & Muſis.

Claræuallenſis Apis Bernardus, qui tot mellis amphoras cælo detulit meditando: Nil, inquit, in hac vitâ dulciùs ſentitur, nil auidiùs ſumitur, nil ita mentem ab amore Mundi ſeparat, nil ſic animam contra tentationes roborat, nil hominem ita excitat & adiuuat ad omne opus bonum, & ad omnem laborem, quàm gratia contemplationis.a

Noſtra hæc minima Societas experimentis iam creberrimis didicit, eos è ſuis alumnis, qui Meditationis ſtudium cœperint negligere, aut breuî religioſæ vitæ renuntiaturos, aut tales

certè

a *Bern. l. de Animâ c. 7. fine, mihi pag. 1057.*

certè futuros, qui meritò iudicentur è ceterorum conſortio pellendi. Religioſa Meditatio, quotidie cæleſti ſucco animum irrorat, vt tam rebus aduerſis, quàm omnibus vitijs audacter reſiſtere queat. Ergo intellectus cogitabundus principium omnis boni. Ergo beatus vir, qui in Lege Domini meditatur die ac nocte.

§. IV.

Hæc autem interior mentis oratio ſeu meditatio, non ſolùm adeò fructuoſa, ſed & neceſſaria eſt. Philoſophorum ſtylo: Nihil eſt volitum, quin ſit præcognitum. Ignota námque non emimus. *a* Amare quidem poſſumus, quæ nunquam vidimus, ſed amare non poſſumus, quæ nunquam cognouimus. Dilaudat quis generoſum ac præſtans vinum, auditoris dentes ſaliuâ natant, *b* tametſi vinum illud nec viderit vnquam, nec guſtauerit. Vnde igitur illi hæc ſitis? E laudatoris verbis,

a Kenn dich nit / kauff dich nit.
b Es wäſſern jhm die Zähn.

bis, ſuauitatem illius nectaris cognouit. Hinc vinum non quidem guſtatum, ſed laudatum adeóque cognitum ſitire incipit. Inuiſa diligi poſſunt, incognita non poſſunt. Hoc ipſum adſtruens Gregorius: Nemo, inquit, diligere poteſt, quod prorſus ignorat. Etenim voluntas nequit appetere niſi bonum, aut certè ſpeciem boni; quid autem in bonis numerandum, quid minùs, hoc illi per conſiderationem ſuggerit intellectus. Hinc amamus, quod bonitate credimus commendabile: horremus illa omnia, quæ mali laruam oſtentant. Hanc ob cauſſam neceſſaria prorſus eſt meditatio; quomodo enim Deum vt ſummum Bonum amplectar & diligam, quomodo peccatum, vt malorum omnium extremum malum, auerſer & fugiam, niſi vtrumque cogitando ac meditando intimè cognoſcam?

Hinc vates Ieſſæus Dauid: Præuenerunt, inquit, oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. Et,

X Niſi

Digitized by Google

Niſi quod lex tua meditatio mea eſt, tunc fortè perijſsē in humilitate meâ. a Succubuiſſem vtique inter tot támque acerbas calamitates, niſi hoc compendij habuiſſem, quotidianis meditationibus fatiſcentem animum reficere.

Neque huic Regi dies ad meditandum ſuffecerat, nam: Meditatus ſum nocte, inquit, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum. b

Beatus Ludouicus Morbiolus ſtaturæ mediocris, præſtantis formæ: à puero tenacitatis & libidinis ſordibus indulgebat. Morbo grauiore correptus priſtinas ſordes eiurauit, & totum ſe Deo tradidit. Receptâ valetudine aſſiduis rigoribus corpus exercuit, fame ſitique adeò confecit, vt vix oſſibus hæreret, & Laterna Punica videretur. Plurimos nihilominus quotidianis exhortationibus ad virtutem mirificè accendit. Pro teſtimonio dicunt Bononia, Mutina, Rhegium, Mantua, Ferraria, quas vrbes Ludouicus optimis monitis

a *Pſal. 118. v. 148. & v. 92.* b *Pſ. 76. v. 6.*

monitis ad virtutis cultum prouocans, cæleſte præmium & humanæ gloriæ contemptum identidem ingerebat. Vir iſte ſanctus, vt nihil otio daret, icunculas ex oſcillis interdiu ſculpſit; noctu totus fuit in meditandis Chriſti patientis cruciatibus. In his meditationibus ille ignis exarſit, quem lacrimarum aqua magis accendit. a In hoc homine poſt iuuentutem non admodum pudicè actam, ſenectutem tam laudabilem ſubiunxit, oratio interior & aſſiduum meditandi ſtudiũ. Omnis ſanctimonia vitæ ab hoc fonte profluit.

a *Sur. tom. 7. die 18. Octob.*

§. V.

Et vnde Claræuallis Abbati Bernardo tam concinnus, tam vber & elegans ſtylus, quem in ſcholis nunquam didicit, vnde illi tam numeroſus virtutum chorus? quem à libris haud impetrauit, eum certè à meditationibus ſacris obtinuit. Vnde beato Ignatio Loiolæ, vnde matri Tereſæ ſanctiſſimæ feminæ

tam ardens & diuinus ſpiritus, ad optimas leges condendas, ad alia præclariſſima quæque conſcribenda, niſi ex hoc ipſo meditationum theſauro? Hinc rectiſſimè dixit beata Tereſa: Mentalis oratio, ſeu meditatio conuenit omnibus etiam virtute deſtitutis; Meditatio principium eſt omnium virtutum. Et vnde hodiéque tot religioſæ familiæ tantum pietatis, tantúmque ſcientiarum hauriunt, niſi ex opulentiſſimo ſacrarum meditationum gazophylacio? vbi ſolius in litteris profectûs, aut ceremoniarum, aut cantûs ratio habetur, parum ſolidæ virtutis deprehendetur.

Beatus ergo vir, qui in lege Domini meditatur die ac nocte. Reuerà ſine meditandi ſtudio ſanctioris vitæ fundamentum nullum eſt. Scribe ſapientiam, inquit Siracides, in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, ſapientiam percipiet, quia ſapientiâ replebitur a **Scribe, inquit. Et quid ſcribam? ſapientiam ſcribe ac veritatis notitiam,**

a *Eccli, c.38, v.25.* ſcribe

ſcribe conſiliorum copiam, quibus te munias in omnes euentus, ſcribe ſapientiam in rerum creatarum vſu, ſapientiam medicam in vulneribus animi curandis. Hæc certè ſcribimus, cùm ea cogitatione attentâ perpendimus. Eruditio & ſapientia, inquit Eccleſiaſtes, vitam tribuunt poſſeſſori ſuo. a Vt enim nauis clauo, curia conſilio, equus freno, ſic homo regitur meditandi ſtudio. Hoc ablato pleraque omnia violenter fiunt. Quoties vaniſſima quæque ſedulò pertractamus, & quæ animi ac ſalutis ſunt, vix obiter vnquam cogitamus. Quiſquis conſiderat ſua vitia, profectò non inſpicit aliena.

Thales Mileſius in contemplandis aſtris occupatiſſimus foueam non vidit, in quam corruit. Ita nos ſtellas examinamus, plurima non neceſſaria, ſollicitâ mente voluimus, & inferorum foueam cæci tranſimus, leges diuinas rariſſimè conſideramus; hinc earum obſeruatio frigidiſſima.

a *Eccleſ. c. 7. v. 13.*

Digitized by Google

Ægyptij hominem ad ſe non ſpectantia curioſè indagantem ſic depingebant: Terrarum orbem ante oculos, à tergo ſpeculum, vultûs iudicem ſincerum ſtatuebant, quòd hic talis ſe neglecto cetera omnia ſolerter inueſtigaret.

Heu quoties noxæ commiſſæ mentem quidem feriunt, ſed non penetrant, ſolius meditationis defectu. Peccata velut catapotia ſeu pillulas melle tinctas, vel cruſtulis inuolutas a glutimus, nec veram amaritudinem ſentimus, quia peccati fæditatem meditando non expendimus.

Theologiæ Phœbus Thomas Aquinas, qui ſcientiarum omnium capaciſſimo fuit ingenio, dicere ſolebat, vnicum eſſe, quod nec intelligere, nec vllo modo poſſet capere, quâ tandem ratione fieri poſſet, vt homo in peccato letali conſtitutus ridere vnquam lætiùs, aut quamcunque voluptatem ex vllâ re percipere in animum induceret.

a In Oblat eingewicklete Pillulen.

ceret. a Res certè difficilis captu, quando talis minimè fallaci fide credit, illum æternæ mortis, & flammarum fore nutrimentum, qui mortiferi peccati reus moritur, nec hominum quemquam vllo temporis momento à morte ſecurum agere.

Cur, oro, Damocles ad menſam regiam, ad epulas exquiſitiſſimas tam mœſtus accubuit, vt nec hilariorem quidem oculum erigeret, vbi alioquin ipſa viueret hilaritas? Viderat infelix paraſitus fulgentem & è ſetâ tenuiſſimâ pendentem gladium ſuis ceruicibus imminere. Hinc deliciarum omnium magnificentiſſimus apparatus nauſeæ fuit & horrori. Maluiſſet Damocles eſurire, quàm ita pericuolsè prandere. Tremuit miſer, quia mortis viciniam conſiderauit: riſiſſet, ſi gladium non vidiſſet. Ita homines noxis grauioribus implicati more phreneticorum ſecuriſſimè rident, quia propinqua ſupplicia non vident, non cogitant, non

 timent,

a Hiſtor. Ord. S. Dominici part. 1. l. 3. c. 37.

timent, meditando non contrectant. Hinc hilaris furor, hinc ſecura & ſuauis inſania. Ita Nabal homo fatuus iam morti deſtinatus, poſt dies decem moriturus, inter epulas tamen tripudiabat ebrius; Cor Nabal iucundum. Pauculis pòſt diebus funus, vmbra, cinis. Cúmque pertranſiſſent decē dies, percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt. *a* Beatus ergo vir qui in lege Domini meditatur die ac nocte: cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum. *b* Meditatio virtutis principium.

a *1. Reg. c. 25. v. 36. & 38.* b *Eccli. c. 39. v. 6.*

CAPVT VIII.

Quomodo mente orandum, ſeu meditandum ſit.

ORator Græcus Demoſthenes, eloquentiæ conſultus, & ad dicendum paratiſſimus, firmitate tamen vocis ac vigore ita caruit, vt ob languentem ac puerilem vocem non ſemel exploſus, in hæc denique verba proru-

perit:

Digitized by Google

perit: Hiſtrionem è voce, oratorem è mente par eſt iudicare: Mimus aut ioculator ſcenicus, Medicus circumforaneus, [a] Præco publicus ſint Stentores; Orator, ſi polleat intelligentiâ, & ingenio, tametſi voce careat, non reijciendus.

In noſtrum vſum trahimus hæc Demoſthenis verba, Oratorem è mente iudicare par eſt. Eodem ferè modo hominem Chriſtianum tanquam orationis ſtudioſum non laudabimus, quantumuis volubilem, promptam, celerem, facundam habeat linguam. Hominem cæleſtis Rhetoricæ gnarum è mente iudicare par eſt. Nam mentis oratio longè nobilior ac præſtantior, longè vtilior & efficacior, quàm ea, quæ oris eſt & linguæ.

De oratione hac loqui cœpimus; dictum quid meditatio & quàm vtilis ac neceſſaria ſit virtutibus comparandis. Nunc porrò dicendum, quid & quomodo meditandum ſit?

a Zanbrecher.

§. I.

Solymæus Rex Dauid orando ſuauiter inflammatus: Concaluit cor meũ, inquit, intra me, & in meditatione meâ exardeſcet ignis. a Homo parci ſanguinis & frigidus, modò manus, modò pedes queritur gelu rigeſcere, nec vnquam ferè totum ſe incaleſcere, niſi cùm plumea lectuli fornax calorem aſpirat. Ita pænè potentiſſimus Regum locutus: Ego, ait, inter tot regni mei negotia, multum tædij ac fatigationis ſentio, hinc circa Numinis cultum animi frigus ſequitur ac languor, ſed in meditatione meâ reſumo vires, & mentem frigidam accendo. Hîc pij ſpirant calores, hîc ignes & flammæ cæleſtes viuunt. In meditatione ſeipſum recipit homo, quem alibi amiſerat. Quid autem meditandum eſt?

Primum omnium, *Notitia ſui.* Hîc quæſtioni locus: Quis es tu? licet enim vel centum annis è cathedrâ clamet Eccleſiaſtes: Noſce teipſum, ô homo, noſce; fruſtra tamen tot cohortationes

a *Pſal. 38. v. 4.*

ſunt,

ſunt, niſi ſequantur Meditationes. Qui ſeipſum noſſe cupit, ſeipſum ſibi proponat, cum omnibus næuis ac vitijs ſuis, dicátque ipſe ſibi: En talis es, tam inops virtutis, tam diues vitiorum, tam torpidus & frigidus in obſequijs diuinis, tam alacer & agilis in Mundi ſeruitijs; nouum quotidie noxarum catalogum texis; & nulla emendatio. Vbi tua Humilitas, vbi Patientia, vbi Charitas, vbi tua eſt Temperantia, & vbi Caſtitas? ſi quid forſan virtutis habes, id mille vitioſitatibus corrumpis. Interim tibi tam pretioſus es, vt ab omnibus honorari, & auctoritatis magnæ haberi cupias. In hac ſuimet contēplatione eò deducitur, qui ſeipſum ſcrutatur, vt tandem dicat, abyſſus abyſſum inuocat. Ego abyſſus malitiæ, abyſſum bonitatis Deum inuoco. Hæc copioſiſſima in annos plures materia eſt meditandi. Conſideratio ſui, aiebat mater Tereſa, ſit quotidianus panis noſter.

Alterum quod meditandum, Hu-

mana vita. Mundus, & innumeræ Mundi fallaciæ. Hîc Intellectus expendat quanta ſit vitæ non ſolùm breuitas, ſed & fragilitas, vanitas, inanitas, & quî vnico mortis afflatu, omnis dignitatum, diuitiarum ac voluptatum vigor ac vita expiret, momento claudantur omnia, & quæ diu ſteterunt, ſubitò ruant; quomodo vaniſſimi conatus hominum in triſte nihilum relabantur. Hîc animum ſubibit, quàm verum ſit regij vatis oraculum: Perijt memoria eorum cum ſonitu.a Æs campanum grandius ad duo milliaria ſonum propagat incredibili vi ac celeritate. Quandoque viri duodecim eandem trahunt campanam, ſubitò illorum vnus campanæ linguam, ſeu clauam excipit, & repentè ſilet æs loquaciſſimum, quod tanto fremitu imperabat aëri & nubibus. Hæc rerum vanitas eſt, hanc animo inſigat meditatio. Iuuabit etiam per exempla ire, & ſibi ipſi dicere: En hunc dominum, & hunc etiam & illum, & tot alios noui,

a *Pſal. 9. v. 8.*

velut

velut æra campana longè latéque ſonantia, nunc vbi ſunt, & vbi ſonus illorum? Perijt memoria illorum cum ſonitu. En tot Luciferi repentè præcipitati è mundi cælo. Hæc mente accuratiùs reputanda.

Tertio loco meditationi ſubijcienda ſunt capita Chriſtianæ Fidei, Oratio Dominica, Angeli ſalutatio, Apoſtolorum ſymbolum, Decalogi præcepta, ſeptem capitalia peccata, exteriores quinque ſenſus, ſeptem inſigniora miſericordiæ paradigmata, & quæ huius generis ſunt. Hæc membratim & ordine conſideranda, & aliud ex alio deducendum.

Quartum, quod in meditationem venit, eſt Dei gubernatio, & œconomia ab orbis incunabulis petita, qualia ſunt creatio primorum hominum, excidium orbis & diluuium, Pentapolis incendium; ita ſenſim ad æuum Abrahami eundum. Ab hoc ad Moſis, & Iſraëlis ex Ægypto egreſſum, inde ad Dauidis Regis tempora, ab his ad

Chriſti ſeruatoris infantiam meditatione perueniendum. Et quanta in lege veteri miracula meditanti vltrò ſeſe offerunt?

Quintum eſt, tota Chriſti Domini vita. Exordium fiat à Nazarethanis myſterijs inter Virginem & Angelum tractatis, inde ad ſtabulũ & gramineas cunas naſcentis Chriſti veniendũ. Subiungatur octaua Sanguinis & ſanctiſſimi Nominis dies. Hunc ſequatur Regũ adoratio, in templo infantis oblatio, repentina in Ægygtum fuga, Herodis furor tótque puerorum cædes. Deinde Chriſti per annos triginta latentis ſumma Humilitas inſpicienda. Ab his meditantis cogitatio Hieroſolymam proficiſcatur, & omnia Patientis Domini myſteria ordine conſideret, vſque ad obitum in cruce, & ſupremos funeris ac tumuli honores. Inde reditus ad vitam, & ingreſſus cæli commeditandus. Hæc omnia documentis & affectibus optimis pleniſſima.

Sextum, Quatuor hominum nouiſſima

Digitized by Google

niſſima, Mors, Iudicium, Inferi, Cælum. Hîc Oceanus im̃enſus, cuius quidem initium videre, ſed finem & extremos terminos conſpicere non poſſis.

Septimum, Diuina oracula, & ſacra tam priſcæ quàm nouæ legis volumina. In his non ſingulæ ſolùm ſententiæ, ſed & verba ſingula, velut piperis aut ſinapis granum, vim miram ſenſûs reconditi tegunt. Hæc Dei effata & dictata ſunt. Ex his præcipuè conſiderationi admoueri poſſunt, Eccleſiaſtes, Eccleſiaſticus, Liber Sapientiæ, Pſalmorum carmina, Salomonis prouerbia, & potiſſimum quidquid ad nouæ legis diſciplinam pertinet. Hîc abundè ſatis eſt, quod Meditatio complectatur. Accedunt inſuper libri, qui ea, quæ diximus, pleraque omnia in certum ordinem digeſta & explicata, veluti manſum cibum meditaturo ingerunt. a Dixi-

a *Quales ſunt 6. partes meditationũ Ludou. de Ponte, Anton. Sucq. Via vitæ æternæ, Vincent. Bruni, Petri Cotoni, Caroli Scriban. meditationes de omnib. Fidei & Chriſti myſterijs.*

Diximus, quid meditandum ſit Progrediamur, & quomodo meditandum ſit, compendio porrò dicamus.

§. II.

Meditari diſcet, rudis etiam ac ſimplex, non ingenioſè multa percurrendo, ſed pauca meditatè legendo; ſumat aliquem è melioribus librum, ſeu de Imitatione Chriſti, ſiue de Contemptu Mundi, ſeu ſacra Euangelia, ſiue Apoſtolorum ſcripta, in his duos tréſue, quatuórue, plures pauciores verſus legat, & quod legit, exputare incipiat in hunc modum: Quid hîc præcipitur, quid vetatur? quos iſta ſpectant? qui ego hæc ſeruaui, quî ſeruabo in poſterum?

Ita paulatim initiandus animus rerum cæleſtium guſtulo, quemadmodum gallinæ bibere ſolent; quæ vbi pauculas aquæ guttas ſorbuerunt, mox caput attollunt, reducunt, bibúntque denuò, iterum id erigunt, iterúmque ſubmittunt, Hauriendus ſæpe eſt, inquit

quit Bernardus, de lectionis ſerie affectus, & formanda oratio quæ lectionē interrumpat, & non tam impediat interrumpendo, quàm puriorem continuò animum ad intelligentiam lectionis reſtituat. Lectio ſine meditatione arida eſt; meditatio ſine lectione erronea; oratio ſine meditatione eſt tepida. *a* Hinc rectè dicimus, lectionem orationis eſſe ſororem. Vnde ijs conſultum credimus, qui negant ſe quicquam ſucci melioris ex oratione mentis elicere poſſe, his enim ſuademus, vt libellum pium arripiant, legant, lecta nonnihil expendant, atque ita lectionem cum oratione coniungant. Ex quo illud efficitur, vt nec meditandi materia deſit, & intellectus verbis ſententijſque libri alligatus, minùs euagandi habeat occaſionem. Ita & legendo oratur, & orando legitur.

Breuiſſimum eius rei paradigma ſubijcimus. Cùm meditatio plerumque

tria,

a *Bern. epiſt. ad fratres de Monte Dei. mihi pag. 1030. & de modo orandi pag. 1131.*

tria, non raró quatuor, quinque, plura etiam capita complectatur, concionē Chriſti de ſemine meditandā ſumam⁹.

Caput primum meditationis eſt Seminator. Alterum, Semen. Tertium, Terra ſemini expoſita. De primo Chriſtus ita loquitur: *Exijt, qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. a* Quis ſeminator iſte? Primus omnium Chriſtus, ab hoc Apoſtoli, ab his Epiſcopi, ab iſtis Sacerdotes; alter ex alterius manu accipit, quod ſeminet.

De ſecundo dicitur: *Semen eſt verbum Dei. b* In Chriſtianorum templis ad circumfuſam concionem, non tantùm Euangelium prælegitur, ſed & explicatur: quod vtrumque diuini verbi nomine cenſendū, tam Euangelij prælectio, quàm prælectionis expoſitio. Quod dilucidè demonſtramus. Chriſti aſſertio eſt: Omnia, quæcunque dixerint vobis, ſeruate, & facite. c Idque probat Dominus his verbis: Super cathe-

a *Luc. c. 8 v. 5. & 8.*
b *Ibid. v. 12.* c *Matth. c. 23, v. 2.*

Digitized by Google

thedram Moſi ſedent. Ita prorſus qui in Catholicâ Eccleſiâ in Apoſtolorum cathedrâ ſedent, ij genuinum ſemen, verbum diuinum ſpargunt; ſeruate, & facite, quęcunq; dixerint vobis, quamuis ipſi ſeminatores mali, quamuis peſſimi ſint; & nec ſeruent, nec faciant, quæ dicunt. Quia tamen Apoſtolorum ſuggeſtum, licet eo indigni, occupant, ſemen probatum, Dei verbum terræ commendant. Paulus non humanas voces, ſed diuinos iuſſus attendendos ſcribens: Cùm, inquit, accepiſſetis à nobis verbum auditûs Dei, accepiſtis illud, non vt verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei. a

Tertium huiuſce meditationis caput eſt Terra, quæ quadruplici diſcrimine noſcenda proponitur. Nam quod ſpargitur in viam, tranſeuntium pedibus conculcatur, aut ab auibus deuoratur; quod in petram cadit, exſiccatur & areſcit: quod in ſpinas iacitur, iam ortum ſuffocatur: quod terra bona recipit, hoc creſcit, & copioſo fe-

a *1. Theſſ. c. 2. v. 13.*

nore multiplicatur. En tria meditationis capita. Hîc ſeipſum, qui hæc meditatur, interroget: Et qualis ego ſum terra? Quoties, quàm attentè, quo fructu conciones audio? an vllus diabolo ad me acceſſus eſt? Tentationibus quî reſiſto? an nihil in corde meo pullulat ſpinarum? an ſollicitudines, diuitiæ, voluptates, ſuccreſcens in me ſemen non ſuffocant? num ego in illorum numero ſum, qui in corde bono & optimo verbum retinent, & fructum afferunt in patientiâ?

Quòd ſi virtus, aut vitium, aut ſententia meditatione ſit perſcrutanda, pari modo tria quatuórue, aut plura meditationis capita ſumantur. Exemplo erit dominicum dictum: Et fructum afferunt in patientiâ.

Primum hîc caput: Quæ vera eſt patientia? qui gradus illius conſcendendi, vt nõ patienter ſolùm, ſed & libenter, ſed & hilariter aduerſa tolerentur.

Secundum, quid promiſſi habet patientia, quid acceptura eſt præmij, à

quo

quo, quibus pactis, quàm certis conuentis?

Tertium, quinam hominum patientiſſimi fuerunt, quâ id arte aſſecuti, quî ſeſe ad toleranda quæuis accommodârunt, quam ego ab illis longè abſum? & quomodo deinceps illos imitabor?

Ex eâdem Domini concione de faciendâ ſemente tertiam quoque meditationem ſumimus, cuius hæc ſint capita.

Primum, *Cùm turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad eum.* Habebat Chriſtus Dominus circum ſe non quidem exercitus ferocium militum, ſed ingentem turbam deuoti populi, & perpetuum multorum millium comitatum. Tanta enim erat vndique approperantium ad IESVM multitudo è totâ Iudæâ, Galilæâ, Idumæâ, è Tyri & Sidonis finibus, è regione vltra Iordanem, ex vniuerſâ Syriâ, aliiſque vicinis regnis, vt vbique multa hominum millia cernerentur; adeò vt credendum ſit, nuſquam non octo mi-

nimum vel decem millia hominum, plerumque aliquod myriades apud eum congregatas. Nimirum tam denſa populorum agmina è ſingulis vrbibus ad Dominum IESVM properârunt, vt ſubinde ad mare ſe recipere, & ne à conglobatis ac irruentibus turbis comprimeretur, de naui concionari cogeretur, vnde multitudinem in littus velut in theatrum effuſam commodiùs alloqueretur. a

Secundum meditationis caput, Apoſtolorum quæſtiones: *Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola?*

Tertium eſt, Chriſti reſponſum: ***Vobis datum eſt nôſſe myſterium regni, ceteris autem in parabolis; vt videntes non videant, & audientes non intelligant.***

En meditationem triplicem, en nouem capita meditationi propoſita. Eadem ceterorum eſt ratio. Ita naſcentis Chriſti præſepiolum diſtinctis meditatio-

a *Ita expreſſè Lucas c. 12. v. 1.* ἐπισυναχθεισῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου.

ditationibus expendendum. De quo, ſi vita ſuppetat, conſiderationes complures ſpondeo. Ita morientis oloris cantum, ſeu, Domini IESV in cruce pendentis orationem ſeptemplicē promitto. Reuerà in conſiderandis his myſterijs noua ſemper cogitandi materia ſubijcitur. Ferri, argenti, & multò magis auri fodinæ tot vulneribus ſauciantur, tot cuniculis ſuffodiuntur, toties eorum viſcera diripiuntur, vt tandem penitus exhauriantur, & metallarijs a nec auro, nec argento, neque ferro ampliùs reſpondeant: Non eadē hîc egeſtas eſt; in his meditandi fodinis ad fundum nunquam penetratur: hîc foſſori ſemper reſpondent venæ; in his aluearijs mel ſemper redundat; ex hoc lecytho nunquam non fluit oleum: Et lecythus olei non imminuetur. b Verùm hîc documenta paucula ſubnectimus.

§. III.

a Den Bergknappen.
b *3. Reg. c. 17. v. 16.*

§. III.

I. In meditatione plurimum iuuat imaginatio, ſi quis illius potens ab illâ ipsâ principium meditandi ducat. Exempli gratiâ: Chriſti naſcentis myſterium tantò quis meliùs expendet, quantò illius imaginem potentiùs comprehenderit. Qui meditatur, in ipſo diuiniſſimi infantis antro ſe credat agere, cernat animo matrem Virginem, & Ioſephum Nutricium, lectulum & pannos pueri tangat, thus ſtabuli olfaciat, paſtores accurrentes ſalutet, Angelos præſentes exiſtimet, vagitus & lacrimas infantuli obſeruet, cum omnibus colloquatur. Ita prorſus ſub meditationis exordium, imaginatio alliganda, ne huc illuc euolans orantem turbet. Siquidem tantò erit felicior meditatio, quantò ad rem præſentem collectior imaginatio. In hac loci ſitus, hominum affatus, & omniũ quæ illuc pertinent, imago & aſpectus eſt conſtituendus. Hæc antecepta in animo rei informatio, & vtilis & neceſſaria

ceſſaria eſt. Hæc viſa cogitationes ſequentur non inuitæ.

II. In promptu ſint Meditationis capita ſeu tria, ſeu quinque, plura pauciora. Hæc ordine & particulatim excutienda ſunt. Neque opus hîc multo artificio. Nam eiuſcemodi cum Deo colloquia non conuenit eſſe artificioſa. Beata Tereſa, Quid ſit Meditatio, interrogata: Meditationem eſſe cenſeo, inquit, per intellectum circa rem aliquam diſcurrere. a Vt ſi Chriſtum in olіueto vinctum meditemur, ſingulæ huius ſpectaculi partes intuendæ, Hoſtilis in hortum irruptio, Iudæ oſculum & ſalutatio, Chriſti manſuetiſſimus ſermo, Cohortis trina prolapſio, Violentia militũ & aggreſſus, Præferuida Petri manus, Amputata Malchi auricula, Sindon adoleſcentis relicta, Apoſtolorum fuga, Chriſti iam vinculis onerati deductio. In ſingulis nonnihil cogitando inſiſtere, nemini difficile.

a *Parte 2. operum in Caſtello animæ, Manſ. 6. c. 7. mihi pag. 268.*

Digitized by Google

cile. Et videte, obſecro, quàm in commeditandis nequitijs prompti, parati ſimus. Eſt, qui iniurias perſequi, & ex aliquo paret vltionem petere. Hic ita meditatur ſicut aranea: Ego caſſes meos expandam ſolertiſſimè, incidet in eos inimicus meus, quo non putauerit die. Hæc tamen techna cautè inſtruenda eſt. Principiò eum, apud quos potero, exoſum reddam; occaſionem deinde ſubminiſtrabo, quâ id loquatur, cuius ipſum pœniteat; ita ſuis eum verbis irretiam, & irretitum configam. Si actus hic minùs ſuccedat, hoc illóue modo rem aggrediar, tantáque curâ exitus viarum omnes obſepiam, vt non poſſit non incidere in manus meas; nam etſi vnum alterúmue artificium è meis eludat, non eludet omnia, ita vrgebo hominem, ſic inſiſtam nutanti, ſic impellam ruentem, vt prædam caſſibus meis obuolutam certò nanciſcar. En araneam, vt filum è filo ducit, vt meditationem meditationi nectit, quàm promptè, quàm feliciter, quàm ingenioſè

ingenioſè conſilia conſilijs conſuit. Itáne tam prompti ſumus meditando in noſtram perniciem? tam expeditè animum verſamus per omnia, cùm nocendũ eſt? Et non poſſimus Chriſti Patientis & Morientis beneficia meditando expendere? Serue nequam ex ore tuo, & ex conſilijs tuis te iudico.

III. Vbi ergo Memoria & Intellectus, quod partium ſuarum eſt, fecerint, tum Voluntas etiam officio ſuo debebit fungi. Nam vbi aliquis meditando agnorit, quid ſibi faciendum, tunc voluntas concitanda & impellenda eſt, vt exequi velit, quod exequendum iudicauerit Intellectus. Hîc iuuerit ad Chriſtum ſe vertere, illum alloqui, illius opem implorare. Quod tantò rectiùs fiet, quantò feruentiùs varios in ſe Humilitatis, Patientiæ, Charitatis, grati ac deuoti animi affectus excitauerit. Hoc omnes poſſunt, ij etiam qui ſcitè ac ſubtiliter ratiocinari non poſſunt. Nam vt quis neat ac ſarciat, opus eſt acu, licet acus nihil conſuat,

ſuat, ſed filum. Fatuus certè ſit, & vel die integro fruſtrà ſe fatiget, qui ſolam acum filo non immiſſo, iterum iterúmque ac millies per telam traheret. Vix aliud facit, qui ſolum Intellectum per diuerſa trahit, deſidem tamen & ignauam Voluntatem ad calida deſideria non impellit: Meditatio eſt acus, ſed filum eſt Voluntatis affectus; hoc filo coniungimur Deo.

Dixerat Chriſtus: Orantes nolite multum loqui.[a] Quæ verba dilucidans Auguſtinus: Aliud eſt, inquit, ſermo multus, aliud diuturnus affectus: Abſit ab oratione multa locutio, ſed non deſit multa precatio.[b]

IV. Ad illud præcipuè collineandum in meditatione, quod quemuis maximè retardat, quò minus in virtutibus proficiat. Hic rei ſcopus eſt. Cùm Chriſtus Hierichuntinum cæcum interrogâſſet: Quid tibi vis faciam? Ad ea mendicus non dixit: Veſtibus indigeo, fami panem peto, pau-

pertati

a *Matth. c. 6. v. 7.*

b *Aug. epiſt. 121. ad Probam.*

pertati pecuniam rogo. Sed vnum illud petijt, quod ſibi magis neceſſarium cenſuit: Domine, vt videam. a Ita prorſus quilibet in meditatione id potiſſimùm agitet, id à Deo impetrare contendat, quod ſibi magis neceſſarium exiſtimat, quod ſingulariter incremento virtutis obſtat. Eſt, qui deprehendat in ſe pretium ſui; ad alta nititur, vbique conſpicuus eſſe, & magnæ haberi auctoritatis cupit; vota non aſſecutus turbatur & indignatur. Hoc illum à cælo reuocat. Hoc igitur cogitandum ſæpius ſumat, huic malo remedia circumſpiciat; Humilitatem dies noctéſque animo voluat, Humilitatem precibus aſſiduis expoſcat. Alius impatientiâ plenus, vel verbulo læſus, vel digitulo impulſus ignem & venenum vomit. Iſte Patientiam iugi meditatione familiarem ſibi reddat. Alius iudicij ſui tenaciſſimus eſt, & ſe vno excepto neminem non falli credit. Et iſte quidem huic næuo abſtergendo

a *Luc. c. 18. v. 41.*

Digitized by Google

vacet meditatione quàm creberrimâ. Eſt, quem libido & carnis petulantia infeſtet. Hic omni ſtudio puritatem animi & caſtimoniam meditationibus perpetuis condiſcat, neque hic quicquam remittat, aut mali grauitate victus ſuccumbat. His talibus malis nunquam cedendum eſt, etſi annis triginta, etſi quadraginta vel quinquaginta parùm videatur meditatio promouiſſe. Is ſolùm hîc vincitur, qui recuſat ampliùs pugnare. Ita ſuum quiſque vlcus Meditatione velut ſcalpro incîdat, & eâdem velut malagmate aptiſſimo perſanet. Quemadmodum qui in pharmacopolio eſt, non ex obuiâ quauis pyxide ſuo morbo pharmacum depromit, ita ſuo quiſque vitio, quod infeſtius experitur, medicinam nôrit facere. Ille ſuam Superbiam, iſte Libidinem ac Luxuriam ſuam, hic ſuam Iracundiam aut Inuidiam, hic verò Gulam & perpotationes ſuas ſub iugum mittere nitatur; ſi quem auaritia, ſi quem deſidia aut ſomnolentia in

prauum

prauum trahat, has ipſas vitioſitates expugnare contendat. Scientia Sanctorum actuoſa & practica eſt, & quod Ambroſius dixit, Meditationis finis, operatio.

§. IV.

Quia verò Memoriam, Intellectum, Voluntatem meditando diximus exerceri, eius rei luculentum paradigma ſubijciemus.

Luctuoſiſſimam Luciferi & apoſtatarum Angelorum tragœdiam expendamus. Memoria primis his laboribus fungatur, & ſupremum venuſtiſſimúmque Angelum ſtatuat aſpiciendum. Erat is ſpiritus multò nobiliſſimus, Deo proximus, tantùm non Deus, omnium gemmarum pretio nitebat, ſupra omnes feliciſſimus, ſuam ſi noſſet felicitatem. Sed quia ſe cum ſuis homini Chriſto ſubijcere recuſabat, cælo præcipitatus eſt in gehennæ barathrum, æternis ignibus cruciandus, Dei hominúmque hoſtis capitaliſſimus, peccati & mortis auctor.

Hîc igitur ruinam Angelorum miſerandam,& exilium triſtiſſimum,quia ſempiternum, Memoriâ complectere.

Memoriæ ſuccedat *Intellectus* ſuper re propoſitâ ratiocinando in hunc modum: Si Deus Angelorum Anteſignanum & omnes criminis ſocios ob vnicum ſuperbum NOLLE, ſupplicijs immortalibus, plagâ incurabili, flammis ſempiternis, ſine vllâ ſpe gratiæ ſic punit: quid tu vermicule, quid vilis homuncule tibi aliud polliceris? quibus es addicendus tormentis, ob commiſſa in Deum tot flagitia? Pomi vetiti morſus parentes tuos paradiſo expulit, Angelos cogitatio ſuperbior cælo deiecit. Vix eſſe ac viuere cœperunt,& ad mortem damnati ſunt. Tu ſceleribus diuerſis obæratus quâ tandem pœnâ mulctaberis? Non Angelis, non Protoplaſtis parſum eſt vel ſemel delinquentibus, & tibi tot leges innumerabili noxâ violanti parcendum ſomnias?

Intellectui ſuccedat *Voluntas*. Hæc vbi

vbi à Memoriâ & Intellectu didicit, quæ peccati ſit atrocitas, ſeipſam concitet, doleátque Deum tot ſuis flagitiis offenſum, & hoc iam vnicè velit, irato Deo ſatisfacere. Hîc, quiſquis es, cum Rege lacrimabundo vociferare; Miſerere mei Deus, miſerere. Cum ſuſpirante Auguſtino clama: Recordari volo tranſactas fœditates meas, corruptiones animæ meæ, non quod eas amem, ſed vt amem te Deus meus. Amore amoris tui facio iſtud, recolens vias meas nequiſſimas in amaritudine recogitationis meæ, vt tu dulceſcas mihi dulcedo non fallax, dulcedo felix & ſecura a.

Hîc is, qui meditatur, annales vitæ ſuæ relegat, hiſtoriam longam, ſed prorſus fœdam. Heu quot abſurda, quot ſtulta, quod obſcœna, non ſolùm cogitata, ſed dicta & facta? Hîc opportunum erit ex Auguſtino quærere: Quid eſt peccatum? Rem iſtam ſæpius ſuis momentis ponderans Auguſtinus:

a *Auguſt. l. 2. Conf. c. 1.*

nus: Quæſiui ait, quid eſſet iniquitas? Et non inueni ſubſtantiam, ſed à ſummâ ſubſtantiâ à Deo detortam in infimam voluntatis peruerſitatem. a Quid igitur eſt peccatum aut peccare? Æternæ rationi temerè obſiſtere, diuinæ prouidentiæ reluctari, & omnem turbare ac inuertere rationem. Quid eſt peccatum? Audacia proiectiſſima, quæ fauores Dei ſpernit, & abijcit, quæ omnia auxilia diuina negligit, & repellit. Quid eſt peccatum? Margaritarum & vnionum, gratiarum & donorum cæleſtium, ſanguinis à Chriſto fuſi & hauſti vomitus. Quid eſt peccatum? Omnis ordinis inuerſio, orbis vniuerſi perturbatio, rerum creatarum omnium luctus aut interitus. Quid eſt peccatum? Belluarum omnium immaniſſima, monſtrorum omnium monſtroſiſſimum, quod litteras, quibus homini ius cæli tranſcriptũ, lacerat, & Chriſto in os contumelioſiſſimè proijcit. Quid eſt peccatum? Auernale prodi-

a *Idem l. 7. Confeſſ. c. 16.*

prodigium, quod Chriſti promerita repudiare, Chriſtum crucifigere, Chriſti ſanguinem calcare audet. Quid eſt peccatum? Summum & vnicum orbis malum. Tolle peccatum, & nullum nobis malum nocebit. Sed quæramus vlteriùs: Et quis es tu, qui peccâſti? quantus es Angelo, quantus es toti cælo comparatus? Heu cinis, vmbra, nihil. Et quantum eſt cælum cum Deo compoſitum? Nihil. Tu igitur quis eris collatus Deo? Heu longè minus nihilo. Exurgat hîc voluntas, & in ſeipſam excandeſcat. Hîc exclamandi locus: Pater, peccaui in cælum & coram te; iam non ſum dignus nominari filius tuus: *a* Minor ſum cunctis miſerationibus tuis. *b* Sed ſtatuo firmiſſimè, tuis deinceps legibus parere.

Hoc modo Memoriam, Intellectum & Voluntatem exercet Meditatio. Ceterùm modus orandi optimus eſt, quem ſubijciemus.

a *Luc. c. 15. v. 21.*
b *Gen. c. 32. v. 10.*

§. V.

Refert Ioannes Gerſon, eximium Dei ſeruum dicere conſuêſſe: Quadraginta iam anni decurrerunt, ex quo ſummis ſtudijs artem orandi condiſcere conatus ſum, atqui toto hoc tempore meliorem ac ſuccinctiorem, neruoſioremque orationis modum non deprehendi, quàm eum, quem infantes & mendici me docent. Cùm pauper ſcholaſticus ante ædes, neſcio quod triuiale carmen decantauit, quantâ patientiâ, quo flexu oculorum, quâ ſubmiſſione expectat, dum nummulus cupreus, aut panis fruſtillum per feneſtras proijciatur, nec expoſtulat, cur non panem integrum, cur non gallinam aſſam, aut potiùs philippeum deijciant: gratias agit de obolo, de pane mucido. Ita mendiculi volantem rhedam pauido curſu ſequuntur, & pænè adorant, dum interim ſcutellam ligneam exporrigunt, vt vel infimæ monetæ aſſem accipiant. Nonnunquam poſt exprompṫam omnem eloquentiam

quentiam, poſt fatigationem ſteriliſſimam vacuâ redeunt ſcutellâ, nec tamen alios atque alios rogare deſinunt. Ita ego, aiebat ille, inſtar infantis fari neſcientis, aut inſtar mendici centonibus operti, fame confecti, ſcabie horridi, ope omnium deſtituti, Deo meo me ſiſtam, & cauſſam meam cùm verbis, tum gemitibus ac lacrimis perorabo.

Quam orandi formulam Monarchæ ſanctiſſimo Dauidi perquam fuiſſe familiarem, è pſalmis compluribus manifeſtum. Nam modò pauperis, modò ægroti, modò vulnerati, modò mendici, modò ſpoliati perſonam induit. Oratio mendicorum optima. Oratio humilitate veſtita diſplicere non poteſt. Teſtis loquitur experientia, non paucos hac orandi formulâ ad inſignem vitæ ſanctimoniam perueniſſe. Ah imitemur. Facillima erit hæc imitatio volenti.

Extat de frequenti Communione liber viri religioſi è D. Brunonis familiâ

liâ manuſcriptus. Hîc de beato Ignatio eiúſque ſocijs copioſiùs narrantur, quæ in compendium confero. Ibat Ignatius cum ſuis pedes Barcinonam, ſuas ſinguli ſarcinulas geſtabant. Quibus vir, neſcio quis, occurrit, impensè rogans, ſuam quiſque ſarcinam ſibi in eam rem ſatis robuſto traderet. Negant ſocij; vrget alter & inſtat importunior, ne cui videretur hoc onus minùs feriò depoſcere. Et verò abiturum ſe negat, dum annuerent in hanc viæ ſocietatem. Tam amicis precibus victi ceſſerunt tandem, quòd hominem lacertoſum ac validum viderent. Ita iter inſtitutum proſequuntur. E viâ digreſſi ad hoſpitium, ſingulos ſibi angulos delegerunt ſinguli, vt tantò quietior eſſet oratio, quantò remotior à turbâ & colloquijs. Videt hoc itineris comes, ſarcinarum baiulus, & ſociorum factũ æmulatus, fixis humi genibus, vt poteſt, orat. Poſt orationem ſocij quadrâ minimè lautâ refecti, eodem comite reſumunt iter, dúmque diuerſa inter

ſe

ſe vltro citróque ſermocinantur, quærunt ex homine, quidnam in angulo illo latitans feciſſet? Quibus ille candidè. Hoc, inquit, ſolùm habui dicere: Domine Deus, hi viri ſancti ſunt, & ego iumentum ipſorum clitellarium, a quod ipſi dicunt & faciunt, hoc & ego. Subiungit verò ſcriptor, virum illum adeò profeciſſe ab hoc orandi proludio, vt ſublime ac rarum orationis donum ſit conſecutus. Et quis ſimili orationis formâ non poſſit vti?

Quiſquis ad virtutis celſas ædes eniti cupit, hoc calle incedat; alioqui eò, quò deſtinauit, non peruenturus. Abſque meditatione animo nil ſatis infigitur. Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus. *b* Guſtamus & videmus meditando. Quoties è templorum cathedris illud intonat: Conſiderate, quæ dicuntur, conſiderate. Conſiderate vehementer, clamat Hieremias, & videte, ſi eſt factum huiuſcemodi. *c* Aſpicite

a Samerroß. b *Pſal. 32. v. 9.*
c *Hier. c. 2. v. 10. & c. 5. v. 1.*

ſpicite & conſiderate. Quoties Chriſtus ipſe hortatur: Conſiderate coruos, conſiderate lilia agri: Non conſiderat qui non meditatur, & voluntatem impellit, vt quorum Intellectus notitiam accepit, eorum opus exhibeat voluntas. Diuinorum Meditatio ad virtutem imò ad cælum non fallax ſemita eſt.

CAPVT IX.

Quàm vtilis ac neceſſaria ſit Orationis & mortificationis mixtura.

GVilielmus Abbas Bernardi Claræuallenſis ſanctiſſimos mores deſcribens: Mirabatur, inquit, Carthuſianorũ Prior, quòd Dei famulus Bernardus foris oculos ita circumcidiſſet, intus animum ita occupaſſet, vt quod ipſe primo aſpectu offenderat, hoc ille tanti itineris ſpatio non vidiſſet, quo nimirum equo, quo ephippio vteretur. Sic etiam, ait, iuxta Lacum Lemannũ a totius

a Loſanner Genffer See.

totius diei itinere proficiſcens, eum penitus non vidit, aut certè ſe videre non aduertit. Cùm enim veſperi de eodē lacu ſocij colloquerentur, interrogabat illos Bernardus, vbinam ille lacus eſſet? Quam interrogationem nemo non plurimùm mirabaur. a Quòd ſi vir iste religioſiſſimus, adeò in ſuâ ſtatione oculos continere, adeò ſanctis cogitationibus mentem diſtinere potuit, indubiè cum Deo peramanter & attentè colloqui nouit.

Bernardo hac in re iungendus Franciſcus Aſſiſias, qui grande piaculum cenſuit, inter precandum aliena à precibus cogitare: quòd ſi tale quid ipſi contigiſſet, mox ſacrâ Confeſſione id ſtuduit eluere: hinc ab eiuſcemodi muſcis raró infeſtabatur. Sub vernum ieiunium, vir ſanctus vaſculum concinnârat, otio vitando. Sed eo ipſo tempore quo preces canonicas recitârat, arcula illa lignea diuerſis cogitationibus precantis animum laceſſiuit; idcirco

a *Guil. in vitâ S. Bernardi l. 3. c. 1. fine.*

Digitized by Google

idcirco eam Franciſcus mox in ignem abijciens: Illi, aiebat, hoc vaſculum ſacrifico, cuius ſacrificium turbauit. Nempe intellexerunt hi viri ſanctiſſimi, quid oratio attenta, & quàm ea ſit neceſſaria. Et idcirco nos iſtud laboris exhauſimus, vt oſtenderemus cæleſtem Rhetoricam, ſeu rectè orandi ſcientiam, & artem, & virtutem eſſe vtiliſſimam. Eſt autem inter eruditos controuerſia, quis ſit finis Rhetoricæ. Sunt, qui dicant, Perſuadere dictione: Alij, benedicere. Vtroſque putem non falli, eos minimè qui Rhetoricam fine ſuo inſigniter potiri cenſent, ſi bene dicat. Nam vti medicinæ finis eſt, ex arte & bene mederi, licet ægrotorum aliqui non conualeſcant; ita prorſus Rhetorica cæleſtis præfixum ſcopum attingit, ſi bene dicat, ſi rectè peroret. Hoc fine obtento nunquam alter deeſſe ſolet, qui eſt, dicendo ac orando perſuadere. Deus oratorem bonum nunquam non exaudit, vt ſuprà demonſtratum eſt. Nunc illud Angeli

ad

ad Tobiam ingerimus: Bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſynâ, magis quàm theſauros auri recondere.a Hîc explicandum, quàm non ſolùm vtilis ſit, ſed & neceſſaria orationis & mortificationis b mixtura.

a *Tob. c. 12. v. 8.* b *Sit venia voci minimè Tulliana.*

§. I.

Et libri docent, & experientia teſtatur, eos ſubinde, qui plurimum orationis fundunt, minimum habere patientiæ, atque ita nonnunquam precatores eximios eſſe homines impatientiſſimos. Hinc illud Aſcetarum: Periculoſum eſt habere donum Orationis, & non habere donum Mortificationis. Deus olim per Iſaiam grauiſſimè queſtus: Ne, inquit, afferatis vltra ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam & Sabbatum, & feſtiuitates alias non feram; iniqui ſunt cætus veſtri: Calendas veſtras & ſolennitates veſtras odiuit anima mea: facta ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſtinens.

nens. Et cùm extenderitis manus veſtras, auertam oculos meos à vobis, & cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam. *a*

Vbi, obſecro, defectus, vbi error, mi Deus? Nos equidem putabamus orationes & ſacrificia noſtra eſſe gratiſſima. His Deus per eundem ſuum interpretem Iſaiam reſpondet: Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis: quieſcite agere peruersè, diſcite benefacere: quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite, & arguite me, dicit Dominus. *b* Illius vos opinionis eſtis, modò prolixas orationes texatis, modò plurimum thuris afferatis, modò linguam & os fatigetis, omnia fore ſalua. At verò cùm veſtra tribunalia, cùm curiæ, cùm domus, cùm corda veſtra inſpiciuntur, violentia, fraudes, iniuſtitia, ſimultates, odia & inuidia illic regnare deprehenduntur.

Hoc

a *Iſ. c. 1. v. 13. 14. 15.* b *Ibid. v. 16. & ſeqq.*

Digitized by Google

Hoc eſt ſuſpicere cælum, & ſcrobem incidere; multum orare, ſed nihil imperare cupiditatibus; linguam exercere, ſed ſeipſum non frangere; os habere facundum, ſed animum indomitum. Itaque periculoſum eſt habere donum orationis, & carere dono mortificationis; quid iuuerit tabernam ſelectiſſimis vitris inſtruere, & ſubito arrepto fuſte omnia iugulare? Miſer inſtitor, qui ſuis ſeſe mercibus ſic fraudat.

Atqui certum eſt, quemadmodum oratio hominem reddit promptum & agilem, ad ſui victoriam & omnes honeſtas actiones; ita mortificatio ſiue ſui victoria mirificè diſponit ad orationem. Ab exemplo res patebit: Vbi nullum eſt in gulam imperium, vbi deeſt temperantia, vbi corpus plerumque ferculis fartum, quî tandem ſerena & ſeria poſſit eſſe oratio, tot nebulis impedita, tam crebris tenebris immerſa? Dictum vetus ac plebeium, ſed non fallax eſt: Plenus venter, non ſtudet libenter. Patinæ ac pocula ſepeliunt libros.

bros. Vbi victus copioſus, ibi cogitationes & ſenſa nebuloſa. Ita longè rectiùs dicemus: Plenus venter non orat libenter. Etenim operoſius eſt orationi, quàm litteris vacare, cùm rectè orare, quod ſuprà docuimus, ſit omnium difficillimus labor. Hinc more ab Apoſtolis recepto, cùm prolixiùs vacandum eſt orationibus, plus etiam dandum eſt ieiunijs, quod Eccleſia verni ieiunij tempore obſeruat.

§. II.

Vita noſtra non abſimilis horologio, maximâ rotularum varietate inſtruitur, quod ſi vnica illarum hæreat, hærent omnes, & horologium aut otiatur, aut ſine lege turbatóque curſu mouetur: ſic oratio humanæ vitæ primaria & directrix rotula, ſed non ſola: Nam & Prudentiâ, & Temperantiâ, & Miſericordiâ, nec non Patientiâ ceteriſque eiuſdemodi virtutibus horologium illud regitur; hæ virtutes orationem iuuent, & illas oratio. Altera alteram

teram trahat; mutuis enim eunt impulſibus.

Veteri iactatur verbo: Amiſsâ ſoleâ cadit equus, equo cadente cadit & eques, cadente equite tota ruit equitatio. Nam hæc ita cohærent, vt ſi equus ferreum amittat calceum, ceſpitare incipiat, aut claudicare, ceſpitans equus ad lapſum pronisſimus, equi lapſus periculum creat equiti, cùm periclitatur eques, periculi ſocietas ad equũ tranſit; ſic ambo ſimul concidunt. Ita prorſus ſi oratio minùs attenta, ſi frigida, ſi neglecta ſit, vix vllus mortificationi, vix alij honeſtæ actioni locus erit; tolle orationis adminicula, & intermoritur oratio. Itaque negligentia quandoque non ſumma plurimum malorum in vitam inuehit.

Cithara vel teſtudo compluribus gaudet fidibus; chorda vnica non facit concentum muſicum: ſic & oratio, fidium primaria, ſed non ſola ſit, opus eſt etiam temperantiâ & ſenſuum cuſtodiâ, continuâ opus eſt patientiâ & ſui victoriâ. Sed

Sed indagemus cauſſam, vnde hæc labes oriatur, vt quidam grandi ſtudio in orationem incumbant, mortificationem ex toto negligant. In promptu cauſſa eſt. Habet aliquid ſuauitatis oratio; mortificationis indoles auſtera eſt & acerba: oratio velut dulciarius panis, aut placenta ex amygdalis, quæ melle ac ſaccaro inſpergitur, facilem reperit emptorem, iam antè pronas inuitat manus: at verò mortificatio velut lixum hordeum aut pulmentum auenaceum, *a* quod maioris apud Medicos laudis, quàm apud alios vsûs eſt, commendatur largiter, ſed parcè tangitur: ita reperias non paucos, quibus iucundum eſt horas complures in templis hærere, ſphærulas precatorias decurrere, precatorios libellos euoluere, omnium Diuorum genua incerare; *b* At vbi his ipſis non grauis moleſtia, vbi leuis iniuriola, vbi duriuſcula aliquot verbula ſunt con- co-

a Gerſten oder Häberin Mueß.

b *Iuuenal. ſat. 10. v 55. genua incerare Deorum.* Den Heyligen die Füeß abbeiſſen.

Digitized by Google

coquenda, hem quantum luctantur & nauſeant! hæret in faucibus aſperrimum pulmentum: nec glutire quidem, nedum digerere poſſunt, tam acerbos, vt putant, bolos. Videte, oro, hos ſanctulos, qui orationis plurimum, nihil habent mortificationis; dulciarias ſolùm placentas eſitant; apage auenam, apage hordeum; orare cupiunt, pati recuſant, ſed reuerà nec bene orabunt, qui mente tam iniquâ patiuntur. An non vel inde liquet, quàm ſit neceſſaria orationis & mortificationis mixtura?

Ludouicus Granata vir religioſiſſimus, eiuſcemodi homines, qui multæ quidem orationis, ſed mortificationis ſunt exiguæ, velut penicillo depingens: Habent, inquit, calendarium ſuæ deuotionis, ſuarúmque precum; his omnia cedant negotia, neceſſe eſt; non dormiunt, dum has abſoluerint; quicquid iacturæ fiat in alijs, modò ſuas illi precatiunculas recitârint. Dixeris, eſſe homines orationis multæ. Sed arcas

eorum inſpice veſte plurimâ oneratas, horrea illorum ingredere, quæ plurium annorum ſegetes ſtipant, ciſtas & crumenas reſera argento & auro refertas. At illi tam pij homines vident famelicos, malè veſtitos, ære alieno preſſos pauperes, nec obolo iuuarent: veſtes aceruant pro tinearum paſcuis, frumentum cariori ſeruant annonæ, aurum captiuum in carceres contrudunt, caſibus futuris grande ſolatium. Sed & horum corda per Momi feneſtellam intuere, deprehendes atrocem iram, inuidiam robuſtiſſimam, ſimultates multi temporis, odia inueterata & penitus inſita, ſimileſque animi peſtes: ſubinde ſtudio nomina à ſe contracta non expungere, æs alienum non diſſoluere ſuſtinent, aut auaritiâ, aut nimiâ negligentiâ inducti, aut certè ne alijs videantur diuites. Subinde annis compluribus non graui offensâ læſi, nec ſalutare quidem dignantur, quos oderunt. Quòd ſi eos vel aliena premat inuidiola, aut leuis deſpectus tangat,

gat, impatientiſſimi ſunt. Arduum quid ac difficile aggrediendum? ſunt timidiſſimi. Mox manus retrahunt; deuotionem ſuam impediri aiunt. Quid hoc, oro, aliud eſt, quàm multis orationibus ſe fatigare, & nihil vitioſitatis emendare, nemini quidquam indulgere, ſibi omnia; omnibus alijs acriter velle imperare, ſibi nihil: hoc equidem eſt languorem pedum curare, & fœdam capitis porriginem *a* negligere.

O ſanctuli, ô precatores magni, mixtura, quam diximus, non fit oratione ſolâ, ſed & mortificatione. Bona eſt oratio, ſed cum ieiunio: optimè facitis, cùm preces extenditis, ſed peſſimè agitis, cùm cupiditates & libidines, cùm vitiorum ex Adamo traduces *b* vigere ac florere ſinitis. Mortificationem orationi iungite, & magni nobis non phariſæi, ſed Bartholomæi eritis. Dictum Domini noſtis: Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in

a Ein Zähen hailen / vnd den Schrepꝑengrindt nit achten. b. Den alten Adam.

regnum cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei. *a*

Ea, quæ non ſolida & vera eſt deuotio, caret iuſtitiæ fundamento. Nam cùm humanæ vitæ ſit finis, obſeruatio diuinæ legis, oratio autem ad hunc finem ſit modus & via, luculentus error eſt, viam pro viæ termino complecti. Finis ac ſcopus noſter, lex Dei eſt, & ſanctiſſima eius voluntas, ad hanc autem Oratio & Mortificatio duces ſunt, & ſeparari nequeunt. Mortificatio calicem amariorem ingerit, & haurire perſuadet; vt faciliùs perhauriatur, condit eum oratio.

a *Matth. c. 7. v. 21.*

§ III.

Geminæ viſebantur aræ in Salomonis templo, vna erat, *Incenſi*, *Victimarum* altera. Præclara Orationis & Mortificationis effigies. Neque enim ſatis eſt altare, in quo thura odoréſque incendantur, ſed & aliud ſtatuendum eſt, in quo pecudes & hoſtiæ cædantur. Qui

preces

Digitized by Google

preces fundit, optimos odores ſpargit, qui cupiditates ſuas exſcindit, hoſtiam immolat, dum ſeipſum vincit.

Cæleſtis ſponſa deſtinatum iter proſecutura: Vadam, inquit, ad montem myrrhæ & ad collem thuris. a En iterum Orationis & Mortificationis non obſcuram imaginem. Sed cur, obſecro, in colle thura, in monte myrrham ait creſcere? Profectò non gratis id dictum cenſeamus, cùm ſacri codices nullos nec quidem apices habeant ſuperuacaneos.

Ita rectiſſimè collem thuris, & montem myrrhæ nominat ſponſa. Facilius collis quàm mons conſcenditur, imò collis ad montem via eſt: ita prorſus Oratio ad Mortificationem ſemita eſt; hinc & facilius eſt orare, quàm cupiditati ac libidini ſuæ imperare; ſuauius verba fundere, quàm animum frangere, illud colliculus, hoc mons eſt. Atque hoc oculis ſubijcere facillimum. Quiſquis ſalutare ſui odium non habet,

a *Cant. c. 4. v. 6.*

Digitized by Google

bet, & ſeipſum non audet deſpicere, is certè iucundiùs horâ integrâ orat, quàm vt iniurioſum verbulum vel vnicum admittat. Ita collem horâ vnâ ſuperat, at verò per montem myrrhæ vix hebdomade vnâ aut menſe toto eluctatur. Mordacius dictum, quod in ſe iactari audijt, multo tempore concoquere nequit. Nimirum thus ſuauè fragrat, ſed myrrha mordet. At nos mulceri cupimus, non morderi. Ita de pluribus cum S. Ignatio dici poteſt: Homines ſunt multæ Orationis, ſed non multæ mortificationis; colliculum thuris non inuiti adeunt, ſed arduum myrrhæ iugum difficillimè tranſcendunt.

Quàm autem hoc verum ſit, quiuis explorare poterit, ſeipſum ita peruestigando: Dic, quantum in Submiſſionis ac Humilitatis ſtudio promoueris? Si quid iniuriæ tibi accidat, quàm æquo id animo perfers? quî alienæ debilitati concedere, quî neceſſitati ſuccurrere, quî lædenti veniam dare, quî

afflicto-

afflictorum commiſereſcere didiciſti? Dic, quomodo linguam frenare, carnis petulantiam domare nôſti? quantum ſpei quantúmque fiduciæ in Deũ geris, præſertim cùm tempeſtates ingruunt, cùm volant fulmina, cùm aduerſa irruunt? quæſo, num ambitionis, num philautiæ & proprij amoris in te aliquid expugnâſti? An non affectus tui etiamnum in te viuunt integerrimi? En myrrhæ montem, en mortificationis arduum tramitem: Aſcende. Sed ſine ſudore non penetrabis illuc: à colle thuris, ad cliuum myrrhæ itur. Ideò oramus, vt cupiditatibus imperare poſſimus; alterum alterius ſubſidijs gaudet.

Hanc Orationis & Mortificationis mixturam denotans Chryſoſtomus: Qui pulſat oſtium, inquit, non tantùm voce, ſed & manu clamat. a Qui fores cæli ferire cupit, non tantùm Orationis vocem, ſed & mortificationis manum adhibet. Bona eſt oratio, ſed bo-

a *Chryſ. tom. 2. hom. 17. in c. 7. Matth.*

na eſt cum ieiunio & eleemoſynâ.a At verò ieiunare velle, ſed nolle carnem macerare, eſt velle piſcari, ſed aquam refugere; Amare Orationem, ſed odiſſe Mortificationem, labor irritus. Eamus, dum licet, ad thuris collem, & ad myrrhæ montẽ, dum perueniamus in amœniſſimos & penſiles cæli hortos.

a *Tob. c. 12. v. 8.*

§. IV.

Quid cauſſæ eſt, quòd ſpiritus diuinus, pictor excellentiſſimus, cùm animæ formoſiſſimæ ſimulacrum verámque effigiem in Canticorum Canticis expreſſiſſet, nullas ei manus appinxerit; at verò in Salomonis prouerbijs manus ei plurimas penicillo appoſuerit. Hinc illa crebriùs ingeminantur: Operata eſt conſilio manuum ſuarum: De fructu manuum ſuarum plantauit vineam; Manum ſuam miſit ad fortia: Manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem: Date ei de fructu manuum ſuarum.a Cur hîc tot

a *Prou. c 34. v. 13. & ſeqq.*

ſeſe

ſeſe manus exerunt, alibi nullæ? Ratio non obſcura eſt: In Canticis depingitur anima, quæ cum Deo miſcet colloquium, & tota orationi vacat: quia tamen etiam prodeundum ad actionem, quia Mortificatio iungenda Orationi, numeroſis ſanè manibus eſt opus, vt non tantùm docere poſſit, ſed & facere, vt non ſolùm verba fundere, ſed & opera monſtrare velit. Inanis eſt oratio, vbi nulla mortificatio, vel vbi praua eſt actio.

Hoc Auguſtinus clariſſimè teſtatus: In ieiunijs, inquit, & vigilijs, & omni caſtigatione corporis quamplurimùm adiuuatur oratio. a His paria ſunt, quæ Chryſoſtomus dixit: Qui orans ieiunat, binas poſſidet alas, quibus ventos ipſos volando præteruehitur: Non enim oſcitat, nec torpet orando, quæ multi patiuntur: ſed igne ardentior & terrâ ſuperior eſt, quare terribilis hoſtis dæmonibus redditur. Nihil eſt

a *Auguſt. tom. 2. epiſt. 121. ad Probam, fine.*

enim homine probè orante poten-tius. a

Vacuus autem intrat ante Deum, qui veniens ad orationem, nullam eleemoſynam facit: Eleemoſyna præparatio eſt orationis. Item ieiunium eſt adiutorium orationis, quia oratio ſine ieiunio gracilis eſt & infirma. Nam oratio illa eſt fortis, quæ fit in ſpiritu humili, & corde tribulato. Spiritum autem humilem & cor contribulatum habere non poteſt, qui manducat & bibit, & delicijs fruitur. Ideò quandocunque Sancti pro aliquâ neceſſitate voluerunt exorare Deum, ieiunium cum oratione coniunxerunt: ſicut Daniel & ceteri. Vnde quia virtus orationis ieiunium eſt, nunquam ſeparantur ab inuicem, ſed vbique ſimul ponuntur. Oratio & ieiunium à morte liberant. Sicut nec miles ſine armis eſt aliquid, nec arma ſine milite: ſic nec oratio ſine ieiunio, nec ieiunium ſine ora-

a *Chryſ. tom. 2. in c. 17. Matth. hom. 58. mihi pag. 428.*

oratione.*a* Nam virtus orationis eſt opus iuſtitiæ. Oratio autem quaſi ſuauis odor eſt operis boni. Sicut ergo res aliqua ſine odore poteſt eſſe, odor autem ſine re aliquâ eſſe non poteſt: ſic opus ſine oratione aliquid eſt, oratio autem ſine opere bono nihil eſt: & ſi oras, non ex fide oras. *b* Ita Chryſoſtomus verbum è verbo expreſſit. Mortificationis mixtura orationi planè neceſſaria.

In liquido eſt, plus illum obtinere gratiæ, qui ampliorem munierit viam ad obtinendam gratiam. Atqui nemo inficiari poterit, eum in hoc agendo totum eſſe, qui corpore ſimul & animo ſe gratiâ diuinâ dignum finxerit. Multi Deum quærunt, ſed non quærunt toti. Verè, inquit Auguſtinus, tunc tibi Deus attendit, quando ipſum quæris, non quando per ipſum aliud quæris. *c* Quod Dei iuſſu Prophetæ Hieremias

a *Idem in c.6. Matth. hom. 15. pag. 748.*
b *Et pag. 760.* c *Aug. in pſ. 76. mihi pag. 343.*

& Ioël proclamant: Quæretis me, & inuenietis, cùm quæſieritis me in toto corde veſtro. *a* Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu. *b* Non ſolùm hîc orationem, ſed & mortificationem, idque acriori mandato exigit. Hinc Danieli tam beneuolum è cælo ſubmiſſum eſt reſponſum: Quia poſuiſti cor tuum ad intelligendum, vt te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua. *c* Quotieſcunque demum ſacri codices Iſraëlis populum non ſolùm orationibus, ſed & ieiunijs afflictum, ſimul etiam exauditum commonſtrant. Cui confirmando aiunt matrem Chriſti ſecretis affatibus Haſſæ principi Eliſabethæ dixiſſe; Crede mihi filia, nulla ferè gratia in hominis animam niſi per orationem & corporis afflictionem deſcendit.

Ita nimirum Deus è fortunæ bonis eleemoſynam, è corporis bonis ieiu-

nium,

a *Hierem. c. 29. v. 13.* b *Ioël. c. 2. v. 12.*
c *Daniel. c. 10. v. 12.*

Digitized by Google

nium, è bonis animi orationem poſtulat. Hoc dignum Deo ſacrificium eſt. Quocirca ſummè neceſſaria eſt Orationis & Mortificationis mixtura: Laudandus Deus non ſolùm in choro, ſed & in tympano.

CAPVT X.

De orationis loco ac tempore; de ſitu corporis inter orandum.

LYſias cùm Socrati orationẽ, quam in eius defenſionem compoſuerat, recitâſſet: Præclara, inquit Socrates, & elegans eſt oratio, ſed Socrati non conuenit. Erat enim aptior foro, quàm Lyceo, cauſſidico conuenientior quàm Philoſopho. Percunctatus eſt ergo Lyſias, cur ſi bonam terſámque iudicaret orationem, eam ſibi non conuenire crederet? Cui Philoſophus: Nónne, inquit, fieri poteſt, vt calceus pulcher & elegans ſit, pedi tamen

men graciliori minùs conueniat? quo dicto ſignificauit, tantò meliorem fore orationem, quantò eſſet tempori, perſonis, loco congruentior.

Vt Oratio, de quâ loquimur, re nullâ peccet, nunc etiam de Orationis Loco & Tempore, & de corporis compoſitione ad orandum accommodatiore diſſeremus.

§. I.

Cùm Hebræus populus ſeditiosè regem petere inſiſteret, quod Regum faſti memorant, audiuit Samuel omnia verba populi, & locutus eſt ea in auribus Domini. a **Secretum amat oratio, cubiculum quærit, oſtium claudit, iactantiam excludit. Hypocritæ & variegato tergore ſtelliones amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, vt videantur ab hominibus.** b **Longè aliter viri ſancti, quos Gregorius commendans: In auribus Domini loquuntur, inquit, vt, dum hominum teſtimonia orantes fugiunt, ab eo qui occulta**

a *1. Reg. c. 8. v. 21.* b *Matth. c. 6. v. 5.*

Digitized by Google

occulta reſpicit, celeriùs audiantur. Nam peruenire ad Deum oratio nequaquam poteſt, quæ ex intentione promitur, vt ab hominibus agnoſcatur. a Idcirco Samuel ne ſuam cum Deo familiaritatem oſtentaret, in auribus Domini, hoc eſt, loco ſecreto, arbitris remotis, forenſi ſtrepitu excluſo, cum Deo locutus eſt.

Ita Moſes pro Pharaone oraturus, à Pharaone abitum parans: Egreſſus à te, inquit, orabo Dominum. b Quod idem denuò aſſeuerans: Cùm egreſſus fuero, ait, de vrbe, extendam palmas meas ad Dominum. c Idcirco quamdiu tabernaculum medio caſtrorum ſtetit, Deus cum Moſe parciùs egit. At vbi Moſes, Tollens tabernaculum tetendit extra caſtra procul, tunc loquebatur Dominus ad Moſen facie ad faciem, ſicut ſolet homo loqui ad amicum ſuum. d Ita Moſes & Aaron oraturi Dominum, priùs dimiſſâ multitudine ingreſſi ſunt in

a *Greg. in dictum locum.* b *Exodi c. 8. v. 29.* c *Et c. 9. v. 29.* d *Exodi c. 33. v. 7.*

in tabernaculum fœderis. *a* Hinc eſt quod Deus Abrahamo velut primæ admiſſionis amico quiddam arcani commiſſurus: Eduxit eum foras, & ait illi: Suſpice cælum. *b*

Chriſtus Dominus ipſe, dimiſſâ turbâ aſcendit in montem ſolus orare. *c* Chryſoſtomo teſte in noſtrum id exemplũ fecit: Vt tam à tempore quàm à loco tranquillitatem orandi quæramus. Tranquillitatis quippe mater eremus eſt, quietis portus, omnis perturbationis expultrix. *d* Proptereà Seruator hunc morem tenuit, vt oraturus fugeret humanos cœtus, & loca ſolitaria frequentaret. Quod Lucas & Ioannes apertiſſimè teſtantur obſeruatum à Domino, vt ab omnibus turbis oraret ſolus. Hinc cenâ vltimâ iam clauſâ, Egreſſus ibat ſecundùm conſuetudinem in montem Oliuarum. *e* Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, lo-

cum:

a *Num. c. 20. v. 6.*
b *Gen. c. 15. v. 5.* c *Matth. c. 14. v. 23.*
d *Chryſ. tom. 2. hom. 51. in c. 14. Matth. pag. 376.* e *Luc. c. 22. v. 39.*

cum: quia frequenter Iesvs conuenerat illuc cum Diſcipulis ſuis.a Sic autem orandi ſolitudinem amabat, vt non ſolùm à turbis, ſed ab ipſis etiam comitantibus Diſcipulis auulſus, cum Patre ſolo ſolus loqueretur.

Sed cur, mi Domine, in montes oraturus abis, cur Gethſemani eligis, cur oliuetum noctu ingrederis? Placuit nimirum loca deſerta diuinâ præſentiâ ſacrare, ſolitudinem in orationis portum conuertere, placuit homines orationis amantes illuc euocare. Quod Oſeas olim promittens: Ducam eam in ſolitudinem, inquit, & loquar ad cor eius. b Quod Hugo Victorinus dilucidans: Scrutemur, inquit, ſcripturas, & inueniemus vix aut nunquam Deum locutum fuiſſe in multitudine; ſed quotieſcunque innoteſcere voluit aliquid hominibus, non gentibus & populis, ſed vel ſingulis, vel admodùm paucis, & à communi hominum frequentiâ ſegregatis, vel per nocturna ſilentia, vel in campis

a *Ioan. c. 18. v. 2.* b *Oſe. c. 2. v. 14.*

campis & ſolitudinibus, & montibus, & vallibus ſe manifeſtauit. Sic locutus eſt cum Noë, cum Abraham, cum Iſaac, cum Iacob, & cum Moſe & Samuele. Quid eſt quod ſemper loquitur in ſecreto Deus, niſi quòd nos ad ſecretum vocat? Et quid quòd cum paucis loquitur, niſi quòd nos colligat & vniat?[a]

Atque hinc ſacri ſeceſſus illi, hinc columnæ Stylitarum, hinc deſerta Eremitarum, cellæ Anachoretarum, ſcalæ Alexiorum, ſepulchra Hilarionum, antra Macariorum, latibula Arſeniorum, cœnobia Religioſorum, hinc oratoria domeſtica tot proborum hominum. Seceſſum & otia quærit ardens precandi ſtudium. Homines precationis ſtudioſi vt Deum adeant, à ſe abeunt; vt Deum quærant, ſe relinquunt; vt diuinis obſequijs conſecrentur, à profanis negotijs feriantur. Hieronymus ſeceſſu ſacro exultans: Habeat Roma ſuos tumultus, inquit, arena ſæuiat,

circus

a *Hugo de S. Victor, l. 4. de Arcâ Noë c. 4.*

circus inſaniat, theatra luxurient: nobis adhærere Domino bonum eſt, & ponere in Domino ſpem noſtram, vt cùm tanta reperiamus in cælo, parua & caduca quæſiſſe nos doleamus in terrâ. a Imitemur Moſen, & in foraminibus petræ, in vulneribus Domini Ieſu abſconditi, tranſeuntis Domini maieſtatem & gloriam contemplemur.

Inter monita beatæ Tereſæ & illud eſt: Solitudo imprimis orationi neceſſaria, quam ſectatum Redemptorem noſtrum conſtat, vt exemplo nobis præiret. Neque enim par eſt cum Deo ſimul & cum mundo colloqui, quemadmodum ij faciunt, qui dum orant, cum alijs interim aut ſecum ipſi fabulantur.

a *Hieron. epiſt. 18. ad Euſtoch.*

§. II.

Quamuis autem ſolitudo ſit orationi amiciſſima, eſt tamen templum orationis domus propria. Quod Heliodorus vel inter plagas faſſus eſt: Eò quòd

in

in loco (templi) ſit verè Dei quædam virtus. Nam ipſe qui habet in cælis habitationem, viſitator & adiutor eſt loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit ac perdit.*a* Ideò viri Deo amiciſſimi Noëmus, Abraham, Iſaacus, Iacob, Moſes, Salomon, altaria aut templa ſtruxerunt. Clemens Romanus aſſerit Petrum Apoſtolum Antiochiæ paucis diebus plus quàm ſeptem millia hominum Christo adiunxiſſe; inter hos Theophilus è primatibus vrbis palatium ſuum in templum obtulit. *b* Apoſtolus Iacobus Cæſarauguſtę templum Virgini matri dicâſſe fertur. Thomas Meliapore in Indiâ templum extruxit. Martha & Magdalena Maſſiliam profectæ, duo templa, Christo Seruatori vnum, Christi Parenti alterum dicârunt. Quot ædes ſacras Conſtantinus Imperator Christo ſacrauit?

Atqui eò ſtruuntur templa, vt in ijs precationes tantò meliùs, quantò religioſiùs

a *2. Machab. c. 3. v. 38.* b *Clemens Rom. l. 2. & 10. Recognition. ſub finem.*

Digitized by Google

gioſiùs inſtituantur. Pro ſexcentis millibus teſtium ſtat vna Veritas, & ad templum atque orationem inuitans: Domus mea, inquit, domus orationis eſt.*a* Hinc Antiochenus Præſul & Martyr Ignatius ad Magneſianos ſcribens: Omnes, inquit, ad orandum in idem loci conuenite: ſit vna communis precatio, vna mens, vna ſpes, in charitate & fide inculpatâ in Chriſtum Iesvm, quo nihil præſtantius eſt. Omnes velut vnus quiſpiam ad templum Dei conuenite, velut ad vnum altare, ad vnum Ieſum Chriſtum Sacerdotem.

In templo eſſe non frequens tantùm, ſed quotidianum erat Chriſto Domino: Quotidie, inquit, apud vos ſedebam docens in templo.*b* Chriſtianorum primi Hieroſolymis, vt Lucas teſtatur, quotidie perdurantes vnanimiter in templo erant.*c* Ita rex Ioſaphat templum à ſe conſtructum & ipſe creber-

a *Matth. c. 21. v. 13. Marci c. 11. v. 18. Luc. c. 19. v. 46.* b *Matth. c. 26. v. 55.* c *Actor. c. 2. v. 46.*

crebercrimè adibat, & alios vt adirent, compellebat. *a* Templum aptiſſimus orationi locus eſt, *b* cùm propter diuina myſteria, & alia ſanctitatis ſigna, quæ illic oculos incurrunt, tum etiam ob multorum illic adorantium concurſum, qui preces plurium conſenſu multiplicatas Deo reddit commendatiores. Promiſſum Domini eſt: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. *c* Quod explicatiſſimè tradens Chryſoſtomus: Domi quidem, ait, orari poteſt, ſic autem, vt in Eccleſiâ, non poteſt, vbi tanta Patrum multitudo, vbi clamor ad Deum vnanimiter emittitur.

a *Roſſvveid. l. 1. c. 33. in hiſt. Ioſaph. & Barl.*

b *S. Thomas parte 3. q. 83. artic. 3. ad 3. Vnde, inquit, quidam probabiliter dicunt, quòd per ingreſſum eccleſiæ conſecratæ homo conſequitur remiſſionem peccatorum venialium, ſicut & per aſperſionem aquæ benedictæ. pſ. 84. Benedixiſti Domine terram tuam, remiſiſti iniquitatem plebis tuæ.*

c *Matth. c. 18. v. 20.*

tur. Non ita Dominum per te ſolum orans audiêris, vt cum fratribus tuis. Hîc enim maius aliquid eſt, puta, vnanimitas & conſonantia, charitatis vinculum, & Sacerdotum orationes. a Hinc Baſilius de templorum vſu diſſerens: Hîc magnæ nobis, inquit, ſunt poſſeſſiones, hîc omnis ſpes noſtra ſita eſt. *b*

Enimuerò templum ſic frequentandum eſt, vt cùm opus, locus omnis ſit templum. Oret igitur in ſuâ officinâ ſartor, oret in ſuâ pergulâ mercator, in tabernâ ſutor, in vſtrinâ faber, ſub ſuo fornice aromatopola, in curiâ ſenator, inter chartas ſuas bibliopôla, oret ad furnum piſtor, ad focum cocus, ad menſam argentarius, ad pluteum litterarum ſtudioſus. Nónne carcerem Paulus in templum commutauit? Nónne rex Ezechias lectum in confeſſionis ſedem conuertit? Nónne latro crucem in altare ſacrauit? Nónne

a *Chryſoſt. tom. 5. hom. 29. ad pop. Antioch. mihi pag 397.* b *Baſil. hom 33. in c. 10. Matth.*

Digitized by Google

ne Ionas balænæ ventrem ſacellum & oratorium effecit? In cæno Hieremias, in leonum cauo Daniel, in flammarum medio tres Hebræi iuuenes, in montibus & eremo Dauid, in medio campo Chananæa, in catenis & tenebris cum Paulo Barnabas, in ſterquilinio Iobus, puras ad Deum preces effuderunt. Quâ de re Chryſoſtomus eximiè: Neque mihi, ait, quiſpiam dicat, quod nequit homo ſæcularis affixus foro continuè per diem orare, & ad eccleſiam concurrere: Poteſt enim quàm facillimè. Nam licet in eccleſiam non ſit facilè concurrere, illic affixus tribunali poteſt orare. Et hoc multi fecere frequenter, & intus clamante magiſtratu, cominante, contendente, furente, pro foribus ſtantes ſigno *a* muniti, & pauca verba per cogitationem orantes, ingreſſi mutauerunt eum, atque mitigauerunt, & mitem ex fero reddidere, nec à loco, nec à tempore, nec à clamore quidquam ad hanc oratio-
nem

a *Crucis ſignum æuo Chryſoſtomi in vſu.*

Digitized by Google

nem impediti ſunt. Nam vbicunque ſis, potes altare tuum conſtituere, nihil enim locus prohibet, nec impedit tempus. Licet enim & forum petentem, & ambulantem per ſe prolixas facere orationes. Licet & in officinâ ſedentem & pelles ſuentem animam Domino dedicare. Licet & ſeruo ementi, & aſcendenti & deſcendenti, & adſtanti coco, cùm ad eccleſiam ire non poterit, orationem facere prolixam & ſolertem. Non enim locum Deus veretur, ſed vnum exquirit, feruidam mentem, & continentem animam. Non eſt quærendus locus, ſed loci principium. Licet in balneo ſis, ora. Si mentem námque mundam habeas ab immundis motibus, licet in foro ſis, ſiue in viâ, ſiue in foro conſtitutus, ſiue in mari, ſiue in diuerſorio, ſiue in officinâ poſitus, ſiue ſis vbicunque, Deo poteris inuocato petitionem obtinere: vbicunque ſis ora. a

Ergo vt in compendium dicta conſera-

a *Chryſ. tom. 5. hom. 79. medio ferè.*

feramus, ſolitudo ſeu cubiculum à turbis ſemotum, orationi gratiſſimum, proprius tamẽ orationis locus eſt templum, imò & in templo ſtruenda ſolitudo, & in medijs turbis turbæ ſunt excludendæ. Ita denique, cùm templum commodè adiri non poteſt, locus omnis templum eſt.

§. III.

Quod ad corporis ſitum in oratione ſpectat, hoc aſſerimus. Cùm ſupplex veniat qui orat, par eſt, vt ſupplicis habitum præ ſe ferat. Supplicem decet caput aperire, genua flectere, manus cælo attendere, omnem geſtum ad reuerentiam & ſubmiſſionem componere. Chryſoſtomus feminam petulantiùs comptam, ad templum tamen, & ad preces properantẽ affatus: Quid dicis, inquit, Deum precatura pergis? & ornamenta aurea circumfers, flauóſque crines & ipſos auro compoſitos? An verò ſaltatura ad Eccleſiam pergis? Num vt tui ſpectaculum præbeas

Digitized by Google

beas aduenisti? Vt Deum pro peccatis ſuppliciter depreceris, vt tuis ſceleribus veniam cum gemitu ac lacrimis petas, vt Dominum tibi propitiũ facias, acceſſiſti; quid teipſam ornari improbo atque intempeſtiuo ſtudio contendis? Non iſte ſupplicis eſt habitus. Quo enim pacto ingemiſcere potes ac lacrimas fundere, atque intentiſſimè, vt decet, orare, quæ eiuſmodi ornatu compta procedis? Nam etſi lacrimas fuderis, riſum cernentibus huiuſmodi lacrimæ mouebunt.a Non iſte ſupplicis eſt habitus.

Ita ſibi quiſque dicat: En ades cum Deo locuturus, ergo genua ſubmitte, deprime oculos, attolle manus, tumoris alas contrahe, indue perſonam ſupplicis.

Apud Aſſyrios olim, & Hebræos, aliáſque gentes conſuetudinis fuit, vt ſupplices maiorem ſui miſerationem ad tribunalia excitaturi, in terram ſeſe proſternerent, cinere conſperſi, & ad

a *Chryſ. hom. 8. in 1. epiſt. ad Tim.*

omnium pedes prouoluti. Ita humi iacentes & puluere ſordidati ſupplicant Hebræi Alexandriæ incolæ Petronio Præſidi, ita Vlyſſes Alcinoo Regi, ita Martius Coriolanus Volſcorum Principi. a Eò ſpectat Iſaiæ vatis commonitio: Deſcende, ſede in puluere Virgo filia Babylon, ſede in terrâ: b Supplicis gere habitum, in terram te abijce, luge, deprecare.

Principes, Reges, Cæſares ſanctiſſimi quique viri ſubmiſſis genibus orârunt. De Salomone Regum faſti teſtantur his verbis: Factum eſt autem cùm compleſſet Salomon orans Dominum omnem orationem, & deprecationem hanc, ſurrexit de conſpectu altaris Domini, vtrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum. c Ita Petrus, ita Paulus, ita Stephanus poſitis genibus orârunt. Ita Lunatici Pater, ita leproſus, ita ipſe

Chriſtus

a *Homerus Odyſſ. 11. Dionyſius Halicarnaſſ. Philo Hebr. de Legatione ad Caium.*
b *Iſaia c. 47. v. 1.* c *3. Reg. c. 8. v. 54.*

Chriſtus Dominus non in genua ſolùm, ſed in faciem quoque procidit & orauit. Hebræos flexis genibus orare conſueuiſſe conſtat è pluribus. Optima inter orandum corporis compoſitio eſt, quæ orationem non impedit, ſed promouet, & accendit. Hinc oculos in cælum attollere, brachia expandere, totum corpus in terram proſternere, Caſſianus priſcis vſitatiſſimum affirmat. Chriſtus ſublatis in cælum oculis vt plurimum orauit. Martinus Turonenſis præſul morti proximus, ſupino iacens corpore orabat. Cúmque eum diſcipuli rogâſſent, vt conuerſo corpore tantiſper, dum remitteret vis morbi, pronus conquieſceret: Sinite, inquiebat, cælum potiùs quàm terram aſpiciam, vt ſuo iam itinere profecturus ad Deum ſpiritus dirigatur.

Arelatenſis Præſul Cæſarius in eos, quibus ſub oratione niti genibus graue eſt, non immeritò excandeſcens: Vellem ſcire, inquit, qui nec genua flectunt, nec inclinare capita volunt,

ſi aliquid ſibi ſatis neceſſarium, aut à iudice, aut ab aliquâ potenti perſonâ expeterent, vtrum ſtantes & recto capite negligenter, & tepidè ſupplicarent? Rem terrenam ab homine terreno quærimus, & prope vſque ad terram nos humiliter inclinamus: & à Deo remiſſionem peccatorum, & æternam requiem inquirentes, nec capita inclinare, nec genua ſubmittere dignamur. Et exemplo Chriſti Domini ſub aſpectum poſito: Proſtratus, inquit, in terram orat Medicus, & non inclinatur ægrotus; orat iudex, & orare diſſimulat iudicandus? a

Doctiſſimus Afer Tertullianus Chriſtianorum in oratione mores explicans: Illuc ſuſpicientes Chriſtiani, ait, manibus expanſis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubeſcimus, denique ſine monitore, quia de pectore oramus, precantes ſumus ſemper. b Cùm Deum, inquit, precamur, in cælum oculos mentémque conuertimus,

a *Cæſar. Arelat. hom. 30.*

b *Tertull. in Apologetico c. 30. mihi pag. 62.*

mus, non tenentes manibus aras, aut adductam togam, ſed paſſis brachijs ac manibus, vt quæ innocentiam explicent; nec velato capite, ſed nudo; denique dictatas à ſacrificulo preces non concipimus, ſed ex ipſâ ſede animi ſpiritúſque noſtri cum ſuſpirijs gemitibúſque vota exponimus.

Idem Tertullianus illos, qui ſedentes orant, grauiùs reprehendit, quòd vel reuerentiam negligant, vel idololatras imitentur: Verba Tertulliani ſunt: Porrò cùm perinde faciant nationes adoratis ſigillaribus [a] ſuis reſidendo, vel propterea in nobis reprehendi meretur, quòd apud idola celebratur. Eò apponitur & reuerentiæ crimen etiam ipſis nationibus, ſi quid ſaperent, intelligendum. Siquidem irreuerens eſt aſſidere ſub conſpectu, contráque conſpectum eius, quem cùm maximè reuerearis ac venerereris: quantò magis ſub conſpectu Dei viui angelo adhuc orationis adſtante, factum iſtud irreli-

[a] *Sigillaria, imagines parua, fictiles.*

gioſiſſimũ eſt, niſi exprobramus Deo: quòd nos oratio fatigauerit. Ita Tertulliano ſub oratione ſeſſio minimè probatur. a Addit: Atqui cum modeſtiâ & humilitate adorantes magis commendamus Deo preces noſtras, ne ipſis quidem manibus ſublimiùs, ſed temperatè ac probè elaris. Ne vultu quidem in audaciam erecto. Nam ille publicanus, qui non tantùm prece, ſed & vultu humiliatus atque deiectus orabat, iuſtificatior Phariſæo procaciſſimo diſceſſit. b

Profectò & Auguſtinus cordis affectum, & corporis geſtum in oratione coniungit, nam alterum ab altero mirificè iuuari & excitari aſſerens: Neſcio, inquit, quomodo cùm hi motus corporis fieri, niſi motu animi præcedente non poſſint, eiſdem rurſus exteriùs viſibiliter factis, ille interior inuiſibilis, qui eos fecit, augetur; ac per hos cordis

a *Hîc debiles & ægrotos non perſtringo; nec loci conſuetudinem impugno.* b *Tertull. l. de Oratione c. 12. & 13. mihi pag. 182.*

Digitized by Google

cordis affectus, qui vt fierent iſta, præceſſit; quia facta ſunt, creſcit. *a*

Clariſſimè Hieronymus, vt doceret ad orationem ſubmittenda eſſe genua: Fixo, inquit, in terram poplite, magis quod à Deo poſcimus, impetramus. Legimus enim & Paulum in littore ſic orâſſe, & geniculationes in oratione præceptas. *b*

Quamuis igitur cordis affectus imperet, vt exterior corporis geſtus ſit decens, tamen interior ille per hunc ipſum excitatur, eóque altior erigitur animus, quò maiori ſubmiſſione deprimitur corpus. Æquum igitur eſt, vt in oratione corpus etiam ſui officij meminerit, & quantam poterit ei qui adoratur, reuerentiam adhibeat. Addo de orationis tempore.

a *Aug. tom. 4. l. de curâ pro mortuis c. 5.*

b *Hieron. tom. 6. l. 2. in epiſt. ad Epheſ. c. 3. mihi pag. 174.*

§. IV.

Deus quouis tempore ad audiendum paratiſſimus eſt. Chryſoſtomus

tam facilem ad diuinas aures acceſſum explicans: Non aſſiſtit miles, inquit, qui expellat, non ſatelles qui dicat: Non eſt nunc tempus accedendi, veni poſteà. ſed quando veneris ſtat audiens; etiamſi tempore prandij, etiamſi tempore cenæ, etiamſi nocte intempeſtâ, etiamſi in foro, in viâ, etamſi in cubili, etiamſi intus in iudicio apud magiſtratum fueris, & eum vocaueris, nihil vetat, quò minùs tuam petitionem audiat, ſi ritè vocaueris. Semper & aſſiduè potes eum interpellare, & nulla difficultas adeſt. Neque enim opus eſt ianitoribus, qui te introducant, non diſpenſatoribus, procuratoribus, cuſtodibus, aut amicis: ſed quando ipſe per teipſum acceſſeris, & tunc maximè te audiet. a

Summus Hebræorum ſacerdos ſanctuarium ingreſſurus aureis cingebatur tintinnabulis. Vide, obſecro, quantò facilior ad Deum pateat, quàm ad hominem acceſſus. Solent viri princi-
pes

a *Chryſ. tom. 1. in pſ. 4. initio, mihi pag. 611.*

pes habere ad manus tintinnabula, quibus famulos ad ingreſſum vocent; neque enim fas eſt vlli ad lubitum irruere. At verò Deus non ſibi hæc tintinnabula retinebat, ſed Sacerdoti committebat, vt oſtenderet tempus ad ſe ingrediendi & orandi à famulo conſtituendum, cùm prompta hominis voluntas, ſit Dei alloquendi facultas.

Pharao à ranis peſſimè habitus rogauit Moſen, vt Dominum ſui cauſsâ deprecaretur. Cui Moſes: Conſtitue, inquit, mihi tempus quando deprecer pro te. a Cur, obſecro, Moſes precandi tempus in Pharaonis arbitrio collocauit? vt ſciret Pharao, inquit, Alphonſus Toſtatus, Deum ad audiendas preces quouis tempore promptiſſimum eſſe. Nihilominus ſtata orandi tempora minimè negligenda ſunt.

Beatus Antoninus refert Anachoretam virum integerrimum ab Angelo quot diebus botrum vuarum accepiſſe in cibum, ſed hoc diſcrimine,

Aa 6 Quando

a *Exodi c. 8. v. 9.*

Quando vir ille religioſus ſtatás orandi vices præproperè anteuertit, botrus erat immaturus, cùm preces diutiùs æquo diſtulit, ſiccus videbatur botrus ac rugoſus; cùm congruo tempore precandi penſum perſoluit, ſuauis & maturus ferebatur botrus. *a* Res hîc loquitur quàm Deo placeat conſtitutum orandi tempus non temerè negligere. Omnia tempus habent. Tempus orandi & tempus laborandi. *b*

Quapropter rectiſſimè is fecerit, qui ſtata orandi tempora ſibi ipſe præſcripſerit, & quantum fieri poteſt obſeruârit. Ita Daniel feneſtris apertis in cenaculo ſuo contra Hieruſalem tribus temporibus in die flectebat genua ſua & adorabat *c* Ita rex Dauid: Veſpere, inquit, & manè, & meridie narrabo & annuntiabo, & exaudiet vocem meam. *d* Aiunt Caſſitam, licet diebus pænè totis cantillet, ter in die, idque

a *Antonin. parte 3. Tit. 17. c. 4. §. 4.*
b *Eccleſ. c. 2. v. 1.* c *Dan. c. 6. v. 10.*
d *Pſal. 54. v. 18.*

Digitized by Google

idq́ue ante ſolis exortum manè, meridie ac veſperi ſingulare melos fundere, laudando conditori. Viuum & inſigne horologium! modò hanc temporis diuiſionem non negligamus.

Sed præter ordinarium cuiuſque diei tempus, expedit certis etiam horis negotia ſemouere, & orationi ſeu meditationi ſe totum dedere. Hoc ille idem Solymæus Rex religioſiſſimè executus: Septies, inquit, in die laudem dixi tibi.*a* Nunquid præter prandia, cenáſque ordinarias, ſympoſiola ſubinde ac conuiuiola celebramus, cur animo ſuas delicias negemus? Atque hoc commodiùs fiet ſolennioribus feſtis diebus. Ita etiam poſt confectum iter longius, poſt negotium intricatius tranſactum, aut cùm magis premunt aduerſa, prolixiùs orandum. Hoc ſciamus, orationem attentam & feruidam plus impetrare, quàm remiſſam ac tepidam annis compluribus. Ita Tobiæ coniunx Sara triduo impranſa & in-

a *Pſal. 118. v. 164.*

cenata: ita Samuelis mater Anna, ita Eſther regina, ita viri feminæque ſanctiores orârunt.

Alexander Conſtantinopolitanus præſul, vt vetus habet hiſtoria, cùm Arrius Conſtantinopolim veniſſet, Conſtantini iuſſu, in Eccleſiæ ſinum recipiendus, graue certamen ſubijt. Neq; enim fucatiſſimas Arrij rationes ignorabat. Accedebant Euſebij Nicomedienſis Antiſtitis minæ Arrio plurimùm patrocinatæ. His anguſtijs Alexander preſſus in templum Pacis ſe contulit, vbi terræ affuſus, non ſine magnâ vi lacrimarum, aliquot dies noctéſque continuas orando duxit. Orationis ſumma hæc fuit: Si vera eſt, ô Deus, Arrij opinio, diem ego diſceptationi conſtitutum non videam: ſin Arrius tot malorum auctor religione falsâ nititur, luat impietatis pœnas. Præfinitâ die Arrio conſcientia metum incuſſit, metus aluum laxauit. Miſer ad latrinam in foro ſecedens, cum aluo & ſanguinem & animam vnà deiecit.

Digitized by Google

lecit. Hoc ei fatum Alexandri preces conciliârunt.a

a *Socrates hiſt. Eccleſ. l. 1. c. 2. Theodor. l. 2. c. 14. Alij.*

§. V.

Verùm vt gratum orationi tempus præfiniamus, Bernardum cenſeo audiendum, qui ſilentium nocturnum orationi congruentiſſimum iudicans: Nec modò locum, inquit, ſed & tempus obſeruare oportet eum, qui ſibi orare voluerit. Tempus feriatum commodius, aptiúſque, maximè autem cùm profundum nocturnus ſopor ſilentium indicit, tunc planè liberior exit puriórque oratio. Conſurge, lauda in nocte, ait Propheta, in principio vigiliarum; effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini.a Quàm ſecura aſcendit de nocte oratio, ſolo arbitro Deo ſanctóque Angelo, qui illam ſuperno altari ſuſcipit præſentandam. Quàm ſerena & placida nullo interturbata clamore vel ſtrepitu! Quàm denique munda atque ſincera,

a *Thren. c. 2. v. 19.*

cera nullo reſperſa puluere terrenæ ſollicitudinis, nullâ aſpicientis laude ſeu adulatione tentata. *a*

Vates regius clamat: In noctibus extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Dominum. *b* Cur, inquit Chryſoſtomus, in noctibus extollendæ manus? Docens nos, non eam totam in ſomno conſumere, & oſtendens puriores tunc eſſe preces, quando & mens eſt leuior, & nobis eſt plus otij. Propheta quidem te è lecto excitat, & deducit in templum, iubens totam illic noctem agere: at tu ne domi quidem manens hoc facis. *c*

Atque vt nouerimus, quàm ſeriò Chryſoſtomus hoc omnibus perſuaſum cupiat. Hîc mihi ſermo, inquit, & ad viros & ad mulieres. Flecte genua, Dominum tuum ora tibi fieri propitium. Plus nocturnis placatur orationibus. Regis memento dicentis: Lauabo

a *Bern. ſerm. 86. ſeu vltimo in Cantica, mihi pag. 828.* b *Pſal. 133. v. 1.* c *Chryſ. tom. 1. in pſ. 133. mihi pag. 1001.*

nabo per ſingulas noctes lectum meũ, lacrimis meis ſtratum meum rigabo. Quantumcunque ſis delicatus, non es illo delicatior; quantumcunque ſis diues, non es ditior Dauide, qui rurſum dicebat: Mediâ nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Tunc inanis gloria non interrumpit. Poſt tales pernoctationes ſomni ſuaues & miræ reuelationes. Hoc fac tu quoque vir, ne dum mulier. Eccleſia ſit domus ex viris & mulieribus conſtituta. Si tibi ſunt & filij, per omnes in nocte fiat eccleſia: ſi verò molles ſint, & vigiliam non ferant, vſque ad vnam orationem vel alteram excita & colloca. Nil illo melius penu tales orationes ſuſcipiente. At, inquies, laboraui per diem multum, & non poſſum. Prætextus & occaſio ſunt iſta. Nam quantumcunque laboraueris, non laborabis quantum ærarius malleum tam grauem ex tantâ demittens altitudine, ſcintillas & fumum toto ſuſcipiens corpore, & tamen maiorem noctis partem in hoc abſumit.

ſumit. Scitis & vos mulieres, quando in agrum vel ad pernoctationem a proceditis, quomodo per totam noctem vigilatis?

Nimis hoc verum, ô aureę orator, quàm enim ſuauiter totas noctes potando, ludendo, ſaltando, vel ad chartulas pictas, vel ad abacum luſorium, & coronatos calices conſumimus? Hîc peruigilare iucundum eſt; hîc vigilantiſſimos capitolij cuſtodes anſeres ſuperamus.

a In Haingarten; ins Gunggelhauß; zum Nachttantz.

§. VI.

Sed quod dicere cœperat pertexens Chryſoſtomus: Crede mihi, ait, non ita rubiginem ignis excoquere ſolet, ſicut nocturna oratio noſtrorum rubiginem peccatorum. Quare Chriſtus ipſe in monte pernoctabat? Nónne vt nobis forma fieret? Tunc plantæ reſpirãt, in nocte dico, tunc & anima maximè rorem & plus illis ſuſcipit; quæ per

diem

diem ſol exuſſit, hæc nocte refrigerantur. a

Veriſſima ſunt hæc Chryſoſtomi. Quàm enim potenter ad optima cogitata inuitat nocturni ſilentij tempore innube ac ſtellatum cælum ſuſpicere, tot illic ardentes faculas numerare, tot noctis ignes ex diſpoſito lucentes contemplari, infinita hæc aëris ſpatia mirari magis quàm metiri; occupandum in cælo locum ſibi deligere, ita in cogitationes diuinas emicare. Hæc vera libertas animi, hæc ſancta eius euagatio: Subducit ille interim ſe cuſtodiæ, in quâ tenetur & cælo reficitur. Hinc mortalis vitæ tædium, hinc amor & ingens deſiderium beatioris. Hîc animus nôſſe incipit vnde deſcenderit, hîc explorat quò iturus ſit, quæ ſedes expectet miſeræ ſeruitutis legibus ſolutum. Et quis eum vetet tunc cælo intereſſe? Tanti eſt noctu ad preces cogitationéſque ſanctiores vigilare. Tunc enim cum vate diuino vociferari licet:

a *Chryſ. tom. 5. hom. 42. ad pop. mihi pag. 258.*

cet: Anima mea deſiderauit te in nocte: ſed & ſpiritu meo in præcordijs meis de manè vigilabo ad te. a Memor fui nocte nominis tui Domine. b

Ambroſius hinc documentum ſumens, ne vnquam ab hac meditatione feriemur, ſed noctem ſomno ſubducamus, & Deo feneremur: Hoc nomen IESVS, inquit, inuocetur diebus ac noctibus, nullúmque tempus prædicandi vacuum ſinat ſancta deuotio præterire. Ad rem perſuadendam hoc vtitur argumento: Si, ait, ſtudentes doctrinis ſæcularibus perparum ſomno indulgent, quantò magis qui Deum cupiunt cognoſcere, non debent ſomno corporis impediri, niſi quantum naturæ ſatis eſt c

Felices igitur eos, non qui etiam dies dormiunt, ſed qui etiam noctes vigilant. Hi enim planè viuunt: illi alij thalamo tanquam tumulo merſi moriuntur. Quod Petrus Chryſologus

eruditè

a *Iſaia c. 26. v. 9.* b *Et Pſ. 118. v. 55.*
c *Ambroſ. in pſ. 118. ſerm. 7.*

Digitized by Google

eruditè affirmans : Semper, inquit, & ad omnia vigilias eſſe ſalutares, nullus ignorat. Reuerà plus vigilare, plus viuere eſt. Quid tam mortis ſimile, quàm dormientis aſpectus? Quid tam vitâ plenum, quàm forma vigilantis? a Sed illo prior Clemens Alexandrinus: Nullus homo dormiens, inquit, vllius eſt pretij, magis quàm qui non viuit. Somnus enim non ſecus ac publicanus, dimidium vitæ tempus nobiſcum diuidit. b

Igitur ſomno detrahere quod orationi detur, partitio æquiſſima eſt, omniúmque vocibus laudata. Quibus autem nimium graue eſt, noctis medio calentē nidum deſerere, ij ſaltem quoties vltro euigilant, has breues vigilias oratione diſtinguant, & manè tantò citiùs ſtrato conſurgant. Aurora non Muſis ſolùm, ſed & beatis genijs & cælo amica eſt. Apollonij Thyanæi præceptio erat: Adueniente aurorâ cum Dijs eſſe verſandum. c Æterna

a *Chryſol. ſer. 24. initio.* b *Clem. Alex. l. 2. pædag. c. 9.* c *Philoſtrat. in eius vitâ l. 2. c. 12.*

Æterna ſapientia clamat: Quoniam oportet præuenire ſolem ad benedictionem tuam, & ad orientem lucis te adorare. *a* Manè ab Iſraëlis populo manna colligendum fuit, alioqui ſolaribus radijs incaleſcens tabeſcebat. Manè potentiſſimus rex Sionis Dauid in preces effuſus: Manè, inquit, aſtabo tibi, & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. *b* Exaltabo manè miſericordiam tuam. *c* Et manè oratio mea præueniet te. *d* Nam quod Siracides ait: Iuſtus cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conſpectu altiſſimi deprecabitur. *e* Neque hoc priſcis gentibus ignarum. Rex Æneas pietate inſignis habitus:

Vota Deûm primo victor ſoluebat Eoo. f

Matutinum tempus diuinis colloquijs aptiſſimum & conuenientiſſimum eſt. Quod Salomon affirmans: Bene con-

surgit

a *Sap. c. 16. v. 28.*
b *Pſal. 5. v. 5.* c *Et Pſ. 58. v 17.*
d *Et Pſ. 87. v. 14.* e *Eccli. c. 39. v. 6.*
f *Virgil. l. 11. Æneid. v. 4.*

Digitized by Google

ſurgit diluculo, inquit, qui quærit bona.a Manè corpus omne orationi habilius, caput defæcatum, ſtomachus exoneratus, tempus quietum, animus à diurnis negotijs vacuus, vegetiores ſunt omnes ſenſus. At vbi cena longa, cibus potúſque copioſus, & mollis eſt lectus, ohe ſomnus etiam longus, oratio breuis, aut nulla erit. Hæc ſibi cohærent; Vara Vibiam ſequitur. Quod ſi manè decenter cogites orare, priùs veſperi ſemen ſparge, & poſt luſtratam conſcientiam, piâ ſanctâque cogitatione ſomnum incipe: Talem te manè poſterum videbit, qualem te præcedens veſper ſomno tradidit. Quemadmodum is qui noctu prunas cineribus operit, vt tantò faciliùs manè proximo ignem eruere, pabulum ſubijcere, focum ſtruere poſſit.

a *Prou. c. 11. v. 27.*

§. VII.

Ad ſacrum hunc orationis ignem meliùs fouendum, expedit omnino, vt quotieſ-

quotieſcunque noctu quis expergiſcitur, mox animum in Deum erigat, hac breui aliâue ſimili oratiunculâ: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto: Aut: Dominus meus & Deus meus: Aut: Domine IESV, miſerere mei, & dirige me: Piorum certè Chriſtianorum ſancta conſuetudo eſt, vt vbi poſt abſolutas preces cubitum conceſſerint, pij aliquid cogitare inſtituant, & cogitationi, aut ipſi etiam orationi huic indormiant: idémque faciant, cùm noctu euigilant.

Incredibile dictu eſt, quàm diabolus ad ſemiſopitum hominem ſit attentus, quem impuris cogitationibus concipiendis eſſe aptiſſimum non neſcit. Eam etiam ob cauſſam manè prima omnium cogitatio ſit Dei memoria; alioqui Satan ſuggeſtionibus fœdis mentem præoccupat, & ita diem reliquum omnẽ matutino ſemine corrumpit. Qualis diem cœperis, talis plerumque finies; nec bonam diei ſeriem expecta, ſi malũ fuerit illius principiũ.

Huc

Digitized by Google

Huc omnino ſpectat illud Ioannis Climaci, qui refert vnum aliquem è priſcis Anachoretis dicere ſolitum: Se in oratione matutinâ curſum totius diei conſpicere: quali enim tenore ac modo prima illa oratio præcederet, tali cetera omnia eo die ſolere ſequi. Mala oratio, malus dies: oratio attenta & tranquilla, talis etiam dies. Quod planè veriſſimum videtur, & inter religioſos viros quotidianâ experientiâ probatum. Orationem enim, ait Climacus, rectiſſimè tradunt Theologi, eſſe ſpeculum. Statum tuum oratio tua manifeſtat tibi. a Dimidium diei aut totum habebit, qui manè ardenter & attentè orauerit.

In eam rem Iobus apertiſſimè monens: Si tu, inquit, diluculo conſurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus; ſi mundus & rectus inceſſeris, ſtatim euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculũ iuſtitiæ tuæ. b

a *Climac. gradu 18. de oratione virtutum matre, mihi pag. 297.* b *Iob. c. 8. v. 5. & 6.*

Ideò Dauid tam matutinus ad orandum euigilans: Præuenerunt, inquit, oculi mei ad te diluculo. *a* Regium hoc exemplum Ambroſius aſpiciens: Graue eſt, inquit, ſi te otioſum in ſtratis radius ſolis orientis, inuerecundo pudore conueniat, & lux clara feriat oculos ſomnolento adhuc torpore depreſſos. An neſcis, ô homo, quòd primitias tui cordis ac vocis quotidie Deo debeas? *b*

Hoc reuerà Salomon velut vectigal exigens: Honora Dominum, inquit, de tuâ ſubſtantiâ, & de primitijs omnium frugum tuarum. *c* Æquiſſimum prorſus eſt, vt Deo primordia rerum noſtrarum omnium offeramus. Idcircò non ſolùm manè, ſed & interdiu actiones omnes à precibus auſpicandæ; ſemper in mente ſit illud Domini: Sine me nihil poteſtis facere. Iugem hunc orationis vſum Hieronymus plurimum commendans: Inſtantiam, inquit,

a *Pſal. 118. v. 148.*
b *Ambroſ. ſerm. 19. in dictum pſal.*
c *Prou. c. 3. v. 9.*

Digitized by Google

quit, & orationis perſeuerantiam nos habere Propheta docet. Qui ad cupita peruenire voluerit, reflectere mentem ab orationis ſtudio non debet, ſed magis perſeuerare illum in cœptâ intentione oportet. a Sic Annæ precantis vultus non ſunt ampliùs in diuerſa mutati. b Nunquam enim ampliùs orare deſijt. Ita cæcus Hierichuntinam viam obſidens tantò magis clamabat, quantò magis tacere iubebatur. Quod illa & ille tam perſeueranter petijt, liberaliter à Deo & illa & ille impetrauit. Optimè dixit Gillebertus Abbas: Pertinax oratio pertingit ad finem. Etſi tibi in initijs ſicca & velut ſaxea videatur, oleum tamen gratiarum elicies de duriſſimo hoc ſaxo: modò perſeueres, modò te longior mora non diſſoluat, modò tua vota dilatione non lenteſcant. Caue, ne illud tibi de Euangelio improperetur: Sic non potuiſti vnâ horâ vigilare mecum? Quod ſi

a *Hier. in c. 3. Threnor. v. 49.*
b *1. Reg. c. 1. v. 18.*

Digitized by Google

torpor abeſt, vide, ne dilationis tædium te fatiget, & deſiderium tuum infringat. Vtrobique reatus eſt, ſi ſit anima vel in poſtulatione remiſſa, vel deficiens in expectatione. a Vigilate igitur, & orate.

a *Gillebertus ſerm. 6. in Cantica. apud Bernardum, mihi pag. 1805.*

CAPVT XI.

Quantæ ſint efficaciæ orationes complurium, & publicæ.

NItebatur Archidamus Ageſilai regis filius perſuadere Græcis, vt inita cum Antigono & Cratero pacta ſoluerent. Illis abnuentibus: Ouis, inquit, eadem ſemper voce vtitur, homo multis & varijs, dum id, quod vult, conficiat. a

Nullum profectò animal vocem ſic variare nouit atque homo; leo eundem rugitum, ouis eundem balatum, eundem

a *Plutarchus tom. 2. Moral. in Apophteg. mihi pag. 386.*

Digitized by Google

eundem bos mugitum, eoſdem ſerpens ſibilos, eundem equus hinnitum retinet. Sturni variãdis vocibus aptiores. At homo cum auibus cantillare, latrare cum canibus, cum lupis vlulare diſcit, variandæ vocis miriſſimus artifex. Hoc in homine miratur homo, ſed Deus hac vocum varietate non flectitur. Hoc potiùs aures diuinas mulcet, cùm multi homines velut vnâ precantur voce. Quod in publicis orationibus fieri amat, vbi Credentium cor vnum, & anima vna. a Hæ orationes Deo gratiſſimæ, quæ vnâ eiuſcemodi voce, corde vno conſtant. Et de his nunc agendum.

a *Actor. c. 4. v. 32.*

§. I.

Incredibilem impetrandi vim habet publica complurium oratio. Huius non ignara Iudith vidua caſtiſſima, cùm Bethuliæ clades & vaſtatio immineret à Duce Holoferne, iam vniuerſo populo ad ciuitatis portam con-

gregato, publicam orationem indicens: Stabitis vos, inquit, ad portam nocte iſtâ, & ego exeam cum Abrâ meâ: & orate, vt, ſicut dixiſtis, in diebus quinque reſpiciat Dominus populum ſuum. Nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum Deum noſtrum. Sed hoc tertiùm commendans: Orate, inquit, vt firmum faciat Deus conſilium meum. a Quàm miranda verò fuerit publicæ orationis illius efficacitas, euentûs ſecundiſſimi felicitas probauit.

Ita olim Heliodoro Solymæis gazis inhiante, quod Machabæa hiſtoria recitat, non modica per vniuerſam ciuitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis ſacerdotalibus iactauerunt ſe, & inuocabant de cælo eum, qui de depoſitis legem poſuit. Alij etiam gregatim de domibus confluebant, publicâ ſupplicatione obſecrantes: accinctæque mulieres cilicijs pectus, per plateas confluebant.

Sed

a *Iudith. c. 8. v. 31. & ſeqq.*

Sed & virgines, quæ concluſæ erant, procurrebant ad Oniam, &c. vniuerſæ autem protendentes manus in cælum deprecabantur. a Ita ciuitas omnis in publicam ſupplicationem effuſa, tantam habuit impetrandi efficacitatem, vt ipſos è cælo Angelos Heliodori caſtigatores ăcerrimos, in ſui præſidium euocârit.

Non minus Bethuliæ ciuibus ſapuerunt Niniuitæ, iubente Rege in publicam orationem prouoluti. Regium edictum imperârat: Operiantur ſaccis homines & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine. b Et reuerà deferbuit indignatio diuina: Deus ad opitulandum adfuit. Hinc Chryſoſtomus rem grandem & miram proloqui auſus: Deus, inquit, frequenter reuerebetur multitudinem vnanimem & conſentientem in precando; vt veluti pudore victus non audeat illis negare. c

a *2. Machab. c. 3. v. 16. & ſeqq.* b *Ionæ c. 3. v. 8.* c *Chryſoſt. hom. 2. in epiſt. 2. ad Corinth.*

Nimirum humaniſſimus Deus, non ra-rò induit mores humanos.

Petrus & Iacobus in vinculis mortem operiebantur. Herodes ſuo furori velut proludens in Iacobum gladio animaduertit. Nec Petrum ſors mitior manebat a. Verùm Herodianæ ſicæ præteptus Petrus: Nunc ſcio verè, inquit, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis. Cur Iacobus, quæſo, regiâ ſecuri cecidit? Cur Petrus euaſit? Non pro Iacobo, ſed pro Petro Eccleſia tota dicitur deprecata: Nam Lucâ teſte, oratio fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſiâ ad Deum pro eo. b

Hanc publicæ orationis efficacitatem Chryſoſtomus expendens: Vis, inquit, diſcere, quanta ſit orationis in Eccleſiâ factæ potentia? Vinctus erat Petrus, multiſque catenis circumdatus: Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſiâ pro eo. Et ſtatim eum à carcere liberauit. Quid hac igi-

tur

a *Actor. c. 12. v. 11.* b *Ibid. v. 5.*

tur ſit oratione potentius, quæ columnam & Eccleſiæ turrim adiuuit? *a* Vt intelligas plurimum eam pollere orationem, quæ cum conſenſu agitur, & iugi concordiâ plurium hominum. *b* Eam etiam ob cauſſam Samuel omni populo præſente inſtituit orare in publico; Quatenus, vt Dionyſius loquitur, ex multarum præſentiâ facierum exaudibilior eſſet ſua oratio. Nec defuit optatiſſimus ſucceſſus, Philiſtæis per vnanimes preces potiùs quàm per militares vires expugnatis. *c* Hac ratione Samuel eam vrbem ita initiauit, vt in poſterum locus orationis publicus haberetur. Vnde multis poſt annis Hebræi bellicis cladibus attriti: Venerunt in Maſphat contra Hieruſalem, quia locus orationis erat in Maſphat antè in Iſraël. *d*

Sic complura loca ob illuſtrem Pa-

a *Chryſ. hom. 79. ad pop. mihi pag. 396.*
b *Idem de incomprehenſ. nat. Dei, hom. 4. mihi pag. 1001.* c *1. Reg. c. 7. v. 5.*
d *1. Machab. c. 3. v. 46.*

Digitized by Google

triarcharum memoriâ conſuêrunt frequentari. In montem Moria Abrahami ſacrificio celebrem perrexit Rebecca, vt conſuleret Dominum, *a* Iacob in Meſopotamiam contendens, in eundem montem religionis cauſsâ ſubijt. *b* Sic Abſalon religioſus nequam, ſe voti reum ſimulans, vt hoſtiam Deo gratiorem offerret, in Hebron iter adornauit. *c* Ita Bethel nocturno Iacobi viſo illuſtris, Hiericho celebri Ioſue triumpho memorabilis, Iordanis Sacerdotum arcam ferentium tranſitu venerabilis. Has vrbes Elias, antequam in cælum raperetur, velut loca pietatem ſpirantia poſtremùm voluit ſalutare. Sed ad rem.

a *Gen. c. 25. v. 22. Ita Auguſtinus quæſt. 72. in Geneſin explicat.* b *Gen. c. 28. v. 11. Vt Hebræi apud Liranum affirmant.*

c *2. Reg. c. 15. v. 7.*

§. II.

Multi deprecatores faciliùs ac citiùs exaudiuntur. Ideò Samuelem,

quem

quem dixi, Iſraëlis populus rogabat: Ne ceſſes pro nobis clamare ad Dominum Deum noſtrum: vt ſaluet nos de manu Philiſtinorum. *a* Cur non ipſi ſtatim confugerunt ad Deum, ſed Samuelem potiùs ad orandum exorârunt? Sciuerunt vtique Hebræi, multorum preces non facilè repudiari. Nec illud neſcire potuerunt, eos qui aliquid à Deo impetrare ſatagunt, non ſuâ ſolùm auctoritate niti, ſed quàm multos poſſunt, adſciſcere ſibi deprecatores. Ita Ægypti rex Pharao Moſen & Aaronem ſibi concilians: Orate, inquit, Dominum, vt auferat ranas à me, & à populo meo. *b* Ita Hebræi Hieremiam allocuti: Cadat, inquiunt, oratio noſtra in conſpectu tuo, & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum. *c* Iidem Babylonicis vinculis attenti ad alios Hieroſolymis agentes: Pro nobis ipſis, inquiunt, orate ad Dominum Deum noſtrum; quia peccauimus Domino

Bb 6 Deo

a *1. Reg. c. 7. v. 5.* b *Exodi c. 8. v. 8.*
c *Hierem. c. 42. v. 2.*

Deo noſtro, & non eſt auerſus furor eius à nobis vſque in hunc diem. *a* Diuinus Paulus, tametſi ad exorandum Deum potentiſſimus, aliorum tamen preces expetens: De cetero fratres, inquit, orate pro nobis, vt ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut apud vos. *b* Chriſtus Dominus ipſe diſcipulos ſuos, non ad orandum pro ſe (nec enim Filius apud Patrem, ſeruorum precibus egebat) ſed ad orandum ſecum inuitans: Suſtinete hîc, inquit, & vigilate mecum: vigilate & orate. *c* Multorum preces validiſſimæ.

Quàm autem hæc orandi ſocietas Deo placeat, Chriſtus luculentè pronuntians: Dico vobis, inquit, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis eſt. *d* Quòd ſi vel ſoli duo concordibus animis votiſque, rem quamcunque *e*

precibus

a *Baruch c.1.v.13.* b *2.Theſſ.c.3.v.1.*
c *Matth. c.26.v.38. & 41.* d *Matt.c.18.v.19.*
e *Modò non ſit aliena à voluntate diuinà.*

precibus poſtulauerint, certo certiùs impetrabunt, quantò magis ſi plures, aut Eccleſia vniuerſa quiddam rogauerit. Ita Deus publicas preces ſingulari promiſſione dignatur, quo nos acriùs ad earum ſtudium inuitet, cùm plurimùm faciat ad impetrandum vnanimis & concors plurium oratio. Et cauſſam aſſignans Chriſtus: Vbi enim, inquit, ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ. a Si Deo largitori tam gratum eſt, aliquos in Chriſto conſpirare, numero licet minimo, quantò gratius erit, ſi duo vel tria millia, ſi plurimi in ipſo conſpirent. Ibi, ait, in medio eorum non cunctabundus ero, ſed iam ſum, iam illic inuenior, fauore ac gratiâ ſingulari præſens, vt eorum conatus adiuuem, eorum preces accendam, conſilio eos dirigam, illóſque voti compotes reddam, & quicquid aggreſſi fuerint, ad ſucceſſum proſperum deducam, vt denique tanquam ſupremus

a *Ibid. v. 20.*

iudex inter eos conſidens, quam meo nomine pronuntiauerint ſententiam, confirmem. En orationis inter plures ſociatæ, en publicarum precum inæſtimabile bonum! Nimirum quod Chryſoſtomus dixit, deprecatoribus multis non audet Deus negare. Hanc ob cauſſam hortatur acriter Auguſtinus: Orate certatim concordi ſanctóque certamine: Non enim aduerſus alterutrum certatis, ſed aduerſus diabolum ſanctis omnibus inimicum. a

a *Aug. tom. 2. epiſt. 121. ad Probam, fine. mihi pag. 240.*

§. III.

Hic forſan emergat quæſtio, quæ inter infinitas orationes ſit omnium excellentiſſima oratio? Verbo reſponderi poteſt, Orationem Dominicam omnibus alijs orandi formis antiſtare auctoritate, ordine, breuitate, perfectione, efficacitate, ac demum neceſſitate. 1. Auctoritate. Ipſa eam & Sapientia & Veritas præſcripſerunt. 2. Ordine, nam primò ea petuntur quæ Dei glo-

riam,

riam, deinde illa quæ animi ſalutem, tertiò, quæ bonum corporis ſpectant. 3. Breuitate; Si rerum petendarum multitudinem & magnitudinem expendamus, breuior eſſe non poterat. 4. Perfectione; Nam (vt Auguſtinus loquitur) etſi per omnia precationum ſanctarum verba diſcurras, quantum exiſtimo, nihil inuenies, quod non iſta Dominica contineat & concludat oratio. a 5. Efficacitate; Deum Patrem vtique nil magis mouerit quàm oratio Filij, nec quiſquam meliùs nouerit quàm Filius, quæ apud Patrem ſit efficacior oratio. 6. Neceſſitate; Nulla alia precandi formula eſt, quam conceptiſſimis verbis Chriſtiani vſurpare iubeantur, niſi iſta. Ita nec melior, nec ordinatior, nec breuior, nec perfectior, nec vtilior, ſed nec ſanctior aut efficacior eſt vlla oratio. In conſtitutionibus Apoſtolicis monentur omnes ter eã quotidie iterare. Sacra inſuper Concilia docent, non licere homini Chri-ſtiano

a *Aug. tom. 2. epiſt. 121. c. 12. mihi pag. 280.*

ſtiano orationem Dominicam aut memoriâ non tenere, aut non intelligere, aut non frequentare. Petitionum ordo talis eſt. 1. Petimus bonum Dei. 2. Bonum noſtrum ſummum. 3. Bonum noſtrum medium, ſeu gratiam ad obſeruandas Dei leges. 4. Bonum noſtrum infimum, ſeu ſubſidia temporalia. 5 Amotionem mali præteriti. 6. Amotionem mali futuri. 7. Mali præſentis: Sic quatuor primis petitionibus precamur bona, tribus reliquis deprecamur mala. Hanc autem orationem probè intelligere, & quotidie ſæpius dicere, cuiuſuis Chriſtiani eſt: Et quando iam ante aliquot annos ſeriò rogatus ſum, ſuccinctam eius orationis explicationem dare, hîc obſequi eſt animus, idque cum quantâ poſſum curâ, & loco, putem, commodiſſimo. Idcirco Domini verba ordine ſubiungo.

Pater noſter, qui es in cælis.

Hæc Orationis Præfatio eſt, quâ Dei cùm bonitatem, tum potentiam laudamus.

Digitized by Google

damus. Bonitatem, *Pater noſter*, Potentiam, *Qui es in cælis.* Hîc oranti creſcat ingens fiducia. Deus benigniſſimus eſt, vt velit largiri; potentiſſimus eſt, vt poſſit. Quid autem neget filijs æqua petentibus Pater? Hîc ſimul etiam tam adoptationis quàm peregrinationis noſtræ monemur. Deus eſt *Pater noſter*, qui nos adoptauit. Eramus paradiſo exules; iam cæli hæredes, iam Dei filij ſumus, ſed interim & peregrini ſumus. Pater cælum habitat, vbi ſuam pandit gloriam, nos in terrâ exulamus, dum ad patrem aſſumamur, illic ei futuri ſimiles, ſi hîc non fuerimus degeneres.

Non autem *Pater meus*, ſed *pater noſter*, dicimus, reprimendæ ſuperbiæ, promouendæ humilitati, mutuo amori commendando. Vnam & eandem omnibus nobilitatem donauit Deus Pater omnium. Ita pro mendico Rex, locuples pro egeno, Dominus pro ſeruo, princeps pro ſubdito orat, quem & fratrem vocat. Cyprianus: Libenter audit Deus, inquit, quando Chriſtia-

nus

nus non ſolùm pro ſe, ſed pro altero orat. Pro ſe orare naturæ eſt; pro altero gratiæ; pro ſe orare neceſſitas cogit, pro altero charitas. Hic autem nullum, quantumuis inimicum, niſi apud inferos ſepultum excludimus. De nemine dum viuit, deſperandum.

Cùm autem Deum in cælis eſſe dicimus, non eum cælis circumſcribimus, ſed omnia illius imperio ſubeſſe, virtutem eius quolibet diffundi, vniuerſa illius prouidentiâ gubernari profitemur. Hac autem locutione vſus eſt ſeruator, vt orantium mentes erigeret è terrâ, & cælo affigeret, ſummâque in Deum reuerentiâ inſtrueret, sub cuius conſpectu ſe ſtare orans meminiſſet.

Porrò Nyſſenus eos, qui noxæ letali voluntariè inhærent, & tamen dicere audent, *Pater noſter qui es in cælis*, mendacij conuincit, cùm eorum pater diabolus non in cælis, ſed in inferorum flammis ſit. a

Sancti-

a Greg. Nyſſ. orat. 2. de Orat. Dom.

Sanctificetur nomen tuum.

Prima petitio. Vult ea primò, vt Deus & Dei potentia, maieſtas, ſapientia, benignitas, prouidentia, iuſtitia & miſericordia cognoſcantur ab omnibus. Secundò, vt Deus ab omnibus timeatur & ametur. Tertiò, vt dignè colatur & laudetur ab omnibus. Id porrò fiet, ſi Deo vt veraci credant omnes, in Deo vt potente & largo ſperent, Deum vt iuſtum timeant, vt bonum diligant: ſi rectum & ſanctum habeant, quicquid vult aut permittit, quicquid iubet aut ordinat Deus; de Deo nunquam loquantur aut cogitent ſine ſummâ veneratione & offenſionis metu. Sic in orbe toto Dei gloria reluceat, noſcatur inter homines Deus qualis eſt, atque ita vt meretur, colatur & honoretur.

Cùm autem Deo bonorum omnium laudem tribui cupimus, ad gratiarum actionem etiam nos ipſos excitamus, dum eius beneficia grati agnoſcimus,

mus, & omnia illi vni accepta referimus. Quia verò ingenuus filius, pro nullâ re priùs quàm pro gloriâ Patris ſupplicet, reliqua omnia infra eam numeret, & ſecundo loco ducat; tunc nos demum ad ritè precandum erimus comparati, ſi non de nobis tantùm & commodis noſtris ſolliciti, ſed priorem gloriæ diuinæ locum dederimus. Nec enim ſat magno diuini honoris ſtudio feremur, niſi noſtri quodammodo obliti, ante omnia honorem Dei ſpectemus: Nimis præpoſterum eſt, quæ noſtra ſunt ſolùm curare, Dei gloriam, quæ alijs omnibus curis merito ſuo longè præferenda, negligere.

Adueniat regnum tuum.

Triplex DEI regnum eſt, Naturæ, Gratiæ, Gloriæ. Naturæ regnum dicimus, quia Deus in omnes res conditas, in orbē vniuerſum dominatur, creans, deſtruens, ordinans, gubernans omnia ſinguláque pro nutu & arbitrio. Alterum, Gratiæ regnum eſt, quod Deus

tenet

Digitized by Google

tenet in ſeruis ſuis, & ſerui eius in ipſo aduerſus hoſtes primarios, Mundum, Carnem, Diabolum. Atque hoc Dei regnum per veram religionem & charitatem adminiſtratur. Tertium eſt regnum Gloriæ, beatitas immortalis. Pacatiſſimum eſt hoc regnum, abſque vllius hoſtis infeſtatione. Atque hoc regnum vt adueniat, deſideramus, ardenter autem deſiderando digni reddimur, vt in illius regni ſocietatem à Patre admittamur.

Impleatur igitur numerus Beatorum, & regnum illud longè beatiſſimum inchoëtur. Hîc pro ſe quiſque cum Chryſologo dicere poterit: Veniat oro Chriſtus, veniat perfectè regnaturus in me, in quo diabolus arcem, mors imperium, infernus tenuit poteſtatem. Vt ſcias, Domine, fidelis tibi miles eſſe cupio. Ad tuam igitur, ô mi optime Dux, præſentiam anhelo, regnum exopto, expeto triumphos. Sic Chriſtus ſemper ſuo regnet in mili-

te, vt miles ſemper ſuo triumphet in rege.a

a *Chryſol. ſerm. 68. mihi pag. 183.*

Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terrâ.

Tua, Domine, fiat, non noſtra, non Mundi, non Carnis, non Diaboli, ſed tua, rectiſſima illa & ſanctiſſima Voluntas, exploſâ omni eâ, quæ huic aduerſatur. Duplicem Dei Voluntatem aſſignant Theologi; hanc *Signi*, illam *Beneplaciti*. Signi eſt, quâ Deus præcipiendo aut prohibendo ſignificat, quid à nobis fieri velit. Beneplaciti eſt, quâ Deus, quod prouidentiæ ſuæ decretis ab omni æuo ſtatuit, vſquequaque vult fieri. Et hæc definita Dei voluntas ſemper perficitur. Huic nos ſubijcere, nec aduerſus eam contendere aut murmurare, ſed rectam in omnibus ſanctámque agnoſcere ac prædicare debemus. Quia verò hanc *Beneplaciti* voluntatem amplecti, & illam *ſigni* præcipientem aut prohibentem exequi ſine

Numi-

Numinis ope ſingulari non poſſumus, ideò gratiam poſtulamus ad diuinas leges omnes integerrimè obſeruandas, vt Dei voluntas fiat in terrâ, ſicut in cælo, vt quemadmodum Angeli & omnes Beati diuinæ Voluntati perfectiſſimè parent: ita mortales omnes faciant quod vult Deus, vt omnes præceptis Dei pareamus, ſequamur iuſſa & conſilia, amplectamur omne quod ei gratum eſt, componamur denique ad Voluntatem ipſius & corpore & animo, vt ſi Deus velit nos ægrotos, pauperes, inglorios eſſe; ſi velit parentes, ſi vxorem, ſi liberos, ſi cognatos aut amicos eripere; ſi viuere, ſi mori velit, hoc ipſum & nos velimus, & in eius ſanctiſſimâ voluntate acquieſcamus, illud Iobi cantantes: Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt; Sit nomen Domini benedictum. Fiat Dei voluntas, ſicut in cælo & in terrâ.

Et quamuis ea ſit hominum nequitia, vt nunquam omnes mortales Vo-

luntati

luntati diuinæ ſint obſecuturi, id tamē rectè precamur vt fiat, tum quia id fieri debeat, etſi nunquam ſit futurum, tum quia deceat his precibus nos teſtari, quàm ardenter cupiamus abolitum & extinctum, quicquid rebellionis eſt contra diuinam Voluntatem. Sciat hoc Orbis, ſciant hoc omnes Orbis incolæ, maioris eſſe momenti, minimam Dei voluntatem impleri, quàm omniū rerum conditarum, quàm orbis vniuerſi bonum ſtabiliri. Porrò animæ ſanctitas, eſt vera cum diuinâ Voluntate conformitas.

Panem noſtrum quotidianum[a] *da nobis hodie.*

Hactenus ea rogauimus, quæ gloriæ Patris ſunt augendæ, nunc rogamus illa, quæ vitæ faciunt ducendæ. Vno autem *Panis* nomine, omnia ad tuendam vitam neceſſaria ſubſidia petimus, victum, amictum, habitationem, valetudinem, reliqua. Nam id oramus, vt

quam

a *Matth. c. 6. v. 11.* Superſubſtantialem,

Digitized by Google

quam Deus nobis in orbe hoc vitam dedit, tueatur, quamdiu ipſi placet: et quia multis ea ſubſidijs indiget, ſubminiſtret ipſe, quidquid eſſe neceſſarium nouit. Hîc accuratę obſeruandum quòd *noſtrum*, quòd *quotidianum*, quòd *hodie* illum nobis dari petimus.

Quomodo autem *noſtrum* panem, quem petimus mendicando? Illo dante, inquit, Auguſtinus, fit noſter, nobis ſuperbientibus fit [a] alienus. Agnoſce largitorem, confitere te accipere, vt libenter dignetur dare. An non mendicas, qui panem petis? Mendicus es & tamen ſuperbus es? Quòd ſi diuinitus paſci cupimus, alieno abſtineamus. Panem rapinâ vel furto comparatum, vocare noſtrum non poſſumus, ſed nec eum quem alienas menſas aut otium ſectando comedimus. *Quotidianum* [b]

Cc peti-

a *Aug. tom. 10. hom. 14 c. 1. mihi pag. 163.*

b NB. *Superſubſtantialis & quotidianus panis hîc prorſus idem. Nam ſuperſubſtantiale hoc loco propriè dicitur omne alimentum ſubſtantiæ noſtræ congruens.*

Digitized by Google

petimus, cibarium, frugalem & moderatum, non curioſa, non delicata, non ſuperflua quærendo, ſed ea tantùm ſine quibus nullo modo licet viuere. Non verò ſolùm panem è furno, ſed tam Euchariſtiæ, quàm æternum in cælo fruendum petimus. Panem autem *Hodie* nobis dari rogamus, tum vt ſignificetur auiditatem frenandam, ſollicitudinem in craſtinum cauendam, tum etiam quotidie hanc orationem fundendam eſſe, cùm aſſiduè à Dei beneficentiâ pendeamus, anxijs curis procul abactis. Inaniſſimi ſunt conatus noſtri ſine prouidentiâ & auxilio Dei; quotidie igitur ad Patrem recurrendum. *Da nobis*, dicimus. Quia cupimus cibum è manu Dei, velut ad dimenſum accipere, vt corpori proſit & non obſit animo. Quotidianus autem & diurnus hic panis etiã ab opulentiſſimis petendus, cùm quæ habẽt omnia vel eripi, vel retenta corrumpi poſſint. Hîc autem quiuis cum Apoſtolo, *a* & ſatiari

a Philip. c. 4. v. 12. & Rom. c. 8. v. 26.

ſatiari, & eſurire nouerit, prout Patri viſum fuerit, qui ſolus ſcit, quid filijs ſuis ſit vtile.

Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Poſt bonum quadruplex poſtulatum, iam triplex malum deprecamur. Peccatum malorum omnium ſummũ eſt, idcirco ante omnia liberari ab eo cupimus. Nemo autem quantumuis ſanctus, ſine quotidianis peccatis hanc vitam ducit. In quouis peccato tria ſunt, actus peccati, qui tranſit, macula, quæ remanet, pœna, quę debetur. Hinc peccatum nominari debitum, peccatores dici debitores ſolent. Tum etiam quia ſatisfactionis debitorem ſe conſtituit, qui Deo iniuriam facit. Deinde cùm vnicuique commiſſa ſint naturæ & gratiæ talenta, ij, qui ea negligunt, debitores fiunt lucri non acquiſiti & censûs non redditi. Hæc debita dimit-

tit Deus, cùm peccati actum eo loco habet, ac ſi non fuiſſet, cùm maculam eluit, & pœnam remittit. Quando igitur ſoluendo non ſumus miſeri debitores, diuinam miſericordiam imploramus, quæ debita condonet. Ita fragilitatis noſtræ nobis conſcij minimè efferamur, ſed nec ob frequentia delicta deſperemus. Semper patent miſericordiæ viſcera rogantibus veniam. Nec enim præcepit quotidie à Deo petere, quod Deus nolit quotidie dare. a

Sed veniæ, quam rogamus, fundamentum iacimus, *Sicut & nos dimittimus*, Hîc Gregorius Nyſſenus eleganter: Vide, inquit, quomodo verba orationis humanam naturam conditione diuinâ quodammodo mutent, vt dij fiant,

a NB. *Leuiores culpas & temporariam pœnam à grauibus peccatis reſtantem hæc tollit oratio. Ad grauia tollenda non ſufficit, niſi accedente pœnitentiâ & Chriſti ſanguine per ſacramentum operante. Vide Auguſt. Enchiridio c. 71.*

Digitized by Google

fiant, qui ad Deum acceſſuri ſunt, dum faciunt ea, quæ ſolius eſt Dei. Imò ordo quodammodo inuertitur, cùm audeamus dicere, vt Deus noſtra facta imitetur a: Dimitte, ſicut & nos dimittimus. Hîc certè, inquit Cyprianus, conditione ac ſponſione nos Chriſtus conſtrinxit, vt ſi nobis indulgeri & culpæ gratiam fieri velimus, & nos alijs indulgeamus, & iniuriæ gratiam faciamus, & quidem ex animo. Æquiſſima conditio, vt qui à maiore petit veniam offenſionum grauiorum, minorum ipſe tribuat æquali; & tantò æquior, quòd ille, qui ignoſcit alteri, homo cùm ſit, ſubinde opus habeat, vt ipſi & alter ignoſcat. Obſerua, quantà Dei ſit humanitas, cui adeò curæ eſt noſtra in nos mutua charitas; & quantum ſit peccatum, odiſſe vllum hominem, quo fit, vt nulla nobis peccata remittantur. Non amat Deum, qui hominem odit, quem videt, & quem iubet Deus amari.

a *Greg. Nyſſen. orat. 5. de Orat. Dominicâ.*

Digitized by Google

Porrò is non ſe vindicat, qui delinquentem charitate aut iuſtitiâ dictante corrigit, nec is qui damnum *a* aut pecuniam, vel qui honoris & famæ reſtitutionem exigit, offenſione ſeu iniuriâ dimiſsâ.

Hîc mihi conſidera, quantum eorum ſit crimen, qui hac prece vtuntur, nec tamen odium ponunt; proinde Deo mentiuntur, & in ſeipſos ſententiam dicunt, vt ſibi Deus non remittat peccata, qui recuſant ab alijs in ſe commiſſa remittere. Hoc prorſus eſt diuinam in ſe vltionem vocare. Non ſolùm autem condonanda eſt iniuria, cùm illatæ alter pœnitentiâ ductus veniam rogat, verùm etiam dum pertinax perſiſtit, & iniuriam iniuriâ cumulat. *b*

Ne igitur aliquando, aſſiduè condonando, fatigaremur, hoc nobis in quotidianam intexuit orationem, vt cùm

Dei

a *Niſi qui offendit, damnum reſarcire non poſsit, ſine ſuo maximo detrimento.* b *Exterior condonatio non niſi rogantibus debetur.*

Dei, in quem quotidie delinquimus, quotidie imploremus miſericordiam, tametſi eam non obtineamus, niſi & ipſi in alios miſericordes ac beneuoli perſeueremus. Talem mereberis veniam, qualem dederis.

Et ne nos inducas in tentationem.

Monemur imbecillitatis noſtræ, quæ tanta eſt, vt ſine Dei auxilio, nullis periculis ſuperiores euadere poſſimus: proinde noſtris viribus nequaquam fidendum eſt. Nihilominus Satanas formidandus non eſt, cùm ſine diuina permiſſione nihil in nos poſſit. Quando igitur in continuis verſamur periculis, cùm omnis vita tentatio ſit & militia, a neceſſarium eſt, vt omnis timor noſter, omnis deuotio & obſeruatio noſtra ad vnum Deum conuertatur.

Duplex tentationis genus eſt. Primum cùm experimentum noſtri ſumitur,

a *Iob. c. 7. v. 1.*

mitur, vt eâ quâ præditi ſumus, innoteſcat virtus, & digna fiat ampliori præmio. De hoc Apoſtolus: *Omne gaudium*, inquit, *exiſtimate, cùm in tentationes varias incideritis*. a Iſtud hîc non refugimus. Alterum tentationis genus eſt, cùm virtus noſtra ſic exploratur, vt ea labefactetur, & nos ad peccandum pertrahamur. De hoc ille idem Apoſtolus: *Deus*, inquit, *neminem tentat*. b Priori tentationis genere nos tentat Deus; poſteriori hoſtes Dei, & noſtri. Quâ ratione tentatio, eſt ad peccatum ſollicitatio, atque hanc deprecamur. Sollicitamur autem ad peccatum nunc proſperarum rerum dulcedine, nunc aduerſarum acerbitate. Extrinſecus veterator diabolus, & homines impij, intrinſecus noſtræ nos cupiditates & libidines ſollicitant. Ab exteriori hoſte nihil metuendum, ſi domeſticus non noceat. Rogamus igitur, ne DEVS permittat nos

a *Iacob. c. 1. v. 2.*
b *Idem c. 1. v. 13.*

nos vllâ tentatione vinci, a ſed ita nos ſemper dirigat, vt nunquam ſuccumbamus. Ne autem à tentatione ſuperemur, Deus duplici modo cauet, vno, dum fragilitati noſtræ parcens tentationem nobis moueri non ſinit; altero, dum vires ſuggerit, vt tentationem motam vincamus. Eum autem in tentationem inducit, cui ſuam æquo iudicio negat gratiam, quâ deſtitutus tentationi ſuccumbit. Summa ergo petitionis eſt, vt ſuis Deus auxilijs nos confirmet, erigátque, ne vlli tentationi vel conſentiamus decepti, vel cedamus afflicti.

a *Hoc enim eſt induci, ſeu, inferri in tentationem, vt contextus græcus eſt.*

Sed libera nos à malo.

Innumera ſunt vitæ mala, tentationes, ærumnæ, afflictiones, calamitates & miſeriæ perpetuæ; quia verò hæc modò ad peccatum ſollicitant, modò virtutem oppugnant, non malè deſideramus ab eis liberari. In primis à

peccato, quod ſummum eſt malum, atque ſi res ad viuum reſecetur, vnicum & ſolum eſt malum. Deinde cupimus diaboli & malorum hominum, qui eius membra ſunt, inſidijs ſubduci. A diabolo liberari petimus, non tantùm vt non ſuperet nos, ſed etiam vt non infeſtet. Vt autem à tentatrice atque illice concupiſcentiâ liberemur, oramus, non ſolùm vt non obediamus illi, ſed vt illam non habeamus. Denique hîc rogamus, vt ab omnibus tam corporis quàm animi, tam exterioribus quàm interioribus malis reddamur liberi. Satis eſt autem poſt decurſam mortalem hanc vitam iſtud conſequi; in ipſâ verò, quantum nobis expedit ad ſalutem. Quocirca hîc etiam diuinæ ſe voluntati ſubijciat oratio. Obſerua hîc cæleſte artificium in Dominicâ oratione, & quî eiuſdem finis viam relegat ad principium. Inter expetenda primum eſt, à malo eſſe liberum: *Libera nos à malo:* Huic coniunctum eſt, vt ſtatuamus fugere peccata: *Ne nos inducas in*

tenta-

tentationem. His proximum eſt, vt Charitatis & Miſericordiæ ſtudioſi ſimus: *Dimitte, ſicut & nos dimittimus.* His modis peccatorum veniam impetramus, datâ veniâ, tum demum pane ſuperſubſtantiali digni ſumus: Panem noſtrum quotidianum da nobis. Hic panis eò nos nutrit, vt Dei voluntatem in terrâ faciamus: *Fiat voluntas tua.* Dum omnibus viribus conamur facere voluntatem Dei, meremur vt aliquando recipiamur in regnum Dei. *Adueniat regnum tuum.* In regno Dei hoc erit vnicum & feliciſſimum munus noſtrum, laudare Deum in omne æuum: *Sanctificetur nomen tuum.* Hoc ſummum eſt noſtrum bonum; huc ſpectant omnia.

Ergo, *Amen.* Hanc clauſulam Hieronymus, orationis Dominicæ ſignaculum appellat. Nec eſt aliud quàm optantis votum, vt ita fiat, quo ſinceritatem, ardorémque noſtri deſi-

derij exprimimus, perinde ſi dicamus: Tua bonitas, Pater, efficere dignetur, vt quod ardentibus votis petimus, impetremus. Prout etiam pſaltes petijt: Benedictus Dominus Deus Iſraël à ſæculo, & vſque in ſæculum, fiat, fiat, hoc eſt Amen, Amen. *a*

Vide, inquit Tertullianus, compendio paucorum verborum, quot ſimul expunguntur officia: *Dei honor* in Patre, *Fidei* teſtimonium in nomine, oblatio *obſequij* in voluntate, commemoratio *ſpei* in regno, *petitio vitæ* in pane, *exomologeſis debitorum* in deprecatione, *ſollicitudo tentationum* in poſtulatione tutelæ. Quid mirum? Deus ſolus docere potuit, quomodo ſe vellet orari. *b*

Qui autem aſſuetis vitijs inhærentes hanc orationem Domini ore ſolo pronuntiant, hi orando noxas cumulant, cùm in ſingulis pænè petitionibus mentiantur. Quâ enim fronte dicat: *Pater noſter*, qui recuſat eſſe filius: *Sanctificetur nomen tuum*, qui toties nomen diuinum

a *Pſal. 105. v. 48.* b *Tertull. de Orat. c. 9.*

Digitized by Google

diuinum verbo violat. *Adueniat regnum tuum*, qui aduentum Domini malè ſibi conſcius formidat. *Fiat voluntas tua*, qui ſuæ voluntati tantò magis velificatur, quantò magis diuinæ repugnat. Huic tali Deus, Auguſtino teſte, iure obijciat: Vis, figam orationem tuam in auribus meis? fige tu in corde tuo legem meam.a

Nimirum ſurdis Deus ſurdus eſt, nec audit illorum preces, qui faſtidiunt diuinas audire leges.

a *Aug. in pſ. 85. mihi pag. 385.*

CAPVT XII.

EPILOGVS
ET
Compendium dictorum omniũ.

ADoleſcens quidam Anaximenis Rhetoris diſcipulus, orationem à præceptore ſcriptam coram rege Antigono recitauit. Rex inter audiendum quippiam exactiùs noſſe deſide-

ſcans, ſciſcitatus eſt de illo. At adoleſcens piſce magis mutus obticuit. Mox Antigonus: Quid ais adoleſcens, inquit, num iſta tuis tabulis non ſunt inſcripta? a

Diximus tam de oratione vagâ quàm attentâ. Eò etenim omnis noſtra ſpectauit dictio. Sed quiſnam tot præceptiones memoriâ complectatur? Tabulis hîc opus, ſed breuibus, è quibus vacillanti memoriæ conſulatur. Ita tabulas nunc dabimus, in quibus compendio perſcribamus, quæ geminus hic liber explicatiùs tradidit. Non ei, puto, hærebit aqua, qui de Orandi modo rogabitur, ſi hanc epitomen ſtudioſiùs expenderit. Hoc igitur nunc agimus, & dicta cogimus in compendium.

a *Plutarch. tom. 1. Moral. de ſcitè dictis Regum & Imperatorum, mihi pag. 336.*

§. I.

De orationis neceſſitate, de eiuſdem vtilitate ac efficacitate multi volumina

na ſcripsêre. Nos hîc lacinias non extendimus. Quod in libros alij, id nos in verba conferimus. Vt ſummam rem complectamur: Oratio primarium ſanctitatis inſtrumentum, Euangelij totius breuiarium, corporum robur, animi humani anima & vita, domûs abundantia, regni vires, belli trophæũ, pacis ſecuritas, viatorum ſcutũ, Chriſtianæ militiæ panoplia & armamentarium eſt. Oratio profanum hominem in Chriſtianum, in Religioſum, in Angelum, in Deum denique docet migrare. Oratio homini ſubſidium, dæmoni flagellum, Deo ſacrificium eſt gratiſſimum.

Ioannes Climacus orationem eruditâ epitome commendans: Oratio, inquit, eſt ornatus Mundi, reconciliatio Dei, lacrimarum mater & filia, peccatorum propitiatio, tentationũ pons, tribulationum interpoſitus paries, bellorum confractio, Angelorum opus, virtutum cibus, infinita operatio, gratiarum miniſtra, profectus inuiſibilis,

nutri-

nutrimentum animæ, mentis illuminatio, triſtitiæ ſolutio, deſperationis amputatio, ſpeculum profectûs, clementiæ ſignificatio, regina & parens virtutum. a Huic vnico bono & delectabilis, & honeſti, & vtilis ineſt ratio. Quod ceteræ virtutes præſtare non poſſunt, id vna orandi virtus, virtutum omnium decus & mater abundè præſtat.

Orator aureus in hanc rem teſtis locupletiſſimus: Profiteor, inquit, deprecationem caput eſſe bonorum omnium, baſim ac radicem vitæ frugiferæ. Neque enim ſola temperantia poteſt homini ſalutem adferre, ſi cetera deſint bona, neque cura pauperum, neque benignitas, neque quidquam aliorum, quæ cum virtute geruntur, ſed oportet, vt omnia ſimul concurrant in animas noſtras. Ceterùm precatio ceu radix & baſis omnibus ceteris ſubſternitur, adeò vt abſque hac nihil nobis boni poſſit contingere, neque quod ad ſalutem

a *Climacus gradu 28. de orat. mihi pag. 291.*

Digitized by Google

ſalutem conducat. Quòd igitur omnis boni caput ſit deprecatio, quódque ſalutis ac vitæ æternæ conciliatrix, nullus eſt omnium qui ignoret.a

Homo Angelis cognatus eſt ratione, beſtijs ſenſu, plantis & arboribus vitâ, elementis corpore. Quemadmodum autem ſtudioſè tegimus & diſſimulamus, quicquid ſanguinis nobilitatem maculat, aut obſcurat; ita prorſus beſtiarum & plantarum cognationem non immeritò erubeſcimus, & propinquos Angelorum nos eſſe iactamus. Simus ergo; ſed brutorum ingenium & mores ruſticos exuamus, & Angelorum vitam orando æmulemur. Orare, inquit Chryſoſtomus, commune eſt opus Angelorum pariter & hominum, neque quidquam intereſt inter noſtram naturam & illorum, duntaxat quod attinet ad deprecationem. Hæc te ſeparat à mutis animantibus, hæc te ſociat Angelis. Quin facilè fiet,

vt

a *Chryſoſt. tom. 5 l. 1. de orando Deo, fine, & initio tomi 2. mihi pag. 590. & ſeqq.*

vt quis in illorum ciuitatem transferatur, in illorum vitam & conſortium ad illorum honorem, nobilitatem, ſapientiam & intelligentiam, qui per omnem vitam precibus ac diuino cultui vacare ſtuduerit. Proinde nequaquam aberrârit à vero, ſi quis affirmet, deprecationẽ eſſe cauſſam omnis virtutis & iuſtitiæ, neque quidquam eorum, quæ conferunt ad pietatem, venire poſſe in animum, cui non adſit deprecatio & oratio. Nam verè toties cum DEO colloquimur, quoties vacamus deprecationi, per quam ſimul & Angelis copulamur, & ſocietatem, quam cum brutis animãtibus habebamus, procul effugere videmur. Homo qui cum Deo loqui didicit, vt par eſt, erit deinceps Angelus a

Siquidem cum Deo colloqui, non hominem tantùm, ſed & chriſtianum, ſed & religioſum hominem, imò Angelum, imò Deum efficit; ſingula demonſtramus. Oratio

a *Idem Chryſ. ibid. mihi pag. 587. & 592. Et tom. 1. in pſ. 4. pag. 610.*

Oratio igitur humanam pecudem, ſic loquar, quæ ventri ac libidini ſe mancipârat, in hominem reformat, iubétque viuere. Eccleſiaſtes Græcus id affirmans: Quiſquis, ait, non orat Deum, nec diuino alloquio cupit aſſiduè frui, is mortuus eſt, & vitâ carens, expérſq; ſanæ mentis. Nam hoc ipſum euidentiſſimũ eſt argumentum amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi ſtudium, nec hoc habere perſuaſum, quòd animæ mors ſit, non prouolui ad Dei genua. Ora igitur, vt viuas, & vt homo ſis. *a*

Ora etiam, vt ſis Chriſtianus, talem te certè faciet oratio. Præclarè Auguſtinus: Hæc eſt, inquit, Chriſtiani pugna glorioſiſſima, non in ſuis viribus præſumere, ſed ſemper Dei auxilium implorare. Ergo & tu, ſi vis vincere, audi Apoſtolum dicentem: Orationi inſiſtentes, & vigilantes in eâ. *b* Chriſtianus

a *Idem. pag. 588.* b *Aug. tom. 10. ſerm. 98. de Temp. mihi pag. 285.*

ſtianus è fide noſcitur; atqui fidei fir-mitatem impetrat oratio, quod idem Auguſtinus diſertiſſimè confirmans: Si, ait, fides deficit, oratio perit. Quis enim orat, quod non credit? Ergo vt oremus, credamus; & vt ipſa non deficiat fides, quâ oramus, oremus. Fides fundit orationem, fuſa oratio etiam ipſi fidei impetrat firmitatem. Etenim ne in tentationibus deficeret fides, propterea Dominus ait: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Quid eſt in tentationem intrare, niſi à fide exire? In tantum enim tentatio proficit, in quantum fides deficit. a

Tertullianus rectè nominat Chriſtianos cæleſtis regni candidatos. Atqui candidatorum eſt prenſare & obuium quemuis rogare, ſuæ cauſſæ faueat. Hoc orando facimus, cælites prenſamus, & eorum nobis beneuolentiam imploramus. Orando litteras ad Deum mittimus tantò crebriores, quantò

ſæpius

a *Idem eodem tomo ſerm. 36. de Verbis Dom. c. 1. mihi pag. 52.*

ſæpius oramus. His litteris diuinos nobis fauores conciliamus, vt quod millies iterúmque millies petiuimus, *Adueniat regnum tuum*, tandem impetremus. Ora igitur vt Chriſtianus ſis.

Sed ora etiam vt bonus ac religioſus ſis Chriſtianus, quem profectò talem efficit oratio. Chryſoſtomus pro mille teſtibus aſſurgens: Quemadmodum inquit, vbi regina quæpiam ingreditur ciuitatem, neceſſe eſt, vt omnis opulentia pariter conſequatur: ſic videlicet, poſteaquam deprecatio venit in animam, omnes virtutes ſimul ingrediuntur. Nam quod in domo eſt fundamentum, hoc in animâ eſt deprecatio. Animam non munitam precibus, diabolus facilè in ſuam redigit ditionem, nec multo negotio, omni genere ſcelerum implet. Ad animam precibus communitam non audet propiùs accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio ſubminiſtrat. Vides, quantam vim habeat precatio & obſecratio? Ex hominibus

facit

facit templa Chriſti. Et quemadmodum aurum, lapides pretioſi ac marmora conſtituunt domos regum, ſic deprecatio templa Chriſti, vt inhabitet Chriſtus in cordibus veſtris. *a* Nulla profectò res eſt, quæ poſſit æquari deprecationi. Ora igitur vt non ſolùm Chriſtianus, ſed vt probus ac pius Chriſtianus fias.

Sed ora etiam vt fias Angelus. In Angeli naturam migrat, qui orat. Hoc Chryſoſtomo credemus, qui apertè: Moſes, inquit, orando meruit DEI conſpectu frui, aliáque innumera bona conſecutus eſt, non aliâ re quàm orando. Nam deprecatio & hoc illi præſtitit, vt vitam ageret adſimilem ijs, qui cælum inhabitant. Angelorum primum ac princeps munus, & aſſiduus ſine labore labor eſt, Deum nunquam non laudare, & ſemper orare: ille hominum in Angelum tranſit, qui Angelos, quantum humana fert

imbe-

a *Chryſ. LL. ſuprà citt. mihi pag. 592. & ſeqq. & tom. 1. hom. de fide Annæ, initio.*

imbecillitas, imitatur aſſiduitate orandi.

Quid ſi ab Angelo in Deum tranſeat homo qui orat? Oratio certè non ſolùm vt homo ſis, ſed vt Chriſtianus ex aſſe bonus, vt angelus, imò, vt Deus ſis, efficit. Exponimus hoc arcanum. In oratione homo & Deus arcaniſſimo commercio commutant corda, alter in alterius pectus ſe transfundit. Quod cæleſtis ſponſa in apertum proferens: Ego, inquit, dormio, & cor meum vigilat. a Perindè ſi dicat: Ego de me nihil ſollicita ſum, ſed in oratione ſuauiter conquieſco; at interim Deus, qui cor meum eſt, in meam tutelam excubat, dum ego dormio. Eſt enim oratio, vt Bernardus loquitur, quædam dormitio, quæ tamen ſenſum non ſopiat, ſed abducat. b

Quod autem ille qui orat, in Dei pectore vicem cordis obtineat, Geneſeos ſcriptor de Noëmi ſacrificio diſſerens: Odora úſque eſt Dominus, inquit,

a *Cantic. c. 5. v. 2.*
b *Bern. ſerm. 52. in Cant.*

quit, odorem ſuauitatis, & (vt Hebræa phraſis eſt) ait ad cor ſuum. Ita Noëmum Deus ſacrificio & orationi operantem, cor ſuum appellat. Hæc Paulus confirmans: Nos omnes, inquit, reuelatâ facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini ſpiritu.[a] Ita Dei hominíſque corda in oratione vltro citróque commeant, & mutatis gaudent hoſpitijs; humanum Deus, homo cor diuinum amplectitur: ex homine fit Deus.

a 2. *Cor. c. 3. v. 18.*

§. II.

Hinc eſt quod Deus toties in gentem humanam ob eius ſcelera ſæuiturus, ſacris carminibus & oratione velut ſopitus & quodammodo excantatus, fulmina iam parata poſuerit. Talis olim incantator Moſes, à Deo quaſi rogatur: Dimitte me, vt iraſcatur furor meus[a] Hanc orationis vim obſtu-

a *Exodi c. 32. v. 10.*

peſcens

peſcens Bernardus: Feriendi, ait, licentiam quærit à Moſe, qui Moſen fecit. *a*

Hinc eſt etiam, quòd Deus merita ſupplicia illaturus, oratores eiuſcemodi ſiue incantatores præuertat, ne ſuis ſe precibus ſopiant & excantent. Sodomæos ciues puniturus, Lotho ſeceſſionem imperans; Feſtina, inquit, ſaluare ibi: quia non potero facere quidquam, donec peruenias illuc. *b* Puniturus ſacrilegium Achan, militiæ ducem Ioſue precibus abſtinere iubens: Surge, inquit, cur iaces pronus in terrâ? *c* Puniturus Saulis contumaciam, Samuelem orare prohibens: Vſquequo, ait, tu luges Saul? *d* Puniturus Hieroſolymam, aufert priùs ab illâ *prudentem eloquij myſtici, ſeu, prudentem incantatorem.* *e* Puniturus filios Iudæ, præcepit Hieremiæ: Tu noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem & orationem, &

a *Bern. ſerm. de Magdalenâ, mihi pag. 246.*
b *Gen. c. 19 v. 22.* c *Ioſue c. 7. v. 10.*
d *1. Reg. c. 16. v. 1.* e *Vt legit Theodotion Iſaia c. 3. v. 3.*

Digitized by Google

ne obſiſtas mihi. a Cur, obſecro, prohibet orari? Liceat dicere, quia timet excantari. Hinc præmonet orationes effundi, ac ſi effuſas repudiare non poſſit. Quanta efficacitas, quantáque vis precum, ſuperi, quando Deus ſe ijs ad reſiſtendum velut imparem fatetur?

Pugnat qui orat, & expugnat validiſſimè. Vt enim Ioſue Amalecitas ſubigeret pugnando, priùs Moſes expugnauit Deum orando. Occulta hîc fuit pugna, ſed manifeſta victoria. Hinc illæ Chryſologi voces: Per orationem Moſes fit Deus, & ad triumphos ſuos militare ſibi omnia mandat elementa. b Eliſæus hoſtes ſuos, vt Ambroſius loquitur, non armis ſuperabat, ſed oratione vincebat. Oratio enim longiùs vulnerat, quàm ſagitta. c Cùm Solymæus Rex Dauid ob affectam ſenectutem ſuos milites iuuare non poſſet pugnando, plus iuuit abſens precando. Pientiſſimus Rex Ioſaphat aduerſus tri-

plicem

a *Hierem. c. 7. v. 16.*

b *Chryſol. ſerm. 43.* c *Ambroſ. ſerm. 86. de barbaris non timendis.*

Digitized by Google

plicem exercitum progreſſus, non tela iaculando, ſed pſalmos cantando, ita labefecit hoſtes, vt ad vnũ omnes cæderentur, & ne cladis quidẽ nuntius ſupereſſet, ita ſuos ſeruauit milites, vt ex omnibus nec vnus quidem interiret. a

De Theodoſio Auguſto dixit Auguſtinus: Contra robuſtiſſimum exercitum magis orando, quàm feriendo pugnauit. b Summus Hebræorum ſacerdos Iaddus Alexandrum Macedonem precibus expugnauit. Baſilius Valentem Imperatorem ſacrificijs terrefecit; Leo Pontifex Hunnorum regem, Dei flagellum Attilam, oratione ſolâ domuit; Marci Aurelij Cæſaris Chriſtiana fulminatrix legio, non ſibi ſolùm largiſſimos imbres in ſiti, ſed in hoſtes fulmina precando euocauit è cælo. c Franciſcus Xauerius ſolus & inermis innumeram barbarorum multi-

a *2. Par. c. 20. v. 21. & ſeqq.* b *Aug. tom. 5. l. 5. de Ciuit. c. 26. mihi pag. 62.*

c *Tertullian. in Apologetico c. 5. & l. aduerſus Scapulã c. 4. Euſeb. l. 5. hiſt. Eccleſ. c. 5.*

Digitized by Google

tudinem precationibus ac lacrimis in fugam auertit. Carolus V. immortali gloriâ dignus Imperator, tot prelia iniuit, tot bella confecit, tot victorias obtinnuit, cæleſtis Rhetoricæ potiùs quàm caſtrenſis Bellonæ viribus. Per omnem námque vitam diuinæ rei quotidie interfuit, quotidie duarum horarum precibus primum manè Deo conſecrauit; preces inſuper Canonicas quotidie recitauit. A cenâ duas iterum horas orationi dedit, plerumque flexis genibus precari ſolitus. Ita meliorẽ diei partẽ orando duxit. Hinc illa in rebus gerendis felicitas, hinc tot bella tam feliciter geſta, hinc tam inſignes partæ victoriæ, vt Galli eum Herculi, Carolo Magno Germani, Itali Dauidi, Scipioni Africano Siculi, Alexandro Magno Hiſpani, Turcæ Iulio Cæſari, Afri Hannibali æquiparârint. Multi cùm animaduerterent eũ tam domi quàm militiæ prolixum æquè ac continuum in precibus eſſe, dicere ſolebant: Carolus cum Deo ſæpius quàm cum homini-

minibus loquitur.a In ſingulas bellorum expeditiones, nouas ſibi preces & componebat, & ſuâ ipſe manu deſcribebat, quæ prolixitate ſeptem pœnitentiæ pſalmos æquabant. Has priùs cenſendas dabat, approbatas quotidie vel etiam in acie recitabat. Hîc addo, quod recentiſſimis teſtimonijs vim orationis affirmet.

Dum hæc ſcribo, Parthenopolis ſeu Magdeburgum vrbs Saxoniæ longè munitiſſima eſt expugnata, Anno Chriſtiano milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo primo, die Maij vigeſimo, ſuperioribus ſæculis ter graui ac diuturnâ obſidione cincta, expugnari nunquam potuit. Inde vrbs hæc ingens animi, ſeipſam velut ab omni hoſte tutam & prorſus inexpugnabilem circumſpicere, ſe virginem iactare, pericula ridere, ſecura ſibi omnia polliceri. Venit demum fatalis dies, quo Chriſtianus Ioſue Ioannes Tillius Comes, Sereniſſimi Bauariæ Principis & Electoris Maximiliani

a *Ita Laurent. Surius ad annum 1559.*

liani ſupremus in bello dux, vrbem illam poſt obſidionem non omninò bimeſtrem, factâ vndique impreſſione cepit. Factum æternis annalibus digniſſimum. Sed victoriæ huius principium ab oratione ductum eſt auſpicatiſſimum. Nam Tillius Catholici exercitus caput, proximâ priore nocte vix horulam, dum incommodè ſedit, ſomno conceſſit, mox elapſo noctis medio rei diuinæ interfuit. Hîc ſubmiſſis genibus, paſſis brachijs vt alter Moſes, crebris ſuſpirijs ardentiſſimè orauit. Dein operi moliendo ipſe omnia ſedulò curare, animare milites, ſuam cuique ſtationem & laboris partem aſſignare, vnáque prouidum Ducem & laborioſum militem agere. Iámque ſeptima diei hora imminebat, cùm Tillius ſubſidium è cælo implorare, Deum poſcere adiutorem, mox vndique impreſſionem facere. Poſt Ducis preces tam ſerias, tam feliciter hic inſultus ceſſit, vt ante meridiem circa decimam eius diei horam, Magdeburgum omnibus

retrò

Digitized by Google

retrò ſæculis inexpugnabile, incredibili ſucceſſu fuerit expugnatum. Hîc modeſtiſſimus Dux aſſiduè illud volutare: Non nobis, Domine, ſed Nomini tuo da gloriam: Nos ſcalas applicauimus, & muros aſcendimus, Tu Deus expugnâſti: Quicquid hoc operis eſt aut victoriæ, Tibi debetur. Tu triumphas ſolus; nec ſocium habes in gloriâ.

Et reuerà plus poſſunt preces ſubmiſſæ, quàm elatæ vires vel maximæ. Illæ Deum in vota facilem flectunt; Deus eſt orantium clypeus.

§. III.

Oratione quoties numeroſiſſimi exercitus ſunt profligati?

Oratione Iacobus Niſibites vrbem Niſibin contra Saporem regem protegens, omnes illius molitiones irritas fecit.

Oratione Zacchæus peſtem Cæſareâ eiecit. Oratione Macharius Ægyptius alijque plurimi, cacodæmones ex humanis corporibus expulerant.

contineat, ne infima petat? Verùm oratio rerum omnium potens, hæc facili negotio confecit. Paulus orationis amantiſſimus in frigore & nuditate æſtuat. Tres Hebræi iuuenes orantes in medio flammarum non vruntur. Eliæ preces ignem deſcendere, & aquam cogunt lambere. Eliſæi oratio ferrum natare iubet. Ad orationis imperium non lapis ſolùm, ſed & mons volabit. a

Oratio rapidiſſimum ſolis curſum aduerſus Gabaonitas ſtitit, & ſoli frenum iniecit. Oratio vmbram in horologio Achaz decem lineis retroëgit. Oratio in Achabi milites bis ignem de cælo deuocauit. Oratio Samariam obſidione liberauit. Oratio Amalecitas tótque alios hoſtiles exercitus deleuit. Oratio ampullam oleariam, & farinulæ ciſtulam inſigni fenore, incremento mirabili ditauit. Oratio aquis amariſſimis Mara dulcedinem communicauit. Oratio Sunamitidis filium ad vitam reduxit. Oratio Saræ domum à

a *Marci c. 11. v. 23.*

à dæmone liberauit. Oratio famelicas Leonum fauces concluſit,& eſurientes belluas ad obiectum pabulum ieiunare docuit. Oratio vim flammæ in fornace Babylonicâ compeſcuit, & ignem in innoxium rorem permutauit. Oratio centum & octoginta millia hominum in Sennacheribi caſtris extinxit. Sed maius dico. Oratio decies centena millia Zaræ Ducis interfecit. Zara Æthiops militiæ Dux, cum decies centenis millibus bellatorum & curribus trecentis in aciem deſcendit, Regem Aſa oppugnaturus. Sed Rex (vt Chronicon Regum loquitur) inuocauit Dominum Deum, & ait : Domine non eſt apud te vlla diſtantia, vtrum in paucis auxilieris, an in pluribus : adiuua nos Deus noſter : in te enim & in nomine tuo habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem. Domine Deus noſter tu es, non præualeat contra te homo. Tantarum virium fuit hæc oratio, vt tot centena millia militum non ſolùm territa, ſed & fugata &

ad

ad internecionem cæſa ſint. quia Domino cædente, vt teſtatur ſacer codex, contriti ſunt, & exercitu illius præliante. a

Oratio nihil non poteſt. Oratio ſpiritum ſanctũ compluribus impetrauit. Oratio carcerem Petri reſerauit. Oratio homini claudo ad portam ſpecioſam mendicanti pedum vſum conceſſit. Oratio Publicano noxarum veniam, Cornelio Centurioni fidem & gratiã, Æneæ paralytico ſanitatem reddidit, Oratio Tabithæ vitam reſtituit. Sed

Ante diẽ clauſo componet veſper olympo. b

quàm ego Orationis emolumenta & effectus percenſeam, Veriſſimè dixit Gregorius Nyſſenus: Oratio virginitatis ſigillum eſt, matrimonij fides, viatoribus ſcutum, dormientium cuſtos, agricolarum fertilitas, nauigantium ſalus, pugnantium trophæum. c Oratio verè tranquillitatis portus eſt, laborum

 ſola-

a *2. Paral. c. 14. v. 9. & ſeqq.*
b *Virg. l. 1. Æneid.*
c *Greg. Nyſſ. l. de Oratione, ſub initium.*

Digitized by Google

ſolatium, vigor ſpiritûs, voluptatis cæleſtis guſtulus, miſeriarum ac calamitatum omnium lenimen, tutela corporis, animi certiſſima ſalus, interioris hominis lumen, noxarum balneum, mors vitiorum, diuinæ iræ mel ſoporiferum, virtutum omnium hoſpitium tutiſſimum, clauis cæli. Sed quid prodeſt clauis aurea, ſi aperire non poteſt? quid obeſt lignea, ſi poteſt? Eodem prorſus modo, quid ſuauis eloquentia iuuat, quæ Deum non flectit? Cur oratio inculta & ſimplex ſpernenda, quæ cælum aperit & Deum vincit?

§. IV.

Hæc Chryſoſtomus ſuo calculo confirmans: Nihil æquè facit in virtute creſcere, ait, atque cum Deo aſſiduè verſari & colloqui.[a] Hinc homo potiùs velit non viuere, quàm non orare. Hinc optimi quique hominum omni ſtudio totóque animo in hanc curam incumbebant, vt aſſiduè cum Deo

a *Chryſ. in Pſal. 7.*

Deo verſarentur continuatis pænè colloquijs. Ex omni numero vnum hîc nomino.

Emericus iuuenis regius beati Stephani Vngarorum Regis filius, non dies tantùm, ſed quas iuuentus ſomno aut voluptatibus dare ſolet noctes, precibus pius vigil conſecrauit, non priùs ab aurorâ deprehenſus, quàm omnes Dauidis pſalmos, centum quinquaginta lectitaſſet, & ad ſingulos, augendæ ſubmiſſioni, oſculum terræ fixiſſet, veniámque delictorum à Deo petijſſet. a Corpus ſine animâ cadauer eſt, anima ſine oratione mortua eſt. Daniel ſatiùs eſſe cenſuit vitam perdere, quàm ſtatas preces omittere. Rex Perſarum namque non iuſſerat idola colere, ſed non orare. At Daniel grauius ſibi duxit non orare quàm mori. Hinc leones oratione vicit, in leonum cauo Ange-

a *Ita Laur. Surius, Zacharias Lippeloo, Franciſcus Haræus die 4. Nouembris. Veniam petere, propriâ phraſi priſcis erat, terram oſculari.*

lum auxiliatorem, Abacuc dapiferum habuit. Omnia poteſt oratio.

Sed oratio ſeria & attenta, & verè cæleſtis Rhetorica, quam vtroque hoc libro deſcripſimus. Eos qui nec ſeriò nec attentè orant, Bernardus deflens: Vacantes, inquit, corpore, & vagantes vbique corde, nequaquam merentur videre, quàm dulcis eſt Dominus. a Hic talis orator diabolis eſt irriſui. De illo dicere licebit: Viderunt eum hoſtes, & deriſerunt ſabbata eius. b Vident dæmones externo quidem orantis habitu corpus otiari, at certis indicijs conijciunt animum huc illuc petulanter euagari, quod illis hoſtibus ſummè ridiculum eſt.

Huic malo grauiter ingemiſcens Auguſtinus: ſi mouet dolor magnus, inquit, aduerſus fratres noſtros mouet, qui ſic volunt intrare in eccleſiam, vt ibi corpus habeant, & alibi cor. Totum intus eſſe debet. Si intus eſt quod

videt

a *Bern. de inter. domo c. 70.*
b *Thren. c. 1. v. 7.*

videt homo, quare foris eſt quod videt Deus.a Hæc cogitationum in oratione libertas, turpiſſima ſeruitus eſt. Quod Cæſarius Arelatenſis obſeruans: Videte, inquit, quàm ſit dura iſta captiuitas, vt lingua quaſi cum DEO loquatur, & tota animi intentio ad terram & parietes dirigatur? b

Orationis ſtudium non tam in ore quàm in corde ſedem figat. Quod Paulus docens: Implemini, ait, ſpiritu ſancto, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino. c Cum intelligentià orantes, inquit Chryſoſtomus, vt non os quidem verbum loquatur, mens autem extra verſetur; ſed vt lingua ab animâ audiatur. d

Non immeritò de ijs queritur Deus, qui ſibi tergum obuertunt in templo. Auerterunt, ait, facies ſuas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorſum. e Quo quid eſſe poteſt, non dicam inurbanius

a *Aug. ſerm. 6. de verbis Dom.* b *Cæſar. Arelat. hom 31.* c *Epheſ. c. 5. v. 18. & 19.* d *Chryſ. in pſ. 41.* e *2. Par. c. 29. v. 6.*

banius, ſed impudentius? Cæſarius Arelatenſis, quem dixi, optimè: Orantes laboremus, inquit, vt nulla nobis extranea cogitatio ſubrepere poſſit; ne fortè aliud habeamus in corde, & aliud proferamus ex ore: ne fortè dum lingua Dominum rogat, cogitatio in rebus varijs occupata, ab orationis ſenſu diſcedat, & inde acquirat peccatum, vnde habere potuit remedium. a

Attende, ô homo, qui oras, ne fruſtra ores: Attende, alioqui perdis, quod dicis. Attende, ne forſitan, quod orator magnus, fateri debeas. Crebertimè in oratione meâ, aut per porticus deambulo, aut de fenore computo, aut abductus turpi cogitatione, etiam quæ dictu erubeſcenda ſunt, gero. Vbi eſt Fides? ſiccine putamus oràſſe in ceto Ionam? ſic tres in igne pueros? ſic Danielem inter leones? ſic in cruce latronem? *b*

Quòd ſi Oratores maximi nonnunquam

a *Cæſar. Arelat. loc. cit.*
b *Hieron. dial. aduerſus Luciferianos.*

quam hîc hallucinati titubârunt, quis ſtare ſe glorietur? *Si cum illis dormitamus, cum illis pariter euigilemus.* Imò, cùm ſanctiſſimi etiam viri fugacem in oratione animum ſubinde ſint experti, nos tantò vigilantiores eſſe conuenit, vt fugaciſſimum cor noſtrum, eâ ſollicitudine cuſtodiamus, quam Eccleſiaſtes deſiderans: Cuſtodi, ait, pedem tuum ingrediens domum Dei. *a* Non corporis pedem cuſtodiendum docet, ſed animi, vt oratio ad Deum veniat pura.

Ah quoties eâ cogitationum mole obruimur, vt potiùs in foro nundinari, quàm in cubiculo precari videamur. Quod Chryſoſtomus dixit: Labia ſolummodo mouentur, & mens ſine fructu eſt. *b* Multum loquimur, parùm aut nihil oramus; grandis verborum ſtrepitus, exiguus aut nullus mentis affectus. Hîc Auguſtinus orationem prolixam & multiloquiũ exactiſſimè diſcriminans: Neque enim, inquit,

a *Eccleſ. c. 4. v. 16.*
b *Chryſ. tom. 2. hom. 17. pag. 1038.*

inquit, vt nonnulli putant, hoc eſt orare in multiloquio, ſi diutiùs oretur; aliud eſt, ſermo multus, aliud diuturnus affectus: hoc autem negotium plus gemitibus quàm ſermonibus agitur, plus fletu, quàm affatu. a

Cùm Heli Sacerdos Annam ardentiſſimè precantem ſuſpicaretur temulentam, reſpondit illa: Ne reputes ancillam tuam, quaſi vnam de filiabus Belial, quia ex multitudine doloris & mœroris mei locuta ſum vſque in præſens; effudi animam meam in conſpectu Domini. b Dum Anna omnem animam in Deum transfunderet orando, viſa eſt non ſanæ mentis velut ebria inſanire. Neque illa penitus ſe negauit ebriam, ſed ebriam vino: vti Petrus ceteros Apoſtolos non ex toto negauit ebrios, ſed ebrios muſto. Certè diuini ſpiritûs feruor, quo pleni loquebantur, ſobria fuit ebrietas. Sic ardor animi,

a *Aug. tom. 10. epiſt. 121. ad Probam de orando Deo, mihi pag. 238.* b *1. Reg. c. 1. v. 15. & 16.*

Digitized by Google

animi, quo Anna in oratione æſtuabat, ebrietas quædam erat, quæ mentem illius non in dementiam laxabat, ſed ad ſapientiam veram conformabat: Effudi, ait, animam meam in conſpectu Domini; toto animo, totóque affectu Dominum rogaui. Hoc fit, ait Auguſtinus, cùm mens quodammodo ſe ſibi furatur, imò rapitur atque elabitur à ſeipsâ, vt Deo fruatur. a

De oratione tam intentâ & vigili Laurentius Iuſtinianus: Talis, inquit, oratio cordis eſt, non labiorum; nec enim precantis verba intendit Deus, ſed orantis cor aſpicit. Quid oratio prodeſt ſtrepitu labiorum, ſi cor eſt mutum? Sicut enim vox ſine modulatione humanis auribus oneroſa, ſic oratio abſque deuotione diuinis eſt inexaudibilis. Illa eſt ſuauiſſima orationis harmonia, quando vox cognoſcitur animo conſonare. Nam ſi hæ duæ res diſcrepabili ſibi varietate diſſentiant, nequaquam poſſunt gratam Deo facere cantilenam.

a *Auguſt. in Manual. c. 20.*

§. V.

§. V.

Sapientiſſimus morum magiſter: Fili mi, ait, attende ad ſapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, vt cuſtodias cogitationes. a Et quænam hæc cogitationum cuſtodia eſt? Difficilis & operoſa, ſed vtilis & honorifica. Qui cogitationes cuſtodire neſcit, nec orare ſcit. Eruditè dixit Caſſianus & verè: Perparum orat, quiſquis illo tantùm tempore, quo genua flectuntur, orare conſueuit. Nunquam orat, quiſquis etiam flexis genibus euagatione cordis qualicunque diſtrahitur. b Suâ culpâ & deſidiâ diſtractus, vnâ manu ſupplicem libellum Deo porrigit, alterâ eundem retrahit, & velut facti pœnitens conſcindit. Quotieſcunque oramus, plurimum impetramus, modò ſibi conſtet animus, & quod agit, hoc agat.

Plumbeus aquæ tubus effracto foramine non tranſmittit aquam, ſed effundit in viâ: Oratio gratiæ canalis eſt, hunc

a *Prou. c. 5. v. 1. & 2.*
b *Caſſ. l. 10. ſacr. Coll. c. 14.*

Digitized by Google

hunc autem perforat diſtractio, & omnem perdit gratiam.

Baſilius Magnus orationem vagam & attentione vacuam cibo comparat, qui nec ſale, nec adipe, nec aromate vllo condîtus, nil habet ſaporis, canibus potiùs quàm conuiuis apponendus. a Oratio attenta ferculum eſt cæleſti mensâ dignum. Et ſanè melior multò eſt oratio breuis & attenta, quàm prolixior & vaga. Chriſtus Birgittæ viduæ dixiſſe fertur: Dico tibi filia: Quicunque fide & voluntate perfectè dicit hæc verba: IESV, miſerere mei; magis mihi acceptus eſt, quàm qui mille verſus ſine attentione pronuntiat. Addo in gratiam Sacerdotum.

Mechtildis virgo, quod Ludouicus Bloſius narrat, crebriùs precari ſolita eſt pro illo, qui horarias preces, minùs quàm volebat attentus, dicere conſueuerat. Mechtildi vox arcana reſpondit: Ille pro quo rogas, poſt ſolitas preces hæc verba ſubiungat: *Deus propitius*

a *Baſil. in quæſt. breuior. q. 270.*

pitius eſto mihi peccatori. Si publicano veniam, cur non & alijs hæ voces impetrent? Miſericordiæ diuina nihilo quàm olim contractior eſt.

Neque verò eſt, quod hîc cacodæmonis inſidioſos impetus formidemus: Suadere poteſt, cogere non poteſt. Grauis nobis eſt, inquit Bernardus, inimici tentatio, ſed longè grauior illi noſtra oratio.a

Franciſcum Borgiam Gandiæ Ducem orantem interpellare, dæmoni ſæpe ſtudium fuit; nunc ſimij, nunc gigantis ſpecie, nunc terrificis ſpectris, nunc formâ ſupra humanam maiore. Pintiæ cubiculo digreſſus, ſalubri ſigno ſe muniens: Vidéſne, inquit, Marce frater, formidandum viſu dæmonē paſſim obambulantem? Quo dicto acquieuit Franciſcus, animóque nonnihil ſedato erubuit, quòd metum præ ſe tuliſſet eius ſpiritûs, qui homini ne capillum quidem queat ſubducere, Deo non an-

a *Bern. ſerm. 3. de Dedicat. Eccleſ. mihi pag. 342.*

annuente. Interrogatus quandoque à ſocio, num timuiſſet viſo dæmone per conclaue obambulante? Ille ſubmiſſis modeſtè oculis: Hoc, inquit, ſatis conſtat, Deo permittente diabolos ſub aſpectum ſe dare, improbis quidem, vt à flagitijs abſterreantur; probis, vt ad pietatem magis exerceantur. *a*

a *Pet. Ribaden. & Andr. Schottus, in eius vitâ l. 4. c. 4.*

§. VI.

Hilarionem Hieronymus diu noctúque grauiſſimè cùm laborantem, tum orantem, à diabolis tamen vexatum memorans: Quoties, inquit, iacenti feminæ, quoties eſurienti dapes lautiſſimæ apparuêre. Nonnunquam orantem lupus vlulans, aut vulpes ganniens tranſilijt. Pſallenti ſpectaculum præbuit gladiatorum pugna, & vnus veluti iugulatus, ad pedes eius corruens rogauit ſepulturam. Die quodam vir ſanctus fixo in terram capite orauit, mens interim, vt natura hominum fert, abducta ab oratione neſcio quid

aliud

aliud voluebat. Mox eius tergo gladiator inſiliens, & latera calcibus, ceruicem flagello verberans, nec ſine cachinnis: Eia, clamat, cur dormitas maſtigia? Vis hordeum reparandis viribus? a Ita nemini parcit veterator. Quocirca Chriſti voces identidem ingeminandæ nos expergefaciant: Vigilate & orate. Oratio vigilans aduerſus hunc hoſtem tutiſſima Panoplia eſt. Omnem cacodæmon lapidem mouet, vt orationem turbet. Hinc inter orandum illatas iniurias refricat, calumnias obiectas ingerit, tædium parit, impatientiam prouocat, iracundiam extimulat, abſurdis ſomnijs fatigat, ſtrepitus importunos excitat, corporis moleſtias ſic aggrauat, vt ſtomachus ructet, caput doleat, tuſſis vexet, laſſitudo auocet, debilitas deijciat. Hæc omnia eò dirigit vaferrimè, vt orationem impediat, aut interturbet. Hinc Agathon Abbas dicere ſolebat: Oratio illa eſt excellentior, quæ difficilior,

nam

a *Hieron. in vitâ Hilarion. c. 4.*

etiam omnes eam dæmones impugnant.

Non tamen ideò abrumpenda, aut non incipienda oratio. Vigilemus & oremus. Beatus Ægidius interrogatus, cui ſimilem exiſtimaret eum, qui diſtractionibus irruentibus oratione deſiſteret: *Fugienti è prælio*, reſpondit. Addidit: ſi gratiam in precibus ſentis, vt augeatur, ora: Si non ſentis, non ideò ceſſa. Gratos habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ad priſcæ legis præceptum offerebantur.

Hieronymus de ſeipſo: Solus, inquit, deſerta penetrabam, ſicubi concaua vallium, aſpera montium, rupium prærupta cernebam; ibi meæ orationis locus, ibi illud miſerrimæ carnis ergaſtulum, & vt ipſe mihi teſtis eſt Dominus, poſt multas lacrimas, poſt cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi intereſſe agminibus Angelorum; & lætus gaudénſque cantabam: Poſt te in odorem tuorum vnguento-

guentorum curram. *a* Vigilemus & oremus.

Querimur ſubinde, nobis orandi gratiam deeſſe; ah quantò iuſtiùs quereremur, nos deeſſe gratiæ.

Frequentiſſimè malè oramus, quia mentem ad orationem non diſponimus. Eius rei fidelis monitor Gregorius: Semper, inquit, ante orationis tempora debet ſollicitè conſpici, quidquid poteſt in oratione reprobari. *b*

Claræuallenſis abbas Bernardus templum ingreſſurus, primam ianuam ſic alloqui ſolebat: Ceteras meas curas tibi committo, donec orandi curâ me liberauero. *c* Chriſtus diſcipulis: Sedete hîc, inquit, donec vadam illuc & orem. *d* Ita quilibet ſuarum cogitationum Euripo imperet: Vſque huc

venies,

a *Hieron. epiſt 22. ad Euſtoch.*

b *Greg. l. 10. moral. c. 16.*

c *Ex Nauarro de Orat. Ioan. Myræus Antuerp. epiſc. in orat. Anno 1608. habitâ, feriâ 2. maioris hebdom.*

d *Matth. c. 26. v. 36.*

venies, & non procedes ampliùs: & hîc confringes tumentes fluctus tuos.a

Harpyias aues rapaciſſimas Troiani ad menſam gramineam comeſſantes, nō flabro ſed ferro abigere conati,

——— *Noua prælia tentant,*
Obſcænas pelagi ferro fœdare volucres. b

Cogitationes inter orandum tam importunæ, ſunt Harpyiæ voraces & immundæ, quæ ſuaue cum Deo conuiuium interturbant, dapes polluunt, omniáque contactu fœdant. Has non abigere ſolùm, ſed & interficere conemur. Vigilandum & orandum.

a *Iob c.38. v.11.* b *Virgil. l.3. Æneid. poſt init.*

§. VII.

Cùm olim omnis Hebræorum exercitus ad pedem montis vlulatu caſtrenſi baccharetur, Moſes in rupis cacumine cum Deo collocutus nihil audijt, in deſcenſu montis audire cœpit.a Nec mirum; totam animam ſuam in illud cum Deo colloquium effundebat.

a *Exodi c.32. v.18.*

nuſti, ſed certè pij & quod noſtri nos officij ingenuè monet, nunquam non memores ſimus:

Ante Deum ſtantes ne ſitis corde vagantes;
Si cor non orat, incaſſum lingua laborat.

Ita prorſus eſt. Etiamſi mille verborum plauſtra in cælum os mittat, labor eſt irritus, ſi cordis deſit comitatus. Orandum ſpiritu, orandum & mente; pſallendum ſpiritu, pſallendum & mente a Solius linguæ ſtrepitus, labor inanis & vanus. Si cor obmuteſcit, nemo cælitum ſoli linguæ credit.

Quid igitur nos ipſos pueriliter circumſpicimus, quid inaniſſimè gloriamur tot aut tot orationes è libro recitaſſe? Inſpice quid dixeris, & vix quidquam ſpecioſo orationis nomine dignum reperies. Quid enim? Oratio tam incuſtodita & inambulans, tam vaga & tumultuans, tam mixta & impura, tam præceps & curſim feſtina,

a 1. *Cor. c. 14. v. 15.*

tam impos ſui; garrula potiùs & inanima declamatio cenſēda, quàm oratio?

Romanus Orator Tullius olim ad Iudicum ſubſellia concitatiùs exclamans: Vbi, ait, peregrinantur aures veſtræ? a In homines tam vagæ orationis hoc vſurpandum: O Chriſtiani, vbi peregrinantur mentes veſtræ?

O Deus, quàm nec te, quem adoraturi accedimus, nec tuos principes tibi adſtantes attendimus! quando enim nec te, nec illos cernimus, nec tuâ, nec illorum præſentiâ mouemur. Angelos attentè orantibus adeſſe, luculenter tradens Chryſoſtomus: Tunc adſtant Angeli, ait, magno audientes cum ſilentio, & poſtquam ceſſauerit, ei applaudentes, laudantes, admirantes. Addit: Quando ad Deum accedimus, id eſſe exiſtimemus theatrum, ſed ex vniuerſo orbe terrarum, vel potiùs ex ſupernis populis cæleſtibus collectum, & regem in medio ſedere, qui vult noſtram audire orationem. Nullus ſit citharœdus, nullus lyricen, qui ita ſe ex-

a *Cic. pro Milone.*

erceat ſcenam ingreſſurus, timens, ne quid inſuaue & inconcinnum canat, vt nos ingreſſuri theatrum Angelorum. a Hinc illa cæleſtis ſponſi exhortatio: Quæ habitas in hortis, amici auſcultant te; fac me audire vocem tuam. b Attende quid dicas, quid canas; adſunt Angeli tuæ orationis arbitri, adſunt & auſcultant. Tu igitur orationem dignam, quę à me audiatur, prome: Innumeros habes auditores, qui omnes auſcultant attentiſſimè, quomodo tuam ipſe cauſſam coram me acturus ſis. Vſurpemus igitur officium, inquit Bernardus, quorum ſortimur conſortium. c Caue, quiſquis oras, ne velut temulentus ruſticus voce inconcinnâ & abſonâ cantes; amici auſcultant, audiunt Angeli, & de tuâ oratione iudicant. Tu ergo attentione quantâ potes maximâ precare: ante Deum Angelorum medius conſiſtis.

Ee 4 Sed

a *Chryſ. tom. 1. in pſ. 4. mihi pag 614.*
b *Cantic. c. 8. v. 13.*
c *Bern. ſerm. 17. in Cant.*

Sed vt orandi norma & exemplum quàm abſolutiſſimum ſemper in oculis ſit, videte Chriſtiani Chriſtum Dominum, ideam precandi & formam exactiſſimam intuemini. En Dominus Ieſus in horto Gethſemani hac vocis, hac geſtuum, hac totius corporis compoſitione orauit: Poſitis genibus, procidit ſuper terram in faciem ſuam, & orabat, vt, ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora; & dixit: Abba Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt; transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu. Et orauit tertiò eundem ſermonem, dicens. a

De Rhetoricâ cæleſti, de attentâ & ſeriâ oratione huc vſque egimus; hîc ſummam rem complectimur. Docuit nos antehac Seruator, quibus verbis orandum, hîc autem docet, quo ſenſu, quibus geſtibus, quanto affectu inſtituenda oratio. Videte & audite, quibuſcunque animus eſt orandi artem diſcere. Orauit Dominus IESVS:

1. *Poſi-*

a *Ita Matthæus, Marcus, Lucas.*

1. *Poſitis genibus*: Prono & ſupplici geſtu, ad inſtar rei.

2. *Procidit in terram*: Reuerentiâ in Patrem maximâ.

3. *In faciem ſuam*: Submiſſione ac humilitate ſummâ.

4. *Orabat, vt ſi fieri poſſet*: Oblatione ſui, & reſignatione paratiſſimâ.

5. *Abba Pater*: Affectu in eum, quem orabat, ardentiſſimo.

6. *Omnia tibi poßibilia ſunt*: Ingenti in diuinam potentiam fiduciâ.

7. *Non quod ego volo, ſed quod tu*: Conformatione ad Patris voluntatem integerrimâ.

Demum, *orauit tertiò eundem ſermonem dicens*: En perſeuerantiã in orando perfectiſſimam. Quapropter optimè dixit Climacus: Ad omnem quidem virtutem, præcipuè tamen ad orationem, ſummo cordis ſenſu & affectu ſemper exerceri debemus. a

a *Climac. grad. 28. prope finem, mihi pag. 397.*

FINIS.

ERRATA.

Pag.	Verſu	Mendum	Emendatum.
8	19	amplius mille	amplius decem mille
63	22	ſis	ſis,
65	18	Fuffetium	Suffetium
191	6	Laëtio	Laërtio
383	12	& amaro	& amaro animo
397	10	ſtudoiſiſſimè	ſtudioſiſſimè
402	4	conflatum	conflatum fuerit
580	*fine*	Enchiridio	Enchiridion
584	1	vt eâ	vt ea,
587	1	Chatatis	Charitatis
609	3	confecit	conficit

1.002.385

Digitized by Google

MONACHII,

Formis CORNELII LEYSSERII, Electoralis Typographi.

ANNO

M DC XXXVI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google